

Årsrapport 2021

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet

Bufdir

BARNE-, UNGDOMS-
OG FAMILIEDIREKTORATET

Postadresse:
Postboks 2233
3103 Tønsberg

Besøksadresse:
Fredrik Selmers vei 3
0663 Oslo

Sentralbord:
466 15 000

ISBN
978-82-8286-386-5

Design:
NXT Oslo Reklamebyrå

Foto:
© Getty Images

Buudir.no

Innhold

1	Leders beretning	4
2	Introduksjon til virksomheten og hovedtall	8
	2.1 Virksomheten og samfunnsoppdraget	9
	2.2 Organisasjon og ledelse	12
	2.3 Utvalgte hovedtall	16
3	Mål og resultater	19
	3.1 Bedre tjenesteutvikling gjennom kunnskap og digitalisering	20
	3.2 Familie og oppvekst	24
	3.2.1 Familievern	27
	3.2.2 Foreldrestøtte	35
	3.2.3 Hjelpetiltak i barnevernet	39
	3.2.4 Adopsjon	52
	3.2.5 Vold og seksuelle overgrep	54
	3.2.5 Medvirkning og deltakelse	59
	3.2.6 Barn som vokser opp i lavinntektsfamilier	63
	3.3 Barnevern	66
	3.3.1 Rettssikkerhet	72
	3.3.2 Kommunale barnevernstjenester	76
	3.3.3 Fosterhjem	85
	3.3.4 Barnevernsinstitusjoner	90
	3.3.5 Enslige mindreårige asylsøkere	119
	3.3.6 Internasjonalt samarbeid	120
	3.4 Likestilling og ikke-diskriminering	124
	3.4.1 Deltagelse i utdanning og arbeidsliv	127
	3.4.2 Likestilling av personer med funksjonsnedsettelse	129
	3.4.3 Aktivitets- og redegjørelsesplikten	131
	3.4.4 Universell utforming	132
	3.4.5 Hatefulle ytringer	134
	3.4.6 LHBTIQ-personers levekår	136
	3.4.7 Rasisme, hat og diskriminering på grunn av etnisitet og religion	138
	3.4.8 Likestilling i hele landet	140
	3.4.9 Internasjonalt arbeid	141
	3.5 Ressursbruk	143
4	Styring og kontroll	162
	4.1 God styring og kontroll i virksomheten	163
	4.2 Tilskudd	166
	4.3 Anskaffelser	167
	4.4 Informasjonssikkerhet og personvern	168
	4.5 Tilsyn fra Riksrevisjonen	169
	4.6 Personellmessige forhold	170
	4.7 Aktivitets- og redegjørelsesplikten	173
	4.8 Regjeringens fellesføringer	183
5	Vurdering av framtidutsikter	186
6	Årsregnskap	192

Del 1

Leders beretning

2021: Kontinuerlig forbedring under unntakstilstand

2021 ble et unntaksår, på samme måte som 2020. Pandemien har vært utfordrende for driften i etaten. På tross av pandemi, har vi holdt stø kurs og jobbet med kontinuerlig forbedring av tjenestene.

Jeg er veldig fornøyd med at ledere og medarbeidere har klart å holde tjenestene til familier og barn åpne i en krevende periode. Selv om pandemien har vært tøff for mange, har vi i Norge kommet langt bedre ut enn mange andre land. Ansatte i Bufetat, i kommunalt barnevern, i familievernet og krisesentre har gjort en formidabel innsats hver dag for barna og familiene deres, og de fortjener en stor takk. Det har vært krevende for oss alle, det har vært slitasje, høyt sykefravær - og mye uforutsigbarhet. Men er det noe vi har lært gjennom pandemien, er det hvor viktige de offentlige tjenestene er for barns velferd.

Sterke samarbeid på tvers av fagfelt

Buudir har ledet en koordineringsgruppe med oppvekstdirektoratene og FHI under pandemien. Sammen har vi fulgt med på tjenestetilbudet til barn og unge gjennom hver eneste måned. Vi har vurdert hvor skoen trykker mest og forsøkt å sette inn forsterkninger der det er nødvendig. Våre rapporteringer og råd har vært en viktig informasjonskilde for regjeringen når de har fattet beslutninger. Gruppen har vært kompromissløs i sitt budskap om at barn og unge må skånes for de mest inngripende smittevernstiltakene.

Pandemien har økt vår forståelse for hvor tett sammenfiltret tjenester som barnevern, skole og psykisk helse er. Et eksempel er at vi i pandemiens første fase så at antall bekymringsmeldinger til barnevernet sank, da skoler og barnehager var stengt. Når vi går ut av 2021, er tjenestene stort sett i normalt drift. Buudir er likevel bekymret for om vold og overgrep mot barn har økt under pandemien, og vi er bekymret for den psykiske

helsen i deler av befolkningen. Vi vil følge nøye med på utviklingen.

Barnevernsreformen – en oppvekstreform

En av våre største oppgaver i 2021 har vært å forberede kommunene, Bufetat og samarbeidspartnere på barnevernsreformen som trer i kraft i 2022. Reformen legger vekt på tidlig innsats og bedre tilpasset hjelp, og det er essensielt at de øvrige velferdstjenestene bidrar til å nå målene. Barnevernstjenestene har selv svært få verktøy for å kunne forbygge og styrke forhold som foreldrenes økonomi og psykiske helse. Statsforvaltere og kommuner har påpekt at de ulike sektorene bør ansvarliggjøres, i tillegg til barnevernstjenestene. Reformen omtales derfor som en «oppvekstreform» fordi barnevernet i liten grad kan påvirke måloppnåelse alene. Buudir har i 2021 drevet et omfattende arbeid med forberedelser og informasjon, og har bidratt til ansvarsklargjøring og økonomiske utredninger for kommunene. Vi er svært fornøyd med oppslutningen om det viktige arbeidet fra statsforvaltere og kommunene.

Kontinuerlig forbedring i familie- og barnevernstjenestene

Gjennom kvalitetsutviklingsprogrammet har Buudir arbeidet med å etablere kultur og strukturer for kompetanseutvikling og forbedringer i tjenestene. Det langsiktige arbeidet har vært viktig for å få på plass gjennomgående praksisendringer over hele landet. De praksisnære spisskompetansemiljøene har etablert modeller for å følge opp ferdigheter og kompetanse på tvers av landet og er en viktig byggestein for å møte økende behov og krav til tjenestene. Under pandemien har det vært vanskeligere å gjennomføre opplæring. Vi er derfor imponert over hvordan spisskompetansemiljøene ikke bare har klart å opprettholde, men også øke opplæringstiltakene ved å bruke nye løsninger for opplæring. Vi ser at det møysommelige arbeidet bygger sten på sten og gir bedre kvalitet i både familievernet og det statlige barnevernet. Dette har fortsatt i 2021 til tross for vanskeligere rammer under koronapandemien.

I 2021 har direktoratet økt arbeidet med å lage kunnskapsbaserte retningslinjer. Retningslinjene og de standardiserte forløpene har bidratt til kontinuerlig forbedring av praksisen i alle deler av barnevern og familievern.

I tillegg er en av våre viktigste oppgaver som fagdirektorat å fortsette styrking av kompetansen i tjenesten. Vi holder kursen med videreutdanninger av barnevernsansatte, styrking av rettsikkerhet og økt kvalitet i saksbehandlingen. Arbeidet har skutt fart i 2021 for å forberede barnevernsreformen. Vi er svært tilfredse med utviklingen av faglærte i barnevernsinstitusjoner i den siste tiden.

Foreldre og barn-sentrene

I 2020 ble det forberedt et stort kvalitetsløft for Sentre for foreldre og barn for å forberede barnevernsreformen. Sentrene har hatt svært ulik praksis og det har ikke vært samme tilbud på tvers av landet. Barnevernsreformen innebærer at Bufetat skal bistå med utredninger for de minste barna. Dette er en ny oppgave for etaten. For å sikre likere praksis og kvalitet, er det utarbeidet standardiserte forløp for utredning og hjelpetiltak. Forløpene skal sikre forutsigbar utredning og hjelpetiltak, gode vurderinger og dokumentasjon for kommunene som benytter tilbudet. Dette vil også gi familiene økt rettsikkerhet.

Likere praksis på institusjoner

Likeverdig praksis over hele landet og bedre kvalitet er også den røde tråden i arbeidet på barnevernsinstitusjonene. Institusjonsdrift er svært krevende, og barnevernets døgntilbud tar i dag ansvar for flere barn som tidligere fikk heldøgntilbud fra psykisk helsevern eller var straffedømt og dermed var under kriminalomsorgen. Ungdom på institusjon skal ha god omsorg, få adekvat behandling og skal ha stor grad av normalitet. Samtidig er en viktig del av jobben å gi ungdommene verktøy og ferdigheter for å kunne leve et godt liv utenfor institusjonene. Derfor må vi ha ansatte med høy kompetanse, som ser hva den enkelte ungdommen trenger for å kunne utvikle seg.

Bufetat og Bufdir jobber med bedre utredninger for at beboerne skal få et tilpasset tilbud, og for å øke kvaliteten over hele landet.

Det legges inn stor innsats for å øke tryggheten til ansatte og beboere, blant annet gjennom trygghets- og sikkerhetsopplæring av ansatte og brannsikring av bygningene. Det er godt å se at fra 2020 til 2021 har det vært en nedgang i bruk av tvang i akutte faresituasjoner i de statlige omsorgs- og behandlingsinstitusjonene.

Bufdir jobber også for å følge opp Stortingets anmodningsvedtak 762, om å øke antall ideelle aktører på institusjoner. Majoriteten av etatens avtaleportefølje med private tilbydere utløper våren 2022. Det er gjort et omfattende arbeid med å vurdere Bufetats behov for tjenester og planlegge for dimensjonering fordelt på statlige, ideelle og kommersielle institusjoner.

Styrking av innsatsfaktorene i institusjonene

Selv om vi har systematisert og styrket styringen og kontrollen av institusjonene samt jobbet med praksisutvikling er dette ikke tilstrekkelig for å bedre kvaliteten. Direktoratet har de siste årene synliggjort behovet for styrket bemanning og endringer i bygg og lokalisering for å få bedre helsehjelp og opplæring. I 2021 har det vært gjort omfattende analyser og planlegging for å kunne øke innsatsen og sikre bedre kvalitet i institusjonene.

Bufdir – et likestillingsdirektorat

Mange tenker nok på Bufdir som et barnevernsdirektorat, men det gjøres også et stort arbeid på likestillingsområdet. I 2021 har vi jobbet spesielt mye med å gjøre aktivitets- og redegjørelsesplikten (ARP) kjent. Alle arbeidsgivere i Norge har en plikt til å jobbe aktivt, målrettet og planmessig for å skape mer likestilling og hindre diskriminering på arbeidsplassen. En annen høyt prioritert oppgave har vært å spre informasjon og heve kunnskapen i kommunene om CRPD, som er FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne.

Foto: Tine Poppe

Digital transformasjon

Nasjonale strategier legger klare føringer for digital utvikling. Bufdir har over flere år bygget strukturer og systemer for å utvikle og ta i bruk digitale løsninger. Dette har krevd en tydelig ledelse og omstilling av store deler av organisasjonen. Bufdir arbeider med kontinuerlig utvikling og utprøving av egne produkter fremfor større prosjekter med lang utviklingshorisont. Bufdir har i all hovedsak endret arbeidsformer og bygget digital kompetanse ved å omprioritere og omstille eksisterende ressurser. Vi har lyktes med å involvere de ulike fagfeltene samt etablere godt samarbeid med andre aktører, ikke minst KS. Vi har utviklet gode produkter, både spesialiserte fagsystemer og relevante publikumstjenester, uten budsjettoverskridelser eller andre større problemer.

Vi ser at digitalisering gir effektivisering og høyere kvalitet i saksbehandlingen i både kommunalt og statlig barnevern. Innenfor familievernet ser vi at digitaliserte foreldreavtaler har bidratt til bedre systematikk og profesjonalsert kommunikasjonen med foreldrene. Vi er svært stolte av at utviklingen i direktoratet, og av Bekymringsmelding.no, en del av DigiBarnevern, som ble nominert til Digitaliseringsprisen for 2021.

Bufdir og Bufetat har store oppdrag på viktige samfunnsfelt. Som leder opplever jeg at vi gjennom langvarig og kontinuerlig forbedringsarbeid har fortsatt å øke kvaliteten både i tjenestene, og på faglige råd og veiledere i et krevende koronaår. Vi har store ambisjoner om å levere tjenester av enda høyere kvalitet og bidra til et mer likeverdig tilbud over hele landet i tiden fremover.

Et svært kompetent og engasjert lederkorps i hele etaten og direktoratet, dyktige ansatte og profesjonelle og konstruktive tillitsvalgte er grunnfjellet for at vi har lyktes.

En stor takk til alle for en formidabel innsats under krevende forhold i 2021!

Oslo, 15. mars 2022

Mari Trommald

Direktør

Barne,- ungdoms- og familiedirektoratet

Del 2

Introduksjon til virksomheten og hovedtall

2.1

Virksomheten og samfunnsoppdraget

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) er underlagt Barne- og familiedepartementet (BFD). Bufdir styres også av Kultur- og likestillingsdepartementet (KUD) på området likestilling- og ikke-diskriminering, av Kunnskapsdepartementet (KD) på integreringsoppgaver og av Justis- og beredskapsdepartementet (JD) på oppgaver knyttet til internasjonal barnebortføring.

Samfunnsoppdraget vårt

Bufdir ble etablert i 2004. Over tid har vi fått en bred oppgaveportefølje innen barnevern, familievern, oppvekst, adopsjon, vold og overgrep i nære relasjoner, likestilling og ikke-diskriminering. I 2013 fikk Bufdir rollen som fagdirektorat for likestilling. I 2014 ble vi fagdirektorat for hele barnevernsfeltet - både det kommunale og statlige.

Samfunnsoppdraget vårt er å styrke enkeltmenneskets muligheter til mestring og utvikling gjennom å fremme en trygg barndom, gode oppvekstvilkår, likestilling og ikke-diskriminering.

Som fagdirektorat har vi følgende roller:

- > **Faglig rådgiver:** Bufdir er faglig rådgiver for departementene. Vi er også et kunnskaps- og kompetanseorgan på våre ansvarsområder, for sektoren og andre offentlige virksomheter, kommunale tjenester og allmennheten. Vi skal utarbeide og innhente relevant kunnskap, gi råd, informere og veilede. Det gjør vi i dialog med brukerorganisasjoner, praksisfeltet og forskere.
- > **Iverksetter av vedtatt politikk:** Bufdir iverksetter vedtatt politikk på fagområdene våre. Vi utarbeider og gjennomfører tiltak, prosjekter og handlingsplaner. Vi forvalter blant annet 24 ulike tilskuddsordninger til et bredt spekter av tilskuddsmottakere.
- > **Forvalter av lov og regelverk:** Bufdir tolker og forvalter en rekke lover. På vegne av departementet, behandler vi saker knyttet til barnevernloven, adopsjonsloven, barneloven, ekteskapsloven og rettferdsvederlagsordningen. Vi er også nasjonalt kontor for gjennomføringen av EU-programmet Erasmus+ og sentralmyndighet for barnevernsområdet internasjonalt.
- > **Etatsstyrer:** Bufdir mottar fullmakter fra departementet på vegne av Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) og har ansvaret for den faglige og administrative ledelsen av etaten.

Om Bufetat

I rollen som etatsstyrer har Bufdir ansvar for å utvikle Bufetat slik at virksomheten kan nå fastsatte mål og møte fremtidige utfordringer effektivt innenfor rammen av gjeldende regelverk, disponible ressurser og andre forutsetninger.

Samfunnsoppdraget til Bufetat er å gi barn, unge og familier som trenger hjelp og støtte, tiltak med høy og riktig kvalitet i hele landet.

Strategi som setter retning for arbeidet vårt

Stadig nye krav til effektivisering, omstilling og utvikling av offentlig sektor påvirker måten vi jobber på. Bufdirs virksomhetsstrategi skal sikre at vi møter utfordringene som står foran oss og løser samfunnsoppdraget vårt på en god måte.

For at virksomheten og tjenestene skal utvikles på en god måte, har direktoratet sett behov for å operasjonalisere strategi, satsing og politiske føringer i et lengre perspektiv. Virksomhetens langtidsplan beskriver ønsket utvikling av alle tjenestene innenfor Bufdirs ansvarsområde i et treårsperspektiv.

Strategien har fire mål

- 1 Vi skaper positive endringer og kan dokumentere effekt av arbeidet vårt.
- 2 Vi har solid kunnskapsgrunnlag for alle beslutninger, råd og tiltak.
- 3 Vi samarbeider godt og bidrar til helhetlige løsninger.
- 4 Vi er effektive, nytenkende og har riktig kompetanse.

Langtidsplanen inneholder prioriterte utviklingsområder internt i virksomheten. Planen oppdateres årlig, basert på endringer i behov, samfunnsutvikling og rammer og føringer for virksomheten. Langtidsplanen skal underbygge de langsiktige målene for Bufetats tjenester, slik det er formulert i etatens kvalitetsutviklingsprogram:

- > Barn, ungdom og familier med behov får tilbud gjennom Bufetat til riktig tid.
- > Det er riktig kvalitet i alle tjenester som drives eller formidles gjennom Bufetat.
- > Etaten er tydelig og forutsigbar i samhandlingen med andre.
- > Etaten har effektiv ressursbruk.

Samarbeid med andre

Bufdir har en svært sammensatt oppgaveportefølje. I tillegg til å samarbeide tett med departementer, statsforvaltere, kommuner, KS og andre statlige virksomheter, er vi også avhengige av et godt samarbeid med en rekke andre aktører for å løse samfunnsoppdraget vårt. Tjenestene i velferdssamfunnet er komplekse og sammensatte. For å gi brukerne et best mulig tilbud, må sektorer, etater og ikke minst direktorater samarbeide godt på tvers.

Bufetat er et statlig forvaltningsorgan som skal tilby tjenester på følgende områder:

- > familievern
- > adopsjon
- > barnevern:
 - inntak
 - spesialiserte hjelpetiltak
 - sentre for foreldre og barn
 - fosterhjemstjenesten
 - barnevernsinstitusjoner
 - omsorgssentre for mindreårige asylsøkere

Et viktig bidrag til strategisk dialog på tvers av fagfelt er Bufdirs relasjonsprogram. Her tar vi initiativ til kontaktmøter med eksterne samarbeidspartnere. Noen av de viktigste samarbeidspartnere våre er: Barneombudet, Likestillings- og diskrimineringsombudet, Utdanningsdirektoratet, Helsedirektoratet, Politidirektoratet, IMDi, Direktoratet for e-helse, Helsetilsynet, Statsbygg, statsforvalterne, arbeidslivets parter og brukerorganisasjoner.

2.2

Organisasjon og ledelse

Bufdir har rundt 500 ansatte som er organisert i seks divisjoner, to staber og en enhet for internrevisjon. Direktoratet har kontorlokaler i Oslo og Tønsberg. Bufetats regioner har i underkant av 5500 ansatte. Regionene har regionskontor i henholdsvis Lillestrøm, Tønsberg, Bergen, Trondheim og Alta, mens tjenestetilbudet er spredt ut over hele landet.

Justis- og beredskapsdepartementet

Justis- og beredskapsminister

Kulturdepartementet

Kultur og likestillingsminister

Forvaltning

Anders Henriksen

Tjenester

Kjetil Ostling

Administrative tjenester

Henning Østrem

Region Midt-Norge

Pål Christian Bergstrøm (fung.)

Region Nord

Pål Christian Bergstrøm

Direktøren i Bufdir er øverste leder for Bufetat og har det overordnede ansvaret for all aktivitet i både Bufdir og Bufetats regioner. Styringen skjer gjennom formelle linjer, med leder- og direktørmøter som viktige rådgivende organer. Lovpålagte råd og utvalg, som IDF og AMU, ivaretar medbestemmelsen. Flere eksterne samarbeidsarenaer gir Bufdir viktige innspill og råd fra brukere og andre.

Hver av Bufetats regioner ledes av en regiondirektør som er ansvarlig for hele regionens virksomhet og ansvarsområder. Bufdir delegerer myndighet til regiondirektørene gjennom instruks og årlig disponeringsbrev. Regiondirektøren har igjen adgang til å delegere ansvar og ressurser til underliggende enheter som har ansvar for Bufetats tjenester lokalt.

Direktoratet har opprettet ti nasjonale spisskompetansemiljøer som skal bistå direktoratet i fagutviklingen. Tre nasjonale enheter skal sikre kvalitet og bidra til god internkontroll. Enhetene har et nasjonalt ansvar, men er organisatorisk tilknyttet én region som har ansvaret for å følge dem opp.

Organisatoriske endringer i 2021

Høsten 2021 ble strategistaben i Bufdir lagt ned. Strategiarbeidet ble overført til divisjon *digital utvikling*, som endret navn til *strategi og utvikling*. Begrunnelsen er at digitalisering er en vesentlig del av alt utviklings- og strategiarbeidet vårt på alle områder i virksomheten.

I 2021 har vi forberedt to organisasjonsendringer som begynte trådte i kraft fra årsskiftet.

Fra 1. januar 2022 ble Bufetat senter for administrasjon og utvikling (BSA) formelt integrert i Bufdir, som en egen divisjon med navn *administrative tjenester*. Divisjonen er sidestilt med de andre fem divisjonene. Målet med endringen er å sikre mer effektive støttetjenester

og bedre ressursutnyttelse, for å kunne møte fremtidens behov på en bedre og mer profesjonell måte.

Den 1. januar 2022 ble også Bufetats enhet for godkjenning av private og kommunale barnevernsinstitusjoner (BEG) formelt startet opp. Formålet med opprettelsen av denne enheten, er å sikre lik praksis og likebehandling på tvers av regionene, samt økt robusthet i kapasitet og kompetanse innen godkjennings- og kontrollmyndighetenes ansvarsområde.

Spisskompetansemiljøene

Ansvar

Bufetats spisskompetansemiljø for familievernets foreldreoppfølging etter omsorgsovertakelse	Region vest
Bufetats spisskompetansemiljø for barn og unge i familievernet	Region nord
Bufetats spisskompetansemiljø for familievernets tilbud til familier hvor det er høy konflikt mellom foreldrene og hvor det forekommer vold	Region øst
Bufetats spisskompetansemiljø for foreldrestøtte og forebygging	Region sør
Bufetats spisskompetansemiljø for opplæring av fosterforeldre	Region sør
Bufetats spisskompetansemiljø for opplæring i trygghet og sikkerhet på barnevernsinstitusjoner	Region øst
Bufetats spisskompetansemiljø for endringsarbeid i omsorgsinstitusjoner	Region nord
Bufetats spisskompetansemiljø for behandling for ungdom	Region midt
Bufetats spisskompetansemiljø for sped- og småbarn i risiko for omsorgssvikt	Region vest
Bufetats spisskompetansemiljø for akuttarbeid i beredskapshjem og institusjon	Region sør

Nasjonale enheter

Ansvar

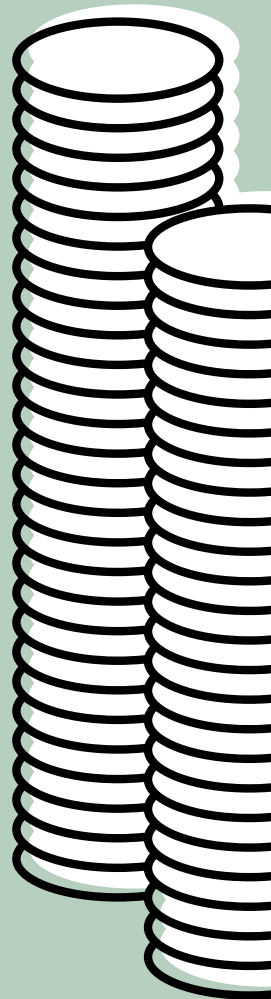
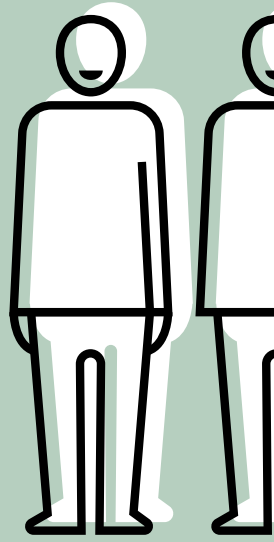
Nasjonal enhet for behandlingstiltak (NABE)	Region midt
Enhet for inntaksstøtte (EIS)	Region øst
Bufetats enhet for godkjenning av private og kommunale barnevernsinstitusjoner (BEG)	Region øst

2.3

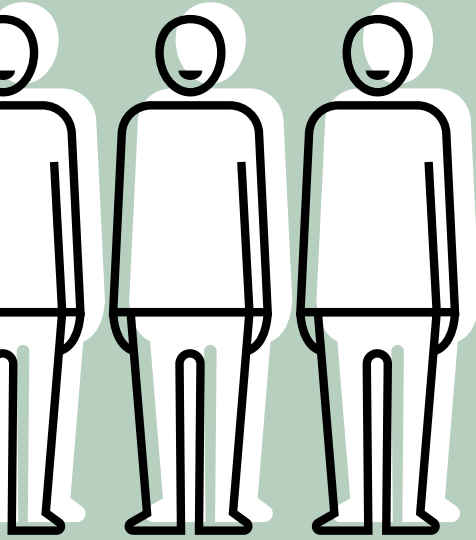
Utvalgte hovedtall

Tabellene til høyre viser virksomhetens utvalgte nøkkeltall og volumtall for de tre siste årene.

Utviklingen i nøkkeltallene utdypes i kapittel 3.5, mens volumtallene omtales under respektive fagområde i kapittel 3.

Nøkkeltall

Antall ansatte

2019	2020	2021
6 221	5 918	6 345

Antall avtalte årsverk

2019	2020	2021
3 903	4 092	4 074

Antall utførte årsverk

2019	2020	2021
3 725	3 920	3 961

Samlet tildeling post 01-99

2019	2020	2021
9 853 339 000	10 230 796 000	10 833 229 000

Utnyttelsesgrad post 01-29

2019	2020	2021
96 %	95 %	93 %

Driftsutgifter

2019	2020	2021
7 829 585 594	7 938 878 197	8 085 172 140

Lønnsandel av driftsutgifter

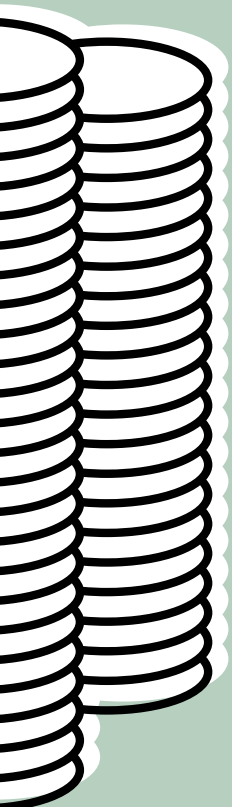
2019	2020	2021
51 %	52 %	51 %

Lønnsutgifter per årsverk

2019	2020	2021
1 076 503	1 050 966	1 051 004

Utbetalt beløp til tilskuddsordninger

2019	2020	2021
1 132 264 921	1 250 728 326	1 385 592 743

Volumtall

Antall barn i fosterhjem*

2019	2020	2021
9 832	9 450	

Antall barn i barnevernsinstitusjoner*

2019	2020	2021
1 583	1 560	1 476

Antall barn med vedtak om omsorgsovertakelse

2019	2020	2021
1 026	751	651

Utenlandsadopsjon, ankomne barn til Norge

2019	2020	2021
91	41	62

Antall enslige mindreårige asylsøkere som kom til landet

2019	2020	2021
40	15	79

Antall familier som har hatt første samtale på familievernkontoret

2019	2020	2021
46 523	41 160	41 801

Antall innringere til Alarmtelefonen

2019	2020	2021
11 274	14 033	17 519

Antall besvarte spørsmål på ung.no

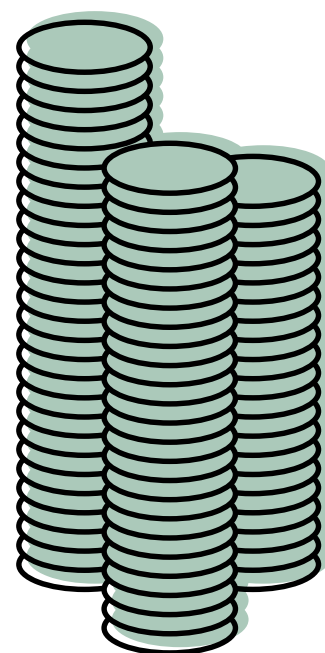
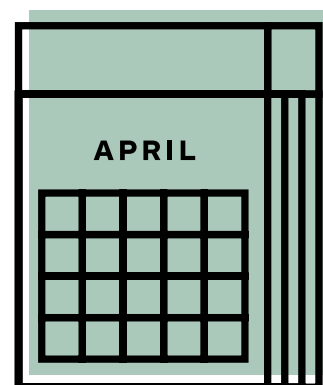
2019	2020	2021
48 605	75 521	104 612

Antall innvilgede søknader om tilskudd

2019	2020	2021
2 229	2 246	2 328

Antall klikk/besøk på bufdir.no

2019	2020	2021
2 610 759	3 569 649	4 160 472

*Pr. 31.12, tall for 2021 foreligger ikke for våren 2022

*Tallene viser antall barn i barnevernsinstitusjon i Bufetat sine regioner i løpet av året. Barn som er plassert gjennom Barne- og familieetaten i Oslo eller i kommunale institusjoner inngår ikke.

Del 3

Mål og resultater

3.1

Bedre tjenesteutvikling gjennom kunnskap og digitalisering

Offentlig sektor forventes å levere stadig bedre tjenester, samtidig med at det økonomiske handlingsrommet blir strammere. For å kunne levere effektive tjenester av høy kvalitet, jobber Bufdir systematisk med digitalisering og styrking av kunnskapsgrunnlaget.

Forskning, statistikk og bruk av kunnskap for tiltak- og tjenesteutvikling

Et mål for all virksomhet direktoratet har ansvar for, er at sårbare grupper får hjelp som virker på de utfordringene barnet eller familien har. Offentlige tjenester skal være kunnskapsbaserte, ha høy kvalitet og være likeverdige uavhengig av hvor i landet du bor. For å styrke kunnskapen om hva som er virksom hjelp, trenger vi pålitelig forskning av høy kvalitet, og vi trenger statistikk som kan gi oss nøkkeltall som er viktig styringsinformasjon. Manglende og svakt kunnskapsgrunnlag for tiltak og tjenesteutvikling kan få alvorlige konsekvenser for det enkelte individ og blir da, i et samfunnsøkonomisk perspektiv, svært dyrt. I beskrivelsen under viser vi hvordan Bufdir benytter kunnskapen i utredningsarbeider, og ved utvikling av kunnskapsbaserte retningslinjer og faglige råd.

Beste tilgjengelige kunnskap

Forskningsinnsatsen i Bufdir skal bidra til å styrke oppvekst- og levekår, fremme likestilling, forebygge marginalisering og forhindre varig utenforskap. Bufdir har rettet stor oppmerksomhet mot en strategisk og helhetlig tilnærming til forskning og kunnskapsutvikling, og organisasjonsstrukturen tilrettelegger for at arbeidet kan gjøres profesjonelt og spesialisert.

Det arbeider vi med på flere måter, først og fremst ved å:

- > systematisk styrke kunnskapsgrunnlagene gjennom å sette krav til å dokumentere kunnskapsgrunnlaget vi bygger arbeidet på
- > identifisere kunnskapsbehov på de ulike ansvarsområdene i dialog med Bufetats regioner
- > samle og formidle fag- og forskningskunnskap på våre ansvarsområder gjennom nettbiblioteket på Bufdir.no, og via nyhetsbrev til blant annet praktikere, statsforvalterne, ansatte i interesseorganisasjoner, forskningsmiljøer, departementer og direktorater

Direktoratet jobber med forsknings- og kunnskapsutvikling gjennom forskningsanskaffelser, forvaltning av tilskuddsmidler til kunnskaps- og kompetansemiljøer og ved å utarbeide kunnskapsbaserte faglige råd, veiledere og retningslinjer. Hvert år lager Bufdir en plan for hvilke forskningsprosjekter som skal settes i gang i løpet av året.

Statistikk gir hurtig og fortløpende kunnskap om status, trender og endringer over tid, og er et viktig kunnskapsgrunnlag for Bufdir.

Vi produserer egen statistikk for tjenestene våre, og analyserer samt formidler statistikk på alle Bufdirs fagområder. Det er et mål at relevant og oppdatert statistikk skal være tilgjengelig som grunnlag for analyser og vurderinger av måloppnåelse. Foruten bruk i intern styring er målgruppen for statistikken som Bufdir produserer og tilgjengeliggjør politikere, beslutningstakere og fagpersoner i ulike sektorer og etater, samt bruker- og interesseorganisasjoner, media, forskere og allmenheten generelt.

Bufdir forvalter i tillegg driftstilskudd til kompetansesentre som skal bidra til kunnskapsbasert praksis gjennom blant annet formidlingsarbeid og kompetanseheving i offentlige tjenester og ellers i samfunnet. Noen av sentrene gjennomfører også implementeringsaktiviteter i samarbeid med Bufetat og kommunale tjenester, samt driver egen forskning.

Følgende kompetansesentre mottar driftstilskudd:

- > Norsk utviklingscenter for barn og unge (NUBU)

- > Regionale kompetansesentre for barn og unge (RBUP Sør og Øst, RKBU Nord, Midt og Vest)
- > Nasjonalt kompetansesenter for vold og traumatisk stress (NKVTS)
- > Likestillingscenteret KUN
- > Likestillingscenteret
- > Senter for likestilling ved Universitetet i Agder
- > Reform – ressurscenter for menn

Utredningsarbeid

De senere årene har Bufdir jobbet systematisk med å styrke utredningsarbeidet i organisasjonen, med utgangspunkt i DFØs utredningsinstruks. Det er blant annet opprettet et eget utredningsteam for å bygge robust kompetanse og profesjonalisere utredningsarbeidet. Teamet leder arbeidet med større utredninger, og jobber blant annet med å styrke utredningsarbeidet i hele direktoratet gjennom opplæring om bruk av utredningsinstruksen og veiledning i konkrete utredninger.

Bufdir leverer stadig flere utredninger der utredningsinstruksen er fulgt. Å styrke utredningsarbeidet krever imidlertid kontinuerlig arbeid, og utredningsteamets arbeid fortsetter i 2022.

Ulike typer normerende produkter

Bufdir har i 2021 landet et omfattende utviklingsarbeid for å definere hva som kjennetegner Bufdirs ulike normerende produkter.

Normerende produkter er produkter som gir nasjonalt normerende føringer, anbefalinger eller råd, med mål om å øke kvaliteten og få ned uønsket variasjon. Produktene omfatter Bufdirs ansvarsområder, både opp mot tjenester og områder der Bufdir har et sektorovergripende ansvar.

Bufdir har fire hovedtyper normerende produkter:

- > retningslinjer/ faglige råd
- > juridiske produkter
- > forløp
- > veiledere

Kunnskapsbaserte retningslinjer og faglige råd

Ved utarbeidelse av kunnskapsbaserte retningslinjer og faglige råd, søker vi alltid etter forskning der det er relevant for å besvare problemstillingene. Utviklingen av disse produktene krever en grundig og systematisk tilnærming, som det tar tid og ressurser å utvikle.

I arbeidet er det behov for å fremskaffe et godt gjennomarbeidet kunnskapsgrunnlag, og det nedsettes en bredt sammensatt ekspertgruppe. Utkast til retningslinjene sendes på både intern og ekstern høring. Systematikken i arbeidet gir gjennomskiktighet, større pålitelighet til anbefalingene og større treffsikkerhet for alle berørte grupper.

Arbeid med nye retningslinjer og faglige råd:

- 1.** Retningslinje for vurdering av samværsordningen ved omsorgsovertakelse, som er på ekstern høring
- 2.** Retningslinje for utredning av omsorgssituasjonen for barn 0-6 år, som er på ekstern høring
- 3.** Retningslinje for omsorgsendrende hjelpetiltak for familier med barn 0-6 år
- 4.** Retningslinje for akuttarbeid i kommunalt barnevern
- 5.** Retningslinje for risikovurdering og oppfølging av trusselutsatte barn i barnevernet
- 6.** Retningslinje for gjennomføring av samvær
- 7.** Faglige råd for oppfølgingsbesøk i fosterhjem

Utviklingsprosessene har bidratt til mer samarbeid både på tvers i Bufdir, men også med Bufetat, forskermiljøer og kommunal barnevernstjeneste. På bakgrunn av felles interesser har vi også igangsatt et samarbeid med Helsedirektoratet på brukermedvirknings- og retningslinjefeltet.

Bufdir ønsker å utvikle enda bedre produkter. Vi har i 2021 derfor blitt medlem av GIN (Guideline International Network). Vi har også inngått en kontrakt om opplæring fra NICE (The National Institute for Health and Care Excellence), som er et verdensledende miljø innen kunnskapsbaserte retningslinjer, og et miljø som utvikler kunnskapsbaserte retningslinjer innen sosialfaglige felt.

Digitalisering

Teknologiens høye utviklingstakt og utbredelse gjør at det åpnes for nye muligheter for å utvikle både virksomheten og våre tjenester. Det er store forventninger til at dialog og informasjonsformidling kan skje digitalt, både til innbyggere, sektoren og andre samarbeidspartnere.

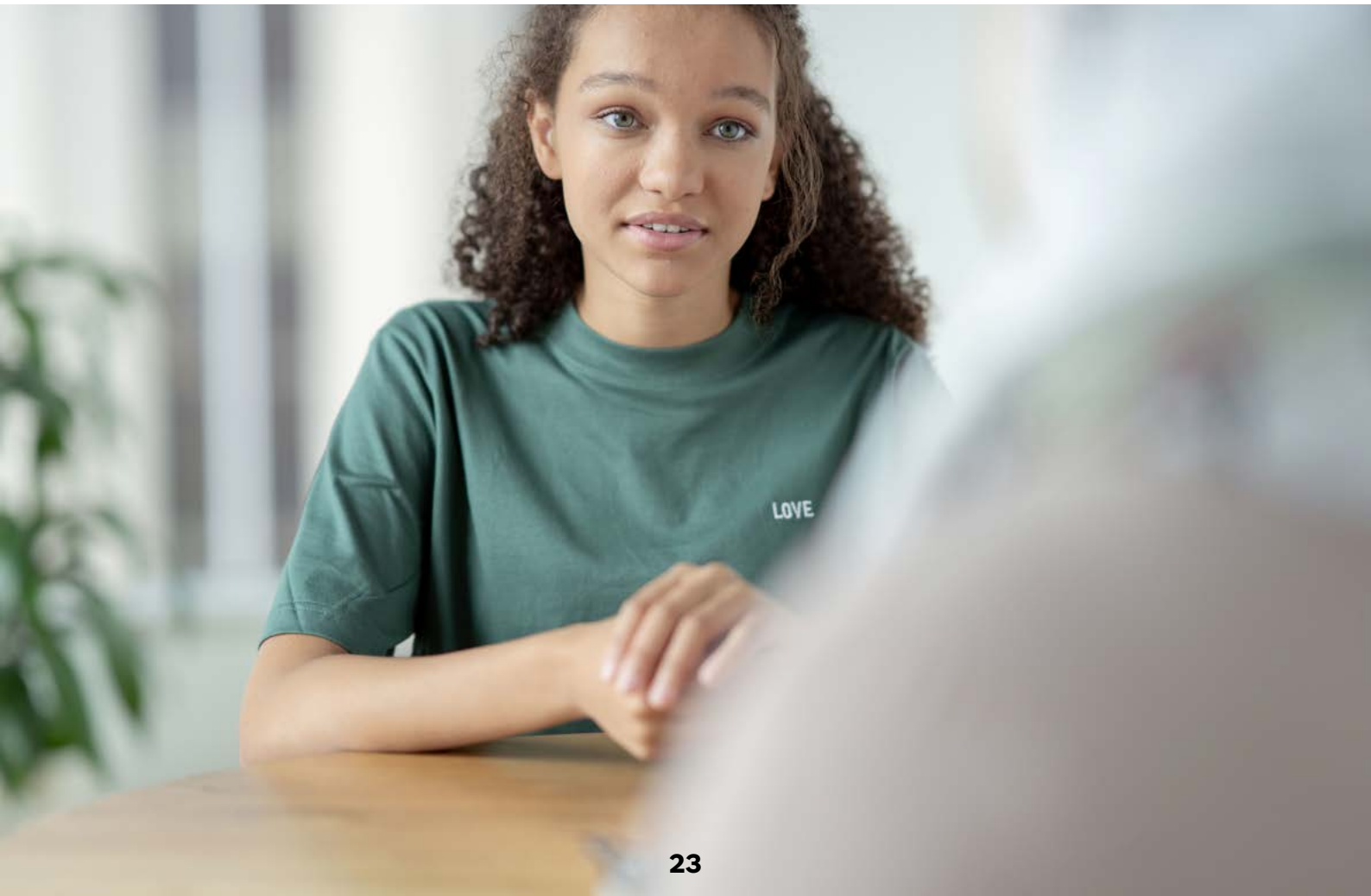
Vårt nettsted bufdir.no spiller en sentral rolle i virksomhetens digitale satsinger og tilstedeværelse. De siste årene har vi derfor, med brukeren i sentrum, arbeidet med et redesignprosjekt av nettstedet. Målet er å få en mer oppdatert design, enklere navigasjon og mer enhetlig struktur, slik at brukerne våre får løst sine oppgaver på en enklest mulig måte. Fosterhjem.no er et av områdene som har fått hevet kvaliteten gjennom denne prosessen. Dette mener vi gir oss bedre muligheter til å lykkes med fosterhjemsrekruttering. Foreldresamarbeidsavtalen på nett er et annet eksempel. Den gir foreldre som skal gå fra hverandre et digitalt verktøy for å komme inn i et samarbeid som er til beste for barna, basert på veiledning som fører fram til en felles, digitalt signert avtale.

I 2021 har vi standardisert maler for å legge ut innhold på nettstedet vårt, og gjennom arbeidet økt kompetansen og produksjonstakten på digital innholdsproduksjon i flere deler av direktoratet. Vi arbeider kontinuerlig med måling og forbedring av besøkstall og oppgaveløsning på bufdir.no. Det er derfor svært gledelig at antall besøk på nettstedet har økt fra 2,6 millioner i 2019 til 4,2 millioner i 2021. Dette gir et godt grunnlag for videreutvikling av våre digitale tjenester.

Gjennom barnevernfaglig kvalitetssystem (BFK) tilbys en digital struktur for støtte til prosesser og tilgang til oppdatert faglig og juridisk innhold. Når BFK i 2022 blir tilgjengelig gjennom nye IKT-systemer i kommunalt barnevern, kan vi videreutvikle faglige standarder for kommunene på en helt ny og effektiv måte. Dette gjør at de kommunale barneverntjenestene kan bruke mer av sin tid på barn og familier.

Vi produserer data og kunnskap gjennom virksomhetens egne fagsystemer, og gjennom våre digitale verktøy på nett. Denne kunnskapen styrer i økende grad hvordan vi prioriterer den digitale utviklingen, og hvordan vi videreutvikler våre tjenester.

Med teknologiske muligheter kommer også et økende teknologisk trusselbilde. Det er nye krav til sikkerhet og tilgjengelighet. Bufdir har arbeidet med digital sikkerhet og har etablert nye avtaler for sikker drift av våre informasjonssystemer. Dette arbeidet fortsetter i 2022, og stiller nye krav til vår kompetanse. Også arbeidet med universell utforming av våre nettsatsinger vil fortsette og krever oppmerksomhet i året som kommer.

Mål for familie og oppvekst

fra tildelingsbrevet

- › Flere barn skal høres i forbindelse med mekling
- › Flere foreldre som vurderer å reise sak for retten inngår avtaler
- › Flere foreldre skal få tilbud om foreldrestøtte
- › Barnevernstjenesten skal gi hjelpetiltak som møter behovene til barn og foreldre
- › I større grad forebygge og avdekke volds- og overgrepssaker mot barn og ungdom
- › Øke deltakelsen i sosiale aktiviteter blant barn som vokser opp i lavinntektsfamilier

3.2

Familie og oppvekst

En god og trygg oppvekst er viktig for det enkelte barn og for samfunnet. Trygge barn vokser opp til å bli trygge voksne som er delaktige og bidrar i samfunnet. Det er foreldres ansvar å sørge for en god og trygg oppvekst. Det er samfunnets oppgave å sørge for at barns oppvekst rammes inn av de grunnleggende tjenester som barnehage, skole og helsetjeneste, men også gi tjenester som gir hjelp og støtte på mer spesifikke vansker. Og det er samfunnets ansvar å ta vare på barn der foreldre ikke makter å gi god nok omsorg. Felles for tjenestene samfunnet yter er at de skal bidra til å beskytte barn, forebygge vansker hos barn og bidra til at barn og unge får mulighet til å delta i samfunnet. FNs barnekonvensjon har nedfelt dette som de fire grunnleggende rettigheter barn har¹.

Buudir har ansvar innenfor alle disse fire områdene. Gjennom informasjon og universelle tiltak som Foreldrehverdag.no og foreldrestøttende tiltak som Godt samliv og International Development Program (ICDP) kan foreldre søke informasjon og bistand i samspillet med barna. Det forebygger vansker hos barn. Det er viktig at de tilbudene det offentlige gir, er basert på beste kunnskap om hva som virker på hva. Derfor har vi utviklet en nettside hvor kommunene kan finne informasjon om hva som har vist at det har virkning på ulike vansker barn og familie kan ha. Tilskuddsordningen for foreldrestøttende tiltak forvaltes av Buudir, og har som krav at det tilbudet kommunene søker å etablere skal være kunnskapsbasert.

En viktig statlig tjeneste som både er forebyggende og bidrar til beskyttelse for barn er familieverntjenesten. I 2021 møtte omtrent 53 000

familier til avtale i familieverntjenesten, både for å motta veiledning, råd og terapi for å bedre relasjonene seg imellom, og for å komme frem til avtaler om foreldreansvar, bosted og samvær etter brudd mellom foreldre. Tjenesten har stor oppmerksomhet og trygghet for barna i familier som har alvorlige vansker, som høy konflikt mellom foreldrene eller vold i familien. Foreldre som får hjelp til å løse konflikter eller stoppe volden, vil med stor sannsynlighet være mottagelige for hjelp til å gi bedre omsorg for barna sine.

Kommunalt barnevern gir også mye støtte til foreldre. Av de hjelpetiltakene kommunalt barnevern gir, er 47 prosent foreldrestøttende tiltak og en stor andel av dette er veiledning. Utviklingen over tid viser økt bruk av foreldreveiledning. Buudir utvikler en grunnmodell for hjelpetiltak som skal tilbys alle landets kommuner etter ferdigstilling. Her vil kommunene finne god støtte til blant annet det viktige foreldrestøttende arbeidet. Mer spesialiserte hjelpetiltak som Multisystemisk terapi (MST) og Funksjonell familierterapi (FFT) krever høy og spesialisert kompetanse. Bufetat tilbyr dette til kommuner ut fra kapasitet.

Det er et mål at barn deltar i samfunnet og medvirker i saker som angår dem. I 2021 har direktoratet fremmet dette målet på flere områder. Det er lansert en veileder for ungdomsmedvirkning som gir råd om hvordan kommunal forvaltning kan legge til rette for ungdoms medvirkning i kommuner. Ungdom har fått mulighet til å delta i panel på innspill til samarbeidsstrategien for barn og unge som vokser opp i familier med dårlig råd. Det er etablert møteplasser gjennom «Læringsløftet»,

¹ FNs barnekonvensjon har opprinnelig tre grunnleggende rettigheter: Participation, protection and provision. I forbindelse med pandemien ble dette utvidet med prevention.

et samarbeid mellom kommunene, KS, Frivillighet Norge og Bufdir under pandemien, og regionale nettverk for medvirkning og samarbeid. Vi har arrangert nasjonal ungdomskonferanse – en møteplass for ungdomsråd, lokalpolitikere og de som jobber med ungdom. Prisen som “Årets ungdomskommune” ble delt ut på årets konferanse med Vefsn kommune som vinner.

Programmet Erasmus+ har i 2021 bidratt på tre områder: gjennom delprogrammet Ungdoms mobilitet i Europa styrkes ungdoms mestringsfølelse, interkulturell læring, toleranse og solidaritet. I delprogrammet samarbeid mellom ungdomsorganisasjoner og lærer ungdom å utveksle erfaring og utvikling av innovative metoder i ungdomsarbeidet. Dette delprogrammet har særlig oppmerksomhet på mental helse, inkludering av utsatte ungdomsgrupper og et grønt perspektiv. Det tredje området er utvikling av ungdomspolitikken gjennom anerkjennelse av ikke-formell læring og ungdomsmedvirkning.

Utfordringer knyttet til koronapandemien vedvarte i 2021. Familier som tidligere har hatt det krevende, har fått økt belastning. Familievern tjenesten har også gjennom 2021 opplevd at foreldre har hatt et økt konfliktnivå, og at det er flere saker hvor vold er en del av familienes utfordringer.

Tilskudd

Rundt 170 millioner kroner ble i år tildelt gjennom våre tilskuddsordninger for å gi trygghet, støtte og påfyll til parforhold og foreldre med ulike og kanskje krevende livssituasjoner, holdningsendrende aktivitet og bedre likestilling, samt organisasjoner og prosjekter som arbeider for et best mulig barnevern. Kurs, kunnskapsbasert metodikk, videreutdanning og modeller for samarbeid i kommunene, er eksempler på arbeid som gir resultater for målgruppene. For mer detaljer, se kapittel 3.5 og vedlegg 6.

Visste du at...

Bufdir samler og analyserer statistikk om hvordan det er å vokse opp i Norge i dag? Vi publiserer statistikk som viser status på barnefattigdom og barnevern i norske kommuner². I våre kommunemonitorer kan du sammenligne fylker, kommuner eller bydeler med hverandre. I tillegg har vi nasjonal statistikk som viser status og utvikling i henvendelser til familievern.

2 https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/oppvekst/

3.2.1

Familievern

Familieverntjenestene gir familier et gratis tilbud som strekker seg fra par- og familieterapi til støtte, rådgivning og veiledning, og til obligatorisk mekling ved brudd. Det tilbys også kurs til barn, unge og foreldre på ulike områder. Det har de siste årene vært satset mye på kompetanseheving i tjenesten både lokalt og nasjonalt. Områdene har vært prioritert ut fra behovene tjenestene opplever og føringer fra departementet. Kompetansehevingen bygger på en modell med nasjonale spisskompetansmiljøer (SKM) og regionale fasiliterende ressursmiljøer. Hovedoppgaven til SKM er å bidra til å utvikle standardiserte forløp på sine områder og gjennomføre implementering av disse.

Kvalitetsutviklingsprogrammet har resultert i en bærekraftig struktur for fagutvikling. Strukturen som er etablert med spisskompetansmiljøene innebærer at forløpene utvikles i tjenesten, noe som igjen fører til en økende/kontinuerlig fagutvikling. Arbeidet i familieverntjenesten har et gjennomgående systemisk perspektiv. Det innebærer at familiens måte å samhandle på er i fokus. Problemer forstås som en del av et relasjonelt system, og ikke som individuelle vansker. Det er direktoratets vurdering at det systematiske arbeidet som er gjennomført i Kvalitetsutviklingsprogrammet over de siste ti årene har ført til en profesjonalisering av familieverntjenesten og en mer likeverdig tjeneste over landet. Det viser seg i god oppfølging av nasjonale føringer for fagutvikling og nytenkende løsninger på regionalt og lokalt nivå.

Kombinasjonen av en lav terskel for å be om hjelp og tidlig innsats før vansker vokser seg store, gir familieverntjenesten en unik posisjon til å forebygge og til å bidra til å løse konflikter og vanskeligheter i familiene. Tjenesten er tett på befolkningen og fanger raskt opp utvikling i samfunnet. Det er viktig av flere grunner.

Mål**Flere barn skal høres i forbindelse med mekling**

> Andelen barn som høres i mekling

Flere foreldre som vurderer å reise sak for retten inngår avtaler

> Andel avtaleinngåelser i meklingsaker

Familiemønsteret har de siste tiårene endret seg. Det er flere barn som vokser opp i vedvarende lavinntekt og det er økende psykiske vansker hos barn og unge. I tillegg endrer familielivet seg i takt med samfunnsutviklingen, som for eksempel familier som er reetablert etter brudd og større åpenhet om seksuell legning.

Det siste året har hverdagen for foreldre og barn vært preget av pandemien. Perioder med rødt nivå i skoler og barnehager i kombinasjon med foreldres hjemmekontor, har vært krevende for mange familier. Familievernkontorene har gjennom hele 2021 hatt tilnærmet normal drift, men har likevel merket tydelige konsekvenser av pandemien. Familievernkontorene melder om økt konflikt og problemkompleksitet i sakene, og mange timer har blitt avlyst eller omberammet av foreldre. De fleste familievernkontorene melder om at det har vært et økt arbeidstrykk gjennom 2021. Kontorene i de store byene har merket dette sterkest.

Det ble på et tidlig tidspunkt i pandemien etablert gode kommunikasjonsverktøy og digital beredskap kom på plass. I tilfeller hvor smittevern hensyn har hindret fysisk oppmøte, har det vært gjennomført digitale konsultasjoner. Både i kliniske saker og i mekling skal likevel den første timen skje på familievernkontoret.

Familievernkontorene har hatt flere kommunikasjonskampanjer gjennom året som har oppfordret familier med barn til å søke hjelp ved behov. Det jobbes kontinuerlig med å nå ut til brukere som ikke kjenner til tilbudet eller som av ulike årsaker ikke tar kontakt med familievernet.

Det er indikasjoner på at vi når målet om bruk av det frivillige tilbudet til foreldre med høykonflikt etter brudd. Statistikken viser at flere foreldre bruker flere timer enn den ene obligatoriske timen i meklingen. Bruk av den digitale foreldresamarbeidsavtalen øker, og mange foreldre har startet på avtalen før de kommer til den obligatoriske meklingstimen. Det gjør foreldrene mer forberedt og informert når de kommer til mekling ved familievernkontoret.

Foreldresamarbeidsavtalen er i kontinuerlig utvikling. I februar 2021 ble ny funksjonalitet lansert: deling av avtalen med den andre forelderen og elektronisk signering. Antall besøk hvor brukere kom til den siste delen av foreldresamarbeidsavtalen var i januar 2022 høyere enn noen gang (3239), noe som indikerer at flere foreldre arbeider med avtalen både før, under og etter meklingstimen.

Totalt var det i 2021 25 554 besøk på bufdir.no hvor brukere kom til oppsummeringen. Det er 142 prosent høyere enn i 2020.

Fagsystemet for familievernet (FADO) brukes hver dag til å holde oversikt over avtaler, journalføring og kommunikasjon ut til de som henvender seg til familievernet. Fagsystemet gir en god oversikt

Visste du at...

langvarige og fiendtlige konflikter som vedvarer over tid kan være skadelige for barns utvikling? Derfor jobber Bufdir systematisk for å øke kjennskapet til familievernets kurs og terapitilbud. En Sentio-undersøkelse gjennomført i 2021, viste en liten oppgang i kjennskap blant familier med hjemmeboende barn. Høsten 2021 gjennomførte Bufdir kampanjen «Barndomsminner», for å formidle viktigheten av å søke hjelp før konfliktnivået blir for høyt. Kampanjen ga 35 000 klikk til familievernets nettside.

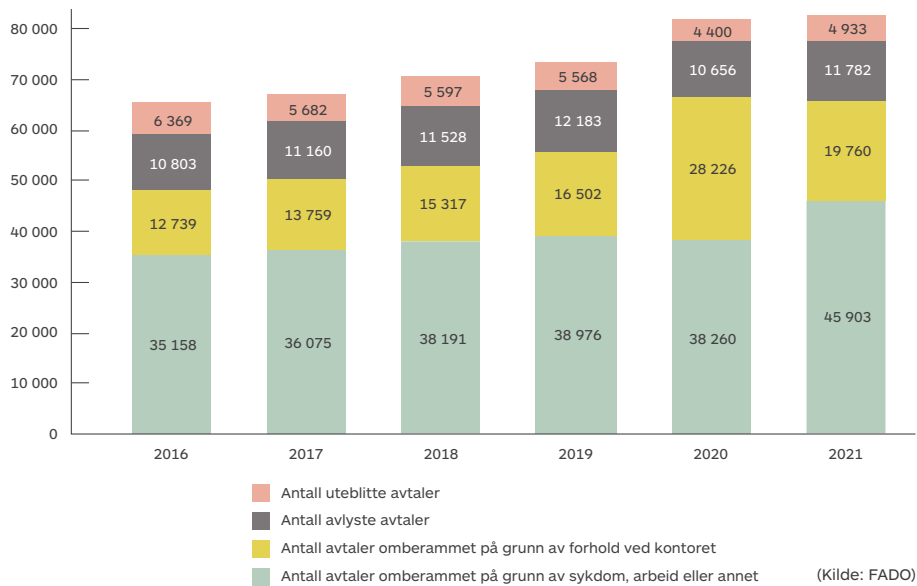
over hvordan tjenesten opererer, og utvikles kontinuerlig og i takt med behov. Et eksempel på en leveranse fra 2021 er at digital innkalling til mekling ble utvidet til også å gjelde ved separate meklinger. I 2021 er det gjort mye forberedende arbeid for å få på plass en ny kalenderfunksjon. Endringen vil effektivisere samarbeidet mellom familievernkontorer, og gjøre det mulig for brukerne å bestille time til mekling digitalt. Figurene nedenfor er basert på data fra FADO, og viser altså kun informasjon om meklinger ved familievernkontorene og ikke meklinger utført av eksterne meklere. Dette er fordi vi ønsker å vise utviklingen over lenger tid og ikke har data om eksterne meklinger fra det tidsrommet.

Figuren under viser fordeling av antall avlyste, uteblitte og endrede avtaler per år for årene fra 2016 og frem til 2021. Den viser at det over tid er en utfordring at det er mange timer som må gjøres om eller ikke blir fylt opp på grunn av uteblivelse. Dette har økt noe i prosent under pandemien, noe som er naturlig på grunn av smittevernhensyn. Uteblivelse og omberammelser er et problem for effektiviteten i tjenesten. Direktoratet vil sammen med tjenesten vurdere

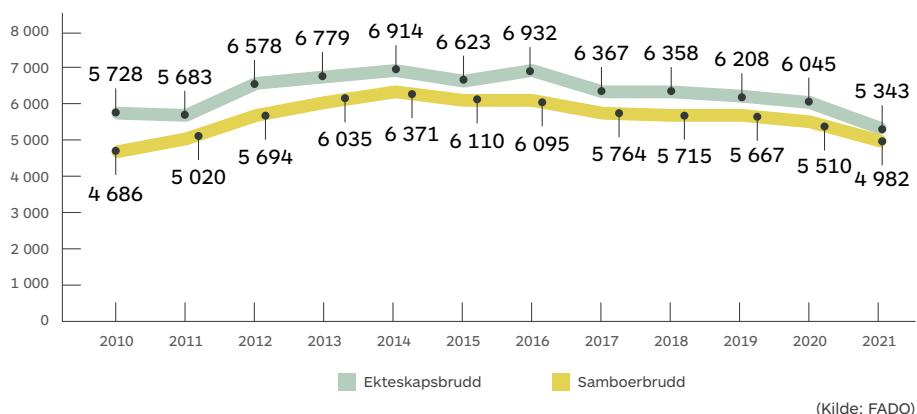
tiltak som kan forplikte til større grad av fremmøte.

Alle foreldre med felles barn under 16 år må møte til mekling i forbindelse med samlivsbrudd og separasjon. Som figuren under viser, har antall nye henvendelser til familievernnet om mekling ved ekteskapsbrudd og samboerbrudd generelt vært stabilt de siste årene. Det viser at antall brudd i familiene er relativt stabilt, med en liten nedgang.

Figur 1
Avlyste, uteblitte og endrede avtaler ved familievernkontorene. Per år 2016-2021 i antall.

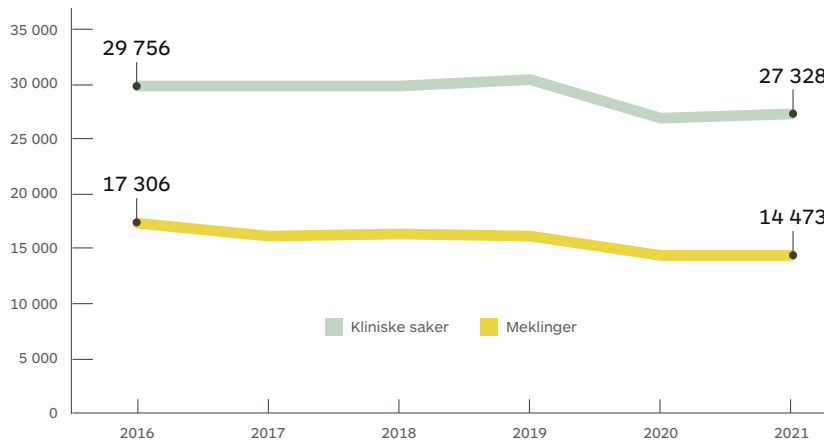

Figur 2
Nye saker om mekling ved ekteskapsbrudd og samboerbrudd ved familievernkontorene. Per år 2010-2021 i antall.

Figur 3

Familier som har hatt første samtale på familievernkontoret. Fordelt på kliniske saker og meklinger. Per år 2016-2021 i antall.

(Kilde: FADO)

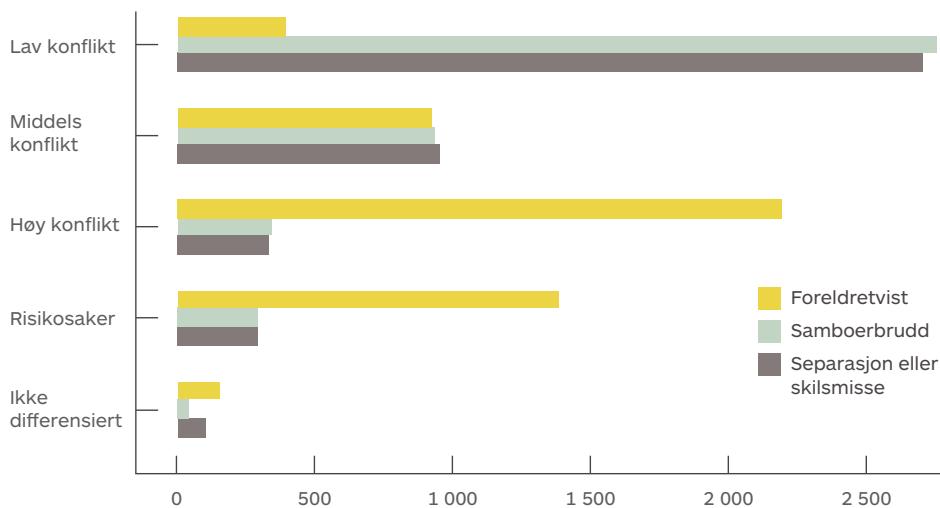
I 2021 var det, som figuren over viser, om lag 42 000 nye familier som fikk et tilbud ved familievernkontorene. Gitt premisset at det er minst tre i hver familie som er inntatt et familievernkontor, var det i 2021 om lag 126 000 personer. Figuren under viser de ulike "meklingsløpene" (lav, middels, høy konflikt eller risikosaker) foreldrene har blitt plassert i på bakgrunn av opplysningene de ga da de begjærte meklingsløp.

Mekling i familier med høy konflikt

Det er krevende å bidra til et bedre samarbeid for foreldre som har stått i konflikter over lang tid. Bufdir har i samarbeid med meklere i familievernkontorene utviklet det standardiserte forløpet "prosessmekling" for å møte foreldre som har høy konflikt. I prosessmekling tilbys foreldrene to meklere, flere meklingsstimer, mulighet til å ha samtale hver for seg og kurs

Figur 4

Foreldre som har blitt plassert i de ulike meklingsforløpene ved familievernkontoret. Fordelt på begjæringsgrunnet for meklingsløpet. 2021 i antall.

(Kilde: FADO)

som retter seg mot barnas behov. Målet med det standardiserte forløpet, er at foreldre skal ta hensyn til barnas behov, få hjelp til konfliktløsning og at de skal samarbeide bedre om felles barn. Metoden er tilrettelagt for å involvere barna på en trygg måte i meklingsprosessen. Alle meklere i Norge er opplært i metoden, og det gjennomføres jevnlig opplæring, justering og oppdatering i prosessmekling.

I 2021 har omtrent 4850 foreldrepar benyttet seg av tilbudet om prosessmekling. Omtrent halvparten, rundt 2450 foreldrepar, benyttet seg av flere timer enn den ene obligatoriske timen. 1800 par benyttet to til fire timer og 635 benyttet fem til syv timer. I 3100 av de 4850 sakene var det to meklere til stede i meklingen.

Fakta

Tidligere analyser viser at familier med høyt konfliktnivå i liten grad benyttet familievernets frivillige meklingstilbud. Nå ser vi en endring. Tjenesten bruker mer tid på saker med høyt konfliktnivå og saker hvor det er risiko for barns oppvekstvilkår. Det er bra for barns utvikling.

I rundt 1550 av de 4850 sakene hvor foreldrene benyttet seg av prosessmekling ble det avdekket vold og annen risikoatferd i familien. Det er noe flere saker og høyere andel enn i 2020. Det ble sendt bekymringsmeldinger til barnevernet i 331 av sakene. Dette er omtrent samme nivå som i 2020. Skal vi greie å bidra til at barn trygges, er det viktig at risikoatferd og vold avdekkes slik tallene viser.

Ser man på alle meklings saker, ble det avdekket vold i 1839 av 14 218 saker i 2021. Dette er 12,9 prosent og er omtrent samme nivå som i 2020.

Barn som har brudd i foreldrekontakten

Bufdir fikk i 2021 et nytt oppdrag om å utrede utfordringer i saker hvor det foreligger samværsvegring og samværshindring. Det som skal vurderes er hvordan familievern, barnevern, domstol og NAV kan samarbeide bedre. Målet er at arbeidet skal føre frem til en modell for håndtering i slike saker eller et løp for sakene der de ulike tjenestene inngår, på en måte som bidrar til en så effektiv og god håndtering av sakene som mulig.

Oppdraget er sammensatt og krevende, og det berører flere tjenester i ulike sektorer. Brudd i kontakten mellom barn og foreldre påvirker i stor grad barns situasjon og utvikling, og det er avgjørende å finne gode løsninger til det beste for barn og foreldre. Årsakene til problemene kan være mange og sammensatte. Bufdir er i gang med oppdraget som skal leveres i 2022.

Familievernets arbeid mot vold

Vold kan forekomme i alle sakstyper innenfor familievernets tjenesteområde, og må være en del av grunnkompetansen til alle ansatte. Spisskompetansmiljøet for familievernets arbeid med vold og høykonflikt har utviklet et digitalt grunnkurs om vold i familievernet. Dette kurset er i 2021 gjennomført i alle regioner for 170 terapeuter, og er svært godt evaluert i tjenesten. For å styrke grunnkompetansen er det i 2021 utarbeidet kontorpakker med materiell til fagmøter og arbeid på kontorene om psykisk vold, voldsutsatte, kartlegging og differensiering, og om seksualisert vold.

Som en del av arbeidet med å styrke og videreutvikle tjenestens kompetanse og tilbud, er det i 2021 gjennomført opplæring og oppfølging av 150 ansatte fra alle regioner i metodikken Enkel og effektiv aggresjonskontroll (EEA). Tilpasningen av, og opplæringen i, EEA-metodikken er et resultat av et samarbeid mellom Spisskompetansemiljøet på vold i nære relasjoner og høykonflikt og Alternativ til Vold (ATV), og er forankret i en egen styringsgruppe med Bufdir, Region øst, ATV og SKM.

I 2021 ble det også gjennomført et pilotprosjekt på Emotion Focused Therapy (EFT) som faglig tilnærming til pararbeid der det er vold. Mange terapeuter i familievernnet har kurs eller sertifisering i EFT, men metoden har i utgangspunktet vold som eksklusjonskriterium for parterapi. De siste årene er det utviklet tilpasninger til metoden for å kunne jobbe med utvalgte parsaker der vold er et tema. Etter gjennomført utprøving vil SKM Vold og høykonflikt undersøke erfaringer hos et utvalg terapeuter og deltakere i fokusgrupper, som grunnlag for en helhetlig vurdering av videre bruk av EFT i voldssaker i familievernnet.

Det ble i 2021 lagt vekt på å styrke fagutviklingen på vold og høykonflikt overfor brukere med etnisk minoritetsbakgrunn, innvandrerbakgrunn og tokulturelle familier, samt fra urbefolkningen. Det ble etablert samarbeid med Regionalt samisk kompetansesenter (RESAK)/Nasjonalt samisk kompetansesenter (NASAK), med formål å øke familievernets kompetanse i møte med den samiske befolkningen. Det er videre gjennomført en pilot i samarbeid med Oslo Nord, med formål å styrke mangfoldskompetansen i familievernnet. Mangfoldskompetanse er inkludert i mekleropplæringen og det er laget en undervisningsrekke om dette temaet i 2021 som skal gjennomføres nasjonalt i 2022.

Flere barn skal høres i mekling

Å bli snakket med og få si sin mening når foreldre er i brudd, er en rett barn har i henhold til barnekonvensjonen. Brudd angår barn, og barn bør snakkes med så barnets perspektiv kommer frem. Det kan gi barn en opplevelse av at foreldrene forstår barnets behov bedre og tar mer hensyn til barnet.

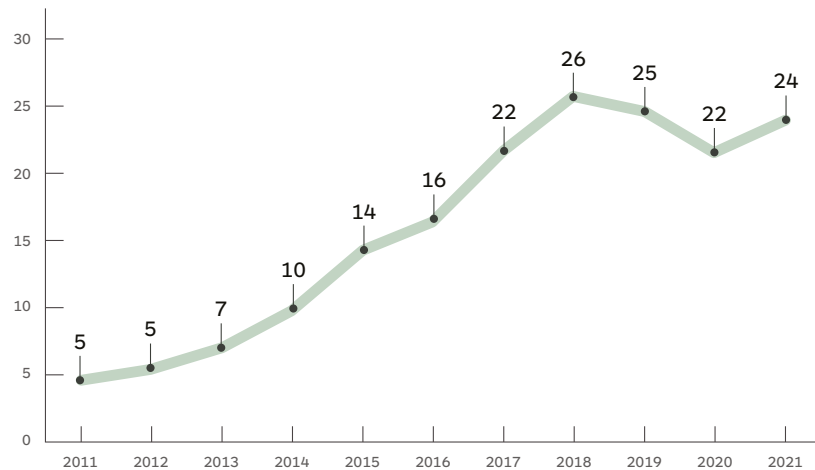
Høring av barn i en mekling forutsetter at foreldrene er enige om at barnet skal få et tilbud om samtale. Barnet må også selv ønske å delta og være modent nok. I saker med høyt konfliktnivå er det sentralt at mekler vurderer om det er forsvarlig at barnet deltar.

For å øke barns deltagelse i mekling, har det de siste årene vært gjort en stor innsats for å styrke familievernets kompetanse i å snakke med barn. Spisskompetansemiljøet for barn og unge i familievernnet har utviklet en veileder om hvordan mekler eller terapeut skal snakke med barn når de opplever samlivsbrudd. Spisskompetansemiljøet bidrar aktivt inn med opplæring, bistand og veiledning for de kontorene som har behov for det, og har på denne måten bidratt til en systematisk kompetanseheving på å samtale med barn både nasjonalt, regionalt og lokalt.

Samtale med barn i mekling er også sentralt i opplæringen av nye meklere. Det er indikasjoner på at systematisk ledelse og fagopplæring øker barns deltagelse. Imidlertid er det mange foreldre som ønsker å snakke med barna sine selv, og som gjør dette på en god måte for barna. De som er usikre, kan få råd og hjelp fra familievernnet på hvordan samtalen kan gjøres.

Figur 5

Andel barn 7-15 år som har møtt på minst én meklingsamtale ved familievernkontoret. Meklinger avsluttet hvert år ved familievernkontorene 2011-2021 i prosent.

(Kilde: FADO)

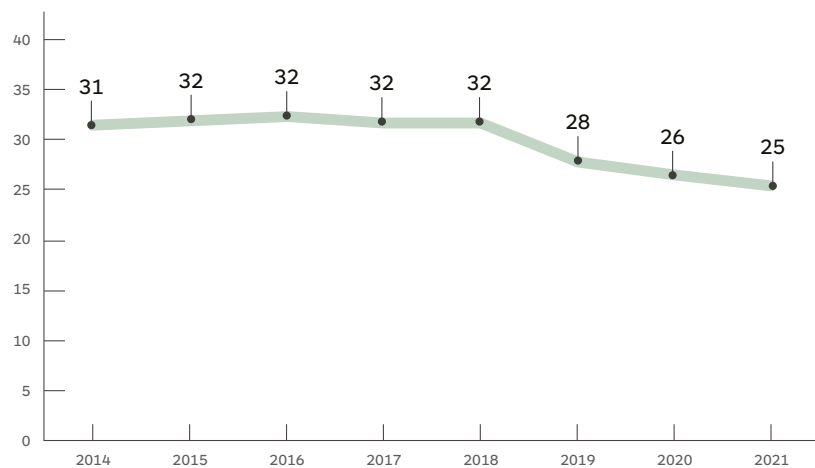
Som figuren over viser, har det vært en betydelig økning i antall barn som blir hørt i mekling de siste ti årene. Det har vært en nedgang i løpet av pandemien, men vi ser nå at det er en økning. Det er fremdeles variasjon mellom regionene og de enkelte familievernkontorene, men de regionale planene for økning som ble gjennomført i 2021 har gitt effekt.

Flere foreldre bør inngå avtaler

Det er i 2021 en nedgang i antall inngåtte skriftlige avtaler i saker hvor foreldrene vurderer å ta saken til retten for å få avklart foreldreansvar, bosted og samvær for barna etter brudd. Dette kommer frem i figuren under.

Figur 6

Andel avsluttede foreldretvist-meklinger hvor mekler har angitt at partene har inngått skriftlig avtale. Meklinger avsluttet ved familievernkontorene hvert år 2014-2021 i prosent.

(Kilde: FADO)

Det er mange årsaker til at det er krevende å nå målet om skriftlige avtaler i 35 prosent av sakene der foreldre vil gå til retten for å avgjøre foreldreansvar, bosted og samvær. Disse foreldrene har vært i konflikt lenge, og én time mekling er sjelden tilstrekkelig for å komme frem til en avtale. Ofte har foreldrene vært til mekling før, de har en avtale som de ikke lenger er enige om eller som ikke overholdes, og ber om en ny mekling kun for å få en ny meklingsattest slik at de kan gå til retten på ny. Når det er høyt konfliktnivå er en skriftlig avtale ingen garanti for at den overholdes. Av de i overkant 5 000 meklingene hvor foreldre har som intensjon å gå til retten for avgjørelse av foreldreansvar, samvær og bosted for barna, blir likevel om lag halvparten løst i familievernnet. Andelen har vært den samme i flere år.

Selv om foreldrene ikke signerer avtaler, viser erfaring at bistand fra familievernnet ved mekling kan bidra til å unngå eskalering eller forverring av et krevende og konfliktfylt foreldresamarbeid.

Erfaring i meklingsrommet viser også at mange foreldre, der konfliktnivået er håndterbart, ønsker å gjøre ferdig avtalen hjemme. De er ikke så opptatt av at avtalen signeres på familievernkontoret. Noen foreldre velger å ha muntlige avtaler. Resultatkravet på 35 prosent er valid mht. enighet mellom foreldre.

Utadrettet virksomhet, grupper og kurs

Mange foreldre tar imot tilbud om samlivskurs, foreldresamarbeidskurs og andre foreldrestøttetilbud fra familievernnet. Familievernnet har inngått samarbeidsavtaler med 171 kommunale barneverntjenester og helsestasjoner.

I kurset "Godt samliv" har Bufdir i samarbeid med Spisskompetansemiljøet for foreldrestøtte og forebygging gitt opplæring til 297 nye kursledere. 26 personer har gjennomgått og fått godkjent trenerutdanning. Arbeidet med digitalisering av Godt samliv er igangsatt, og vil ferdigstilles i løpet av våren 2022. Målet med digitaliseringen er at det vil være tilgjengelig for flere brukergrupper.

Type kurs	Antall grupper/kurs	Antall deltakere
Kliniske samtalegrupper, barn	21	48
Kliniske grupper, voldsutsatte	10	41
Hva med oss? Kurs	26	396
Fortsatt foreldrekurs	24	132
Sinnemestringsgrupper	71	159
Andre samlivsgrupper/kurs for foreldre	159	1240
Andre grupper og kurs til foreldre	136	758

(Kilde: FADO)

3.2.2

Foreldrestøtte

Alle kan en eller annen gang i livet havne i en situasjon der det er behov for å be om hjelp og støtte for å ivareta barna sine. Mange er usikre og ønsker å finne råd på nettet, andre vil oppsøke kurs eller be om hjelp fra barnevernet. Barn har rett til en god oppvekst og beskyttelse for vilkår som skader deres utvikling. Når foreldre har behov for hjelp, skal kommunale og statlige tjenester bidra til at foreldre får hjelp til å mestre hverdagen med barna.

Foreldrestøttende tiltak gis på flere måter. Fra digitale ressurser som Foreldrehverdag.no, via tilbud til mer utfordrende vansker som skal få et tilpasset tilbud for eksempel i grupper, eller hjelpetiltak fra kommunalt eller statlig barnevern.

Utgifter per barn som mottar tiltak i hjemmet har økt de siste årene, og snittet i 2020 var i underkant av 45 000 kroner per barn med hjelpetiltak. Dette er en økning på 33 prosent siden 2015 og 6 prosent siden 2019. Statistikken viser også at stadig færre barn plasseres utenfor hjemmet, og utviklingen i utgifter per barn med

Mål**Flere foreldre skal få tilbud om foreldrestøtte**

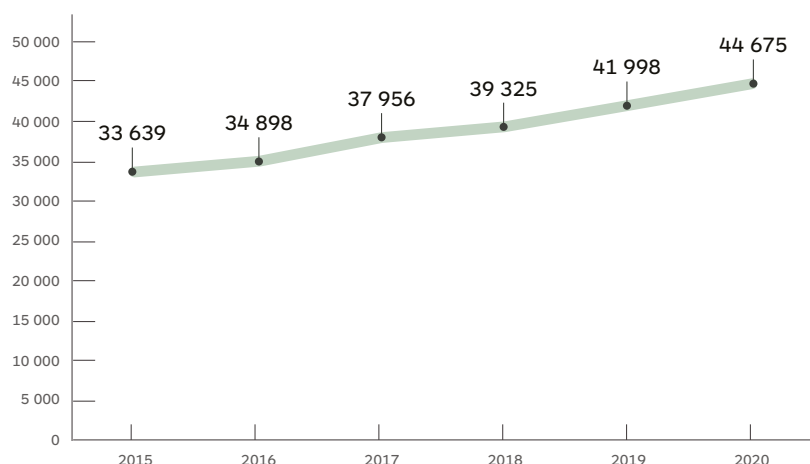
> Kvalitet og omfanget i bruken av tiltak som gir hjelp og støtte til foreldre

hjelpetiltak kan i så måte støtte opp under at barnevernstjenesten i større grad setter inn tyngre tiltak mens barnet fortsatt bor hjemme, og at man dermed unngår mer kostnadskreven plasseringstiltak. Dette er i tråd med intensjonen bak barnevernsreformen.

Bufdir har koordinert regjeringens første foreldrestøttestrategi, Trygge foreldre - Trygge barn (2018-2021)³, som har 34 tiltak fordelt på 6 innsatsområder. Strategien har som mål å bidra til økt kvalitet og omfang av kunnskapsbaserte tiltak som gir hjelp og støtte til foreldre. Strategien utløp i 2021. Mange tiltak er avsluttet, noen videreføres og noen vil bli ferdigstilt i 2022.

Figur 7

Brutto driftsutgifter per barn som får tiltak i hjemmet. 2015-2020 i kroner.

(Kilde: SSB, tabell 12279)

3 Trygge foreldre – trygge barn. Regjeringens strategi for foreldrestøtte (2018-2021). (bufdir.no)

Det er ikke utviklet verktøy for å følge utviklingen av det foreldrestøttende tilbudet slik at vi ser om omfanget øker, men det er grunn til å tro at mange av tiltakene i foreldrestøttestrategien har bidratt til økt bruk av kunnskapsbasert foreldrestøtte/hjelpetiltak. Det gir bedre kvalitet i tilbudet.

Tiltak i strategien som bidrar til å øke omfang av kunnskapsbaserte foreldrestøttende tiltak er:

- > Nettressursen - Arbeid med foreldrestøtte i kommunen
- > Implementering nasjonalt av ICDP foreldreveiledning inkludert ICDP foreldreveiledning til foreldre med ungdom og ICDP i krisesentrene
- > Tilskudd til kommuner og frivillige organisasjoner til foreldrestøttende tiltak.
- > Foreldreveiledning i introduksjonsprogrammet
- > Hjelpetiltak i barnevernet
- > Økt kjennskap til familievern
- > Familieråd

For å kunne måle utvikling av foreldrestøtte i kommunene, ble det i 2021 bestilt en kartlegging av omfang og type foreldrestøtte i frivillig sektor som blir ferdig i 2022.⁴ Den kan bidra til å utvikle indikatorer vi kan måle for å følge utviklingen i bruk av foreldrestøttende tiltak.

SKM Foreldrestøtte og forebygging arrangerte også i 2021 opplæring av veiledere i ICDP ved krisesentre. Fem sentre deltok og opplæringen fortsetter i 2022. Det jobbes med struktur for vedlikehold av kompetansen ved sentrene, samt implementeringsstøtte fra kommunene.

Tilskuddsordning til foreldrestøttende arbeid i kommunene er et viktig virkemiddel for å stimulere til bruk av kunnskapsbaserte foreldrestøttende metoder. Kommunene får tilskudd til opplæring og drift av tilbudene de velger, og mange kommuner rapporterer at tilbudene som er etablert med tilskudd

videreføres etter tilskuddsperioden. Det ble i tilskuddsordningen for foreldrestøttende tiltak til kommunene bevilget 50,4 millioner kroner i 2021, hvorav rundt 18,8 millioner kroner var bundet opp i 150 flerårige tiltak. Bufdir mottok til sammen 113 nye søknader i 2021, 75 av disse ble innvilget. Til sammen mottok 225 tiltak støtte i 2021.

En konsekvens av koronapandemien i 2021, som i 2020, er at kommunene har vært forhindret fra å tilby «fysiske» foreldrestøttende tiltak. Kommunene har derfor i økende grad gitt tilbud om digital foreldreveiledning. Et digitalt tilbud er et godt alternativ når det ikke kan være oppmøte.

Nederlandsk forskning⁵ viser at digital oppfølging og veiledning er nesten like virkningsfullt som veiledning med fysiske møter. Det er bedre å få tilbud om digital foreldreveiledning med noe redusert virkning, enn å ikke få noe tilbud. Det er flere fordeler med et styrket digitalt tilbud. Flere foreldre kan nås og foreldre som er nølende til å delta i gruppetilbud kan lettere melde seg på et digitalt kurs. Spisskompetansemiljøet for foreldrestøtte og forebygging har begynt arbeidet med å utvikle digitale løsninger for informasjon til foreldre om digital foreldreveiledning.

Digital fagstøtte for foreldrestøtte

Bufdir lanserte sommeren 2021 en digital fagstøtte om foreldrestøtte og foreldreveiledning. Målet med arbeidet er å gi kommunene en oversikt over de ulike kunnskapsbaserte programmene som finnes. Fagstøtten skal gi kommunene innføring i hva foreldrestøttende arbeid er, og hvorfor kommunene bør satse på det. Temanettsiden skal også bidra til å øke kommunenes bevissthet om:

- > bredden av kunnskapsbasert foreldrestøtte og foreldreveiledning
- > hvordan de kan utvikle en kjede av kunnskapsbaserte foreldrestøttende tiltak
- > hvor de kan henvende seg for å få opplæring og kompetanse.

⁴ https://www.bufdir.no/Familie/Status_foreldrestottestategien/

⁵ The COVID-19 pandemic: The 'black swan' for mental health care and a turning point for e-health, Tim R. Winda Marleen Rijkeboer, Gerhard Andersson og Heleen Riperde

Nettressursen vil på sikt bidra til at foreldre får foreldrestøttende tilbud og hjelp i kommunene basert på deres behov til riktig tid. Nettressursen inneholder også hjelpetiltak i barnevernet. Foreldrestøttende tiltak tilbys også i frivillig sektor og vil også være nyttig for frivillige organisasjoner og trossamfunn. Det er grunn til å tro at kommuner, familievernkontor og frivillig sektor vil benytte nettressursen til å styrke sitt forebyggende arbeid og tidlig innsats knyttet til at barnevernsreformen trer i kraft 2022.

Dialogforum med frivillige organisasjoner

Frivillig sektor er en viktig ressurs i det foreldrestøttende arbeidet. Frivillig sektor opererer ofte på andre arenaer og har

kontaktnett inn mot andre foreldregrupper enn det offentlige. Det er et mål at foreldrestøtte i regi av frivillige organisasjoner videreutvikles og spres til større deler av landet. Bufdir har etablert et dialogforum for frivillige organisasjoner som driver med foreldrestøtte for å skape tettere kontakt og bedre kjennskap til tilbud og tjenester på tvers av frivillighet og staten, og på tvers av organisasjonene. Dialogforumet ble etablert i 2019, og det er i 2021 gjennomført et par møter i forumet. Organisasjonene har hatt behov for å utveksle erfaringer om hvordan de har håndtert strenge smitteverntiltak, og flere av organisasjonene har opprettholdt viktige tjenester i denne perioden. Fra 2022 overføres ansvaret for å koordinere dialogforumet til Spisskompetansemiljøet for foreldrestøtte.

Foreldrehverdag.no

Foreldrehverdag er en nettressurs for alle foreldre med barn fra 0-18 år. Foreldrehverdag gir kvalitetssikrede råd om hverdagslivet med barn, med vekt på samspill og kommunikasjon. Rådene tar utgangspunkt i anerkjente foreldreveiledningsprogram og er solid faglig forankret. Forvaltning og videreutvikling av foreldrehverdag.no følger foreldrestøttestrategien. Foreldrehverdag har nå 70 000 følgere på Facebook, og hadde 900 000 besøk på nettsiden i 2021.

For å nå ut til flest mulig foreldre, ikke minst fedre, har Foreldrehverdag etablert (2018) podkasten Pappahverdag, som har blitt populær. Det er kommet ut til sammen 33 episoder om alt fra bleieskift og traumer, til leggetid, genetikk og foreldrestiler. Andelen besøk av menn på

foreldrehverdag.no har økt fra 14 til 35 prosent de siste to årene.

Det har gjennom pandemien blitt produsert egne artikler med innhold knyttet til koronasituasjonen. Det er også gjennomført fokusgrupper og utviklet et eget kursopplegg for minoritetsforeldre. Kurset er testet ut i noen moskeer og vil bli tilbudt over hele landet i 2022.

Foreldrehverdag lanserte i 2020 en foreldrestiltest som har vært særdeles vellykket. Mer enn 210 000 personer har tatt testen. Målet med testen er at foreldre skal reflektere over egen foreldrestil og bli tryggere i foreldrerollen. Testen er også lansert på polsk og vil bli oversatt til flere språk i 2022. Foreldrestiltesten brukes også av flere i familievern i det kliniske arbeidet.

Kartlegging av foreldrestøttende arbeid i frivillige organisasjoner og trossamfunn

Det finnes lite kunnskap om foreldrestøttende arbeid i regi av frivillige organisasjoner og trossamfunn. Som en oppfølging av tiltak 23 i foreldrestøttestrategien, satte Bufdir i 2021 i gang en kartlegging av foreldrestøttende arbeid i denne sektoren. Kartleggingen gjennomføres av Rambøll og vil gi kunnskap om omfang av og innhold i det foreldrestøttende tilbudet i regi av frivillige organisasjoner og trossamfunn i Norge, i tillegg til hva slags kompetanse sektoren har på foreldrestøtte, og hvordan de henter inn/bygger opp denne. Kartleggingen slutføres våren 2022, og den vil danne grunnlag for Bufdirs arbeid med å styrke frivillig sektor som en viktig ressurs i det foreldrestøttende arbeidet.

Familie for første gang

For de fleste er det å være gravid forbundet med håp, forventninger og glede, men for noen kan det å skulle ha barn være skremmende og overveldende. Familie for første gang er et kunnskapsbasert program som retter seg mot førstegangsgravide i vanskelige livssituasjoner. Familiene følges opp tett gjennom hjemmebesøk av spesialopplærte sykepleiere (kalt familiesykepleiere) fra tidlig graviditet til barnet fyller 2,5 år.

2021 har vært en viktig milepæl for programmet. Bufdir fikk i oppdrag fra departementet å utvide og styrke programmet på grunnlag av lovende resultater fra følgeevalueringen av programmet i regi av Arbeidsforskningsinstituttet (AFI) ved OsloMet. AFI fant at det er behov for et målrettet program som når ut til en gruppe førstegangsgravide som det ellers er vanskelig å nå med andre tilbud. Det gjør Familie for første gang.

I utvidelsen til nye geografiske områder har det vært stor interesse blant kommunene om å få bli med i utvidelsen. Programmet prøves nå ut i fem områder, Agder, Rogaland, Trondheim, Oslo og Bergen, hvor flere kommuner inngår i hvert område. I løpet av 2021 har Nasjonalt

Familieråd

Familieråd i oppvekstsektoren tilbys nå i flere kommuner. Familierådet handler om ulike type problemer og initieres av for eksempel helsestasjon, PPT, jordmortjenesten, helsesykepleiere, skole og BUP. Bufdir mottar henvendelser fra kommuner som ønsker bistand til å implementere familieråd utenfor barnevernet.

Anslagsvis ble det gjennomført nærmere 100 familieråd utenfor barnevernet. Mange av kommunene med en familierådssatsing utenfor barnevernet, har ansatt egne familierådskoordinatorer. De jobber både med saker i oppvekstsektoren og i barnevernet.

Bruk av familieråd i andre tjenester løser ofte saker på et lavere nivå, og fører sannsynligvis til at «riktigere» saker håndteres av barnevernet.

kontor i samarbeid med utprøvingsområdene rekruttert medarbeidere til tre nye team med familiesykepleiere og styrket eksisterende team. Frem til utgangen av 2020 hadde 275 familier deltatt i programmet. På tross av pandemien har familiesykepleierne i stor grad kunnet gjennomføre fysiske hjemmebesøk – supplert med noe bruk av digitale verktøy. Programmet har vært særlig viktig for familiene i en krevende tid med covid-19. En viktig del av denne fasen av utprøvingen er gjennomføringen av en effektstudie av programmet for å kunne vurdere effekten av programmet sammenliknet med universelle tjenester som tilbys under graviditet og i spe- og småbarnsfasen. Effektstudien vil starte i løpet av 2022.

3.2.3

Hjelpetiltak i barnevernet

Noen foreldre har i perioder behov for hjelp og støtte fra barneverntjenesten. Barnevernet har ansvar for å hjelpe familien og kan sette inn ulike hjelpetiltak for å øke foreldrekompentansen, støtte og styrke omsorgsbetingelsene rundt barnet, eller avlaste foreldrene.

Barnevernreformen trer i kraft i 2022 og gir barnevernet i kommunene et større ansvar. Reformen skal bidra til å styrke det forebyggende arbeidet og tidlig innsats. Hjelpetiltak i barnevernet er et av de viktigste sekundærforebyggende tiltakene kommunene har tilgjengelig.

Mål

Barnevernstjenesten skal gi hjelpetiltak som møter behovene til barn og foreldre

- > Effekt av FFT, MST og PMTO
- > Utbredelse av PMTO

Styrke tilliten til barnevernet

Bufdir har over flere år arbeidet for å styrke tilliten og omdømmet til barnevernet. Undersøkelser i regi av Sentio viser at hovedinntrykk og tillit er styrket over tid, men har gått noe tilbake fra 2020 hvor det var en kraftig økning. Toppåret handlet antakelig i stor grad om pandemien og den generelt sterke tilliten til offentlige myndigheter. I 2021 sier 52 prosent at de har et godt hovedinntrykk av barnevernet, mens 16 prosent har et dårlig inntrykk. Resten har verken et godt eller dårlig inntrykk.

Bufdir jobber spesielt med å gjøre barnevernets arbeid og samfunnsoppdrag bedre kjent. I 2021 har vi forbedret nettinformasjonen om barnevernets arbeid og sikret at denne er lett å finne ved søk. Det arbeides videre med å styrke nettinformasjonen ytterligere, både til befolkning, barnevernstjeneste og andre interesserte. Vi har også laget en enkel film om barnevernet, som er oversatt til ti språk.

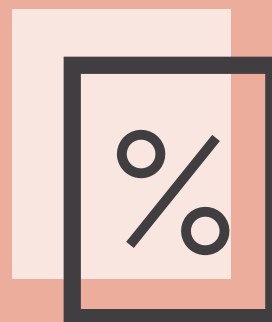
Som en oppfølging av samarbeidsavtalen som er inngått mellom BFD og KS om felles innsats for å styrke tilliten til barnevernet, har KS og Bufdir utarbeidet en handlingsplan som konkretiserer samarbeidsavtalen. Det er innhentet innspill fra både brukerorganisasjoner, NOBO og kompetansegruppen for dialog og mangfoldssensitivitet innen barnevernsfeltet.

Et viktig tiltak i planen er å utvikle verktøy kommunene skal bruke i sitt formidlingsarbeid. Det er særlig viktig å gjøre barnevernets arbeid bedre kjent blant samarbeidspartnere i kommunen og

styrke tilliten til hverandre. Vi har utviklet en standardpresentasjon om barnevernets oppgaver, rammene for meldeplikt og samarbeid. Denne blir tilbudt kommunene i år, sammen med et ferdiginnspilt foredrag. Presentasjonen er også en viktig oppfølging av barnevernsreformen og arbeidet for tidlig innsats og økt samarbeid.

Åpenhet i barnevernet er svært viktig. Vi utvikler derfor foredrag om hvordan barnevernstjenesten kan håndtere mediekontakt godt og bruke mulighetene til å fortelle om barnevernets arbeid. Vi utvikler også et liknende foredrag om hvordan kommunene kan håndtere de krevende mediesakene. Sentio-undersøkelsen fra 2021 viser at 40 prosent hadde sitt hovedinntrykk av barnevernet fra media. Samtidig sier en av fire at de ikke kjenner barnevernets arbeid. Det er derfor et potensial for å styrke kjennskap og tillit gjennom åpenhet i mediekontakten.

De nye tilbudene vil bli samlet på en egen temaside på bufdir.no og videreutvikles fortløpende til å bli en nyttig verktøykasse for kommunenes formidlingsarbeid.

Hjelpetiltak utgjør den største andelen av bistand fra kommunal barneverntjeneste og gis både når foreldre selv ber om det, og når en undersøkelse i barnevernet fører til vedtak om hjelpetiltak. Hvilken hjelp som gis, er avhengig av det enkelte barn og familiens behov. Hjelpen kan gis på bakgrunn av forholdene i hjemmet eller fordi barnet og familien av særlige grunner har behov for det. Hjelpetiltakene skal ha som formål å bidra til positiv endring hos barnet eller i familien (jf. barnevernlovens § 4-4).

Ved utgangen av 2020 mottok 72 prosent

av barna med barnevernstiltak hjelpetiltak⁶. Dette utgjør 43 000 barn. Andelen med hjelpetiltak har vært stabil den siste femårsperioden, med like over 70 prosent av alle barna med barnevernstiltak. 66 prosent av barna med barnevernstiltak mottok hjelpetiltak mens de bodde hjemme og for 6 prosent av barna var hjelpetiltaket å plassere barnet utenfor hjemmet.

I starten av koronapandemien meldte barnevernstjenestene om at de mottok færre bekymringsmeldinger enn normalt.⁷ Det ble iverksatt tiltak for å nå ut til foreldre og barn.

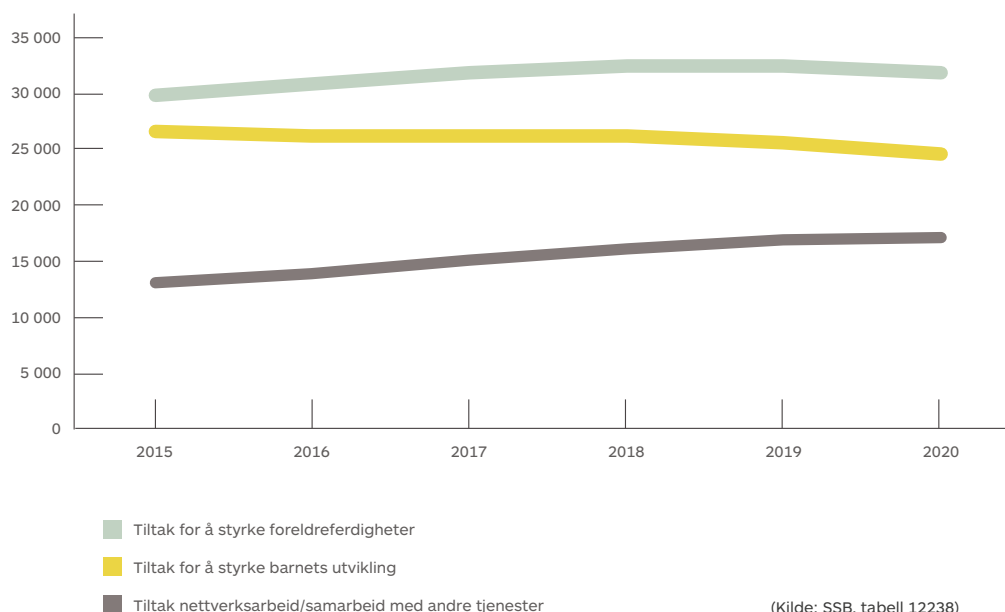

⁶ https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/Barn_og_unge_med_tiltak_fra_barnevernet/barn_med_hjelpetiltak/

⁷ Tveito, 2021, Barnevern i krisetid. Barneverntjenestens arbeid med vold og overgrep under koronapandemiens første fase., NOVA NOTAT NR 1/21

Figur 8

Barn og unge 0-22 år med hjelpetiltak i løpet av året, fordelt på hovedkategorier av hjelpetiltak. 2015-2020 i antall.

Deretter opplevde en del barnevernstjenester en økning i meldinger, mens situasjonen stabiliserte seg mot høsten 2021.⁸ I en statusrapport fra oktober 2021⁹ meldte 1 av 4 tjenester om flere voldssaker enn normalt.¹⁰ Rapporteringen viste imidlertid ikke en økning i iverksettelse av hjelpetiltak eller omsorgsovertakelse. Flere av de manualbaserte gruppebaserte hjelpetiltakene, slik som Parent Management Training Oregon (PMTO) og Marte Meo, hvor det blir brukt filmsnutter og grupperefleksjoner som metode, ble innstilt under pandemien. Det var også i perioder en utfordring at foreldre ikke møtte til hjelpetiltak.

Hovedkategoriene for hjelpetiltak i Statistisk sentralbyrås statistikk er «tiltak for å styrke

foreldreferdigheter», «tiltak for å styrke barnets utvikling», og «nettverksarbeid og samarbeid». Innenfor hovedkategorien «tiltak for å styrke foreldreferdigheter» er det tre samlekategorier som er mest benyttet: Vedtak om råd og veiledning, andre hjemmebaserte tiltak og andre tiltak for å styrke foreldreferdigheter. I sistnevnte underkategori vil blant annet COS inngå, og her har det vært en liten økning.

Flest barn og unge og deres familier mottar tiltak for å styrke foreldreferdigheter, men antallet er noe redusert det siste året, jf. den generelle nedgangen i barn og unge som mottar tiltak. Færre barn mottar tiltak rettet direkte mot å styrke barnets utvikling. Vi ser dermed at det fra 2015 til 2020 har skjedd en

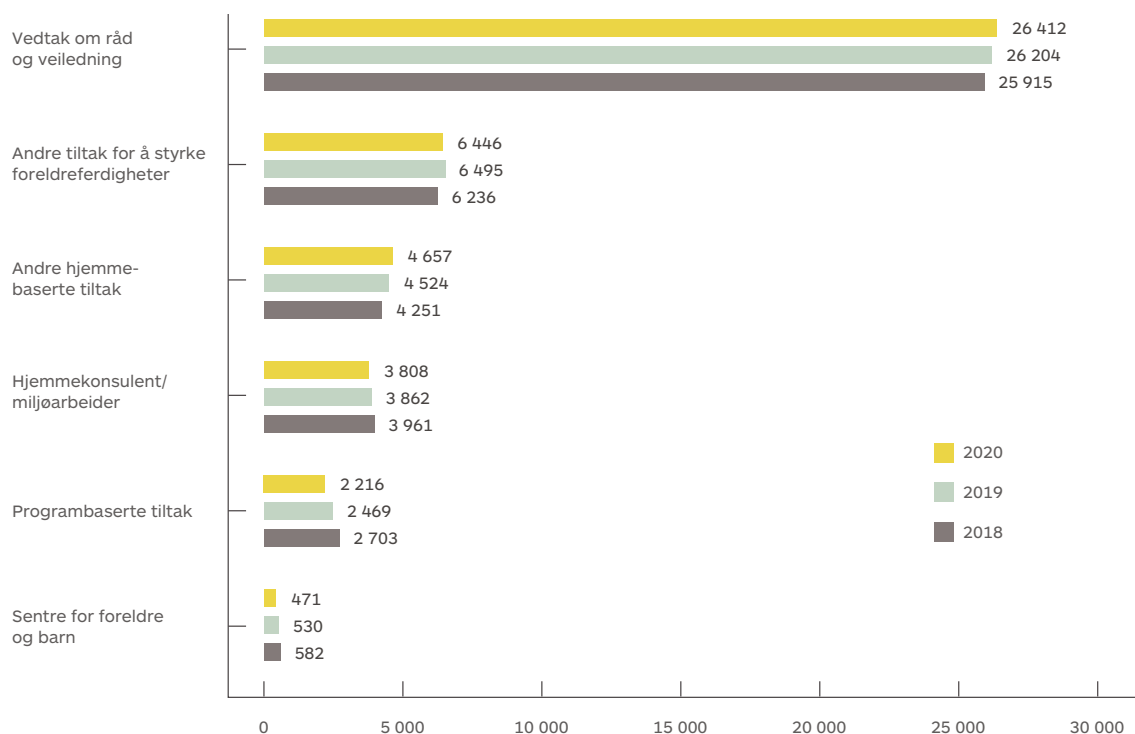
⁸ Statusrapport 14 Utsatte barn og unges tjenestetilbud under covid-19-pandemien, Bufdir, 2021

⁹ Statusrapport 14 Utsatte barn og unges tjenestetilbud under covid-19-pandemien, Bufdir, 2021, Koordineringsgruppen for utsatte barn og unge

¹⁰ Statusrapport 14 Utsatte barn og unges tjenestetilbud under covid-19-pandemien, Bufdir, 2021, s. 15

Figur 9

Tiltak for å styrke foreldreferdigheter. 2018-2020 i antall.

(Kilde: SSB, tabell 10661)

ytterligere dreining fra støttende til veiledende tiltak. Dette er en del av en ønsket utvikling. Ved å målrette tiltakene mer mot veiledning av foreldre, kan man få til en varig endring der foreldre selv klarer å ivareta omsorgen for barna sine på en god måte. Denne typen tiltak kan også tilbys av andre kommunale tjenester enn barnevernstjenesten, men dette vil ikke fremkomme i statistikken.

Barn og unge som mottar tiltak rettet mot nettverksarbeid og samarbeid med andre tjenester har den tydeligste økningen. Tiltakene øker i alle aldersgrupper, og eksempler på tiltak er familieråd, nettverksmøter og deltakelse i ansvarsgruppe/samarbeidsteam. Økt bruk av disse tiltakene er en del av en bevisst satsing for å utnytte ressurser i barnets familie og nettverk, og for å gi barn og familier bedre koordinert oppfølging fra flere hjelpeinstanser.

Hovedkategorien «tiltak for å styrke foreldreferdigheter» er ytterligere differensiert i ulike underkategorier. Figuren ovenfor viser bruken av tiltak for å styrke foreldreferdigheter og hvordan dette fordeler seg ifølge SSBs statistikk i 2018, 2019 og 2020. Statistikk for 2021 kommer først senere i 2022. Vi ser en svak nedgang i bruken av de programbaserte spesialiserte hjelpetiltakene siden 2018. Dette skyldes i hovedsak en nedgang i oppstart av nye PMTO-tiltak, se figur 10 og nærmere forklaring på samme side. Bruken av råd og veiledning har økt gradvis siden 2018, noe som kan tyde på at innsatsen for å styrke det foreldrestøttende arbeidet i barnevernstjenesten har hatt effekt. I lys av kommunens tydeliggjorte ansvar i barnevernsreformen for forebygging av omsorgssvikt og atferdsvansker, blir det særlig viktig å følge med på utviklingen i bruken av ulike hjelpetiltak i årene som kommer.

Senere års forskning og tilsyn har avdekket at det er behov for mer kunnskap om virkningen av hjelpetiltak og hvordan gi helhetlig, tilpasset og intensiv hjelp til familier med sammensatte utfordringer.¹¹ Bufdir har satt i gang et forskningsprosjekt som studerer virkningen av hjelpetiltak. Prosjektet vil evaluere utvalgte tiltak og pålegg om hjelpetiltak.

Det kan være en utfordring å finne det riktige hjelpetiltaket. Kommunen kan ha begrenset tilgang på hjelpetiltak eller manglende kompetanse om hva som har effekt for ulike vansker. For å støtte barneverntjenesten i å tilby systematisk og bedre tilpasset hjelp til familier, har Bufdir siden 2020 jobbet med en grunnmodell for hjelpetiltak i kommunalt barnevern. Grunnmodellen skal bidra til å øke systematikken både i valg og gjennomføring av tiltak. Satsingen følges av ekstern følgeforskning for å vurdere måloppnåelse og gi innspill til direktoratets videre innsats på feltet. Tilbakemeldinger vi har fått fra ansatte og brukere involvert i utviklingen og utprøvingen av grunnmodellen så langt peker mot stor grad av tilfredshet fra begge parter med samarbeidet de oppnår gjennom å jobbe etter modellens anbefalinger.

I 2021 utviklet Bufdir Tjenestekatalog for hjelpetiltak som gir tjenesteapparatet og befolkningen en oversikt over kommunenes og Bufetats helhetlige tjenestetilbud til utsatte og sårbare barn, ungdom og familier. Tjenestekatalogen beskriver kommunenes ansvar for hjelpetiltak etter barnevernloven, og de spesialiserte hjelpetiltak som tilbys av Bufetat. Den omtaler både lovpålagte og anbefalte tiltak og oppgaver på kommunalt nivå, samt prinsipper og modeller for godt tiltaksarbeid. Tjenestekatalogen skal bidra til å tydeliggjøre tjenestetilbudet som helhet, forventningene til

tjenestene, og ansvarsforhold mellom Bufetat, kommunene og samarbeidsparter.

Bufdir har det siste året jobbet for å gjøre Tjenestekatalogen kjent i kommunene og i Bufetat. Tjenestekatalogen ligger på Bufdirs nettsider, ble presentert på nasjonal barnevernkonferanse i november 2021 og har vært tema i møter med statsforvalterne som veileder kommunene i forberedelse av barnevernsreformen.

Nettressursen «Arbeid med foreldrestøtte i kommunen», omtalt under avsnittet om foreldrestøtte, gir en oversikt over foreldreveiledningsmetoder som benyttes som hjelpetiltak i barnevernet.

Spesialiserte hjelpetiltak

Hjelpetiltak gis av kommunene, men også av staten ved Bufetat. Spesialiserte hjelpetiltak er tiltak som retter seg inn mot barn med omfattende problembelastning. Det er tiltak som krever store opptaksområder for å gi et tilstrekkelig høyt antall saker til at det kan etableres fagmiljøer med nødvendig kompetanse. Det kan være krevende å etablere på kommunalt nivå.

Tilbudet av statlige hjelpetiltak består i hovedsak av Sentre for foreldre og barn (0- 6 år), Multisystemisk terapi (MST) og Funksjonell Familierterapi (FFT). Parent Management Training Oregon (PMTO) inngår i tilbudet fram til det blir overført til kommunene. PMTO inngår også som en del av TIBIR (Tidlig innsats for barn i risiko), et helhetlig program for å forebygge atferdsproblemer i kommunen. Det er Nasjonalt utviklingscenter for barn og unge (NUBU) som har ansvar for den faglige kvalitetssikringen av tiltakene MST, FFT og PMTO/TIBIR.

¹¹ Christiansen, 2015, Forskningskunnskap om barnevernets hjelpetiltak og Helsetilsynet 2019, Det å reise vasker øynene. Gjennomgang av 106 barnevernssaker.

Figuren under viser utviklingen i bruken av spesialiserte hjelpetiltak de siste ti årene. Det har vært en positiv utvikling i bruken av familieråd, MST og FFT har ligget relativt stabilt, mens det har vært en jevn nedgang i oppstart av nye PMTO- tiltak i statlig regi.

Det er en utfordring å ha et likeverdig og landsdekkende tilbud av spesialiserte hjelpetiltak. Ingen av de spesialiserte hjelpetiltakene er i dag tilgjengelig for alle kommuner. Det er totalen av krav og forventninger til implementeringen av lisensbaserte og godt dokumenterte metoder som samlet sett legger begrensninger for geografisk utbredelse. Dette kan for eksempel være krav om befolkningstetthet, antall saker per terapeut og størrelse på team. Mange av de spesialiserte hjelpetiltakene er tidsavgrenset og intensive, og det er krav om at terapeutens reisevei ikke skal være for lang. Ettersom Norge er et langstrakt land med store områder som har spredt bebyggelse, vil det være steder som ikke har befolkningsgrunnlag for å etablere enkelte spesialiserte hjelpetiltak.

Familieråd

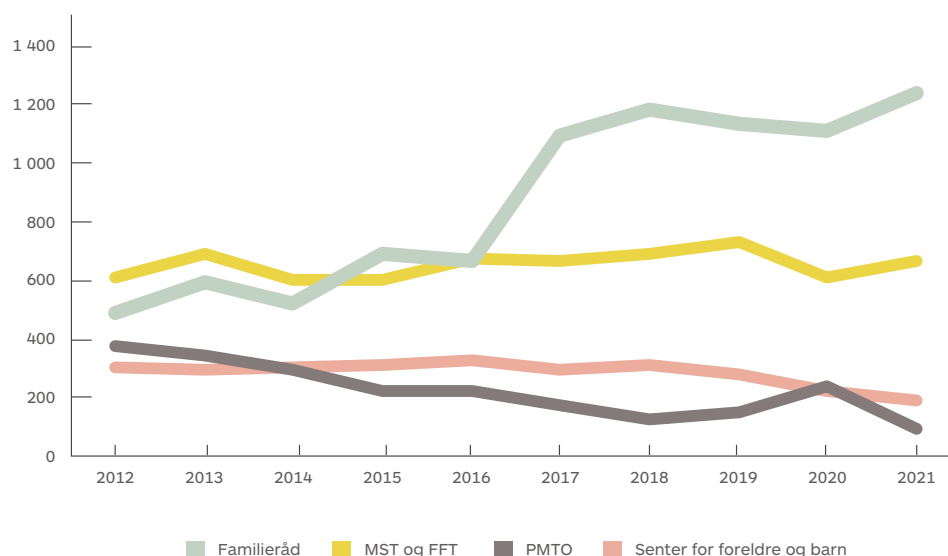
Det nasjonale nettverket består av ti familierådsansvarlige i regionene samt nasjonal koordinator i Bufdir. Det gjennomføres ukentlige digitale møter og regionene deler erfaringer og bistår hverandre ut over regionale grenser. Generelt øker antall familieråd jevnt nasjonalt (10 prosent), men med en særlig økning i regionene i midt og nord. Det finnes tilstrekkelig tilgjengelige familieråds koordinatorene i hele Norge.

På grunn av høy turnover og behov for metodestøtte i kommunalt barnevern, får kommunene jevnlig tilbud om opplæringer både fysisk og digitalt. I 2021 ble det gjennomført fire nasjonale, digitale opplæringer. I tillegg kommer ulike skreddersydde webinarer. Disse tilbudene videreføres i 2022.

Familierådsaktiviteten rundt om i kommunene er likevel varierende. Noen kommuner har svært stor aktivitet, mens andre kommuner har ett og annet familieråd. Bufetat møter alle henvendelser om bistand og bidrar med metodestøtte så

Figur 10

Nye hjelpetiltak startet i løpet av året, etter type hjelpetiltak.
2012-2021 i antall.

(Kilde: BIRK)

langt det er mulig. Der Statsforvalter etterspør familieråd, ser vi en tydelig økning i aktiviteten. Det gjennomføres flest familieråd blant kommunale hjelpetiltak, men bruk av familieråd øker også i akutte situasjoner. Hovedrapporten fra prosjektet Familieråd når det haster (2017-2021), gir en tydelig anbefaling om økt bruk av familieråd. Det skal lages en langtidsplan for familieråd der økt bruk av familieråd i hastesituasjoner vil være et av flere tiltak.

PMTO og TIBIR

I dag tilbys hjelpetiltaket PMTO både av kommunene og av Bufetat. Med barnevernsreformen overføres oppgaven med å tilby PMTO til kommunene. Nedgangen i oppstart av nye PMTO-behandlinger i Bufetats regioner det siste året (se figur 10) skyldes at vi nå er i en overgangsfase hvor ansvaret overføres til kommunene. NUBU rapporterer om økt pågang fra kommuner med interesse for å bygge opp PMTO-kompetanse lokalt, i tråd med

barnevernsreformens intensjoner, og utbredelsen av PMTO i kommunene har økt. Bufetats regioner rapporterer om at de er bekymret for om oppbyggingen av forebyggende kompetanse og tiltak i kommunene skjer i tilstrekkelig tempo til å opprettholde et faglig forsvarlig tilbud til barn og unge når det statlige PMTO-tilbudet avvikles i 2023. I 2021 ble organisering av Bufetats rolle som regional implementeringsaktør besluttet. Implementeringsfunksjonene i regionene skal tilby metode- og kvalitetsstøtte til kommuner som tilbyr PMTO til sin befolkning, og vil være sentrale aktører i overføringen av kompetanse fra Bufetat til kommunene.

NUBU rapporterer til Bufdir om gode behandlingsresultater for ungdom som mottar PMTO.¹² Mens 87 prosent av ungdommene ble vurdert til å ligge innenfor «klinisk område» av problembelastninger før oppstart, ble tallet redusert til 26 prosent etter gjennomført behandling.¹³

¹² Rapport 2021, NUBU, rapportering til Bufdir på føringer i Tilskuddsbrev

¹³ Rapport 2021, NUBU, rapportering til Bufdir på føringer i Tilskuddsbrev

Utbredelse av PMTO og TIBIR i kommunene

Stadig flere kommuner gir tilbud om PMTO-behandling og utbredelsen av tilbudet har økt i 2021. NUBU rapporterer om at tilbud om PMTO-behandling nå er tilgjengelig ved 12 fagkontor i den regionale barneverntjenesten (Bufetat), i 21 poliklinikker innenfor psykisk helsevern for barn og unge (BUP) og i 105 kommuner/bydeler som også implementerer TIBIR.¹⁴ Åtte nye kommuner ble TIBIR-kommuner i 2021. Det er totalt 278 sertifiserte aktive PMTO-terapeuter og 95 under opplæring, og det er til sammen 1186 aktive utøvere av TIBIR-intervensjonene. PMTO-terapeuter og TIBIR-utøvere jobber blant annet i oppvekst, skole, barnehage, i PP-tjenesten, i helse- og skolehelsetjeneste, i kommunalt barnevern og i psykisk helsetjeneste.

I tillegg til kommuner med TIBIR-intensjonsavtaler, har flere kommunale barneverntjenester ønsket å utdanne PMTO-terapeuter uten å inngå TIBIR-intensjonsavtale.

NUBU har i 2021 hatt økt fokus på å imøtekomme etterspørsler om bistand fra kommunale barneverntjenester. At flere kommuner får opp et tilbud om PMTO er i tråd med Barnevernsreformens dreining mot et større ansvar for tjenester for barn og unge på kommunalt nivå. Se NUBUs årsrapport for 2021 for nærmere informasjon.¹⁵

MST og FFT

Som figur 10 viser har bruken av MST og FFT vært stabil siden 2012. Det var 21 MST-team i Norge i 2021 fordelt på alle regioner. Størstedelen av Norges kommuner (225 av 356) har i dag et MST-tilbud, 131 kommuner har tilbud om MST geografisk¹⁶ mens 16 kommuner og samtlige kommuner i tidligere Finnmark fylke (til sammen 35 kommuner) står helt uten et MST-tilbud. Det var i 2021 fem FFT-team fordelt

på fire regioner. Det er registrert et udekket behov for FFT-behandling i flere regioner. Det rapporteres fra Bufetats regioner at MST- og FFT-team har god tilsøking av saker, overholder god implementeringskvalitet og har gode behandlingsresultater. Foreldrene oppgir å få god hjelp og ungdommene viser reduksjon i belastninger i løpet av og etter avsluttet forløp.

Effekt av MST og FFT

Regionene rapporterer om at teamene jobber med god kvalitet og har gode behandlingsresultater. NUBUs årsrapport bekrefter god effekt av tiltakene. For begge tiltakene bor størsteparten av ungdommene hjemme etter behandlingsforløpet, går på skole, er ikke i konflikt med loven, misbruker ikke rusmidler og har ikke registrerte tilfeller av vold eller trusler etter behandling (se vedlegg med rapportering på styringsparameter).

Bufdir og Bufetat har i 2021 satt i verk utprøving av to nye multisystemiske tiltak, ett rettet mot barn og ungdom med bekymringsfull seksuell atferd (MST-PSB) og ett rettet mot barn som skal flytte fra institusjon tilbake til egen familie eller lettere tiltak (MST-FIT). I MST-PSB jobber terapeutene særlig med sikkerhet og med å hjelpe ungdommen til å erkjenne og ta ansvar for den uønskede handlingen. Bufdir vil gjennomføre en følgeevaluering av utprøvingen hvor formålet er å få kunnskap om hvilke erfaringer ansatte og brukere har med tilbudet. Kunnskapen skal brukes for å styrke tjenestetilbudet til barn med seksuell atferdsproblematikk. I MST-FIT er målet kortere oppholdstid på institusjon, å hjelpe flere barn å flytte hjem/i fosterhjem, å redusere brudd og hindre rehenvisning til institusjon. Gjennom tilskudd av dialektisk atferdsterapi hjelper terapeutene ungdommen med individuelle psykiske behov og støtter omsorgspersonene i overgangen mellom institusjon og hjem.

¹⁴ Rapport 2021, NUBU, rapportering til Bufdir på føringer i Tilskuddsbrev

¹⁵ Rapport 2021, NUBU, rapportering til Bufdir på føringer i Tilskuddsbrev

¹⁶ Pilotstudie hos NUBU som innebærer at også familier som bor utenfor MSTs geografiske rekkevidde (90 minutter) kan få tilbud om MST-behandling

Ettervern

Alle ungdommer som har mottatt bistand fra barneverntjenesten før de fylte 18 år, har rett til ettervern dersom de ønsker det. Ungdommen må samtykke til tilbudet. Retten til ettervern ble 1. januar 2021 utvidet fra 23 år til 25 år.

Ettervern kan være et viktig bidrag i overgangen til selvstendig voksenliv for unge som har hatt en krevende oppvekst. Mange ungdommer med barnevernserfaring har et mer sårbart familienettverk enn ungdommer flest, og kan ha behov for hjelp, støtte og veiledning som andre ungdommer får fra foreldre og nettverk i prosessen mot et mer selvstendig voksenliv. Forskning viser at unge med barnevernserfaring som mottar ettervern, klarer seg bedre senere i livet enn unge med barnevernserfaring som ikke mottar dette.¹⁷ De største tiltaksgruppene

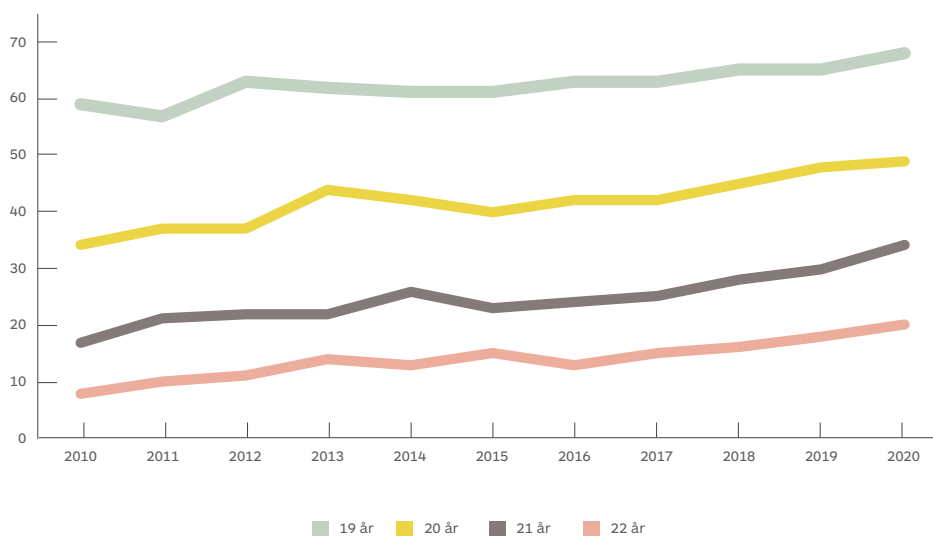
innenfor ettervern omfatter ulike boligstøttende tiltak og økonomisk hjelp.¹⁸

Antallet unge med ettervern er nær tredoblet siden begynnelsen av 2000-tallet. Ved utgangen av 2020 mottok over 5500 unge mellom 18 og 22 år ettervernstilltak av barnevernet. I løpet av de siste ti årene har andelen unge som mottar ettervernstilltak, av alle som mottar barnevernstilltak, økt fra 10 til 16,4 prosent.

Figuren under viser utviklingen over et tiårs perspektiv i antall unge som mottar ettervernstilltak fordelt på ulike aldersgrupper. Blant alle aldersgrupper har det vært en jevn økning i bruken av ettervernstilltak. Ved utgangen av 2021 mottok 5769 unge ettervern, sammenliknet med 5548 unge ved utgangen av 2020.

Figur 11

Unge som fremdeles mottar ettervernstilltak når de fyller 19, 20, 21 og 22 år, dersom de mottok tiltak da de var 18 år. I løpet av året 2010-2021 i prosent.

(Kilde: SSB, tabell 09050)

¹⁷ E. Backe-Hansen, C. Madsen, L.B. Kristofersen & B. Hvinden (red.) (2014). Barnevern i Norge 1990–2010. En longitudinell studie. NOVA rapport 9/14

¹⁸ Paulsen et al., 2020, Ettervern – en god overgang til voksenlivet?, NTNU Samfunnsforskning

Det er to hovedforklaringer på økningen i bruken av ettervernstiltak:

- > Det er flere barn som mottar tiltak fra barnevernet og dermed flere som er aktuelle for ettervernstiltak.
- > En lovendring i 2009 forsterket en pågående styrking av ettervernstilbudet.

Selv om vi ser en positiv utvikling, er det fortsatt en relativt lav andel av dem som potensielt kunne mottatt ettervern, som mottar ettervern i dag,¹⁹ og flesteparten av de som mottar ettervern mottar dette kun de første årene etter fylte 18 år. Ved 20 års alder har andelen som fortsetter å motta ettervern blitt redusert. Tallene fra 2020 viser at to år etter myndighetsalder fortsetter kun om lag halvparten med tiltak fra barnevernet. Dette representerer likevel en kraftig økning i løpet av de siste ti årene, fra i underkant av en tredjedel som fortsatte å motta ettervern i 20 års alderen

i 2009.²⁰ Tilsvarende mønster finner vi for ettervern ved 21-23 års alder.

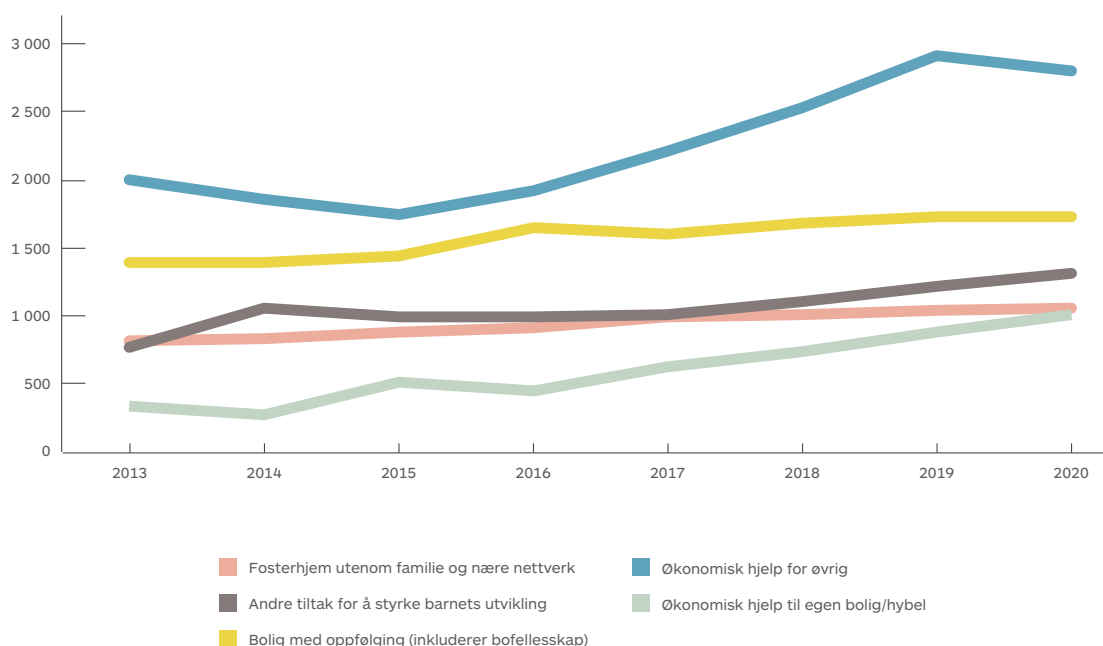
Barnevernstjenesten tilbyr en rekke tiltak for å hjelpe unge over 18 år og foreldre. Disse er i statistikken inndelt i 8 hovedkategorier av tiltak, med tilhørende underkategorier. De tre mest brukte tiltakene som ettervern, etter tiltakskategori er:

- > «Tiltak for å styrke utviklingen til barnet»: Tiltak som er rettet direkte mot de unge voksne
- > «Bolig»: Tiltak som er rettet mot å bistå den unge med bolig
- > «Fosterhjem»: Tiltak som retter seg mot plassering i fosterhjem

I tillegg gis også «tiltak for å styrke foreldreferdigheter» som rettes mot å få til endring hos foreldrene, og «nettverksarbeid/ samarbeid med andre tjenester» som er rettet mot å få til en bedre helhetlig oppfølging av den unge ved å samarbeide med andre tjenester.

Figur 12

De mest brukte ettervernstiltakene 2013-2020 i antall.

(Kilde: SSB, tabell 10661)

¹⁹ Paulsen et al., 2020, Ettervern- en god overgang til voksenlivet?, NTNU Samfunnsforskning

²⁰ https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnevern/Barn_og_unge_med_tiltak_fra_barnevernet/unge_med_ettervernstiltak/

På tvers av alle tiltakskategoriene, peker økonomisk hjelp seg ut som det mest benyttede tiltaket. Ved utgangen av 2020 ble det gitt 2800 slike økonomiske tiltak. I løpet av hele året ble det gitt nesten 6000 tiltak med økonomisk hjelp. Bruk av økonomisk hjelp som ettervernstiltak har økt med om lag 7 prosent årlig og med nesten 40 prosent siden utgangen av 2013, foruten en liten nedgang mellom 2019 og 2020. Generelt er det tiltak av praktisk karakter som brukes mest for denne gruppen i barnevernet.

Ettervern er ett av de prioriterte områdene i grunnmodellen for hjelpetiltak som har vært under utvikling og utprøving i 2021, da vi ser det som særlig viktig å styrke systematikken i barnevernstjenestens arbeid med ettervern.

Skolelos - videre utprøving og utvikling av hjelpetiltak

Skolelos er et hjelpetiltak i kommunalt barnevern rettet mot ungdom i alderen 12-18 år som bor hjemme og som har behov for støtte til å mestre skolehverdagen. For å få kunnskap om hvordan tiltaket fungerer i praksis, og om tilhørende verktøy og opplæringsplattform er formålstjenlige, ble det i 2021 gjennomført en småskala utprøving av tiltaket. Tre barnevernenheter som hadde utprøvd skolelos i 2020 og tre nye barnevernenheter deltok i utprøving og utvikling av Skolelosmodellen. Disse representerte 17 kommuner/bydeler og 200 000 innbyggere. På grunn av pandemirestriksjoner ble all opplæring, ekstern kursing, veiledning, fagsamlinger og annen kommunikasjon heldigital første halvdel av året. Dette ga nyttig erfaring, men viste også begrensningene i digitale kommunikasjonsverktøy. Totalt ble det gitt oppfølging til 65 ungdom i 2021, hvorav det ble rapportert om noe eller stor suksess hos ca. 90 prosent. Syv av barnevernshenhetene vil være med videre gjennom egne/alternative tilskuddsordninger. Vi har jobbet frem en plan for 2022 for å videreutvikle et solid kunnskapsgrunnlag samt å prøve ut en videre kontrollert spredning av Skolelos basert

på en motorkommunemodell ved å invitere omkringliggende barnevernstjenester til å delta i regionale Skolelos-samarbeid der erfarne skoleloser blir teamledere.

Sentre for foreldre og barn

Sentrene for foreldre og barn skal kunne levere kunnskapsbasert og strukturert utredning for familier med utsatte barn i alderen 0-3 (0-6) fra 01. januar 2022. Bakgrunnen for endringen er at barnegruppen krever en svært spesialisert kompetanse, og at det i mange saker er behov for en type observasjon som i tillegg til spesialkompetanse krever egnede rammer som få kommuner og sakkyndige har. Dette innebærer praksisendringer i alle sentre for foreldre og barn, og til dels omfattende praksisendringer i noen sentere.

For å sikre lik praksis er det utarbeidet standardisert forløp for utredning og hjelpetiltak som legger føringer for hvilke rutiner som følges, med tilhørende maler for gjennomføring og registrering av det faglige innholdet i sentre for foreldre og barn. Forløpene skal sikre faglig god, likeverdig og forutsigbar utredning og hjelpetiltak, vurdering, anbefaling og dokumentasjon for kommunene som benytter tilbudet, og gjennom dette god rettssikkerhet for familiene. Det faglige innholdet ved senter for foreldre og barn skal normeres ved å benytte en ny kunnskapsbasert retningslinje for utredning og hjelpetiltak for sped- og småbarn 0-6 år. Arbeidet med retningslinjen er dermed styrende for innholdet i forløpene.

Standardiserte forløp utredning

Det er besluttet en plan for pilotering og implementering av standardisert forløp utredning. Spisskompetansemiljøet (SKM) sped- og småbarn har ansvar for gjennomføringen. Piloten har oppstart i januar, har 12 ukers varighet og gjennomføres i ett senter i hver region. Pilotsentrene skal bidra til støtte og veiledning sammen med SKM til opplæring av

de øvrige sentrene. Implementeringsplanen legger til grunn at alle sentre for foreldre og barn, uavhengig av eierskap, skal tilby utredning innen utgangen av 2022.

Fagsystemet BiRK har ikke tidligere vært tilrettelagt for sentrene for foreldre og barn. Det har medført tungvinte registreringsrutiner, lav datakvalitet og ansatte som i liten grad har opplevd støtte til sitt arbeid i løsningen. Koordinert med innføring av det nye standardiserte forløpet, ble det i 2021 utviklet og lansert ny digital støtte i BiRK. De ansatte på sentrene får nå støtte og hjelp i fagsystemet for å gjennomføre utredningsfasen av forløpet.

Standardiserte forløp hjelpetiltak

Standardiserte forløp hjelpetiltak er utarbeidet og besluttet formelt i februar 2022. Det foreligger ikke en implementeringsplan, da denne må hensynta omfang og fremdrift på øvrig omfattende utviklingsarbeid i sentrene. Innholdet i forløpet er imidlertid kjent og hensyntas i pågående arbeid. Implementeringsplan utarbeides i løpet av 2022. Alle sentrene tilbyr allerede i dag hjelpetiltak. Forløpet innfører ikke et nytt tilbud og vil ikke medføre omfattende endringer, men skal bidra til et likeverdig og bedre kvalitetssikret tilbud i hele landet.

Parallelt med utarbeidelsen og implementeringen av retningslinje og standardiserte forløp har regionene og Bufdir arbeidet med å kartlegge behov og muligheter for organisering på sentrene slik at de kan møte forventningene i ny lov på best mulig måte, innenfor gjeldende økonomisk ramme. Målet er et likeverdig tilbud til kommunene. Geografiske forutsetninger gjør at noen sentre vil kunne gi tilbud også utover dette. Det er besluttet et konsept for organisering av sentrene som i 2022 prøves ut parallelt med pilotering og implementering av forløp for utredning. Utprøvingen vil bidra til erfaring og informasjon til ytterligere analyse av nødvendige og mulige organisasjonsendringer fremover.

Erfaringer hittil i piloteringen standardisert forløp utredning

Bufetat og SKM melder om at det er stor entusiasme for det nye tilbudet og at alle pilotsentre har rekruttert saker for utprøving av det nye tjenestetilbudet. Kommunene som har søkt om statlig bistand til utredning melder at dette er et ettertraktet og nødvendig tilbud, særlig for de kommunene som ikke har kompetanse til å gjennomføre kompliserte og spesialiserte utredninger av sped- og småbarn 0-6 år.

Kunnskapsbaserte retningslinjer

Retningslinjene vil være et godt verktøy for kommunal barneverntjeneste og øvrige aktører som utfører utredninger og tilbyr hjelpetiltak. Retningslinjene bidrar til å sikre god kvalitet i undersøkelsene, samt gi en oversikt over virkningsfulle hjelpetiltak til en målgruppe som har flere komplekse og sammensatte utfordringer. Videre beskriver retningslinjen hvordan ivareta medvirkningsperspektivet og sikre god dokumentasjon og analyse i utredningsarbeidet. Retningslinjen gir anbefalinger på gode evalueringsprosesser og hvordan sikre at familier i risiko får rett hjelp til rett tid. Nasjonal retningslinje for utredning av omsorgssituasjonen for barn 0-6 år ligger ute på bufdir.no til ekstern høring med frist 06. mars 2022. Nasjonal retningslinje for omsorgsendrende hjelpetiltak er under utarbeidelse og vil sendes ut for ekstern høring første halvdel av 2022.

3.2.4

Adopsjon

Hovedformålet med adopsjon er å sikre at barn som ikke kan bli tatt hånd om av sine biologiske foreldre, får et godt og varig hjem i en ny familie. Bufdirs ansvar er å tilrettelegge og sikre en trygg og sikker adopsjonsprosess, slik at adoptivbarnets rettigheter og behov blir ivaretatt.

Til tross for pandemien har utviklingen av antall adopsjoner i 2021 økt sammenlignet med 2020. I 2021 ankom 62 barn fra utlandet til Norge, mot 41 barn i 2020. I 2019, før pandemien, ankom 91 barn og 95 i 2018. Lavt antall utenlandsadopsjoner medførte at to av adopsjonsorganisasjonene fikk økonomisk krisestøtte i 2021.

Som sentralmyndighet for Haagkonvensjonen 1993 om vern av barn og samarbeid ved internasjonale adopsjoner, har Bufdir et overordnet ansvar for å sikre betryggende saksbehandling ved adopsjon over landegrensene, at adopsjoner skjer til barnets beste med respekt for barnets grunnleggende rettigheter, og at bortføring av og handel med barn ikke finner sted. I 2021 fornyet Bufdir formidlingstillatelser til å adoptere fra Bulgaria, Madagaskar og Ungarn. Fornyte formidlingstillatelse til å adoptere fra Vietnam ble avslått av Bufdir.

Region øst har på oppdrag fra Bufdir utviklet kompetansemoduler til bruk for utrederne i Bufetat. Formålet er å sikre trygge og effektive adopsjonsprosesser og god kvalitet på utredningen av adoptivsøkerne. Modulene skal være et oppslagsverk med lett tilgjengelig og brukervennlig informasjon både for nyansatte og erfarne utrederne. Region øst arbeider videre med å utvide innholdet i modulene og å utarbeide en plan for implementering i Bufetat.

Under koronapandemien kom Bufetat raskt i gang med å innføre digitale løsninger for gjennomføring av adopsjonsforberedende kurs. Tilbakemeldingene på de digitale adopsjonsforberedende kursene er positive og har bidratt til å hindre forsinkelser i adopsjonsprosessen. Det ble gjennomført 13 kurs i 2021. Av disse var 5 digitale og 8 fysiske kurs. Tre kurs måtte avlyses på grunn av for få påmeldte. Bufdir er også i gang med å lage nye nettstedet på adopsjon, for bedre tilgjengelig digital informasjon.

I 2021 mottok Bufetat 125 nye søknader om forhåndssamtykke til adopsjon fra utlandet, mot 116 søknader i 2020. Norske stebarnsadopsjoner utgjør fortsatt den største gruppen adopsjonssaker. Bufetat mottok 297 søknader om stebarnsadopsjon i 2021, mot 316 slike søknader i 2020.

I søknader om utenlandsadopsjon er den gjennomsnittlige totale saksbehandlingstiden kortere i 2021 sammenlignet med både 2019 og 2020. Saksbehandlingstiden er tilsvarende redusert i utredningsenhetene som utarbeider sosialrapport, med unntak av to regioner hvor økningen skyldes et fåtall komplekse saker med betydelig lengre behandlingstid.

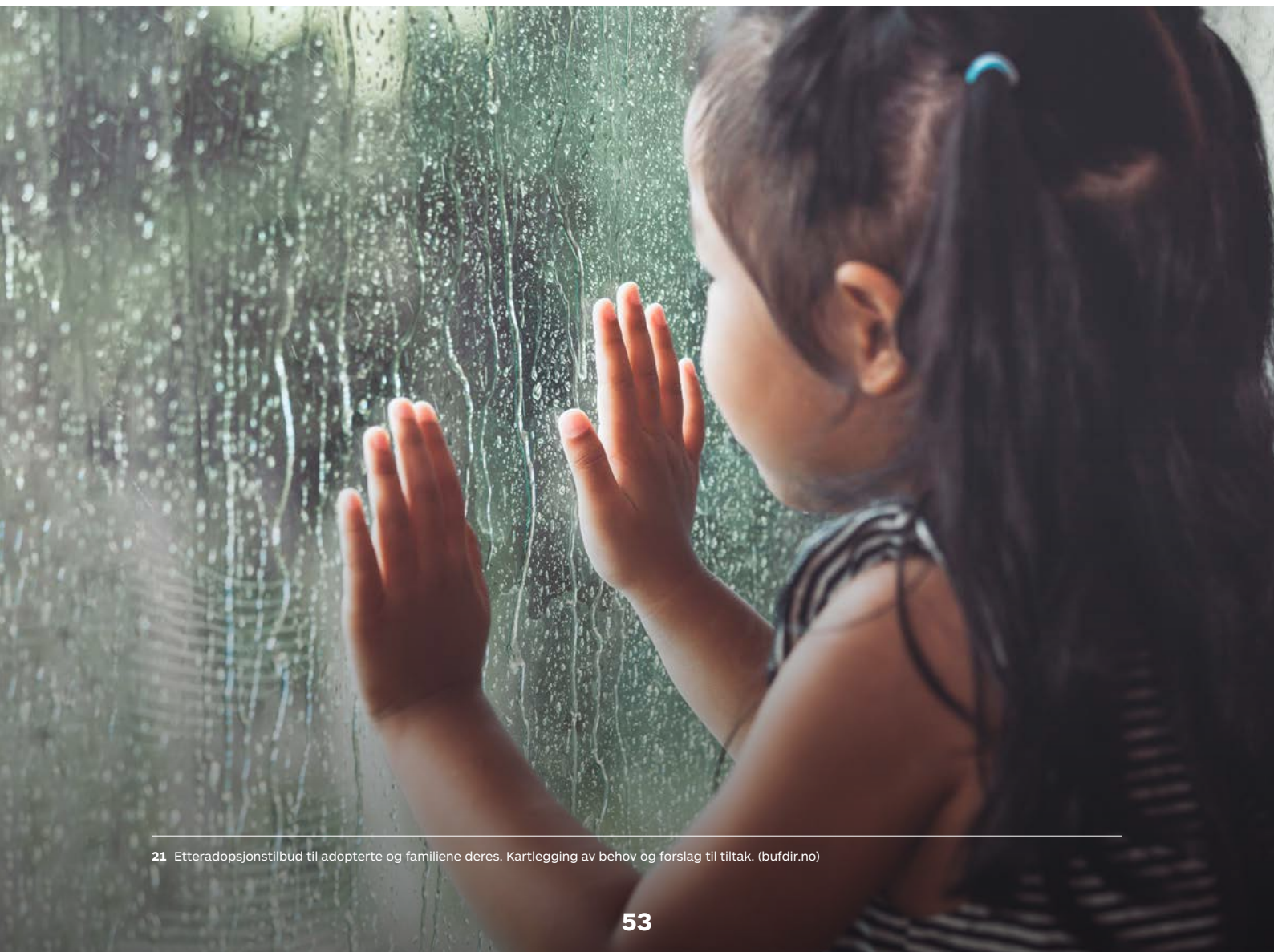
Bufetat har i 2021 utredet og fattet vedtak i 98 søknader om utenlandsadopsjon gjennom godkjent organisasjon, mot 87 saker i 2020. Til tross for økt saksmengde og utfordringer som følge av koronapandemien, har etaten forbedret saksbehandlingstiden totalt sett, samtidig som hensynet til grundig og forsvarlig saksbehandling av adopsjonssøknadene er ivaretatt.

I søknader om innenlandsadopsjon var den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden i Bufetat 9 måneder i 2021. Endrede styringsparameter for 2021 gjør at saksbehandlingstiden ikke er direkte sammenlignbar med 2020.

Saksbehandlingstiden i sakene som er behandlet i Det faglig rådgivende utvalget for adopsjonssaker er ytterligere redusert i 2021. Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden var 20 dager i 2021 mot 28 dager i 2020. Totalt 18 møter ble gjennomført, hvor 17 var digitale og ett fysisk møte med alle utvalgsmedlemmene til stede. Utvalget har behandlet 29 saker om adopsjon fra utlandet, 6 saker om nasjonale spedbarnsadoptionsjoner og gitt uttalelse i to klagesaker. Kortere saksbehandlingstid bidrar til at barnet kommer raskere til adoptivfamilien og får en permanent omsorgssituasjon.

Bufdir oversendte en utredning med forslag om etteradopsjonstiltak for adopterte og familiene deres, til BFD i 2021.²¹ Utredningen er svar på oppdrag 8 i tildelingsbrevet for 2021. Basert på et bredt kunnskapsgrunnlag, som viser behov for styrket oppfølging etter adopsjon, anbefaler Bufdir en samlet tiltakspakke, i første rekke rettet mot utenlandsadopterte og nasjonalt spedbarnsadopterte. De foreslåtte tiltakene har en samlet budsjetttramme på mellom 9,9 og 11,8 mill. kroner per år. Medieinteressen for utredningen har vært stor.

Tvangsadopsjoner omtales i kapittel 3.3. Barnevern.

²¹ Etteradopsjonstilbud til adopterte og familiene deres. Kartlegging av behov og forslag til tiltak. (bufdir.no)

3.2.5

Vold og seksuelle overgrep

Fortsatt forebygging og avdekking

Alle kan bli utsatt for vold og overgrep, uavhengig av alder og kjønn. Det er utfordrende å avdekke vold i nære relasjoner. Dette er noe de fleste vil prøve å skjule, ettersom det fortsatt kan være knyttet mye skam til det å bli utsatt for vold fra, eller utøve vold mot, sine nærmeste. Derfor må vi hele tiden jobbe for å skape rom for at de som er utsatt tør å fortelle om det, og for at utøvere skal kunne søke hjelp. Barn har rett til kunnskap om vold og overgrep. Og for at foreldre og foresatte skal vite hvor skadelig det å utsette barn og unge for vold og overgrep er, må informasjon og kunnskapsformidling fortsatt være en viktig del av direktoratets arbeid. Like viktig er det at de som møter barn og unge gjennom arbeid eller fritid også er klar over både signaler og skadevirkninger, slik at de kan være trygge voksne som både tør å se og tør å møte de utsatte barna.

Tilskudd

I overkant av 150 millioner kroner ble i år tildelt gjennom våre tilskuddsordninger for å stimulere kampen mot vold og overgrep i nære relasjoner. Trygge boliger, et sted å treffe og snakke med kompetente personer, lett tilgjengelig informasjon, og tilgjengeliggjøring og synliggjøring av konsekvenser for ulike mennesker, forebygger vold og hjelper mange i hverdagen.

For mer detaljer, se kapittel 3.5 og vedlegg 6.

Mål

I større grad forebygge og avdekke volds- og overgrepssaker mot barn og ungdom

- > Kunnskap og bevissthet blant barn og unge om vold og overgrep
- > Kompetanse i tjenestene om hvordan snakke med barn om vold og overgrep
- > Avdekking og oppfølging av vold i familievernets saker
- > Kvalitet i krisesentertilbudet

Også 2021 var sterkt preget av pandemien. Resultatet av to år med mer eller mindre stengte tjenester og møteplasser har preget hverdagen til mange barn, unge og deres familier, og det har vært viktig for direktoratet å sikre at våre tjenester i størst mulig grad skal være så tilgjengelige som vanlig. Noe av det viktigste for å sikre at sårbare barn og unge identifiseres og får hjelp og støtte, er at lavterskeltilbud og universelle tiltak for barn og unge holdes åpne og tilgjengelige. Samtidig er det slik at mange trenger hjelp på tvers av ulike sektorer, og derfor har Bufdir gjennom året søkt å få til godt tverrsektorielt samarbeid, for å sikre så gode og samordnede tjenester som mulig.

Handlingsplaner på voldsfeltet

I 2021 lanserte regjeringen to nye handlingsplaner på voldsfeltet: «Frihet fra vold»²², regjeringens handlingsplan for å forebygge og bekjempe vold i nære relasjoner 2021–2024, og «Frihet fra negativ sosial kontroll og æresrelatert vold» (2021-2024).²³ For første gang har en handlingsplan mot vold i nære relasjoner en egen del om vold og overgrep i samiske samfunn. Det er behov

²² Frihet fra vold (2021-2024) – regjeringen.no

²³ Frihet fra negativ sosial kontroll og æresrelatert vold (2021-2024) - regjeringen.no

for en styrket innsats for å sikre et likeverdig tilbud for den samiske befolkningen. Bufdir har ansvar for en rekke tiltak i handlingsplanene, blant annet etableringen av Nasjonalt samisk kompetansesenter for kommunalt og statlig barnevern og krisesentertilbud (NASAK).

Nasjonalt samisk kompetansesenter er etablert

NASAK er en videreutvikling av Regionalt samisk kompetansesenter, RESAK, og har som formål å bidra til å styrke kvaliteten på disse tjenestenes arbeid med samiske barn, voksne og familier og bidra til et likeverdig tilbud til samisk befolkning i alle samiske områder. NASAK har ansatte i flere samiske områder (nordsamisk, lule- og markasamisk, sørsamisk og bysamisk), med hovedbase i Karasjok, som egen avdeling ved Indre Finnmark familievernkontor.²⁴

I prosessen er det utformet nytt mandat for NASAK, som har følgende oppgaver i hht. det nye mandatet:

- > Nasjonalt ansvar for opplæring og veiledning av tjenestene
- > Bidra til å utvikle og videreutvikle kunnskap og faglige føringer for praksis
- > Etablere samarbeid med relevante tjenester utenfor primærmålgruppen, andre ressurs- og forskningsmiljøer, og urfolks- og minoritetsmiljøer nasjonalt og internasjonalt
- > Synliggjøre samiske barn, voksne og familiers behov for tjenestene og være pådriver for brukermedvirkning i tjenesteutviklingen

NASAK skal ha en kvalitetssikret og lett tilgjengelig digital ressurs som del av sitt tilbud. Arbeidet med utvikling av en digital ressurs har pågått i 2021, og den skal tilgjengeliggjøres på bufdir.no på nyåret i 2022. Nettsiden vil være dynamisk og skal videreutvikles de neste årene. En følgeevaluering av NASAK skal etter planen startes opp i løpet av høsten 2022.

Arbeidet mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold

Flere unge i Norge lever liv som er preget av begrenset handlingsfrihet, streng kontroll og i noen tilfeller grov vold. Handlingsplanen «Frihet fra negativ sosial kontroll og æresrelatert vold» er utviklet for å bidra til en samordnet innsats for å forebygge slik problematikk og hjelpe de som er utsatt. Arbeids- og inkluderingsdepartementet koordinerer arbeidet og Bufdir har ansvar for flere av tiltakene i planen.

Mange unge utsatt for negativ sosial kontroll eller æresrelatert vold må bryte kontakten med familien sin for å kunne leve slik de ønsker. Et av de nye tiltakene på feltet er en mentorordning som kan bidra til at de unge kan få et nytt nettverk og hjelp og støtte til en selvstendig tilværelse. Som en del av mentorordningen drifter Røde Kors «Mentorfamilie». Prosjektet er utviklet og støttet av Bufdir, og representerer et helt nytt tilbud til denne målgruppen, hvor utsatte over 18 år blir koblet med en støttefamilie. Fafo har nylig evaluert ordningen på oppdrag fra IMDi (Bråten & Lillevik 2021²⁵). Et viktig funn er at tiltakene i regi av frivillig sektor bidrar til å gi de unge som bryter med sin familie noe annet enn det profesjonelle hjelpere kan gi. Samtidig krever tiltakene et profesjonelt organisasjonsapparat rundt de frivillige, for å sikre faglighet, oppfølging, kvalitet, sikkerhet og kontinuitet i tilbudet.

Fafos studie gir videre en rekke anbefalinger for tilbudet til utsatte for negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og æresrelatert vold generelt. Dette gjelder blant annet å evaluere bo- og støttetilbudet for personer over 18 år, som Bufdir gir tilskudd til utvalgte kommuner for å drifte. Bufdir har imidlertid allerede startet opp en slik evaluering, som er planlagt ferdig ved utløpet av 2022. Resultatene vil danne grunnlag for videreutvikling av tilbudet.

²⁴ Frihet fra negativ sosial kontroll og æresrelatert vold (2021-2024) - regjeringen.no

²⁵ 20799.pdf (fafo.no)

Henvendelser til kompetanseteamet

Saker som omhandler æresrelatert vold er ofte komplekse og det kan være vanskelig for utsatte å vite hvor de kan få hjelp og for hjelpetjenester å vite hvordan de best kan hjelpe. Kompetanseteamet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll er et nasjonalt tverrfaglig team som kjenner til tjenestenes arbeidshverdag, rutiner og regelverk, og kan derfor gi relevant og spisset veiledning, og bidra til kompetanseheving. En viktig målsetning for Kompetanseteamet er å bidra til at tvangsekteskap, æresrelatert vold, negativ sosial kontroll og kjønnslemlestelse kan forebygges og avdekkes og at utsatte får god hjelp.

I 2021 bistod Kompetanseteamet med veiledning til tjenester og enkeltpersoner, samt bidro på andre måter, i 759 enkeltsaker. Dette er det høyeste antallet saker Kompetanseteamet noen gang har hatt. Barnevernstjenesten, minoritetsrådgivere i skolene og UDI var de instansene som tok kontakt for veiledning i flest saker. Kompetanseteamet antar at antallet saker teamet jobber med øker når tjenestene

får mer kompetanse til å avdekke saker og når Kompetanseteamets veiledningsfunksjon blir mer kjent. Kompetanseteamet har derfor igangsatt et større arbeid for å gjøre teamets tjenester mer kjent.

Kompetanseteamet koordinerer det nasjonale botilbudet for utsatte for æresrelatert vold som har behov for et trygt botilbud og tett oppfølging. Tilbudet består av 26 plasser i fem ulike kommuner i Norge. I botilbudet får beboerne miljøterapeutisk oppfølging, etablert kontakt med aktuelle tjenester i kommunen, kontakt med frivillige fra ulike aktuelle organisasjoner, samt tilbud om deltakelse i nettverk for beboere og tidligere beboere. I 2021 ble 31 personer tildelt plass i botilbudet.

Krisesentertilbudet

Krisesentrene er et svært viktig tilbud til utsatte for vold i nære relasjoner som har behov for en trygg, midlertidig bolig, et samtaletilbud, eller hjelp til å reetablere seg uten voldsutøver. Statistikk over hvor mange personer som benyttet seg av krisesentertilbudet i 2021 blir tilgjengelig på Bufdirs hjemmesider i juni 2022.

Fakta om Kompetanseteamet

Kompetanseteamet er tverretatlig, med representanter fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir), Utlendingsdirektoratet (UDI), Politidirektoratet (POD), Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi), NAV og Helsedirektoratet (Hdir). Bufdir har det koordinerende ansvaret for teamets arbeid. Kompetanseteamets hovedoppgave er å gi råd og veiledning i enkeltsaker. I tillegg

bidrar teamet til kompetanseheving i tjenestene og er kontaktpunkt for Utenriksdepartementet (UD) i saker hvor den utsatte befinner seg i utlandet, behandler søknader om refusjon til å dekke hjemreise til Norge for utsatte i utlandet, og tildeler plasser i det nasjonale bo- og støttetilbudet til personer over 18 år som er utsatt for tvangsekteskap, æresrelatert vold og negativ sosial kontroll (Botilbudet).

Bufdir har ansvar for oppfølging av Statsforvalters tilsyn og veiledning knyttet til krisesenterloven. En viktig målsetting har vært å styrke krisesentertilbudet gjennom å fremme dialog mellom krisesenterledere, kommunalledere og statsforvalter. Bufdir har derfor gjennomført syv dialogmøter i 2021 mellom Statsforvalter, kommuneledelse, krisesenterleder, Regionalt ressurscenter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RVTS) og Bufdir, basert på region/landsdel. Formålet med dialogmøtene var å synliggjøre og styrke krisesentertilbudet gjennom blant annet å diskutere utfordringer og muligheter når det gjelder forebygging, avdekking og et helhetlig krisesentertilbud til voldsutsatte – generelt, og under koronapandemien.

Utfordringer knyttet til koronapandemien har også preget 2021, og krisesentrene har spilt en viktig rolle for å sikre at særlig utsatte grupper i befolkningen har kunnet oppsøke hjelp. Gjennom Koordineringsgruppen for tjenestetilbudet til sårbare barn og unge har Bufdir innhentet jevnlig rapporter om kapasitet, tilbud og pågang ved krisesentrene gjennom Statsforvalter. Krisesentrene er definert som kritisk samfunnsfunksjon under pandemien, og det har vært en prioritert oppgave å holde sentrene åpne for voldsutsatte med behov for beskyttelse. Krisesentrene har opprettholdt et botilbud til voldsutsatte i 2021 som året før, med prioritet til voldsutsatte med barn, i tillegg til et samtaletilbud som delvis har vært gitt på telefon. Bufdirs oppfølging av krisesentrene har også dette året i stor grad handlet om korona. Blant annet som følge av strengere nasjonale smitteverntiltak ble det utarbeidet oppdatert smitteverninformasjon og prioriteringer i tilbudet.

Bufdir er bekymret for at pandemien og smitteverntiltakene har gjort det vanskeligere å avdekke vold i nære relasjoner, og at omfanget og alvorlighetsgraden av vold i nære relasjoner kan ha økt. Derfor har Bufdir framhevet at myndighetene i all krisehåndtering skal vurdere hvilke konsekvenser tiltak har for likestillingen generelt, og for vold i nære relasjoner og vold mot kvinner spesielt. Dette gjelder tiltak rettet mot barn og unge, voksne og eldre.

Bufdir videreførte, av grunnene nevnt over, en kampanje først lansert i 2020. Kampanjens budskap er at rådene om å holde seg hjemme under pandemien ikke gjelder hvis du ikke er trygg i ditt eget hjem. I kampanjefilmen vises det til nettstedet dinutvei.no med tekster på mange språk om at krisesentertilbudene er åpne og trygge å bruke. Kampanjefilmen er nå tilpasset slik at den også kan være aktuell i en mer normal hverdag.

Sentrene mot incest og seksuelle overgrep

Sentrene mot incest og seksuelle overgrep er et viktig tilbud til personer utsatt for overgrep og deres pårørende. Bufdir har hatt som mål å fremme viktigheten av sentrenes rolle under pandemien og sikre gode rutiner for smittevern slik at de fortsatt kan tilby en-til-en samtaler til utsatte. Det er også blitt utarbeidet faglige anbefalinger for innhold og kvalitet i sentrene som skal offentliggjøres på Bufdirs hjemmesider tidlig i 2022. Anbefalingene er ment for å sikre et mer likeverdig tilbud uavhengig av hvilket senter de utsatte kommer til.

«Jeg vet» og «Snakke med barn» lærer barn og voksne om vold

Forskning og undersøkelser om vold og overgrep fremhever betydningen av at barn lærer om følelser, egne grenser og vold i barnehage og skole, samt at de voksne som treffer barna hver dag på disse arenaene er trygge på å kunne ta den viktige samtalen med barn de er bekymret for.

Den digitale læringsressursen Jeg Vet²⁶ skal bidra til at barnehager og skoler gir barn og unge kunnskap og opplæring om mobbing, vold og overgrep. Dette inngår som en del av Bufdirs innsatser for å øke barn og unges kunnskap og bevissthet om vold og overgrep, egne rettigheter og hjelpetilbudet. Jeg Vet revideres og videreutvikles i 2021-2022. Det utvikles nye filmer og læringsopplegg, og ny digital og grafisk utforming. Revisjonen bygger på innspill fra barn, lærere og barnehagelærere og nytt læreplanverk. Jeg Vet er en svært relevant støtteressurs for opplæring i det tverrfaglige temaet Folkehelse og livsmestring i nytt læreplanverk. Implementering av Jeg vet som læringsressurs i barnehage og skole støtter opp om arbeidet for implementering av nasjonal faglig retningslinje for tidlig oppdagelse, barnevernreformen og arbeidet med trygt og inkluderende læringsmiljø i skole/ barnehage. Innhold i Jeg vet for barnehager og 1. til 4.trinn er oversatt til nordsamisk og revidert utgave av Jeg Vet skal de neste årene oversettes til alle tre samiske språk.

Snakke med barn²⁷ er en kunnskaps- og øvingsportal som skal bidra til kompetanseheving

i tjenestene om hvordan snakke med barn og unge om vold og overgrep. Portalen er basert på spillteknologi, der spilleren kan øve på samtaler med barn gjennom bruk av avatarer. Snakke med barn skal brukes av ansatte i tjenester som jobber med barn og unge, og skal øke deres trygghet og ferdigheter knyttet til å gjennomføre samtaler med barn og unge de er bekymret for. Skoler, barnehager og helsetjenester er viktige målgrupper.

I 2021 er arbeidet med en revidert portal igangsatt. Den nye løsningen skal integrere opplæringstilbudet på en mer brukervennlig måte, og etablere en mentor som skal veilede spillere i møte med avatarene. Snakke med barn skal gjøres tilgjengelig på nordsamisk, sørsamisk og lulesamisk. I 2021 er tre avatarer oversatt til tre samiske språk.

I 2021 gav Bufdir samtlige Statsforvaltere oppdrag og midler for å bidra til implementering av Jeg Vet og Snakke med barn i sine regioner. De regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging har videreført sitt arbeid med å implementere Jeg Vet og Snakke med barn i kommunene i 2021, på oppdrag fra Bufdir. Forskningsstiftelsen FAFO gjennomfører en evaluering av Jeg Vet og Snakke med barn, som skal gi kunnskap om hvordan læringsressursene implementeres og tas i bruk, hvilke erfaringer brukere har med ressursene, og hvilket læringsutbytte de gir.

²⁶ Tilgjengelig på jegvet.no

²⁷ Tilgjengelig på snakke-med-barn.no

3.2.5

Medvirkning og deltakelse

Bufdir har rollen som kompetansemiljø for ungdom. Kompetansemiljøet skal bidra til at kommuner og andre som jobber i statsforvaltningen får økt kompetanse, veiledning og bevissthet om FNs barnekonvensjon. Dette gjelder spesielt artikkel 12, om barn og unges rett til å medvirke i saker som berører deres liv.

Prinsipper og råd: Barn og unges medvirkning på systemnivå

Bufdir har utarbeidet veilederen «Prinsipper og råd: Barn og unges medvirkning på systemnivå for ansatte i statsforvaltningen²⁸». Veilederen gir råd om hvordan barn og unge kan medvirke på ulike nivåer. Målgruppen for veiledningen er ansatte i statsforvaltningen, Fylkeskommuner og kommuner. Veilederen inneholder beskrivelse av retten til medvirkning generelt, ulike tilnærminger og prinsipper for gode medvirkningsprosesser på systemnivå og en sjekklister for hvordan man kan ivareta disse prinsippene. Sjekklisten kan være nyttig når barn og unge som gruppe skal involveres i utredninger og i beslutninger knyttet til utvikling av tiltak, i høringer og i forbindelse med tjenesteutvikling. Bufdir jobber for å gjøre prinsippene kjent i ulike samlinger og møter med offentlige sektor.

Tilskudd

I underkant av 700 millioner kroner ble i år tildelt gjennom våre tilskuddsordninger for å styrke barn og unges mulighet til demokratilæring, inkludering og deltagelse i samfunnet, både nasjonalt og internasjonalt. Midlene gikk til nasjonale barne- og ungdomsorganisasjoner, samarbeid med ungdom fra andre kulturer og et stort mangfold av ferie- og fritidstiltak.

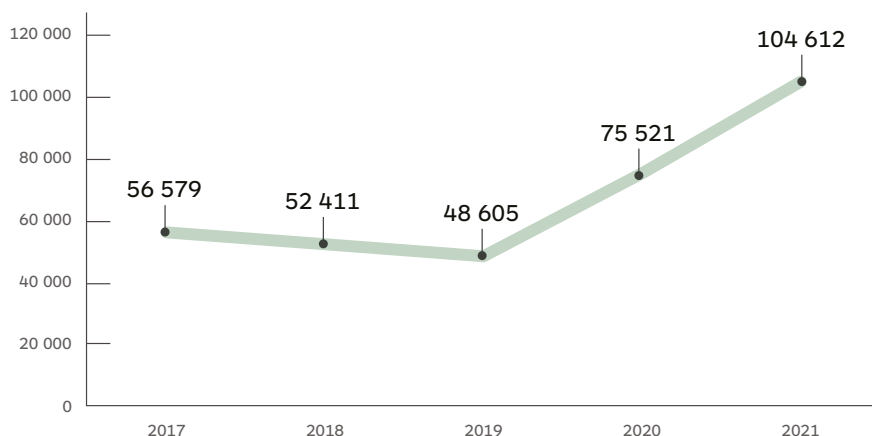
For mer detaljer, se kapittel 3.5 og vedlegg 6.

Ung.no

Ung.no har i 2021 hatt fokus på forvaltning av spørsmål & svartjenesten til ung.no som følge av eksplosiv økning i antall spørsmål på tjenesten under pandemien. Ung.no har svart på 104.000 spørsmål i 2021, en økning fra 75.000 i 2020.

Figur 13

Besvarte spørsmål på ung.no 2017-2021 i antall.

²⁸ Prinsipper og råd: Barn og unges medvirkning på systemnivå (bufdir.no)

Ung.no er en særdeles viktig informasjonskanal for ungdom i koronaperioden. Ung.no-redaksjonen er ikke skalert for en slik eksplosiv økning over tid, og trenger økt tilfang av ressurser for å sikre forsvarlig drift av tjenesten også i 2022. Det er viktig å se på alternative finansieringsmodeller for drift av svartjenesten for å løse disse utfordringene.

Samtidig ble det i 2021 gjort en oppgradering til ny teknisk plattform for ung.no. Oppgraderingen ble ferdigstilt meget raskt og effektivt, og har gitt synergier på flere viktige områder som personvern og informasjonssikkerhet.

Ung.no skal være til stede der ungdommen er, og er aktive på sosiale medier som Instagram, Snapchat, Facebook og YouTube. Hovedsatsingen i 2021 har vært på Ung.no sin Instagram-plattform. I 2022 vil vi utvide og øke tilstedeværelse på TikTok for å nå bredere ut mot de yngste i målgruppen og engasjere flere gutter.

Buudir har en sentral rolle i DigiUng-programmet, både i rollen som programeier og med ung.no som sentral komponent i alle leveransene fra programmet. Bufdirs innsats i DigiUng er organisert i prosjektet «Ungdommens tjenesteportal». Prosjektet har blant annet arbeidet med søke- og chatte-prosjektet i samarbeid med Helsedirektoratet. For å levere gode sammenhengende tjenester til ungdom mener vi det er viktig at Buudir har en fortsatt deltakelse og eierskap til DigiUng-programmet i årene som kommer.

Ungdomskonferansen 2021

Ungdomskonferansen er en nasjonal nettverkskonferanse som arrangeres hvert annet år med temaer og saker ungdom selv ønsker å sette fokus på og diskutere. Buudir administrerer, fasiliteter og gjennomfører Ungdomskonferansen som et samarbeidsprosjekt med den kommunen som forrige gang ble kåret til «årets ungdomskommune». Konferansen er

den eneste nasjonale arena og møteplass for læring og erfaringsutveksling mellom ungdomsrådsmedlemmer og de som jobber for og med ungdom i kommunene. I 2021 ble Ungdomskonferansen arrangert for 400 deltagere i samarbeid med Kristiansand kommune og ungdommens bystyre.

Årets Ungdomskommune

I 2021 ble det utlyst mulighet for å nominere kandidater til Årets ungdomskommune. Et av kriteriene var hvordan kommunen hadde inkludert og involvert barn og unge under pandemien. En uavhengig jury, bestående av Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner, Ungdom og fritid, NOVA og Kommunenes Sentralforbund kåret Vefsn kommune til vinner av prisen. Prisen ble annonsert og delt ut av statsråd Kjersti Toppe på den nasjonale Ungdomskonferansen i Kristiansand.

Regjeringsoppnevnt ungdomspanel for å innføre fritidskortet

Buudir har vært sekretariat for regjeringens oppnevnte ungdomspanel om innføring av fritidskortet, med bistand fra LNU, Ungdom og Fritid, og Unge funksjonshemmede. Mandat: «Hva skal til for at en fritidskortordning kan nå målsetting om at flere barn og unge får delta i organiserte fritidsaktiviteter». Én tredjedel av ungdommene i panelet ble rekruttert fra lokale organisasjoner, lag og foreninger, én tredjedel var rekruttert fra fritidsklubber og åpne møteplasser for ungdom, og én tredjedel fra ungdomsråd og elevråd. Arbeidet med ungdomspanelet ble utfordrende på grunn av covid-19 og nasjonale smitteverntiltak, men Rapport og anbefaling til regjeringen ble levert januar 2021²⁹

Læringsløftet Bli Med – aktiv fritid:

Frivillighet Norge har også deltatt i samlingene med fokus på barn og unges rett til å medvirke og uttale seg om lokale fritidstilbud og tiltak med bakgrunn i Fritidserklæringen. Ca. 50 kommuner har deltatt i samlinger digitalt og

²⁹ <https://www.fritidforalle.no/nasjonal-fritidskortordning-hva-mener-ungdommen.6363186-356506.html>

Samhandling og medvirkning lokalt

Et godt oppvekstmiljø for ungdom avhenger av at de tas på alvor og at deres synspunkter blir tillagt vekt. Det er først og fremst i kommunene at ungdom har mulighet til å påvirke sin egen hverdag og fremtid. I 2019 ble det lovpålagt med kommunale og fylkeskommunale ungdomsråd. Kommunen og frivilligheten er to sentrale aktører i dette arbeidet, og viktige nøkkelord for å lykkes med å senke tersklene for deltakelse og inkludering er samarbeid og samskaping. I 2021

har Bufdir i samarbeid med KS og Frivillighet Norge arrangert og dokumentert 10 regionale samlinger mellom kommuner, frivilligheten, noen sosiale entreprenører og ulike ungdomsråd. Det har vært arrangert både webinarer og fysiske samlinger for å øke kompetanse om og styrke lokal ungdomsmedvirkning under pandemien. Kommunene som har deltatt er samlet i regionale nettverk hvor de kan bistå og inspirere hverandre i ulike måter å jobbe med temaet.

fysisk fra oppstarten i 2020 og til nå. Samlingene har vært viktige under pandemien, og er også dokumentert og gjort tilgjengelig digitalt i inspirasjonsheftene «Ungdomsmedvirkning»³⁰ – en ressurs for kommunens arbeid med inkluderende aktiviteter for alle³¹ og «Aktiv fritid – demokrati for barn og unge»³¹.

Oppvekstsamarbeidet

Oppvekstsamarbeidet er en femårig satsing som skal styrke kommuners arbeid med medvirkning fra ungdom og foreldre i utvikling av tiltak for å fremme gode oppvekstsvilkår. Oppvekstsamarbeidet er gitt som et oppdrag fra BFD i tildelingsbrevet for 2021.

Gjennom oppvekstsamarbeidet jobber Bufdir spesielt med å utvikle kunnskap om og styrke kommuners arbeid med samskapingsprosesser og ungdomsmedvirkning inn i tiltaksutvikling og planarbeid på oppvekstrelaterte saker i kommunene. Målet med satsingen er å fremme gode oppvekstsvilkår i kommunene gjennom kunnskapsbasert tiltaksutvikling og praksis.

Medvirkning er et viktig element i kunnskapsbasert praksis, i tillegg til forskning og praksiserfaring. Mange kommuner synes det er utfordrende å få til god samskaping og medvirkning fra ungdom. Det er behov for både mer kunnskap om hva som er god praksis, og om hvilke behov kommunen har for støtte og veiledning.

Oppvekstsamarbeidet er inndelt i tre faser:

1. En innledende fase for å opparbeide et bedre kunnskapsgrunnlag om hvordan kommuner i dag jobber med medvirkning i utvikling av forebyggende og universelle tiltak, og hvilke behov kommunene har for støtte i arbeidet med å styrke medvirkning fra ungdom og foreldre.
2. Modellutviklingsfase der anbefalingene fra fase 1 videreutvikles og testes i et utvalg kommuner.
3. En implementeringsfase for å støtte kommuner og styrke kommunenes kompetanse gjennom regionale strukturer på sikt.

I 2021 satte Bufdir i gang den innledende fasen. Det ble gitt et forskningsoppdrag til Arbeidsforskningsinstituttet (AFI), som skal gjennomføre en kunnskapsoppsummering om ungdomsmedvirkning i nordiske land og kartlegge medvirkning i kommuners arbeid med å fremme gode oppvekstsvilkår i 10 utvalgte kommuner. Resultatene fra kartleggingen vil danne grunnlag for videre modellutvikling og implementering. Det er i 2021 også innledet et samarbeid med Helsedirektoratet og program for folkehelsearbeid. Helsedirektoratet har bidratt med innspill til kommuneutvalget for Oppvekstsamarbeidet. Oppvekstsamarbeidet henger også sammen med Læringsløftet og andre oppdrag Bufdir har på medvirkning.

³⁰ Ungdomsmedvirkning

³¹ Aktiv fritid – demokrati for barn og unge

Fritidserklæringen

Tett samarbeid mellom kommuner, frivillig sektor og andre aktører er viktig for å øke barn og unges deltakelse i fritidsaktiviteter. Stat, kommuner og frivillighet har siden 2016 samarbeidet om oppfølgingen av Fritidserklæringen. Det er utarbeidet en handlingsplan for perioden 2020-2023. Tiltak med fokus på lokal implementering av fritidserklæringen er fulgt opp løpende i 2021. Blant annet har det med bistand fra ALLEMED blitt gjennomført ALLEMED-dugnader i 12 kommuner. Disse kommunene vil jobbe videre med å realisere konkrete tiltak som lokalsamfunnet har identifisert for å inkludere alle

barn og unge i fritidsaktiviteter. Læringsløftene som startet opp i 2020 ble videreført i 2021. Dette er et samarbeid mellom Bufdir, KS og Frivillighet Norge, hvor det opprettes regionale kommunenettverk som fokuserer på ungdomsmedvirkning og deltakelse i fritidsaktiviteter. Det er utviklet erfaringshefter³² fra nettverkssamlingene.

Samarbeidsgruppen har gjennomført et møte i 2021, hvor det blant annet ble diskutert forslag til justering av erklæringstekst og mulig resignering av intensjonsavtalen. Dette vil bli fulgt opp i 2022.

Fritidskortet

Fritidskortordningen er på mange måter et unikt tiltak for å støtte opp under barn og unges deltakelse. Ordningen er universelt innrettet, og gjelder alle barn mellom 6-18 år. Fritidskortet gir støtte direkte til deltakerne, øremerket til organiserte fritidsaktiviteter. Prøveprosjekt med nasjonal fritidskortordning startet opp i 2019 og har blitt gradvis utvidet. Fra høsten 2021 omfattet prøveordningen 24 kommuner. I løpet av ordningens to første år har barn og ungdom i forsøkskommunene benyttet over 30 000 fritidskort. Omkring 2000 av disse fritidskortene har blitt supplert med ekstra støtte fra kommunen, som en del av ordningen.

Kommunenes innføring av fritidskortordningen kjennetegnes av tverrfaglig styring og organisering, og samarbeid mellom ulike

kommunale tjenester (skole, NAV, barnevern, helse). Fritidskortets universelle innretning har gjort det mulig å benytte skolene som en sentral arena for å informere og rekruttere bredt. Dette er viktig også for å nå ut til barn og unge som står utenfor organiserte fritidsaktiviteter. Kommunene arbeider fortsatt med å etablere strukturer og praksiser som kan understøtte Fritidskortet og arbeidet med å bygge ned barrierer for deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter.

Å etablere ordningen har vært mer ressurskrevende enn antatt i noen kommuner. I tillegg har koronasituasjonen påvirket kommunenes arbeid med etablering av både ordning og samarbeidsrelasjoner, og barns mulighet til å utøve fritidsaktiviteter i en situasjon med varierende grad av restriksjoner.

Samarbeid med frivilligheten har stått sentralt i arbeidet med fritidskortet. Gjennom arbeidet har kommunen fått bedre oversikt over det lokale aktivitetstilbudet til barn og unge. Mange organisasjoner har gått aktivt inn for å gi informasjon til sine medlemmer. Enkelte steder har både priser og aktivitetstilbud blitt tilpasset for å tilrettelegge for bruk av fritidskortet. Samtidig har noen opplevd at ordningen har medført merarbeid.

Lokal medvirkning fra ungdom har bidratt til at nye aktiviteter har blitt satt i gang. Samtidig har ungdommer påpekt at rammene for fritidskortet, som gjelder organiserte fritidsaktiviteter, ikke treffer alle. Involvering av ungdomsråd bør suppleres med andre former for involvering, for å få frem flere synspunkter, for eksempel gjennom bruk av elevråd og uformelle former for involvering.

Gjennomføringen av fritidskortet har pågått i en kort tidsperiode, sett i lys av kompleksiteten i ordningen. Det er derfor for tidlig å konkludere om fritidskortordningens effekt på barn og unges deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter. Det kan se ut til at Fritidskortet har fungert som et insentiv til å jobbe mer helhetlig på barne- og ungdomsområdet. Erfaringene har overføringsverdi også til andre kommuner. Følgeevalueringen av forsøket skal identifisere erfaringer som kan brukes i videre arbeid med inkludering av barn og unge.

Høsten 2021 besluttet den nye regjeringen at prøveprosjekt med fritidskortordning skal avsluttes sommeren 2022, uten at det legges opp til en påfølgende nasjonal utrulling. Utviklingsarbeidet for å opprette digital løsning for en nasjonal fritidskortordning ble dermed stanset.

3.2.6

Barn som vokser opp i lavinntektsfamilier

Mål

Øke deltakelsen i sosiale aktiviteter blant barn som vokser opp i lavinntektsfamilier

> Bufdirs arbeid for barn som vokser opp i lavinntektsfamilier

11,7 prosent av alle barn i Norge levde i husholdninger med vedvarende lavinntekt i 2019³³. Dette utgjorde 115 000 barn, en økning på mer enn 4000 barn fra året før. Dermed videreføres den økende tendensen vi har sett de siste 10-15 årene.

Fattigdom er et komplekst problem.

Barns situasjon påvirkes av foreldrenes situasjon, f.eks. foreldrenes inntekt og helse, som igjen kan påvirke familiens boforhold og relasjoner i familien, og barns mulighet til å prestere på skolen. For å bedre situasjonen for barn i lavinntektsfamilier, må man adressere familiens og foreldrenes situasjon, og bistå familiene på områder som inntekt, økonomi, bolig og helse. Dette krever innsatser som spenner over organisatoriske grenser, forvaltningsområder og forvaltningsnivåer.

I tillegg er det behov for tiltak som er rettet direkte mot barna, herunder å forebygge negative konsekvenser av å vokse opp i lavinntektshusholdninger, hindre at fattigdom går i arv og iverksette kompensierende tiltak for å gjøre hverdagen lettere for dem det gjelder.

³³ https://www.bufdir.no/aktuelt/nye_tall_for_barnefattigdom_i_kommune_norge/

Deltakelse i fritidsaktiviteter er med på å skape en meningsfull fritid og det bidrar til å redusere utenforskap for barn og unge. Deltakelse på fritidsarenaer kan også bidra til å forebygge utenforskap i arbeids- og samfunnsliv i voksen alder. Høye utgifter til organiserte fritidsaktiviteter er en av flere årsaker til at flere barn og unge ikke kan delta. I tillegg til målrettede tiltak for barn og familier med ekstra behov for støtte, er også universelle ordninger og tiltak viktige for denne målgruppa (se forrige kapittel).

Samarbeidsstrategi for barn og ungdom i lavinntektsfamilier

Samarbeidsstrategien Like muligheter i oppveksten (2020-2023)³⁴ tar utgangspunkt i at en oppvekst i en familie med lav inntekt kan innebære sammensatte utfordringer og levekårsproblemer på flere områder. Målet med strategien er å styrke mulighetene for sosial mobilitet for barn og unge.

Visste du at...

Bufdir har en digital kommunemonitor på barnefattigdom. Siden inneholder en samling indikatorer hvor kommuner, bydeler og delbydeler kan sjekke status for barnefattigdom i eget område og sammenligne seg med andre områder (kommuner, bydeler eller delbydeler). Kommunemonitoren er et verktøy for kommuner og bydeler som aktivt jobber for å forbedre forholdene for barn i lavinntektsfamilier. I 2021 hadde kommunemonitoren på barnefattigdom over 10 000 besøk, mer enn 20 prosent økning fra året før.

Barne- og familiedepartementet er ansvarlig for oppfølgingen av strategien i samarbeid med Helse- og omsorgsdepartementet, Arbeids- og sosialdepartementet, Kunnskapsdepartementet, Kulturdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

Bufdir koordinerer en direktoratsgruppe bestående av Arbeids- og velferdsdirektoratet, Helsedirektoratet, Husbanken, IMDi, Kulturtanken og Utdanningsdirektoratet, som følger med på måloppnåelse, status på tiltakene og hvordan egne tjenester vurderer resultatene. Noen tiltak er universelle, mens andre er spesifikt innrettet for barn og unge i utsatte livssituasjoner. Evalueringer og rapporter fra tilskuddsmottakere viser at man i mange tiltak når målgruppen for strategien i stor grad.

Samtidig har koronasituasjonen skapt flere utfordringer. "Sosioøkonomiske faktorer, landbakgrunn og bosted har påvirkning på risikoen for å bli smittet av korona (FHI 2021³⁵). I tillegg melder organisasjoner og kommuner at tiltak og restriksjoner for å hindre smittespredning, som hjemmeskole og nedstengning av fritidsklubber og andre fritidsaktiviteter kan ramme skjevt." I utdanningssektoren er det utbetalt tilskudd for å tilrettelegge for at sårbare barn og unge i skole og barnehage kan innhente tapt progresjon. På inkluderings- og deltakelsesfeltet har det vært utfordrende å gjennomføre aktiviteter og prosjekter på grunn av koronarestriksjoner. I noen tilfeller er det tildelt ekstraordinære midler for å imøtekomme utfordringene. På arbeids- og integreringsfeltet har smitteverntiltak og situasjonen på arbeidsmarkedet gjort det krevende å planlegge for gode oppfølgingsløp. Det er iverksatt tiltak som kan supplere og styrke ordinære kvalifiseringstiltak, og unge er en prioritert gruppe.

³⁴ Regjeringens samarbeidsstrategi

³⁵ <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/14034948211015860>

Nasjonal tilskuddsordning for inkludering av barn og unge

Bufdir tildelte 436 597 000 kroner til 749 prosjekter. Det er stor variasjon i typer og innhold i prosjektene, og størrelsen på tilskuddet varierer. I 2021 var det flere søknader av god kvalitet som ble avslått på grunn av begrensede midler. Direktoratet innvilget tilskudd til prosjekter i alle landets 11 fylker og midlene er fordelt geografisk på kommune/bydelsnivå. 83 prosent av landets kommuner er involvert.

604 av de innvilgede søknadene er helt eller delvis sommerferietilbud. Dette indikerer at det er stort behov for kompensierende tiltak i løpet av sommerhalvåret. Tilbakemeldinger og rapporter til Bufdir tyder på at slike aktiviteter er spesielt viktige for målgruppen. Minner å se tilbake på, og opplevelser å snakke om når skolen starter igjen, blir ofte trukket frem som sentralt med tanke på måloppnåelse. Bufdir jobbet aktivt for at det til tross for pandemien ble arrangert et svært høyt antall små og store aktiviteter/tilbud i løpet av sommeren.

I senere år har det, i stor grad grunnet denne tilskuddsordningen, blitt etablert og driftet stadig flere utlånssentraler hvor barn og unge i målgruppen kan låne utstyr. Mange ulike aktører, både kommuner, frivillige og private aktører, bidrar til dette. Direktoratet mener at et mangfold av ulike aktører og ulike måter å drive utlån på, er positivt med tanke på videreutvikling av slike tilbud i hele landet. 130 søknader ble innvilget i 2021.

Frivilligheten er en viktig bidragsyter i arbeidet for å redusere konsekvensene av vedvarende lav inntekt og utenforskap. Godt over halvparten (68 prosent) av de samlede tildelte midlene gikk til frivillige organisasjoner.

Basert på en gjennomgang av 708 rapporter ser Bufdir at tiltakene i 2020 har nådd i underkant av 400 000 personer i målgruppen. Tall fra tilskuddsmottakerne tyder på at omtrent like mange jenter som gutter nås, og at familien ofte er involvert. Tallene er noe usikre fordi tilskuddsmottakere ikke har sikre måter å identifisere og registrere deltakere i målgruppen (barn og unge berørt av fattigdom). Mange av barna deltar trolig også i flere tilbud fra ulike aktører. Likevel peker gjennomgangen på at måloppnåelsen på tilskuddsordningen er høy.

Søknadene for 2021 ble sendt inn midt i pandemiens første år. Mange håpet nok at pandemien skulle være over i løpet av våren 2021. Bufdir avklarte helt i starten av pandemien med Barne- og familiedepartementet at kommuner og spesielt frivilligheten skulle ha anledning til å gjøre tilpasninger i aktiviteter på grunn av smittevern hensyn. God informasjon om dette var avgjørende for mange tilskuddsmottakere og for å sikre så god måloppnåelse som mulig både i tilskuddsåret 2020 og i 2021.

Flere tilskuddsmottakere meldte om avlyste aktiviteter som følge av pandemien. Mange flere gjorde likevel en imponerende innsats for å finne alternative aktiviteter som ble gjennomført. Her oppfordret direktoratet tilskuddsmottakerne direkte og gjennom mediene om å prøve å få til aktivitet for målgruppen innenfor de til enhver tid gjeldende smittevernregler.

Direktoratet viser til at tilskuddsordningen er beskrevet i større detalj i eget vedlegg til årsrapporten om Bufdirs tilskuddsforvaltning i 2021.

Mål for barnevern

fra tildelingsbrevet

- › Bedre ivareta barns rett til medvirkning i det kommunale og statlige barnevernet
- › Økt kvalitet i saksbehandlingen i den kommunale barnevernstjenesten
- › Barn som trenger tiltak utenfor hjemmet, skal få et stabilt tilbud tilpasset det enkelte barns behov

3.3

Barnevern

Utviklingstrekk i barnevernet

Den kommunale barnevernstjenesten skal gjennomgå bekymringsmeldinger, gjøre undersøkelser, fatte vedtak etter barnevernloven samt iverksette og følge opp saker. Selv om mange henvender seg til barnevernstjenesten, er det ikke alle barn og unge det blir iverksatt tiltak for.

Fra kommunenes halvårsrapportering har vi tall for andre halvår 2021, som gir et godt bilde av den seneste utviklingen i barnevernstjenestene. I løpet av andre halvår 2021 mottok barnevernstjenestene 25 008 bekymringsmeldinger. Dette er et vesentlig lavere antall enn året før. Også andelen som gikk videre til undersøkelse (77 prosent) var lavere. Av bekymringsmeldingene som ble undersøkt endte 36 prosent med vedtak om å iverksette tiltak, mot 42 prosent i 2016.

Det ser dermed ut som om det de siste årene har vært en noe større seleksjon i barnevernssaker i de innledende fasene, ved at færre meldinger kommer inn og at en lavere andel av disse ender med tiltak. I noen tjenester kan dette være et uttrykk for en større bevissthet rundt hva som er barnevernets ansvar, og hva som ligger til andre kommunale instanser, i tråd med intensjonen bak barnevernsreformen. Men det er også grunn til å stille spørsmål ved om økningen i andel meldinger som henlegges kan være uttrykk for at meldingene i mange tilfeller ikke undersøkes grundig nok. Flere statsforvaltere uttrykker i sin årsrapport bekymring for at det i for mange barnevernssaker ikke blir gjort gode faglige vurderinger, og at barn ikke får rett hjelp til rett tid fordi omsorgssituasjonen ikke er tilstrekkelig avklart.

I tillegg så vi i 2020 en økning i antall meldinger med alvorlig innhold, og det meldes fra flere hold³⁶ om en fortsatt økning i meldinger med alvorlig innhold i 2021. Samtidig med pandemi og økning i sykefravær har dette vært krevende å håndtere for flere tjenester. Statsforvalter peker på at dette for flere tjenester har gitt utfordringer med å sikre forsvarlig kvalitet i de sakene som ikke fremstår som akutte; blant annet har enkelte tjenester rapportert om at de ser det som nødvendig å gå ned på kvalitet i undersøkelsesarbeidet, for å kunne overholde lovpålagt frist. I det oppdaterte saksbehandlingsrundskrevet og i det pågående arbeidet med barnevernfaglig kvalitetssystem legges det vekt på god forvaltning og faglig kvalitet i arbeidet med meldinger og undersøkelser.

Med færre nye barn som kommer inn i barnevernet, er også det totale antallet barn og unge med tiltak noe redusert de senere årene. Det er særlig blant de yngste barna at antallet er redusert, mens antall unge over 18 år som mottar ettervern fortsetter å øke. Tall fra SSB viser at i løpet av 2020 mottok om lag fire prosent av befolkningen i alderen 0-22 år tiltak fra barnevernstjenesten. Dette utgjør cirka 53 000 barn og unge. Antallet som har mottatt barnevernstiltak i løpet av oppveksten er imidlertid langt høyere. Blant befolkningen 0-22 år i 2020 har 10 prosent mottatt barnevernstiltak så langt i livet.

Flertallet av barn med tiltak i barnevernet mottar hjelpetiltak i hjemmet. Ved utgangen av 2020 var 72 prosent av barna under 18 år i barnevernet mottakere av hjelpetiltak.³⁷

³⁶ Årsrapporter for 2021 (statsforvalteren.no)

³⁷ Av disse var 66 prosent mottakere av hjelpetiltak i hjemmet, mens seks prosent var frivillig plassert utenfor hjemmet, som et hjelpetiltak.

I underkant av 11 000 barn var plassert utenfor hjemmet ved utgangen av 2020. 84 prosent av disse barna bor i fosterhjem, og fem prosent i midlertidig beredskapshjem. Ni prosent bor i barnevernsinstitusjon, og de resterende barna bor i bolig med oppfølging.

Bufdir har merket seg flere statistiske trender de siste årene. Det fastsettes mer samvær mellom barn under offentlig omsorg og biologiske foreldre. Dette er en forventet utvikling i lys av rettspraksis som krever grundige og konkrete avveininger og en høy terskel for å forlate en målsetning om tilbakeføring. Antall barn med vedtak om omsorgsovertakelse er fra 2017 til 2021 nær halvert, med en nedgang fra 1221 til 651 barn med vedtak etter barnevernloven § 4-12 eller barnevernloven § 4-8 annet og tredje ledd. Det har i samme periode vært en økning i tilbakeføringer etter omsorgsovertakelser fra 173 i 2017 til 224 i 2021. De siste årene har det også vært en sterk nedgang i bruken av tvangsadopsjoner i Norge, på tross av et kunnskapsgrunnlag som tilsier at en adopsjon er riktig og viktig for noen barn under offentlig omsorg. Vi ser den samme utviklingen i 2021 hvor det kun ble fremmet 11 saker om tvangsadopsjon.

Det er for tidlig å slå fast hva grunnen til utviklingen er. Vi ser noen forhold som kan være med å påvirke. Det har vært en dreining mot hjelpetiltak knyttet til foreldrestyrkende tiltak, økt fokus på å finne løsninger i familie og slekt, samt at det er jobbet med rutiner og praksis knyttet til akuttarbeid. Nemndene har de siste årene innført samtaleprosess som kan bidra til at kommunen trekker saken ved at det inngås avtaler før de ender med et tvangsvedtak i fylkesnemnda.

Selv om det er flere forhold som kan ha påvirket utviklingen er Bufdir bekymret for at massiv oppmerksomhet på barnevernet i forbindelse med dommer i EMD om barnevernets rolle ovenfor foreldre i tvangssaker kan forklare de raske endringene. Dommene er ment å styrke

praksis knyttet til vurderinger og dokumentasjon ved arbeid med utmåling av samvær og gjenforening. Når vi får så store statistiske endringer på kort tid, gir det bekymring for om det i enkelte saker ikke gripes inn med rett tiltak og at den massive oppmerksomheten har skapt usikkerhet for å gjøre feil.

Parallelt med denne utviklingen får Bufdir tilbakemeldinger fra brukerorganisasjoner om at flere av deres medlemmer har opplevd at barneverntjenesten grep inn for sent, eller med for svake tiltak. Vi ser også fra tilsynsrapporter at det påpekes at barneverntjenesten i flere saker har satt inn for lite tiltak og for sent. Selv om sakene som behandles for rettsferdsvederlag går tilbake i tid, tar vi også med oss at en stor andel av saker behandlet for utmåling av rettsferdsvederlag er knyttet til at barnevernet ikke iverksatte tilstrekkelig inngripende tiltak eller at de ikke gjorde det tidlig nok. Bufdir vil følge med på denne utviklingen og vurdere om det er grunnlag for videre kunnskapsutvikling, tiltak, lovfortolkning eller faglig normering.

Barnevernets ansvar

Barnevernet er til for at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling skal få nødvendig hjelp og omsorg til rett tid og sikres trygge oppvekstvilkår. Dette er en lovpålagt rettighet barn har i Norge.

Barnevernet er ikke én nasjonal etat, men består av flere aktører som hver for seg har ansvar for ulike deler av tjeneste- og tiltaksapparatet. De ulike kommunene er ansvarlige for sine barnevernstjenester, som blant annet skal drive forebyggende arbeid, gjennomføre undersøkelser, utredning og kartlegging av barnet og barnets situasjon. Bufetats tjenester er andrelinjen i barnevernet. Dette omfatter spesialiserte hjelpetiltak og fosterhjem, beredskapshjem, barnevernsinstitusjoner og rekruttering og formidling av fosterhjem til kommunene.

I 2021 har arbeidet med å legge til rette for likeverdige tjenester i hele landet hatt høy prioritet. Et viktig verktøy i dette arbeidet er tjenestekataloger. Disse gir en enkel og samlet oversikt over Bufetat og kommunenes tjenestetilbud til utsatte barn, ungdom og familier. Hensikten er å tydeliggjøre forventninger og ansvarsforhold mellom stat og kommune og beskrive hvilke tjenester staten og kommunene skal tilby til sårbare barn og familier.

Som fagdirektorat har Bufdir et helhetlig ansvar for barnevernet. Gjennom statistikk, analyse, forskning og annen kunnskapsinnhenting som dialog med aktørene i barnevernsfeltet, følger Bufdir med på utviklingstrekk og identifiserer områder som krever særlig oppmerksomhet. Dette gir grunnlag for tiltaksutvikling og faglige anbefalinger, samt gir faglige premisser for regelverksutvikling og prioritering av ressursene på barnevernsfeltet.

Ulike kompetansetiltak har vært Bufdirs viktigste virkemidler i 2021 for å bidra til økt kvalitet i saksbehandlingen i barnevernstjenestene. Tiltakene spenner fra forskjellige videreutdanninger og kurs i juss og forvaltningsforståelse til læringsnettverk, tjenestestøtteprogrammer og egne veiledningsteam som bistår utvalgte kommuner. Kompetansetiltakene understøtter også barnevernstjenestenes evne til å gi hjelpetiltak som møter behovene til barn og foreldre.

Hvis barnet må flytte ut av hjemmet, skal barnet få et stabilt tilbud, som både er tilpasset det enkelte barns behov og som bygger på den kunnskapen vi har om hva som fungerer best. I 2021 har Bufdir utviklet og publisert en nasjonal veileder for forløp i barnevernsinstitusjon³⁸. Denne gjelder for alle statlige, private og kommunale institusjoner og det er iverksatt opplæringstilbud til private og kommunale som ønsker dette.

38 https://www.bufdir.no/globalassets/global/nbbf/institusjon/veileder_for_forlop_i_barnevernsinstitusjoner.pdf

Barnas rett til medvirkning er nedfelt i lov og en grunnleggende verdi i barnevernet, samtidig som godt tilrettelagt medvirkning er en forutsetning for å kunne møte barnas behov på en god måte. Bufdir mener familieråd er et eksempel på effektivt virkemiddel for å ivareta retten til medvirkning. Rapportering fra Bufetat viser at bruken av familieråd både ved inntak i institusjon og ved rekruttering av fosterhjem har økt i 2021.

Muligheten til medvirkning ivaretas også i forløpene, og i de statlige institusjonene støttes forløpet opp av arbeidsprosess i fagsystemet BiRK. Fagsystemet sikrer at de ansatte får opp oppgaver og nødvendige maler for å sikre god etterlevelse av forløp, med målsetninger, vurdering, justering, samarbeid og medvirkning, samt produsere god dokumentasjon og data som videre kan gi nyttig innsikt i tjenesten. Det er summen av disse oppgavene som gir gode og helhetlige tilbud til barn.

Mange av barnevernets virkemidler ligger i andre sektorer. Bidrag fra utdanningssektoren, arbeids- og velferdssektoren og helsetjenesten er avgjørende for at barnevernet skal kunne nå sine mål.

Fakta

Gjennom pandemien har både det statlige og kommunale barnevernet i all hovedsak lyktes å være i full drift. I pandemien opplevde mange barneverntjenester flere volds- og akuttsaker enn normalt, samtidig som det var færre plasseringer i det statlige barnevernet.

Bedre helsehjelp for barn i barnevernet

Det er dokumentert høy forekomst av somatiske og psykiske helsevansker blant barn og unge i barnevernet³⁹. Forskningen viser også at andelen som mottar helsehjelp i spesialisthelsetjenesten er lav. Bufdir har siden 2018 jobbet målrettet for at barn i barnevernet skal få nødvendig helsehjelp når de har behov for det, og helsesatsingen omfatter flere tiltak rettet mot barn i det kommunale barnevernet og barn på barnevernsinstitusjon. Sintef har fått i oppdrag å evaluere helsesatsingen. Studien skal ferdigstilles i 2023, og funn presenteres underveis. Helsedirektoratet og Bufdir har etablert et tett samarbeid om en rekke felles oppdrag fra BFD og HOD.

En nasjonal registerstudie viser at ungdom på barnevernsinstitusjon i perioden 2006 – 2018 har hatt en kraftig økning i kontakt med fastlege og BUP⁴⁰. I 2006 hadde 40 prosent kontakt med fastlege og BUP minst fem ganger i året mens dette økte til 50 prosent for BUP og nær 60 prosent for fastlege i 2018. For barn og unge ellers i barnevernet er det ingen endring. Andelen i institusjon som oppsøker fastlegen hyppig har økt med 50 prosent over en tiårsperiode. Sammenlignet med barnebefolkningen utenfor barnevernet, har barn og unge på institusjon fem ganger så høy andel med hyppig kontakt og tolv ganger høyere andel med svært hyppig kontakt med fastlege og BUP. Mer kunnskap om helsesituasjonen til ungdom på institusjon og oppfølgingen de får følges blant annet opp i forskningsprosjektet «Helsehjelp til barn i barnevernet», finansiert av Bufdir.

³⁹ Kayed, N. S., Jozefiak, T., Rimehaug, T., Tjelflaat, T., Brubakk, A. & Wichstrøm, L. (2015) Psykisk helse hos barn og unge i barnevernsinstitusjoner. Trondheim: NTNU

⁴⁰ Drange, N. & Hernæs, Ø. M. (2020). Kvantitativ beskrivelse av institusjonspopulasjonen (Rapport 3/2020). Frischsenteret.

Kommuner og statsforvalterne fornøyde med Bufdir

Kompetanseteamet er tverretattlig, med representanter fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir), Utlendingsdirektoratet (UDI), Politidirektoratet (POD), Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi), NAV og Helsedirektoratet (Hdir). Bufdir har det koordinerende ansvaret for teamets arbeid. Kompetanseteamets hovedoppgave er å gi råd og veiledning i enkeltsaker.

I tillegg bidrar teamet til kompetanseheving i tjenestene og er kontaktpunkt for Utenriksdepartementet (UD) i saker hvor den utsatte befinner seg i utlandet, behandler søknader om refusjon til å dekke hjemreise til Norge for utsatte i utlandet, og tildeler plasser i det nasjonale bo- og støttetilbudet til personer over 18 år som er utsatt for tvangsekteskap, æresrelatert vold og negativ sosial kontroll (Botilbudet).

Lederforum for barnevern og helse ble etablert i 2021, og er et topplederforum som består av direktører fra Bufdir, Hdir, FHI, Helsetilsynet, Bufetat Region Øst, Bufetat Region Sør, Helse Midt RHF, Helse Nord RHF, Barne- og familieetaten Oslo kommune og to kommuner. Bufdir og Helsedirektoratet samarbeider om å forberede saker, og det er gjennomført tre møter i 2021.

Helsedirektoratet og Bufdir har fått felles oppdrag om utvidelse av pakkeforløp med somatisk helse, tannhelse og seksuell helse, og startet opp utviklingsarbeidet i 2021.

Helsedirektoratet og Bufdir samarbeider om utvikling av tverrfaglig oppsøkende behandlings- og oppfølgingsteam (FACT ung). Når piloteringen og utredningen er avsluttet og evaluert, implementeres FACT ung som et nasjonalt tiltak i alle helseforetak. Barnevernfaglig kompetanse skal inn i disse oppfølgingsteamene.

Rundskrivet «Samarbeid mellom barneverntjenester og psykiske helsetjenester til barnets beste»⁴¹ skal revideres i samarbeid med Helsedirektoratet. Rundskrivet skal utvides til å omhandle all helsehjelp, også tannhelse. Revideringen gjøres med tanke på Stortingsproposisjon 100 om samarbeid mellom velferdstjenestene.

Arbeidet med å utarbeide en tverrsektoriell veileder for psykisk helsearbeid for barn og unge startet opp i 2021. Arbeids- og velferdsdirektoratet, Utdanningsdirektoratet, Helsedirektoratet og Bufdir deltar i utvikling av veilederen.

Det er etablert helseansvarlige i barnevernsinstitusjoner hvor formålet er å bidra til at barna får nødvendig helsehjelp fra helsetjenesten.

3.3.1

Rettssikkerhet

Bufdir har i 2021 bidratt til å styrke retts-sikkerheten til barn og foreldre i barnevernssaker. Pågående og omfattende revisjon av saksbehandlingsrundskrivet «Retningslinjer for barnevernstjenestens saksbehandling»⁴² er et sentralt tiltak i dette arbeidet. Det samme er de digitale juskursene som Bufdir høsten 2020 og 2021 tilbød alle landets kommuner⁴³. Bufdir jobber også med å utarbeide e-læringskurs for ansatte i barnevernet der målsettingen er å bidra til rettssikkerhet til barn og foreldre i alle faser i en barnevernssak.

Bufdir har sammen med spisskompetansemiljøet i trygghet og sikkerhet i 2021 ferdigstilt opplæringsprogrammet «barns rettigheter og bruk av tvang under opphold i barnevernsinstitusjon». Opplæringen er tredelt og består av introduksjonsopplæring (e-læring), grunnopplæring med fordypning (digital) og ferdighetstrening i institusjonene. Det er laget verktøy som skal bidra til at ansatte foretar juridisk riktige og gode barnevernfaglige vurderinger. 5500 ansatte i statlige og private barnevernsinstitusjoner og omsorgssentre har fullført introduksjonsopplæringen. Institusjonene gjennomfører nå månedlig grunnopplæring, kombinert med trening. Opplæringsprogrammet skal revideres i samsvar med ny barnevernlov i 2022. Det samme gjelder maler for tvangsvedtak og protokoll.

Barns medvirkning i valg av institusjon

Enhet for inntak i Bufetat tilbyr avklaringsmøte for barn og foreldre i samarbeid med kommunen i alle saker. Det rapporteres om noe variasjon i deltakelse, men regionene beskriver at møtene blir mer tilrettelagt enn før og at de jobber med tiltak for å skape en mest mulig trygg ramme rundt møtene. I saker hvor det ikke blir

Mål

Bedre ivareta barnas rett til medvirkning i det kommunale og statlige barnevernet

- > Barns medvirkning i valg av institusjon
- > Barns medvirkning i formidling av fosterhjem til kommunen
- > Barns medvirkning under institusjonsoppholdet

gjennomført avklaringsmøte, tilstreber Bufetat å sikre medvirkning på andre måter, som gjennom andre møter. Medvirkning kan for eksempel skje gjennom andre møter, samtaler på teams eller at barnet har en tillitsperson som gjennomfører samtalen med barnet.

Regionene har gjennomført stikkprøvekontroller hvert tertial for å vurdere de faglige vurderingene til enhet for inntak og begrunnelser for valg av institusjon. Barnets medvirkning inngår som en del av dette. Regionene rapporterer at hvordan barnet har medvirket og barnets synspunkter i stor grad er dokumentert, men at vektingen av barnets synspunkt i mindre grad er dokumentert. Bufdir vil i 2022 følge regionenes forbedringsarbeid tett.

Barns medvirkning under institusjonsoppholdet

Veileder for forløp i barnevernsinstitusjoner⁴⁴ vektlegger medvirkning fra barn og familie gjennom hele forløpet, og den skal dokumenteres. Forløpene er implementert i statlige institusjoner, spisskompetansemiljøene og regionale ressursmiljøer følger opp forankringen av forløpene. Det rapporteres om positiv utvikling i resultater for medvirkning.

⁴² <https://www.bufdir.no/fagstotte/produkter/saksbehandlingsrundskrivet/>

⁴³ https://bufdir.no/Barnevern/Kunnskap_og_kompetanseheving/kurs_EMD_forvaltning/

⁴⁴ https://www.bufdir.no/globalassets/global/nbbf/institusjon/veileder_for_forlop_i_barnevernsinstitusjoner.pdf

Det er utarbeidet en mal for erfaringsinnhenting fra barn (månedlig) og foreldre (hver tredje måned) som er en del av forløpet. Det skal på sikt gjøres tilgjengelig for digital innhenting gjennom et system for digital kartlegging (CheckWare). Erfaringsinnhenting gir barnet mulighet til å si noe om hvordan det opplever institusjonshverdagen og muligheter til medvirkning.

Barns medvirkning i formidling av fosterhjem

Fosterhjemtjenesten i Bufetat tilbyr foreldre og barn over syv år deltakelse på avklaringsmøte ved alle henvisninger, i samarbeid med barneverntjenesten. Dersom foreldre eller barnet ikke deltar i avklaringsmøte, blir det tilrettelagt for medvirkning på andre måter. Det rapporteres generelt om noe lav deltakelse på avklaringsmøter med ulikt grunnlag. Det er i hovedsak deltakelse på avklaringsmøter i den eldste aldersgruppen. Stikkprøvekontroller for å vurdere barns medvirkning og vektning av barns synspunkter samt dokumentasjon av dette, er iverksatt i alle regioner.

Stikkprøvekontroller blir brukt som grunnlag for forbedringsarbeid. Stikkprøvekontrollene viser at dokumentasjon av medvirkning har et forbedringspotensial. Bufdir vil i 2022 følge opp regionenes forbedringsarbeid tett.

Rettsferdsvederlag

Rettsferdsvederlag fra staten skal være en siste utvei til å få oppreisning for skade eller ulempe. Som hovedregel må det offentlige kunne klandres for det som har skjedd. Vederlaget er ikke ment å dekke søkerens økonomiske tap, og det er heller ingen som har rettslig krav på rettsferdsvederlag. Vederlag gis etter en rimelighetsvurdering basert på søkerens forklaring og innhentet dokumentasjon, sett opp mot datidens lovverk.

For personer som søker om rettsferdsvederlag, har det stor betydning at staten tar sitt ansvar og at sakene deres blir gjennomgått og vurdert på nytt. Rettsferdsvederlag, er ment som et «plaster på såret» og en unnskyldning og erkjennelse av at enkeltpersoner har blitt usatt for en urett fra norske myndigheter. Opplevelsen av å bli hørt og trodd oppleves godt og bidrar til å gjenopprette tilliten til det offentlige.

Bufdir forbereder og behandler saker innenfor våre fagområder, hvor det rettes kritikk mot barnevern, adopsjonsmyndigheter, familievernkontor og kritesenter. Stortingets rettsferdsvederlagsutvalg avgjør sakene.

Nesten alle saker Bufdir mottar handler om barnevern. Sakene har stort spenn i tid, fra rundt 1930 og frem til i dag. Sakene er gjennomgående utfordrende både i omfang og kompleksitet. I 2021 mottok Bufdir 259 saker og 181 saker ble ferdigbehandlet. 75 prosent av sakene ble innvilget. Det har vært en økning i antall innkommende saker. Bufdir antar dette har sammenheng med at Stortinget anmodet Statens sivilrettsforvaltning om å sørge for at Stortingets rettsferdsvederlagsordning ble bedre kjent som erstatningsordning⁴⁵.

Det ble ferdigbehandlet noen flere saker i 2021 enn i 2020, men saksbehandlingstiden har økt noe. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for alle typer saker i 2021 var 17,6 måneder.

Mange som søkte om rettsferdsvederlag oppga flere forhold som grunnlag for søknaden. Derfor er det totale antallet søkere lavere enn det totale antallet påstander som er behandlet.

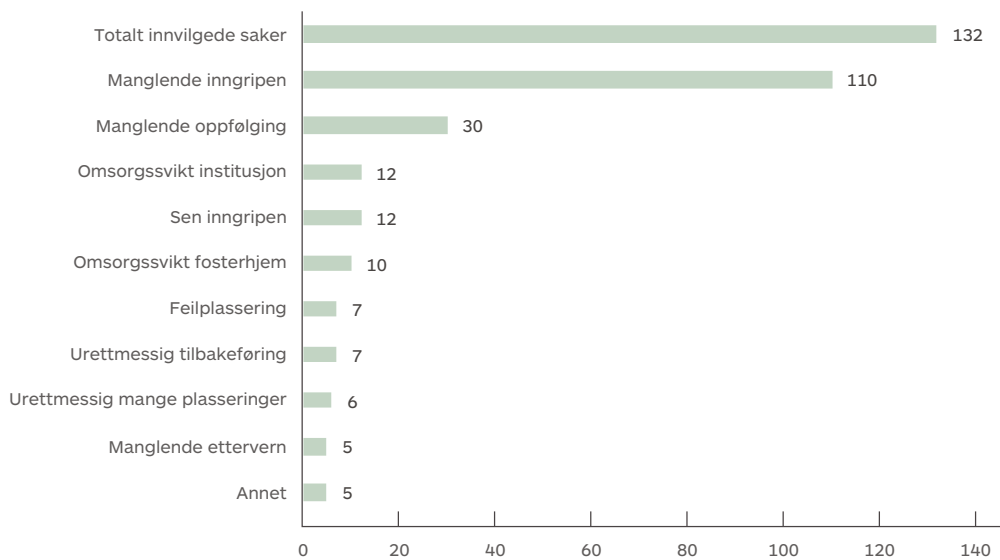
⁴⁵ Stortingsvedtak 111 (2020-2021) 26. november 2020

Bufdir ser at i mange av sakene hvor det innvilges rettferdsvederlag for manglende eller for sen inngripen, er barnevernet for passive selv etter at det er meldt alvorlig bekymring knyttet til søkers omsorgssituasjon. I tillegg går det igjen at barnevernet i mange av sakene har for stor tillit

til foreldrene. Dermed blir barna boende for lenge under skadelige forhold i hjemmet. I de sakene hvor det gis avslag på søknad om rettferdsvederlag, er det som regel på bakgrunn av at det ikke er mulig å dokumentere at barneverntjenesten har hatt kjennskap til søkers omsorgssituasjon.

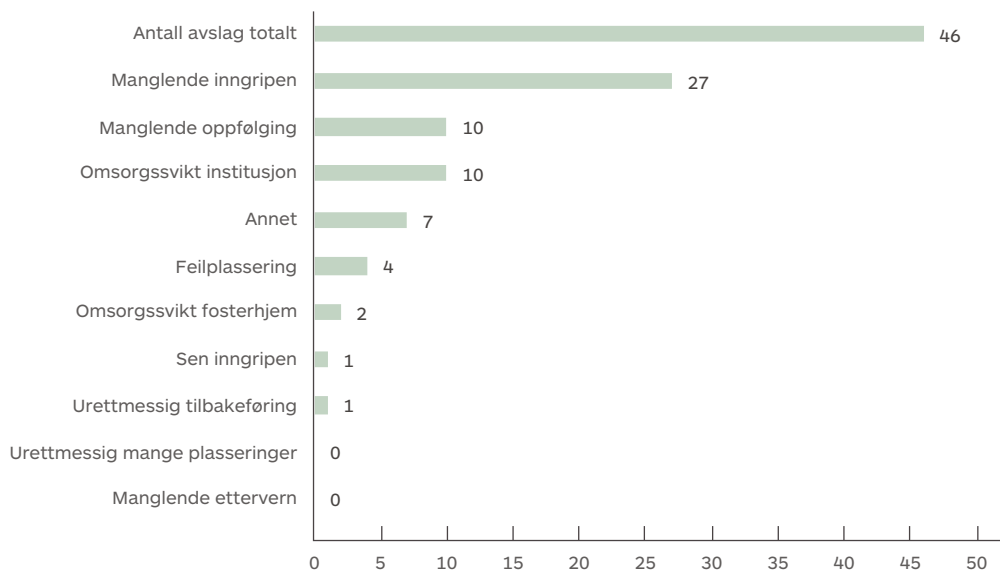
Figur 14

Innvilgede rettferdsvederlagssaker. Fordelt etter påstand for søknaden. 2021 i antall.

Figur 15

Rettferdsvederlagssaker med avslag. Fordelt etter påstand for søknaden. 2021 i antall.

Det er fortsatt svært få som i sin søknad om rettferdsvederlag kritiserer barnevernet for å ha grepet inn i omsorgssituasjonen uten tilstrekkelig grunnlag. I 2021 var det kun fire slike saker. Kritikken som fremmes mot barnevernet tyder på at det er langt flere barn og unge som opplever at barnevernet er for passive enn at barnevernet er for aktive. Bufdir skal bruke erfaringene som kommer frem i sakene for å lære av hva som har gått galt og bruke dette i utviklingen av tjenestene for fremtiden.

Visste du at...

De fleste sakene, både fra de siste tiårene og senere, omhandler påstander om at barnevernet ikke gjorde nok eller kom for sent inn med hjelp. I 2021 var det i 83 prosent av de sakene som ble ferdigbehandlet fremmet påstand om manglende eller sen inngripen fra barneverntjenesten. Det er også i disse sakene innvilgelsesprosenten er størst.

3.3.2

Kommunale barnevernstjenester

Betraktninger rundt større risikoområder

Risikoområdene på kommunalt barnevern er i stor grad knyttet både til den konkrete saksbehandlingen, til tjenestenes samhandling med barn og foreldre og til tjenestenes arbeid med forebygging og tidlig innsats.

I det følgende benevnes det som kan være risikoområder som «sårbarheter», da dette er et mer vidtfavnende perspektiv som også rommer de områdene som ikke nødvendigvis per definisjon innebærer konkret risiko, men som kan være sammensatt av potensiale for svikt, mangler, potensiell risiko og ufullstendig oppmerksomhet.

Større sårbarheter i den konkrete saksbehandlingen

Når det gjelder sårbarheter knyttet til konkret saksbehandling, har tidligere funn både i studien «Fra bekymring til beslutning»⁴⁶ samt Helsetilsynets rapport «Det å reise vasker øynene»⁴⁷ vist at dokumentasjon av analyse og vurderinger i mange saker er mangelfull. Selv om barnevernsfeltet viser noe positiv utvikling på dette området, er dette fremdeles et tema det er nødvendig å være oppmerksom på⁴⁸.

En annen sårbarhet på det kommunale barnevernsfeltet handler om at det i enkelte saker er en ufullstendig planlegging før gjennomføring av saksbehandlingen.

Mål

Økt kvalitet i saksbehandlingen i den kommunale barnevernstjenesten

- > Kompetanseutvikling for ansatte i barnevernet
- > Informasjon og kompetanse i kommunene om menneskerettslige forpliktelser gitt i føringer fra EMD og Høyesterett

Rammer som for eksempel maler for planer kan være nyttige virkemidler i en saksbehandling, men hvis disse rammene ikke i tilstrekkelig grad tar høyde for hvem saken handler om, kan dette lede til at tjenesten ikke godt nok kartlegger hvilke behov det konkrete barnet har, eller hvilke forhold i dette aktuelle barnets liv som kan innebære risiko, belastninger eller ressurser. Kildene som nevnt over viser til dette som en sårbarhet, og nyere informasjon fra bruker- og interesseorganisasjoner⁴⁹, nyere tilsynsvirksomhet⁵⁰ og representanter fra praksisfeltet viser til noen av de samme sårbarhetene. Det positive her er at barnevernsfeltet er i utvikling og mange tjenester er opptatt av å forsterke oppmerksomheten rettet mot det barnet saken handler om. Flere av tiltakene og virkemidlene som er iverksatt blant annet som en del av kompetanseløftet og barnevernsreformen retter seg direkte mot disse sidene ved saksbehandlingen.

⁴⁶ Forskningsprosjekt bestilt av Bufdir i 2015. Den avsluttende rapporten med samlede resultater og anbefalinger ble utgitt høsten 2020.

⁴⁷ Gjennomgang av 106 barnevernssaker, 2019

⁴⁸ Nyere tilsynsvirksomhet, se også note 5, samt informasjon fra dialog med Statsforvalter

⁴⁹ I arbeidet med utvikling av innhold i Barnevernsfaglig kvalitetssystem har prosjektet arbeidet aktivt med å innhente innsikt og perspektiver blant annet fra erfaringsbasert kunnskap og fra praksisbasert kunnskap.

⁵⁰ Helsetilsynets Landsomfattende Tilsyn (LOT) på barnevernsfeltet; tilsyn 2020-2021 om «Undersøkelser i barnevernet»

Større sårbarheter i samhandling med barn og foreldre

Når det gjelder barnevernstjenestenes samhandling med barn og foreldre, viser ulike kilder til sårbarheter som handler om ufullstendig tilrettelegging av medvirkning og involvering. De tidligere nevnte studiene «Fra bekymring til beslutning» og Helsetilsynets rapport, viser at barn og foreldre i for liten grad involveres i planlegging og oppfølging. Dette bekreftes også av nyere tilsynsvirksomhet og av bruker- og interesseorganisasjoner. Eksempelvis uttrykker unge voksne som har erfaring med å være barn og ungdom

i barnevernet, og foreldre med erfaring fra barnevernet, at barnevernet må være tydeligere, mer åpne, mer ærlige og gi informasjon oftere. Dette handler om at barn og foreldre må gis reell anledning til å være aktivt deltakende i egne liv og i egen barnevernssak. Det handler også om en tillitsdimensjon i relasjonen mellom barn, foreldre og barnevernet. Uten god informasjon og uten en reell mulighet til å delta aktivt i egen sak, kan barnevernet vanskelig bygge tillit og fremstå som troverdige i sin saksbehandling.

Større sårbarheter i arbeid med tidlig innsats og forebygging

Barnevernstjenestenes arbeid med tidlig innsats overfor barn i sårbare omsorgsbetingelser er av vesentlig betydning for å forebygge en eskalering av belastninger og risiko i disse barnas omgivelser. Statsforvalter viser i sin dialog med Bufdir til at det er knyttet bekymring til en del kommuners utilstrekkelige prioritering av tidlig innsats. Det er også knyttet bekymring til en del kommuners arbeid med forebygging som sådan. Både tidlig innsats og forebygging vil i mange tilfeller avhenge av at barnevernstjenestene samhandler og samarbeider med andre. Barnevernsreformen legger vekt nettopp på samordning og samarbeid, og det er grunn til å tro at dette legger et godt grunnlag for at tidlig innsats og forebygging vil gis mer oppmerksomhet også i kommuner der dette så langt ikke har vært tilstrekkelig prioritert.

I kommunenes økte oppmerksomhet mot tidlig innsats og forebygging ligger det også et økonomisk og organisatorisk perspektiv.

Statsforvalter viser i sin dialog med Bufdir til kommuners bekymringer knyttet til det økte finansieringsansvaret som trer i kraft 1. januar 2022. Dette har også vært tema for Nasjonal koordineringsgruppe i 2021. Som ledd i å bidra til at kommunene kan forberede seg på de økonomiske konsekvensene av reformen, har Bufdir i samarbeid med KS utarbeidet en nettside, der kommuner har kunnet se hvordan de økonomiske konsekvensene vil bli for egen kommune. Risikomomenter som statsforvalter formidler i denne sammenheng handler om bekymringer knyttet til kommuners håndtering av den brå endringen i kommunens økonomi, og om kommunene klarer omstillingen med å tenke forebygging og tidlig innsats i kommunen som helhet. Det er kommunen som sådan, og ikke barnevernstjenesten alene som har ansvaret for barnevernets samfunnsoppdrag, og dermed ansvar for forebygging av omsorgssvikt og risiko for utvikling av alvorlige atferdsvansker. Det er opp til kommunenes ledelse å dra nytte av reformens intensiver til å prioritere dette arbeidet. Dette er viktig for Bufdir å følge med på fremover.

Betraktninger rundt positive utviklingstrekk

Større ansvar til kommunene

Barnevernsreformen gir et større ansvar til kommunene og dermed til kommunenes ledelse. Bufdir legger til rette for at kommunene i større grad blir rustet til å ta dette ansvaret. Det følger konkret støtte med reformen, et kompetanseløft samt ny barnevernslovgivning som er tilpasset dagens barnevern, dagens familier og barnevernets kompleksitet i enda større grad enn tidligere. Mange barnevernstjenester uttrykker positivitet overfor disse virkemidlene.

Samarbeid og samordning

Som nevnt over, er det grunn til å tro at den satsingen som nå springer ut av barnevernsreformen og ny barnevernlovgivning, innebærer en positiv utvikling når det gjelder samarbeid mellom og samordning av ulike tjenester. Bedre samordning og samarbeid vil kunne lede til at flere sårbare barn og deres familier får hjelp tidlig, noe som kan forebygge sårbare barns omsorgssituasjon.

Positive forventninger og holdninger til tiltak og virkemidler

Trekk som kan lede til positiv utvikling på området for kommunalt barnevern, er kommunenes egne positive forventninger og holdninger til en del av tiltakene og virkemidlene i barnevernsreformen. Kommunalt barnevern har selv uttrykt at saksbehandlere mangler støtte i det daglige arbeidet⁵¹, og opplever mangelfulle rammer for analyse, vurderinger og beslutninger. Det at det nå legges vekt på å ruste opp barnevernet, nettopp på disse områdene vekker positive reaksjoner i tjenestene.

Kommunenes ønske om veiledning og støtte

Statsforvalter uttrykker i dialog med Bufdir at kommunene setter pris på og etterspør veiledere og støtte. Dette er et positivt trekk. Det er noe av det samme Bufdir har sett i arbeidet med prosjektet «Barnevernsfaglig kvalitetssystem» (BFK). Som del av prosjektmetodikken har prosjektet vært i kontakt med mange ulike barnevernstjenester, som har gitt innspill inn i arbeidet med BFK. Barnevernstjenestene har uttrykt positiv forventning til innholdet i BFK, og uttrykker også at de kjenner igjen mye av tankegodset som ligger til grunn for innholdet. Eksempelvis er det mange av tjenestene som har god nytte av kunnskapsmodellen «Barnets behov i sentrum». De formidler at de kjenner igjen perspektivene som modellen bygger på, samtidig som at de uttrykker at de ikke har hatt tilgjengelig de virkemidlene som skal til for at de på en enkel måte kan rette en kontinuerlig oppmerksomhet mot det barnet saken handler om.

Bufdirs arbeid med veiledning og støtte til kommunenes arbeid i barnevernssaker, retter seg i stor grad mot hva som er vurdert som god barnevernsfaglig praksis. Dette handler blant annet om støtte til det skjønnsmessige handlingsrommet kommunene må ivareta på en forsvarlig måte. Dette er et utviklingstrekk i seg selv, som kommuner uttrykker positive forventninger til.

⁵¹ Jf. BFDs tildelingsbrev til Bufdir, 2021, informasjon fra dialog med Statsforvalterne og Samfunnsøkonomisk analyse DigiBarnevern, <https://bufdir.no/globalassets/barnevern/digibarnevern/samfunnsokonomisk-analyse-digibarnevern.pdf>

Mer helhetlig og presis kunnskap om kommunalt barnevern

For å få et mer helhetlig kunnskapsgrunnlag om variasjon mellom sårbare barn og familier i kommuner, i tjenestenes tiltaks- og hjemmelsbruk, samt variasjoner i hvordan kommunene ivaretar lovpålagte oppgaver, har Bufdir utviklet en kvantitativ kommunedatabase. Denne databasen omfatter alle kommuner, med data fra flere registre (barnevern, befolkning, utdanning, kommuneøkonomi, sentralitet (SSB) og oppfyllelse av lovkrav osv. fra kommunenes halvårsrapportering). Databasen muliggjør komplekse analyser av kommunene, der barnevernsindikatorer sees i sammenheng med andre sentrale kjennetegn ved kommunen.

I 2021 ble databasen beriket med enda flere variabler for å kunne identifisere sårbare kommuner generelt og i overgang til barnevernsreformen spesielt. Disse analysene dannet grunnlaget for flere leveranser til BFD, til Barnevernsutvalget⁵², samt som grunnlag for presentasjoner Bufdir har hatt for Generalistkommuneutvalget.

De minste kommunene (under 2000 innbyggere) skiller seg markant fra øvrige kommuner med vesentlig høyere andel barn med melding, undersøkelse og tiltak. Kommunestørrelse i seg selv forklarer imidlertid lite av denne variasjonen. Derimot kan opphopning av levekårsutfordringer i befolkningen, i kombinasjon med kommunens geografiske plassering og urbaniseringsgrad, forklare forskjellene. Når det gjelder de mest inngripende tiltakene (akutt- og omsorgsplasseringer), samt manglende overholdelse av lovkrav, tyder ikke analysene på et utpreget småkommuneproblem.

Derimot finner vi en klar tendens til at små kommuner i nord, og særlig Finnmark, både har høyere andel barn med mest inngripende tiltak, samt høyere andel manglende overholdelse av lovkrav. Analysene avdekker dermed at et for ensidig fokus på kommunestørrelse i vurderingen av sentrale faktorer for å forstå kommunal variasjon i barnevern, kan tildekke de bakenforliggende årsakene.

Grunnen til at små kommuner har større risiko for å komme negativt ut, kan tilbakeføres til en opphopning av levekårsutfordringer i kommunen, svak kommuneøkonomi, geografisk plassering, samt mindre tilgang på faglig og stabil kompetanse i tjenestene.

I 2022 vil Bufdir jobbe videre med kommuneanalysene, der ny statistikk (utvikles i løpet av 2022) om kompetanse og turnover i tjenestene skal inkluderes i analysemodellene. Fra 1. januar 2021 ble det lovpålagt for kommunale barnevernstjenester å levere en årlig tilstandsrapport til kommunestyret. Formålet er å gi kommunestyret bedre innsikt i tilstand, utvikling og viktige problemstillinger i barnevernet.

Bufdir har laget en veileder som viser hvordan kommunene kan utarbeide rapporten. I tillegg har vi en kommunemonitor på barnevernsområdet med relevante indikatorer og muligheter for å sammenligne seg med andre barnevernstjenester, samt se utviklingen over tid. I 2021 hadde barnevernsmonitoren over 8000 besøk, en økning på 33 prosent fra året før.

52 <https://barnevernsutvalget.no/>

Barnevernsreformen – en oppvekstreform

Den 1. januar 2022 trådte barnevernsreformen i kraft. Reformen gir mer ansvar til kommunene og forebyggende arbeid og tidlig innsats skal styrkes. Målet er at flere utsatte barn og familier får den hjelpen de trenger på et tidlig tidspunkt. Bufdirs oppgaver som fagdirektorat for det kommunale barnevernet blir derfor enda viktigere i årene som kommer.

Bakgrunnen for å flytte mer ansvar til kommunene på barnevernsområdet, er kommunenes nærhet til familiene og innsikten i barnas og foreldrenes behov. Reformen handler først og fremst om barnevernet, men målene i reformen nås gjennom endringer i hele oppvekstsektoren i kommunene.

For å lykkes må kommunene tilrettelegge for tverrfaglig samhandling mellom ulike kommunale tjenester og nivåer. Barnevernsreformen bør derfor sees på som en oppvekstreform og ses i sammenheng med plikten kommunen har fra 1. januar 2022 for forebygging av atferdsvansker og omsorgssvikt samt vedtatte plikter for alle velferdstjenester til å samarbeide om oppfølging av barn og unge som har behov for sammensatte tjenester⁵³.

Bufdir leder en nasjonal koordineringsgruppe for gjennomføring av barnevernsreformen, med mål om å legge til rette for en god gjennomføring av barnevernsreformen på lokalt nivå. Dette gjøres ved å bidra til aktiviteter og initiativ som skal gjøre kommunene godt rustet til å gjennomføre reformen.

På oppdrag fra BFD har Bufdir igangsatt en evaluering av barnevernsreformen. Hovedformålet er å få kunnskap om målene med reformen nås.

Utviklingen av barnevernsfaglig kvalitetssystem

Barnevernsfaglig kvalitetssystem (BFK) skal gi juridisk og barnevernsfaglig kvalitetsstøtte til barnevernstjenestenes analyser, vurderinger, beslutninger og dokumentasjon. Kvalitetsstøtten retter seg i hovedsak mot det skjønsmessige handlingsrommet i barnevernstjenestenes arbeid.

BFKs innhold utarbeides i henhold til kunnskap fra forskning, praksis og brukere (kunnskapstriangelet) og med forankring i juridiske rammebetingelser, innenfor rammene av smidig prosjektmetodikk og i tråd med innspill og anbefalinger fra prosjektets egen referansegruppe. Innholdet utvikles i digitalt format, og primært med tanke på fortløpende publisering av datasett til bruk for systemleverandører som utvikler nye fagsystemer for kommunalt barnevern. I arbeidet med BFK er det lagt til rette for at innholdselementene kan integreres i fremtidige fagsystemer på en slik måte at saksbehandler får tilgjengelig kvalitetsstøtte underveis i en barnevernssaks forløp. I tillegg til at innholdet gjøres tilgjengelig i nye fagsystemer, vil det også utvikles en webvisning som viser det til enhver tid gjeldende innholdet.

Utformingen av kvalitetsstøtten knytter seg til spesielt til sårbare områder i barnevernstjenestens arbeid. Eksempler på sårbarheter som kommer og vies oppmerksomhet innenfor rammene av BFK, er de som blant annet kommer til syne i studien «Fra bekymring til beslutning» og Helsetilsynets rapport «Det å reise vasker øynene»⁵⁴.

BFKs innhold knytter seg dessuten tett til enkelte andre arbeidsprosesser i Bufdir, der relevante faglige anbefalinger og retningslinjer som utvikles i Bufdir implementeres fortløpende i BFK.

⁵³ Stortingsproposisjon 100L (2020-2021)

⁵⁴ https://www.helsetilsynet.no/globalassets/opplastinger/publikasjoner/rapporter2019/helsetilsynet_rapport_unummerert_gjennomgang_106_barnevernsaker.pdf

I desember 2021 ble første hele versjon av BFKs innhold ferdigstilt. I 2022, som er det siste prosjektåret før BFKs innhold i sin helhet går over til forvaltning, videreutvikles og utdypes deler av kvalitetsstøtten.

I tillegg til videreutvikling av BFKs innhold og en smidig overføring til forvaltning, kommer prosjektet i 2022 også til å bruke mye tid på formidling som en form for implementeringsaktivitet overfor barnevernstjenestene. Prosjektet har formidlingsamarbeid med kommunene som hører til det kommunale prosjektet DigiBarnevern, og benytter Statsforvalter som innfallspott til og som en arena for kontakt med landets øvrige barnevernstjenester.

Kompetanse i kommunalt barnevern

Alle barn, ungdom og familier skal møte et kompetent barnevern der de bor og ansatte og ledere i barnevernstjenester skal føle seg trygge på jobben de gjør. Målet med regjeringens kompetansestrategi for kommunalt barnevern er at kvaliteten i kommunalt barnevern styrkes på alle områder. Barnevernstjenestene skal bli bedre rustet til å forvalte det utvidede ansvaret de har fått gjennom barnevernsreformen i 2022. Kompetansestrategien løper fra 2018 til 2024.

Tilsynsrapporter og domsavsigelser i den Europeiske menneskerettighetsdomstolen har de senere årene pekt på mangelfull saksbehandling i tjenestene. Derfor har barnevernstjenestenes forståelse og kunnskap om forvaltningsrett vært sentralt også i 2021. Som følge av kompetansekravene som er vedtatt i ny barnevernlov, har Bufdir utarbeidet faglige anbefalinger for relevant kompetanse og utdanning for arbeid i barnevernstjenestene i kommunene og i barnevernsinstitusjoner.

Bufdir skal legge til rette for at alle kommuner får mulighet til å styrke kvaliteten i arbeid med undersøkelser, beslutninger, og tiltak overfor barn og familier gjennom deltagelse i ulike tiltak i strategiperioden.

Bufdir drifter og utvikler følgende kompetansetiltak for kommunalt barnevern:

- > **Læringsnettverk** er en måte for kommuner å samarbeide om tiltak og tjenester til sårbare barn og deres familier.
- > **Dialogmøter** innebærer at statsforvalter inviterer kommunens barnevernledelse og politiske og administrative ledelse til å sammen drøfte status, styrker, svakheter og utfordringer i barnevernstjenesten.
- > **Tjenestestøtteprogrammet** er et kunnskapsbasert tilbud som støtter hele barnevernstjenesten med å videreutvikle og systematisere egen kunnskap og erfaring.
- > **Opplæringsprogram** om minoriteter er en praksisnær og kunnskapsbasert opplæring til ansatte i kommunalt barnevern om barnevernets møte med minoriteter.
- > **Veiledningsteam** innebærer at erfarne fagfolk med ledererfaring fra kommune- og barnevernledelse veileder lederne i andre kommuner og barnevernstjenester.
- > **Videreutdanninger** bidrar til økt kompetanse og faglig påfyll til de som allerede er ansatt i barnevernet. Bufdir har gitt oppdrag til universitets- og høyskolesektoren om seks videreutdanninger på masternivå.
- > **Digitale jusskurs** for å styrke forvaltningskompetansen. Bufdir har engasjert eksterne foredragsholdere, men har selv utarbeidet og er ansvarlig for innholdet.

På oppdrag fra Bufdir gjennomfører Oslo Economics, Agenda Kaupang og Fürst og Høverstad en følgeevaluering av tiltakene som inngår i kompetansesatsingen. I andre statusrapport⁵⁵ for tre av tiltakene (veiledningsteam, læringsnettverk og dialogmøter) står det at tiltakene fremstår som godt implementert mange steder i landet. Det fremkommer at tiltakene har gitt effekter i form av økt samarbeid mellom kommuneledelse og barnevernstjenester, bedre struktur og ledelse av barnevernstjenester, og økt samarbeid om tiltaksutvikling, rutiner og barnevernfaglig arbeid mellom kommunale barnevernstjenester. I mange kommuner har dette gitt konkrete effekter i form av en mer velfungerende barnevernstjeneste, og det er god grunn til å tro at dette har bidratt til bedre tjenester til sårbare barn, ungdom og familier. Statusmålingen synliggjør imidlertid også at det er stor variasjon i hvordan tiltakene virker lokalt og at en del kommuner foreløpig ser ut til å ha fått lite nytte av tiltakene.

Læringsnettverk

Det legges til rette for kompetanseoverføring ved at Bufetat og regionale kompetansesentre skal støtte opp under nettverkens arbeid. I løpet av 2021 ble det lagt opp til at tjenester i nettverk også kan samarbeide med andre tjenester på kommunenes oppvekstfelt, og ikke kun med andre barneverntjenester. Dette skal bidra til å styrke kommunenes helhetlige arbeid på oppvekstfeltet, og til å tydeliggjøre det kommunale ansvaret for forebygging og utvikling av målrettede tiltak ovenfor sårbare barn og deres familier.

I 2021 har nesten alle barnevernstjenester i Norge deltatt i et læringsnettverk. Læringsnettverkene kan samarbeide om prosjekter som er særlig viktige lokalt eller om utfordringer på barnevernsfeltet som er gjeldende for flere av tjenestene i nettverket. Oppfølging og veiledning av fosterhjem er et viktig tema for nettverkene.

Dialogmøter

Et godt samarbeid mellom kommuneledelse og barnevernledelse er viktig for at tjenestene barn og familier får fra barnevernet i kommunen, er gode. Dialogmøtene mellom statsforvalter og kommunens og barnevernets ledelse, skal bidra til dette ved at det skapes en felles forståelse for barnevernets arbeid og utfordringer, samt at eierskapet til barnevernet forankres i kommuneledelsen. Det har vært mye kontakt mellom statsforvalter og barnevernstjenestene i 2021 om barnevernsreformen og håndteringen av pandemien. Dette har bidratt til at Statsforvalterne har fått god innsikt i ulike utfordringer og muligheter på barnevernsområdet i de ulike kommunene, samt at eierskapet til barneverntjenesten er bedre forankret i kommunens ledelse.

Tjenestestøtteprogrammet

Tjenestestøtteprogrammet skal styrke barnevernstjenestens systematiske arbeid med undersøkelser, beslutninger og oppfølging av hjelpetiltak. Brukermedvirkning og traumeforståelse står sentralt i programmet. Barnevernstjenestene identifiserer forbedringsområder, og utarbeider sin egen utviklingsplan.

Tjenestestøtteprogrammet gjennomføres i heldagssamlinger hvor alle ansatte og ledere i barnevernstjenestene diskuterer faglige spørsmål og utarbeider planer for kvalitetsutvikling. I de fleste tilfeller gjennomfører flere barnevernstjenester programmet sammen i klynger, for felles læring og erfaringsdeling med et overordnet mål om å skape lokale faglige nettverk. Dette er av særlig betydning for mindre og sårbare kommuner som mangler kollegiale faglige fora hvor de kan drøfte de komplekse problemstillingene de møter i sitt arbeid. Denne gruppen har derfor blitt prioritert for gjennomføring av programmet, også i 2021.

55 <https://bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005383>

Pandemisituasjonen med ulike smittevernsrestriksjoner og lokale utbrudd, har gjort planlegging og gjennomføring av fysiske samlinger krevende. Flere tjenester har måttet skyve på gjennomføringen av programmet, noe som har gjort gjennomføring innenfor normert tid vanskelig. Klyngene fra 2020 og nye klynger i 2021 utgjorde totalt 18 klynger med nær 1000 deltakere sammenlagt. Bufdir samarbeider med statsforvalterne om nominasjoner av tjenester.

Tjenestestøtteprogrammet er nå et velkjent og ønsket program som det er lett å rekruttere tjenester til. Statsforvaltere har også merket seg en positiv endring i kvaliteten ved undersøkelsesarbeidet i tjenestene etter gjennomført program. Agenda Kaupang er i gang med følgeevaluering av Tjenestestøtteprogrammet og vil levere rapport i mars 2022.

Opplæringsprogram om minoriteter

Et flerkulturelt og mangfoldig samfunn krever at de som skal hjelpe har forståelse og gode strategier for å imøtekomme mangfoldige utfordringer og behov. Flere rapporter, blant annet kompetansekartleggingen utført i 2017⁵⁶, har konkludert med at det er behov for økt kompetanse om minoriteter og minoritetsfamiliers utfordringer og behov. Opplæringsprogrammet har likheter med Tjenestestøtteprogrammet, og er rettet mot ansatte i både kommunalt og statlig barnevern.

Opplæringsprogrammet ble gjennomført for første gang i 2020. Etter en utsatt oppstart på grunn av koronasituasjonen avsluttet de 150 første deltakerne opplæringsprogrammet i mars 2021. Nye deltakere til andre gruppe har gjennomført to samlinger, og avslutter opplæringen vinteren 2022. Til tross for at programmet har måttet gjennomføres på en annen måte enn planlagt, har det lyktes å tilby et godt opplæringsprogram innen de nye rammene.

Hittil har kommunale tjenester deltatt sammen med fosterhjemstjenestene i samme område. I 2022 vil medarbeidere fra flere deler av det statlige barnevernet delta i programmet.

Veiledningsteam

For noen kommuner har det vært utfordrende å få til god ledelse og drift av barnevernstjenesten, noe som kan gå ut over tjenestene til barn og familier. Veiledningsteamet består av erfarne og kompetente veiledere som har som mål å styrke ledelseskompetansen i kommunen og få på plass systemer, rutiner og arbeidsformer som møter utfordringene i tjenesten. Ved å utvikle god ledelse og praksis skal tiltaket bidra til at kommunen tilbyr forsvarlige barnevernstjenester.

13 kommuner avsluttet to års veiledning fra Bufdirs veiledningsteam i 2020. Tiltaket har bidratt til å styrke barnevernledelsen, forankre tjenestens utfordringer og eierskap hos kommuneledelsen, og medført forbedringer i systemer, rutiner og arbeidsformer som gjør barnevernstjenesten bedre rustet til å utføre sine lovpålagte arbeidsoppgaver på en god måte. Siden oppstarten i 2018 har kommunene i pulje 1 i gjennomsnitt hatt en betydelig forbedring på alle tre av kvalitetsindikatorene for barnevernstjenesten. Det er grunn til å tro at veiledningsteam har vært en viktig medvirkende faktor til denne forbedringen.

I 2020 startet 19 nye kommuner opp et to-års løp med veiledning fra veiledningsteamet. Mange av de planlagte aktivitetene har blitt gjennomført digitalt og framdrift i prosjektene har dermed blitt sikret til tross for pandemien. Veiledningsteamet er et fleksibelt tiltak som innrettes for å treffe utfordringene i den enkelte kommune og tjeneste. Både opplegget for veiledningen, metodene som benyttes og veiledernes kompetanse og erfaring, får gode skussmål av deltakerne. Høy turnover i barnevernstjenestene utgjør likevel en risiko

56 <https://bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00004454>

for at kompetansen som etableres gjennom tiltaket kan forsvinne over tid. Flere kommuner har imidlertid lyktes med å innarbeide bedre systemer og rutiner i barnevernstjenesten, og disse kan i større grad forventes å vedvare også dersom sentrale personer skiftes ut.

Videreutdanninger

Førstelinjebarnevernet er en faglig kompleks tjeneste, med mandat til å gjøre svært inngripende tiltak i enkeltpersoners liv. Feilvurderinger kan derfor få store konsekvenser. Bufdir finansierer seks videreutdanninger på masternivå som skal gi ansatte i barnevernet mulighet til å heve sin kompetanse innen temaer som berører kjernen av det barnevernsfaglige arbeidet. Til tross for pandemien og de ekstra utfordringer dette har gitt barnevernstjenestene, fikk videreutdanningene langt flere søkere enn tilgjengelige studieplasser også i 2021. Gitt at utdanningstilbudet i tillegg ble utvidet med 84 studieplasser fra høsten 2020, tyder dette på at videreutdanningene treffer et behov i tjenestene og at de ansatte er motiverte til å delta. Siden høsten 2018 har nesten 1200 barnevernsansatte deltatt på videreutdanningene.

Forvaltningskompetanse

Bufdir har også i år hatt som prioritert oppgave å styrke forvaltningsforståelsen og kvaliteten i kommunalt barnevern. Bakgrunnen er at det gjennom tilsynsrapporter, forskningsrapporter og avgjørelser i EMD er avdekket svikt som peker i retning av mangler i den grunnleggende forvaltningsforståelsen.

Saksbehandlingsrundskrivet

Vi har over tid, og i lys av den avdekte svikten, jobbet med en omfattende revisjon av saksbehandlingsrundskrivet «Retningslinjer for barnevernstjenestens saksbehandling»⁵⁷. Den reviderte versjonen vil bli lansert i løpet av første kvartal 2022.

Jusskurs

Som et tiltak for å nå målet om å styrke forvaltningsforståelsen har det også blitt gjennomført digitale jusskurs for kommunalt barnevern høsten 2021/januar 2022. Alle landets kommuner ble tilbudt å delta på to ulike kurs⁵⁸, og så godt som alle landets tjenester har deltatt. Kursets innhold ble utarbeidet av direktoratet, men eksterne foredragsholdere holdt kursene.

- > **Kurs 1** - ett tre timers kurs om barnevernstjenestens saksbehandling i undersøkelsesfasen, med særlig fokus på grunnleggende forvaltningsforståelse.
- > **Kurs 2** - med én times varighet hvor rettspraksis/læringspunkter fra Høyesterett etter nye EMD-dommer ble gjennomgått.

Responser på kursene har gjennomgående vært svært god. 9 av 10 deltakere har svart at kursene var henholdsvis svært nyttige eller noe nyttige. Tilsvarende har 8 av 10 svart at de tror kursene i noen eller i stor grad vil påvirke praksis i tjenesten.

Saksbehandlingsrundskrivet

Brukerundersøkelsen for barnevern i 2021 med kommuner og statsforvalter viser at av de produktene barnevernlederne har vurdert, er saksbehandlingsrundskrivet aller best kjent. Barnevernslederne opplever saksbehandlingsrundskrivet som veldig nyttig. Undersøkelsen viser også at statsforvalter synes Bufdir ivaretar rollen som regelverksfortolker godt.

⁵⁷ <https://www.bufdir.no/fagstotte/produkter/saksbehandlingsrundskrivet/>

⁵⁸ Kursene er filmet og vil bli lagt ut på Bufdir.no.

3.3.3

Fosterhjem

Oppvekst i en familie gir for de fleste barn en trygg oppvekstramme, men i alle familier kan det oppstå utfordringer. God forebyggende innsats og støtte er tilstrekkelig for de fleste, og mange familier blir godt hjulpet med veiledning, støtte og hjelpetiltak fra familievernet, barnevernet og andre ulike familie- og velferdstilbud i kommunen.

Enkelte familier trenger imidlertid mer omfattende hjelp, og noen barn får i kortere eller lengre perioder omsorg fra andre enn foreldrene. Barnevernstjenesten har ansvar for å gi disse barna og foreldrene nødvendig hjelp og støtte. Når barn må flytte ut av hjemmet skal de få et tilbud som er tilpasset det enkelte barns behov og som gir stabilitet.

Fosterhjem er det foretrukne omsorgsalternativet for de fleste barna som ikke kan bo sammen med foreldrene. Det har i mange år vært politisk og faglig konsensus om bruk av fosterhjem

Mål

Barn som trenger tiltak utenfor hjemmet skal få et stabilt tilbud tilpasset det enkeltes barns behov

- > Færre barn og unge venter på fosterhjem
- > Færre flyttinger blant barn i fosterhjem

framfor institusjon. I senere år har det vært større oppmerksomhet knyttet til at barn skal kunne få bo i fosterhjem i egen familie eller nære nettverk.

Færre barn og unge venter på fosterhjem

Det har vært en nedgang i antall barn som venter på fosterhjem fra 272 barn i 2019 til 192 barn i 2021. Den positive utviklingen har sammenheng med den store innsatsen som både kommunalt og statlig barnevern har lagt

Visste du dette?

- > det er ulike kategorier fosterhjem, men alle kjennetegnes ved at barnet bor i en familie.
- > et fosterhjem kan være et hjem i barnets familie eller nære nettverk, eller i en familie som har mulighet til og ønske om å gi et barn et hjem.
- > de fleste fosterhjem er kommunale, men det finnes også statlige fosterhjem. De statlige fosterhjemmene er enten beredskapshjem eller spesialiserte

fosterhjem, det vil si fosterhjem med mulighet for å gi barn med særlige behov omsorg i en familiekontekst, framfor i en institusjon.

- > i Norge bor en langt høyere andel barn i fosterhjem enn i andre sammenlignbare land, og andelen barn i fosterhjem hos egen familie eller nære nettverk er stadig økende.

ned for å nå målsettingen. Men, det er fortsatt behov for stor innsats for å skaffe mange nok og egnede fosterhjem, og måter å støtte fosterhjemmene til å utføre det viktige og ofte krevende omsorgsoppgavet de har, og hindre uønskede brudd.

Fortsatt er det utfordrende å skaffe mange nok fosterhjem, og fosterhjem til barn som har omfattende behov for støtte, søskenflokker og ungdommer. Det er også vanskelig å skaffe fosterhjem med felles eller lik bakgrunn og kultur som barna som trenger fosterhjem selv kommer fra. Fortsatt er det mange flyttinger og brudd. Og fortsatt er det for mange fosterhjem som har fått opplæring og blitt godkjente, som ikke påtar seg (nye) oppdrag. I undersøkelser av barn som har ventet på fosterhjem lenge (mer enn seks måneder etter dato for ønsket oppstart), ser vi at i over halvparten av sakene har kommuner avvist ett eller flere tilbud om fosterhjem som Bufetat formidler. Det er også en del saker der familier trekker seg i prosessen.

Bufetat bistår kommuner med plasseringer i fosterhjem i familie og nettverk når kommunene anmodet om dette. I 44 prosent av sakene der Bufetat har bistått med plasseringer i

2021 har barna flyttet til familie eller nettverk. Dette er en økning i andel på 6 prosent fra 2020. Kunnskapsdeling om flytting av barn til fosterhjem i familie og nettverk har vært et viktig tema i samarbeidet Bufetat har hatt med kommunene og læringsnettverk i forbindelse med overgang til barnevernsreformen.

Bufetat jobber med å rekruttere riktige fosterhjem som kan tas i bruk raskt, etter at de har fått opplæring og blitt klargjort. Det har vært en økning av familier som venter lenge på plasseringer, etter at de er klargjort. Her er det regionale forskjeller, og det kan tyde på at Bufetat har et potensial for å bruke ressurser mer målrettet for å møte behovet til barna som trenger fosterhjem utenom familie og nettverk.

Det er også iverksatt et arbeid med å forbedre arbeidsprosessene for rekruttering av fosterhjem som settes i sammenheng med utviklingsarbeidet med modulbasert opplæring og en kunnskapsbasert vurderingsprosess for de som skal bli fosterhjem. I 2021 er det gjennomført et omfattende redesignprosjekt av fosterhjem.no som skal bidra til bedre informasjon til potensielle fosterforeldre om hva det vil si å bli fosterhjem og hvordan man blir det.

Hva vet vi om barna som venter på fosterhjem?

Bufdir har høsten 2021 gjennomført en caseanalyse av barn som hadde ventet på fosterhjem i seks måneder etter dato for ønsket oppstart eller mer og som fortsatt ventet per 1. september 2021. Studien omhandlet 78 barn.

De fleste barna i studien var i alderen 9-13 år og 63 prosent av barna var gutter. Nesten alle barna hadde blitt flyttet til beredskapshjem i påvente av plassering. 18 av barna kom fra utilsiktet brudd med tidligere fosterhjem og over halvparten av barna hadde flyttet minst en gang etter at de hadde flyttet ut av hjemmet. Mer enn halvparten av barna hadde søsken som også var plassert utenfor hjemmet. 10 av disse hadde søsken som også ventet på fosterhjems plasseringer. For seks av disse igjen var det prioritert å finne fosterhjem der de kunne bo sammen med søsken.

Sammenliknet med befolkningsstatistikk er det en overrepresentasjon i utvalget av barn og unge som er født, eller har en eller to foreldre som er født, i Asia, Afrika, eller andre land i Europa. Mens 63 prosent av barna er født i Norge og har foreldre som er født i Norge. En forholdsvis stor andel av barna kommer fra familier med islamsk bakgrunn (16 prosent) sammenliknet med andelen i samfunnet for øvrig (3 prosent). Det fremgår ikke av registrerte avslag på tilbud på fosterhjem at religiøs tilknytning er en utfordring ved eller forutsetning for plassering i de fleste tilfeller.

71 av de 78 barna i casestudien hadde utfordringer knyttet til skole eller barnehage. Utfordringene var både faglige og sosiale, og det varierte hvor store utfordringene var. 80 prosent av barna hadde relasjonelle og følelsesmessige utfordringer. 31 prosent hadde en diagnose knyttet til psykiske utfordringer. 41 prosent var fysisk utagerende.

Barn og unge i fosterhjem som opplever flytting

Fosterhjemsstrategien har som sitt overordnede mål at alle barn og unge som ikke kan bo hjemme, skal få tilpassede tilbud i rett tid, stabilitet og trygghet, og ivaretatt sin rett til et familieliv.

Bufdir har i 2021 utviklet statistikk i samarbeid med SSB, men per dags dato dekker denne statistikken kun 2019 og 2020. Tall for 2021 vil publiseres i juni 2022. Vi kan allikevel benytte de dataene vi har til å si noe overordnet om tendensene⁵⁹.

I 2020 hadde 51 prosent av alle barn (0 -17 år) som bodde i fosterhjem opplevd minst en flytting i etterkant av første flytting fra biologisk familie. Det er en økning på 3 prosentpoeng fra året før. De yngste barna (0-15 år) i fosterhjem i familie og nettverk opplever færrest flyttinger, mens barn som bor i fosterhjem utenfor familie opplever den høyeste andelen. Kun barn i beredskapshjem opplever flere flyttinger, der ligger andelen på 56 prosent.

⁵⁹ Kilde: SSB <https://www.ssb.no/statbank/table/13353/>

Barn som har opplevd flyttinger har flest flyttinger det første året barnet bor i fosterhjem, i snitt 1,6 flyttinger. Statistikken viser at jo lengre botid, jo mer stabile er plasseringene. Barn som har bodd mer enn fem år i fosterhjem, flyttet i snitt 0,4 ganger siste året. Gruppen som kun har bodd et år i fosterhjem flyttet fire ganger hyppigere enn dette, og barn som bor i fosterhjem utenfor familie og nettverk flytter flere ganger det første året i fosterhjem enn de som bor sammen med familier de har tilknytning til fra før.

Fosterhjemsstrategien og barnevernsreformen har preget arbeidet i 2021

Som følge av barnevernsreformen har det kommunale ansvaret for fosterhjem økt. Strategiene og forberedelse for ansvarsendringen av økt kommunalt ansvar for fosterhjem som følge av barnevernsreformen, har preget Bufdirs arbeid på fosterhjemsområdet. Det har vært viktig å bidra med fag- og tjenestestøtte til kommunene for å styrke deres forutsetninger for å levere gode og kunnskapsbaserte tjenester. Gjennom utvikling av normerende produkter ønsker vi å legge til rette for en utvikling av et nasjonalt likeverdig tilbud.

Fosterhjemskampanjer

I 2021 har vi kjørt tre nasjonale fosterhjemskampanjer. I tillegg har vi hatt jevnt høy synlighet med annonsering på Facebook, Instagram og betalt søk i Google og Bing gjennom året. I kampanjen «Tusen spørsmål til de tusen hjem» tok vi det store og vanskelige spørsmålet «Vil dere være fosterhjem?» og brøt det ned til mindre spørsmål som var lettere å si ja til. Vi ønsket å stille disse spørsmålene i situasjoner hvor de gode familiesamtalene best oppstår: rundt frokostbordet, under middagslagingen, foran TV-en, på søndagsturen og i sofakroken. Derfor inngikk vi et samarbeid med nasjonale og lokale merkevareeiere og produsenter som donerte plass på sine emballasjer og flater. Slik kunne vi minne folk om å ta praten i hverdagen, på produkter de bruker hver dag. Vi har blant annet vært på over 20 millioner First Price-produkter i 1800

dagligvarebutikker, på 600 000 spisebrett på McDonalds-restauranter og på over 500 000 bolleposer, pizzaesker, lokalmat-emballasje og kaffekopper over hele landet. Vi var også i tradisjonelle kanaler som TV, kino og digitale og sosiale medier for å forsterke budskapet hos samarbeidspartnerne våre.

Målet for kampanjevirkosomheten er å få flere interesserte familier inn på fosterhjem.no og til å ta kontakt med fosterhjemstjenesten. I 2021 hadde vi 906 648 besøk inn til fosterhjem.no. Dette er en nedgang på 14 prosent sammenlignet med året før, men en økning på 12 prosent sammenlignet med 2019. Det var 2884 påmeldinger til informasjonsmøter via nettsiden i fjor. Dette er en økning på omtrent 60 prosent sammenlignet med året før.

Dialogmøter med statsforvalter, styringsdialog med regionene, og samarbeid med bruker-organisasjoner og kunnskapsmiljøer har også i 2021 vært viktige elementer i Bufdirs arbeid med å forberede iverksettelsen av reformen og innsatsen på fosterhjemsområdet. Innsatsen er opprettholdt også under pandemien, om enn noe mer digitalt.

Bufdir har i 2021:

- > ferdigstilt og publisert våre faglige anbefalinger knyttet til økonomiske rammebetingelser for fosterhjem. Formålet er økt stabilitet og forutsigbarhet for fosterhjemmene, og at kommunene får et felles faglig og økonomisk grunnlag for vurderingene av barnets og fosterfamiliens behov. Vi har samarbeidet med KS og utvalgte kommuner i dette arbeidet.
- > utviklet anbefalinger til arbeidsprosesser i fosterhjemsforløpet, som er innarbeidet i den første versjon av Barnevernfaglig kvalitetssystem (BFK).
- > påbegynt et arbeid med å utvikle anbefalinger til arbeidsprosesser i fosterhjemsforløpet.

Vi arbeider med faglige anbefalinger knyttet til innretningen av arbeidet med oppfølgingen av barn i fosterhjem (omsorgsplan) og oppfølgingsbesøk i fosterhjem, som vil bli publisert våren 2022.

Vi har også:

- > startet et arbeid med å utrede hvordan vi kan utvikle og bedre tilbudet til barna det er vanskelig å finne fosterhjem til gjennom tilpasning av dagens tilbud, mer fleksible løsninger eller andre/nye tiltak.
- > lagt ned en stor innsats for å nå ut til å rekruttere familier i alle samfunnslag gjennom fosterhjems kampanjer, og ved å gi kommunene bistand i deres arbeid med å søke etter fosterhjem i barnas familie, nære nettverk og lokalmiljø. Statsforvalter har også i 2021 hatt i oppdrag å yte fagstøtte til kommunene i arbeidet med å rekruttere fosterhjem.
- > Bufdir og Bufetat har i 2021 jobbet med å utvikle rekrutteringsprosessen, og utvikle et nytt opplæringsprogram - og støttetilbud til fosterforeldre (MBO), som vil bli lansert sommeren 2022.

Barn har rett til medvirkning

Medvirkning forutsetter at barneverntjenesten og Bufetat legger til rette for at barnet blir involvert og får påvirke sitt liv. Det jobbes aktivt med å involvere og inkludere barnet og foreldrene i alle steg i formidlingsprosessen; gjennom innhenting av informasjon om barnets syn i samarbeid med kommunen, informasjon om og deltakelse på avklaringsmøter,

dialog med kommunene om betydningen av at barnet og foreldrene får medvirke, og fagstøtte til kommunene for å sikre barnets rett til deltakelse, og at familie og nettverk blir involvert. Måltrettet metodestøtte til kommunene og etablering av familierådsnettverk har også i 2021 vært en viktig innsatsfaktor for å fremme medvirkning.

3.3.4

Barnevernsinstitusjoner

Unge som får tilbud i en barnevernsinstitusjon kjennetegnes av å ha sammensatte behov for omsorg, støtte og behandling. En stor andel av unge i barnevernsinstitusjon har behov for hjelp knyttet til psykiske helseutfordringer. Mange trenger tilpasset skole eller aktivitetstilbud. Noen av de unge har rusproblemer eller har begått kriminelle handlinger. For at institusjonen skal gi omsorg, støtte og hjelp som virker, stilles det store krav til organisering, ledelse og faglig kompetanse. Bufdir jobber for å sikre høy og likeverdig kvalitet i institusjonene, gjennom satsing på kompetanse, standardisering og styring.

Norge har over flere år hatt som mål - og lykkes med - å gi en økende andel barn som ikke kan bo hjemme, opphold i familielignende situasjoner, slekt og nettverk eller fosterhjem. På denne måten blir oppvekstvilkårene mest mulig lik andre barns oppvekst. Ved utgangen av 2020 hadde kun ni prosent av barna med plasseringstiltak opphold i en barnevernsinstitusjon. Det er svært lavt sammenlignet med naboland som for eksempel Sverige (34 prosent) og Danmark (44 prosent)⁶⁰

Barna som i dag plasseres i statlige institusjoner, eller statens kjøp av plasser i private institusjoner i Norge, har behov for omfattende hjelp, på flere områder samtidig. Det er for de aller fleste av disse barna ikke mulig å dekke behovene, gi tilstrekkelig hjelp eller håndtere utfordringene de har i et fosterhjem eller på mindre familielignende enheter.

Dagens andrelinjeinstitusjoner må levere et riktig tilbud, til en annen barnegruppe, og i tråd med andre forventninger og krav enn for bare ti år siden. Dette krever endringer i alle innsatsfaktorer: bygg, sikkerhet, teknologiske

Mål**Barn som trenger tiltak utenfor hjemmet skal få et stabilt tilbud tilpasset det enkeltes barns behov**

- > Færre flyttinger for barn i institusjon
- > Kvalitet i institusjonstilbudet
- > Virkning av opphold i behandlingstilbud
- > Skolegang for barn med plasseringstiltak

og digitale løsninger, turnus, utdanningskrav, opplæring og implementering, styring, ledelse og internkontroll, praksisutøvelse, brukermidvirkning, virkemidler og samhandling med egen og andre sektorer.

Bufetats strategi for økt kvalitet og mer likeverdige tjenester i institusjonene (kvalitetsutviklingsprogrammet) har gitt et solid grunnlag for arbeidet. Den systematiske gjennomgang av kvaliteten i institusjonene i 2018⁶¹ viste for stor variasjon i kvalitet, og et behov for ytterligere innsats for å sikre et minimum av felles forstått praksisutøvelse, som igjen skal sikre at institusjonene leverer tilstrekkelig på det vi i dag kjenner til av virksomme faktorer. For å oppnå dette har direktoratet både iverksatt flere tiltak som har gitt bedre koordinering mellom ulike innsatsområder, og fortsatt arbeidet med å sikre standardisering i overenstemmelse med krav og kunnskap. I 2020 og 2021 har arbeidet for riktig kvalitet fått en tydeligere retning. Vi har også en felles retning på ulike innsatsområder på tvers av etats- og direktoratsnivå. Det gir en ny kraft i utviklingsarbeidet.

⁶⁰ Deloitte, (2019). Kartlegging av institusjonstilbud i Norge og utvalgte europeiske land. Tilgjengelig fra: <https://bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005108>

⁶¹ Bufdir (2018). Gjennomgang av institusjoner – del 1 og 2. Oslo: Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.

Det er fortsatt store motsetninger i institusjonsdrift som kan være krevende å balansere. For eksempel er det et behov for spesialisert kompetanse og hjelp, noe som må veies opp mot idealet om institusjon i barns nærmiljø. Vi ønsker alle barn en god oppvekst i eget nærmiljø. Dette idealet påvirker hvordan vi utformer og driver institusjonene. Det er kun en liten andel barn som får opphold i andrelinjeinstitusjon. Majoriteten av barn i institusjon er ungdommer det ikke er mulig å håndtere, eller gi god nok hjelp til, i familielignende lokale løsninger.

De fleste barn og unge i barnevernsinstitusjon trenger spesialisert omsorg og hjelp. Dette krever ikke bare tilgang på riktig kompetanse, men også fagmiljø, trening og kvalitetssikringssystemer. I tillegg er det behov for samtidige, spesialiserte og tilrettelagte tjenester fra helse- og utdanningssektoren. Dette står i motsetning til dagens 300 avdelinger, og er bakgrunnen for at Bufdir vurderer innretningen på institusjonene fremover. Målet for de fleste opphold eller plasseringer i andrelinjeinstitusjon, er tidsbegrenset og målrettet hjelp slik at barna kan nyttiggjøre seg av mindre inngripende tiltak i et nærmiljø.

Barn og unge tilbys plass i institusjon når andre mindre inngripende tiltak er forsøkt eller vurdert som utilstrekkelige. Målet med et institusjonsopphold er å kunne bidra til å skape nødvendige forutsetninger for å gi disse barna mer samfunnsintegreerte og mindre inngripende tiltak så raskt som mulig. Dette beskrives i tjenestekatalogen for institusjon⁶².

I 2021 har regionene til tross for pågående utfordringer knyttet til pandemien sikret stabil drift på institusjonene og tatt del i utviklingsoppgaver. Direktoratet og regionene har holdt et høyt tempo i videre utvikling av kvalitet. Det reviderte forløpet for

akuttinstitusjoner er pilotert i Bufetat og Oslo kommune. Det er etablert ressursmiljøer i alle regioner som støtter spisskompetansemiljøet i Bufetat region sør med implementering av forløpet. Spisskompetansemiljøene for behandling og omsorg sikrer oppfølging av forløpene i Bufetats regioner og har samtidig bidratt til å utvikle nasjonale anbefalinger for forløp i barnevernsinstitusjoner som ble publisert i 2021.

Spisskompetansemiljøene har planlagt og påbegynt opplæring for private, kommunale og ideelle aktører. Spisskompetansemiljøet for omsorg i Bufetat region nord viderefører utprøving av omsorgs og endringsmodellen. Bufetat region øst piloterer «Støttespillerne» som er en ny modell for å styrke tilbudet rundt barn når det er risiko for at institusjonen ikke kan håndtere barnet. Spisskompetansemiljøet i Bufetat region midt bidrar med evaluering av tilbudet. Bufetat region sør og nord viderefører utprøving av felles barnevern og helseinstitusjoner.

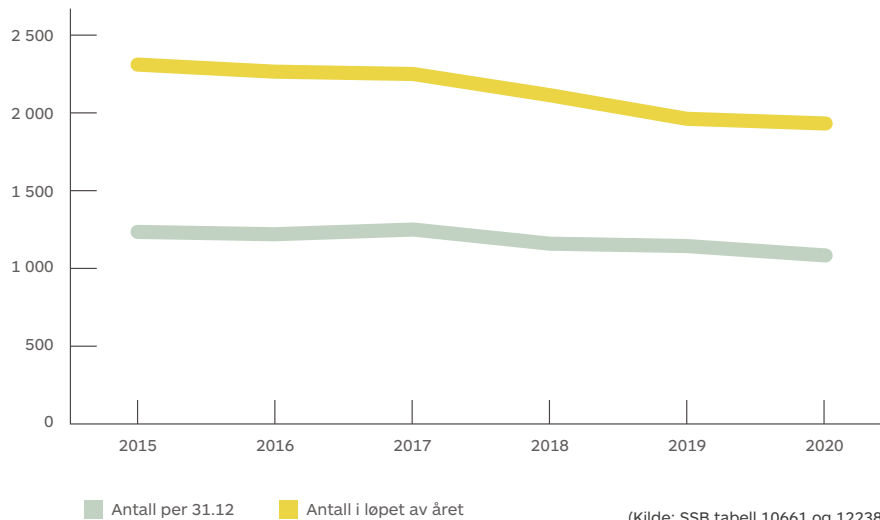
Barne- og familieetaten (BFE) i Oslo kommune gjennomførte en større institusjonsgjennomgang etter modell av Bufdir, og har identifisert at faglig forståelse og metodeforståelse er for fragmentert blant ansatte. De har utviklet en ny fag- og kompetansestrategi som iverksettes i løpet av 2022. BFE har i 2021 samarbeidet med flere av spisskompetansemiljøene i Bufetat, i Bufdirs institusjonsteam, i faglig utvikling og pilotering på flere områder og iverksatt innføring av standardiserte forløp i henhold til nasjonale anbefalinger.

Oslo kommune er sammen med flere ideelle og kommersielle aktører de første som får opplæring og tilbud om oppfølging i de standardiserte forløpene. Etter forsinkelse på grunn av pandemien er spisskompetansemiljøet for trygghet og sikkerhet i Bufetat region øst

⁶² <https://bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005342>

Figur 16

Barn og unge i barnevernsinstitusjon per 31.12 og i løpet av året.
2015-2020 i antall.

godt i gang med planlegging og gjennomføring av opplæring i trygghet og sikkerhet for Oslo kommune, ideelle og kommersielle aktører. I 2021 har spisskompetansemiljøet med regionale ressursmiljøer og lokale trenere gitt opplæring i barns rettigheter og bruk av tvang.

I det følgende beskriver vi noe av kunnskapen vi har om barna, de ansatte, institusjonene og forutsetningene for kvalitet i institusjonene. Vi beskriver pågående tiltak, hva vi har oppnådd i 2021 og veien videre mot et andrelinjeinstitusjonsbarnevern som både kan håndtere og gi et godt nok tilbud til dagens og fremtidens barnegruppe i institusjon.

Hva vet vi om barn i barnevernsinstitusjoner?

Over tid har det vært en nedgang i antall barn og unge som har opphold i barnevernsinstitusjon. Vi får nasjonale tall for 2021 våren 2022, men vi kan se at de siste årene har antallet barn og unge som har opphold i barnevernsinstitusjon ligget på rundt 1100 ved utgangen av året, og rundt 2000 i løpet av året. Differansen skyldes at man mister de kortvarige oppholdene når man ser på antall

i institusjon ved utgangen av årene, og særlig akuttoppholdene.

Det er flere gutter (60 prosent) enn jenter (40 prosent) som har opphold i institusjon, og flertallet er ungdom mellom 13 og 17 år. Ved utgangen av 2020 var 76 prosent av barn i barnevernsinstitusjon ungdom mellom 13 og 17 år. 16 prosent av alle i institusjon er over 18 år. Det er særlig blant de minste barna under 13 år at antallet og andelen er blitt redusert over tid.

Statistikken viser også at barn og unge med innvandrerbakgrunn er overrepresentert i barnevernsinstitusjoner. Ser vi antallet pr. 1000, altså i forhold til befolkningen under 18 år, bor 3,1 av 1000 innvandrere i alderen 0-17 år i barnevernsinstitusjon, mot 0,7 blant barn uten innvandrerbakgrunn.

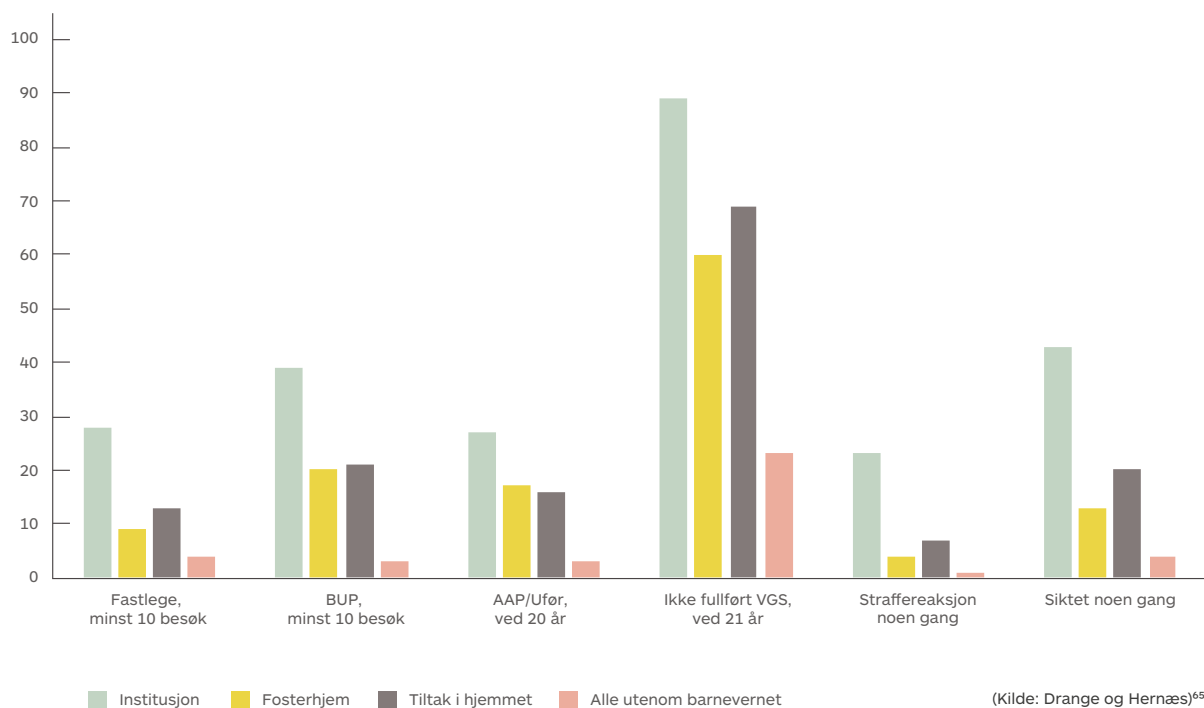
Barn og unge som får opphold eller blir plassert på institusjon kjennetegnes i dag av at de ofte har sammensatte og omfattende utfordringer i livene sine. Dette kan være knyttet til normbrytende atferd, psykisk helse, rusproblematikk, ustabile relasjoner

og mangel på tillit til systemer. Ungdom med institusjonsopphold har for eksempel lavere livskvalitet sammenlignet med ungdom generelt og ungdom som får hjelp fra BUP poliklinisk.⁶³ Det kan også foreligge erfaringer med vold, traume og ustabile boforhold med flere tidligere flyttinger. Denne barnegruppen skiller seg fra barn med andre typer barnevernstiltak og barnepopulasjonen generelt på en rekke indikatorer (se figur under).⁶⁴ Figuren under viser at det blant unge med opphold på institusjon er en langt høyere andel som har hyppige besøk hos helsetjenesten, mottar arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd ved 20 års alder, ikke har fullført videregående opplæring ved 21 års alder, eller som har blitt siktet eller fått en straffereaksjon.

Summen av kunnskap og rapportering fra institusjonene viser at majoriteten av barna har helseutfordringer som enten i seg selv, eller på grunn av situasjonen, krever spesialkompetanse fra helse som ikke er lett tilgjengelig overalt. De fleste har behov for omfattende tilrettelegging og oppfølging av skole og fritid. Mange strever med å etablere og ivareta både de profesjonelle og private relasjonene som er nødvendig for å sikre utviklingsmuligheter og på sikt etablere livet de ønsker. Mange mangler grunnleggende ferdigheter for selvivaretagelse, strever med å håndtere følelser eller agerer på en måte som kan bidra til utenforskap. Dette krever gode nok muligheter til ferdighetstrening og samarbeid med andre sektorer, som for eksempel psykisk

Figur 17

Kjennetegn for 15-17-åringer i institusjon, fosterhjem, mottakere av tiltak i hjemmet og alle uten barnevernstiltak. I prosent.

⁶³ Jozefiak, T., Kayed, N. S., Rimehaug, T., Wormdal, A. K., Brubakk, A. M., & Wichstrøm, L. (2016). Prevalence and comorbidity of mental disorders among adolescents living in residential youth care. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 25(1), 33–47. <https://doi.org/10.1007/s00787-015-0700-x>

⁶⁴ Drange, N. & Hernæs, Ø. M. (2020). Kvantitativ beskrivelse av institusjonspopulasjonen (Rapport 3/2020). Frischsenteret. https://www.frisch.uio.no/publikasjoner/pdf/rapp20_03.pdf

⁶⁵ https://www.frisch.uio.no/publikasjoner/pdf/rapp20_03.pdf. Tabell side 39.

helse og skole. Risikofaktorene vi ser hos barn i institusjon er overlappende med risikofaktorer for blant annet vold⁶⁶, kriminalitet⁶⁷, overgrep⁶⁸, radikaliserings⁶⁹, psykisk^{70 71 72} og somatisk uhelse⁷³ mm. Barna i institusjon er også selv mer sårbare for å bli utsatt både i hverdagen og digitalt.

Barn og unge i Bufetats institusjonstilbud

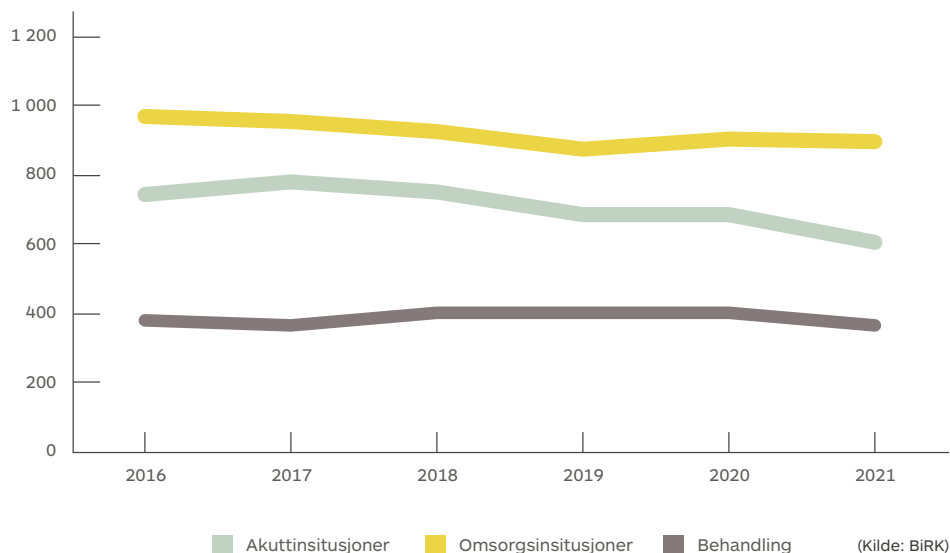
Hovedvekten av barna i Bufetats barnevernsinstitusjoner bor i omsorgsinstitusjoner (895 i 2021). Figuren under viser at reduksjonen i antall barn i institusjon de senere årene har skjedd i akuttinstitusjoner og omsorgsinstitusjoner. Dette har en sammenheng med generell

kraftig nedgang i antall barn med midlertidige akuttvedtak og omsorgsovertakelser. Antallet barn og unge i behandling sinstitusjon er mer stabilt, men med noe reduksjon fra 2020 til 2021.

Selv om det totale antallet barn i behandling sinstitusjoner har vært relativt stabilt de siste årene, har det vært endringer innenfor de ulike målgruppene. Det har vært en nedgang i antall barn i rusinstitusjoner og behandling høy, mens det har vært en økning i antall barn i behandling lav. Direktoratet vil i 2022 starte et arbeid med å se nærmere på årsakssammenhengene knyttet til denne utviklingen gjennom flere prosesser.

Figur 18

Unike barn i institusjon i Bufetats regioner i løpet av året, fordelt på målgruppe. 2016-2021 i antall.

⁶⁶ <https://voldsveileder.nkvts.no/innhold/personer-som-utover-vold/risikofaktorer-og-tegn/risikofaktorer-unge/>

⁶⁷ <https://dkr.dk/kriminalitet-og-forebyggelse/risiko-og-beskyttende-faktorer>

⁶⁸ <https://voldsveileder.nkvts.no/innhold/personer-som-utover-vold/risikofaktorer-og-tegn/risikofaktorer-seksuelle-overgrep-unge/>

⁶⁹ <https://www.plattform.no/artikler/risikofaktorer-for-radikalisering/>

⁷⁰ <https://www.fhi.no/fp/psykiskhelse/psykiskelidelser/risiko--og-beskyttelsesfaktorer-for/>

⁷¹ <https://www.helsebiblioteket.no/retningslinjer/psykoselidelser/kompliserende-faktorer/selvmoordsrisiko>

⁷² <https://www.norcereasearch.no/nyheter/antallet-unge-ufore-fortsetter-a-oke>

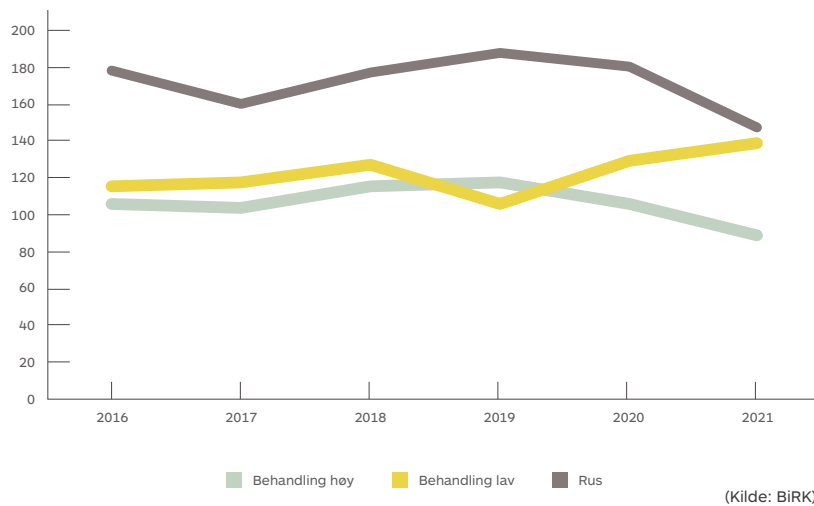
⁷³ <https://www.helsebiblioteket.no/pediatriveiledere?menuitemkeylev1=5962&menuitemkeylev2=5975&key=267884>

Når det gjelder oppholdstid i institusjon, er det store forskjeller mellom målgruppene og eierskap. Det er jevnt over lengre oppholdstid i private tiltak på tvers av målgruppene, men særlig i omsorg og behandling høy. Barn med opphold i omsorgsinstitusjoner, har den

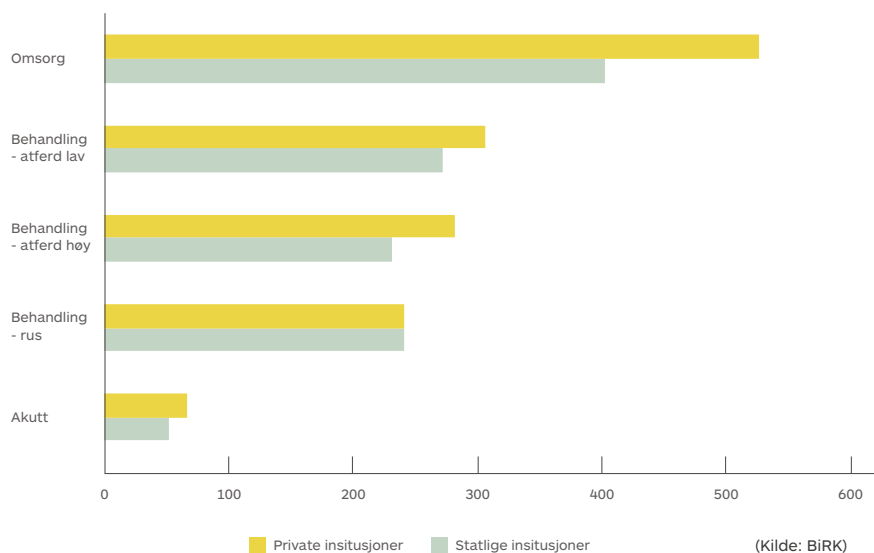
lengste oppholdstiden både i statlige og private institusjoner, hvor den gjennomsnittlige oppholdstiden er 15 måneder (se figur).

Tiltak anskaffet gjennom enkeltkjøp ser ut til å være sterkt medvirkende til å øke gjennomsnittet i oppholdstid.

Figur 19
Barn i behandlingsinstitusjoner, fordelt på målgruppe. I løpet av året 2016-2021 i antall.

Figur 20
Gjennomsnittlig antall oppholdsdøgn for avsluttede opphold i barnevernsinstitusjon i løpet av 2021. Fordelt på målgruppe og institusjonens eierskap.

Institusjonstilbudet ble også i 2021 levert gjennom en differensiert modell med egne institusjoner for akutt, omsorg og behandling. Som hovedregel praktiseres målgruppedifferensiering mellom rus, behandling høy og behandling lav basert på anbefaling fra NABE. Bakgrunnen for målgruppedifferensieringen er kunnskapen om at barn med alvorlige atferdsvansker har ulik risiko for videre utvikling av problemene. Barn med rusproblemer eller høy risiko for videre utvikling av problemene bør ikke plasseres sammen med andre barn. Forskning har vist at dette øker risiko og problemomfang hos barn med lavere risiko.

Vi har kunnskap som underbygger behovet for målgruppedifferensiering i behandlingsinstitusjonene, men vi ser behov for å undersøke nærmere om det er grunnlag for å videreføre skillet mellom målgruppene for omsorgsplasseringer og de med lav sannsynlighet for å videreføre atferdsproblemer inn i voksen alder (adferd lav). Målgruppedifferensieringen bidrar til utfordringer i kapasitetsutnyttelse, og direktoratet har i 2021 begynt å se på kostnader og nytteverdi av målgruppedifferensieringen mellom omsorg og adferd lav.

I 2022 skal Bufdir etablere nødvendig kunnskapsgrunnlag og vurdere behovet for tiltak som gir barn i barnevernet generelt, og institusjon spesielt, bedre beskyttelse mot skadelig bruk av digitale medier. Når det gjelder barn med rusproblemer viser antallet barn kartlagt av NABE, at målgruppen barn med rusproblemer har vært relativt stabil i perioden 2017 – 2021. Antallet barn i institusjon i målgruppen rus har hatt en nedgang i 2021 sammenlignet med tidligere år. Av de som har blitt resultatkartlagt i målgruppen rus, har 30 prosent blitt plassert i statlig institusjon og 70 prosent i privat institusjon. Andelen plassert i statlig institusjon har hatt en svak økning fra tidligere år.

Fakta

NABE gjennomfører kartlegging av risikofaktorer, og bruken av Youth Level of Service/ Case Management Inventory (YLS/CMI) er en viktig del av denne vurderingen. Forskning⁷⁴ viser at målgruppevurdering ved bruk av YLS/CMI øker sannsynligheten betraktelig for å konkludere med korrekt målgruppe.

Barn som bor alene på institusjon

Som hovedregel skal barn og unge som trenger opphold i en barnevernsinstitusjon, få det i et gruppetilbud. Dersom kommunen bestemmer at et barn skal tilbys plass på institusjon, skal Bufetat bistå. Bufetat avgjør imidlertid hvilke institusjoner som kan tilbys basert på en vurdering av barnets beste. Enetiltak er tilbud om opphold i en godkjent og kvalitetssikret barnevernsinstitusjon der barn ikke bor sammen med andre barn. Dette er begrunnet med ivaretagelse av barnet, men kan i tillegg være begrunnet i hensynet til ansatte eller andre.

Enetiltak skal være nøye vurdert, og skal brukes med varsomhet og i minst mulig grad. Det vil alltid være tilfeller hvor enetiltak er nødvendig og ønskelig for det spesifikke barnet/ ungdommen. Dette av hensyn til barnets behov for omsorg, trygghet og sikkerhet, og av hensyn til ansattes og andres trygghet og sikkerhet. Opphold i enetiltak bør være så kort som mulig. Alle mennesker utvikler seg i kontekst til andre. Mange barn i barnevernsinstitusjoner har vanskeligheter med å forholde seg til andre og må lære seg til å mestre samspillet til andre jevnaldrende under opphold i

⁷⁴ I rapporten Normdata for YLS/CMI 2.0. Norsk referansedata for bruk i institusjonsbehandling av ungdom med alvorlige atferdsvansker" (Kanestrom, H. og Stallvik, M.) blir det redegjort for originalnormer og måleegenskaper ved YLS/CMI.

barnevernsinstitusjon. Positive relasjoner mellom jevnaldrende har stor betydning for barns sosialisering og utvikling. Samtidig vet vi at negative relasjoner mellom jevnaldrende fører til stor risiko for en rekke problemer på kortere og lengre sikt. Evne til å mestre det sosiale samspillet jevnaldrende imellom, er av stor betydning for barnas senere identitetsutvikling og dannelse. Slike ferdigheter i å mestre det sosiale samspillet med jevnaldrende, utvikles og trenes best i samspill med andre.

Bufdir og Bufetat har gjennom flere år arbeidet systematisk for å redusere antall barn i enetiltak. En kartlegging viser at det har vært en betydelig reduksjon i bruken av enetiltak fra 2017 til 2020⁷⁵. Antagelsen om en reell nedgang styrkes også av opplysningene fra Frischsenteret⁷⁶. Reduksjon i bruk av enetiltak har fortsatt i 2021. Tilbakemeldinger fra regionene og institusjonene blant annet gjennom rapporteringer, viser at barna plassert i enetiltak og aleneboende barn på institusjon, er en belastet gruppe barn med sammensatte og komplekse utfordringer som krever innsats også fra samarbeidspartnere som for eksempel helsetjenesten.

Manglende kunnskap om enetiltak

Bufdir vurderer at vi fortsatt har for lite kunnskap om barn i enetiltak og rustiltak, som er en særlig utsatt gruppe innenfor institusjonsbarnevernet. Vi mangler kunnskap om tiltakene, tilbudenes innhold, om de er forsvarlige og ivaretar barns rettssikkerhet. Bufdir har derfor satt i gang forskingsprosjektet Barn i enetiltak og rustiltak i barnevernet, hvor formålet er å få kunnskap som setter tiltaksapparatet i stand til å utføre sitt arbeid på en best og mest mulig ivaretagende måte. Hovedrapporten kommer i 2023.

Første delrapport kom i 2021: «Enetiltak. Kartlegging av tilbud og bruk av tvang»⁷⁷. Rapporten bekrefter at det har vært en nedgang i

bruken av enetiltak, og at denne er ujevnt fordelt mellom regionene. Nedgangen ser ut til å følges av en konsentrasjon av nokså langvarige enetiltak rundt gutter med betydelige atferdsproblemer og tilsvarende belastninger. Andelen ungdom med innvandrerbakgrunn ser ut til å øke, andelen yngre går ned, mens andelen 18 år eller eldre ser ut til å øke. Over halvparten av de unge inkludert i studien opplever tvangstiltak, og noen opplever dette ofte og i form av ulike typer tvang og inngrep i den personlige integritet. Døgnprisen ser ut til å ha økt betraktelig i takt med at tiltakene brukes på en mer belastet gruppe. Enetiltak er som regel enkeltkjøp fra private leverandører, og ikke plasseringer i statlige tiltak eller på rammeavtale.

Andre delrapport kommer vinteren 2022 og omhandler «Aleneboerbarna», det vil si barn og unge som har bodd eller bor alene på en institusjon, og hvor oppholdet har vart mer enn 6 uker uten at enetiltak ved plasseringen ble vurdert som et egnet institusjonstilbud for barnet. Foreløpige funn kan tyde på at det har vært vesentlig flere som har vært aleneboere i de tre første kvartalene av 2021 enn det var barn og unge på enetiltak i 2020, men at det i flertallet av sakene er en eller flere praktiske årsaker til at barna eller ungdommene er blitt aleneboere som kan skyldes manglende inntak av andre barn, medboer har flyttet ut, eller at en ikke finner barn som «matcher».

Barns medvirkning

Enhet for inntak i Bufetat jobber systematisk med forbedring for å sikre medvirkning og at dette dokumenteres ved tiltaksvalg. De jobber innenfor rammer av Bufdir sine tolkningsuttalelser om bistandsplikten. Dette er et arbeid som må gjøres i tett samarbeid med barneverntjenesten i kommunene. Erfaringen fra Bufetat etter flere år med avklaringsmøter, der barn blir invitert, er fortsatt at god medvirkning krever god tilrettelegging. Flere eldre barn deltar

⁷⁵ Ellingsen og Gundersen, 2021

⁷⁶ Drange og Hærnes, 2020

⁷⁷ Ellingsen og Gundersen, 2021

på avklaringsmøter og synes dette er greit. Mens mange barn vil medvirke på andre måter. Enhet for inntak jobber for å sikre medvirkning og prøver å gi barna muligheter til å få komme med sine synspunkter på måter de opplever trygt. Barna kan snakke med noen de er trygge på og som viderefremidler deres synspunkter, de kan snakke med kontaktperson eller tiltaksvelger utenom møter, de kan skrive ned hva de tenker, eller spille inn en video der de forteller om sine synspunkter, de kan møte stedlig eller digitalt.

Veileder for forløp i barnevernsinstitusjon vektlegger brukermedvirkning gjennom hele forløpet. Gjennomgående for alle faser i forløpene omsorg og behandling er at barn i størst mulig grad skal delta på møter som omhandler dem selv. Møter planlegges slik at det ikke går ut over skole- eller opplæringsstilbud. Foresatte deltar så langt det er mulig og der det er vurdert som formålstjenlig for barnet. Barn gis også anledning til å lese det institusjonen skriver om dem selv. Videre bør foresatte være ukentlig involvert i barnets utvikling.

For å kunne følge barnets utvikling og endring underveis i institusjonsoppholdet, innhenter

institusjonen jevnlig informasjon på en systematisk måte. Dette skal sikre at tiltakene tilpasses godt til barnets behov. Barnet og familien skal involveres når mål og tiltak utarbeides, evalueres og justeres. Endringer i mål og tiltak og medvirkning skal dokumenteres.

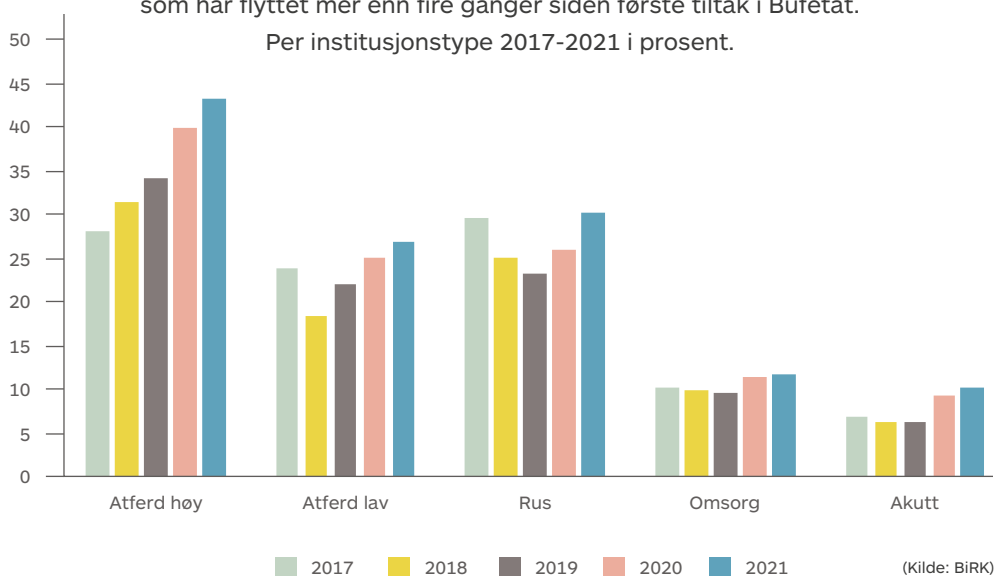
Det foretas også månedlig erfaringsinnhenting fra barnet, erfaringsinnhenting fra familien hver tredje måned og minimum en gang ved akutt plassering. Der barnet selv ikke ønsker å ta del i møter, arbeider institusjonen med å motivere barnet til å medvirke så langt råd er. Det anbefales at barnet skal gis mulighet til å lese gjennom referat og rapporter når barnet selv ikke ønsker å delta i selve møtet.

Barn som flytter

Mange barn og ungdom må flytte svært mye og har mange brudd bak seg før de kommer på institusjon. Fra fagsystemet til Bufetat kan vi følge andel barn i Bufetat sine tiltak som har flyttet mer enn fire ganger siden første tiltak i Bufetat. Det er store forskjeller mellom målgruppene, hvor andelen som har flyttet mest, ikke uventet, er i behandlingsinstitusjoner, og særlig i behandling høy hvor vi ser en stigende trend.

Figur 21

Andel barn som bodde på barnevernsinstitusjon i løpet av året og som har flyttet mer enn fire ganger siden første tiltak i Bufetat. Per institusjonstype 2017-2021 i prosent.

I inntaksfasen er det flere tiltak som skal bidra til tilstrekkelig informasjon slik at institusjonene kan planlegge og tilpasse tilbudet til barnet. Blant annet er det utarbeidet nye skjema for inntak, og tverrfaglig helsekartlegging blir etablert i Bufetat i samarbeid med spesialisthelsetjenesten. Formålet med tverrfaglig helsekartlegging er å skaffe barnevernet tilstrekkelig informasjon om barnets hjelpe- og helsebehov for å bidra til mer treffsikker hjelp og oppfølging av barn som flyttes ut av hjemmet. Målet er at dette vil bidra til bedre stabilitet for barna, og redusere risikoen for utilsiktede flyttinger og brudd i plasseringen.

Det arbeides for at barnevernsinstitusjonene må omstille seg til å kunne ta imot majoriteten av barn og samtidig kunne gi et godt tilpasset tilbud til det enkelte barn. Det må arbeides kontinuerlig for å tilpasse tilbudet innenfor slike rammer. Det er behov for å etablere mer robuste og fleksible bygg slik at vi “flytter ansatte og vegger” og ikke barn. Ansatte må ha tilstrekkelig kompetanse som kan tilpasses de fleste barn og samtidig møte barnas behov når disse endrer seg. Bidrag som her er nevnt vil også redusere risikoen for at barn må flytte. Samtidig er det slik at vi ikke alltid kan unngå at barn må flytte. I noen tilfeller vil det være det beste for barnets utvikling å flytte barnet til et annet tiltak.

Hva vet vi om ansatte på institusjon?

Bemanning påvirker kvaliteten i institusjon. Gjennom de senere år har Bufdir hatt økt oppmerksomhet på betydningen av, og sammenhengen mellom, en rekke HR-indikatorer og kvalitet. Vi har fulgt opp enhetene med tertialvise målinger av valgte indikatorer. I forlengelsen av en større analyse av forholdet mellom sentrale HR-faktorer, bemanning, arbeidstidsordninger og kvalitet, ble det utarbeidet en rekke forslag til tiltak. Enkelte tiltak har vært enkle å iverksette, andre krever større grad av samarbeid på tvers, internt i direktoratet og med regionene, og i samarbeid med tillitsvalgte. Dette er en del av arbeidet med langtidsplan og oppgaver er tydeliggjort der.

Planlagt bemanning i institusjon ligger under faktisk utførte årsverk. Differansen er ca. 10 prosent og rimelig jevnt over tid. Differansen har å gjøre med uforutsigbarhet i innstrøm og kapasitetsutnyttelse, ulike typer fravær og behovet for å ha relativt god kontroll med den økonomiske siden. I en slik situasjon vil faren for overtid og omfattende bruk av midlertidige være stor, og kostbar, både i kvalitet og økonomi. Tiltak for å imøtekomme disse utfordringene er iverksatt i alle regioner og er en del av langtidsplanarbeidet.

Utviklingen i årsverk fra 2015 til 2021 i institusjonsbarnevernet vises i figuren under. Hver stolpe illustrerer omfanget ulike årsverksindikatorer i institusjon.

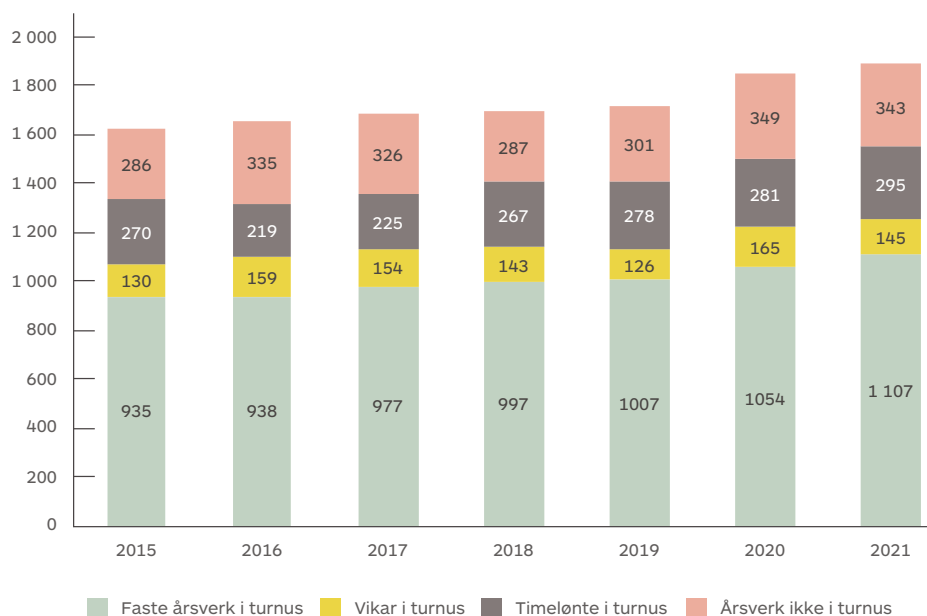
Utviklingen fra 2015 viser at det utføres et rimelig jevnt omfang årsverk i institusjonene, men med en noe tydeligere økning fra 2019. Av alle årsverkene i institusjon arbeider ca. 82 prosent i turnus. 70 prosent av turnusårsverkene utføres av faste ansatte, mens 10 prosent utføres av midlertidige vikarer og 20 prosent utføres av tilkallingsvikarer, altså timelønte. Andelen faste øker svakt i perioden og erstatter en svak nedgang i årsverk utført av midlertidige og tilkallingsvikarer.

I tråd med langtidsplan arbeider vi kontinuerlig med tiltak for å øke andelen fast ansatte i heltidsstillinger. Det er en omforent holdning at fast ansatte, i store stillingsbrøker, gir økt kvalitet i tjenestene. Omlegging av turnus, vurderingskriterier for valg av turnus, samt

etablering av støtteteam eller ressurspooler, er blant de mer omfattende tiltakene. Regionene har gjennom de to-tre siste årene gjort store endringer i arbeidstidsplanleggingen og vi ser stadig flere enheter som går bort fra langturnus alene. Det er behovet for arbeidstidsordninger som understøtter økte kvalitetskrav; fagmodeller og standardiserte forløp, som i hovedsak forklarer endringene i bruk av turnus. Dette sammenfaller med funnene i rapporten til Deloitte fra 2019⁷⁸, om fordeler og ulemper ved ulike arbeidstidsordninger i statlig institusjonsbarnevern. Utviklingen understreker institusjonenes behov for flere og ulike arbeidstidsordninger som kan støtte faglige og strukturelle rammer. Mindre tiltak som å stramme inn på adgangen til permisjon, rutiner for oppsigelse av stilling ved utløpt periode for AAP og sykepermisjon, samt å organisere deling av ferie på annen måte enn i dag, er iverksatt. Samlet opplever vi at regionene og enhetene har økt bevissthet på effekten av strukturelle grep for faglig kvalitet.

Figur 22

Utvikling i årsverk i institusjon. 2015-2021 i antall.

(Kilde: BIRK)

Fra 2015 til 2021 er andelen fagutdannede årsverk i turnus betydelig styrket, fra 66 prosent til vel 73 prosent. Med fagutdannede årsverk menes årsverk som er arbeidet av ansatte med minimum treårig høyere utdanning. Endringen kan tilskrives en stadig høyere utdannet befolkning, men ikke alene. Vi har i flere år praktisert en restriktiv holdning til å ansette folk uten høyere utdanning i faste stillinger. Med nye krav om at alle ansatte i barnevernet skal ha høyere utdanning, lyses heller ingen stillinger ut uten krav til fagutdanning. At institusjonene opplever økt behov for styrket kompetanse, ligger også til grunn for økning i andel fagutdannede årsverk.

Imidlertid opplever regionene utfordringer med rekruttering. Både geografisk plassering, arbeidstidsordninger, lønn, samt belastningen i arbeidet, oppleves som årsaker til rekrutteringsutfordringene. For institusjoner som ligger grisgrendt til kan det være vanskelig å rekruttere ansatte med tilstrekkelig fagutdanning. I disse tilfellene kan langturnus gi rekrutteringsgrunnlag fra et langt større geografisk område. Når det gjelder lønn ligger stillinger i statlig barnevern lavere enn både kommune- og helsesektoren, med henholdsvis ca. 8 og 11 prosent. Private institusjoner har også

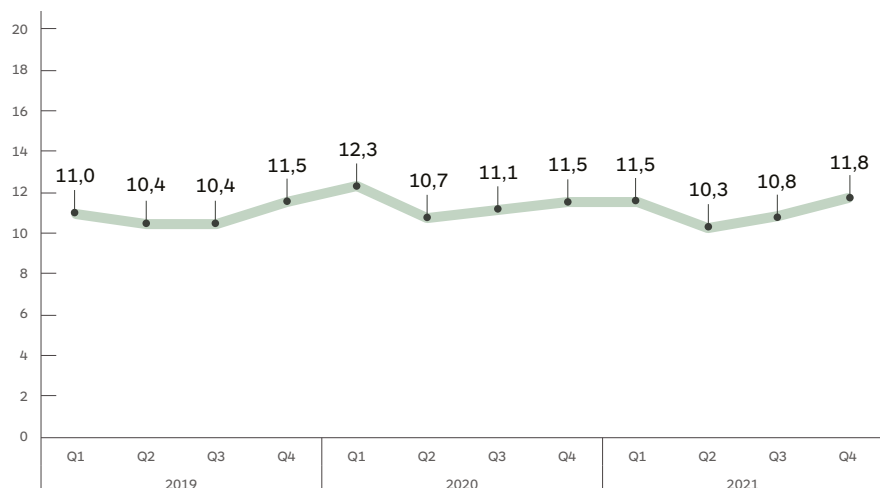
høyere lønn, samt arbeidstidsordninger som for mange oppleves som gunstige. Dette utfordrer både turnover og konkurranseevnen til det statlige institusjonsbarnevernet, og forventes å bli enda mer utfordrende fremover når vi skal gi tilbud til barna med de største lidelsesuttrykkene selv.

Når det gjelder turnus og arbeidstidsordninger jobber direktoratet kontinuerlig med arbeidstidsordningene og særavtaler. Under de siste forhandlingene av særavtaler ble turavtalen utvidet til også å omfatte behandlingsreiser og følgereiser. Øvrige uttalte behov for særavtaler i institusjonene dreier seg om 24/25-timers vakt. Behovet for å jobbe frem hensiktsmessige arbeidstidsordninger er nødvendig i døgnkontinuerlig drift av institusjonene.

Fra 2019 til utgangen av 2021 ser vi at sykefraværet jevnt ligger på mellom 10 og 12 prosent. Kvinner har noe høyere sykefravær enn menn. Det egenmeldte sykefraværet utgjør i snitt mindre enn 2 prosent, mens det legemeldte utgjør opp mot 10 prosent. I tillegg kommer fravær på grunn av sykt barn, samt annet fravær som permisjoner og ferier. Sykefraværet i institusjon i 2021 følger samme syklus som tidligere år, men har vist en raskere stigning i tredje kvartal enn tidligere.

Figur 23

Sykefravær blant skift- og turnusansatte i institusjonene. 2019-2021 i prosent.

Det er generelt høyere sykefravær i institusjonene enn i virksomheten for øvrig. Både ledere og HR-ressurser, samt NAV og bedriftshelsetjeneste støtter i oppfølgingsarbeidet. I tillegg til sykdom kan det dreie seg om sider ved turnus- og miljøarbeidet som er belastende, arbeidstidsordninger, opplevelse av manglende kompetanse og felles forankring eller praksisutøvelse i møte med barn og ungdom, redsel, usikkerhet og kultur. Det arbeides kontinuerlig med trygghet og sikkerhet, veiledning og briefing, samt andre kompetansehevende tiltak. Under pandemien er det likevel en erkjennelse at arenaene for dette arbeidet har blitt utfordret. I tillegg har omfanget ansatte i karantene og sykefravær til tider vært meget høyt.

Om barnevernsinstitusjoner i Norge

Barnevernsinstitusjoner skal være et trygt hjem i en kortere periode for unge med særlig sammensatte behov for omsorg, støtte og behandling. Barna skal møte kompetente og omsorgsfulle voksne, forutsigbare rammer, hjelp til å mestre skole, fritid og venner, og støtte til å styrke relasjoner i egen slekt og nettverk. Mange av barna har også behov for særlig spesialisert hjelp for utfordringer som psykisk helse, rus og kriminalitet.

Det statlige barnevernet har 52 barnevernsinstitusjoner i Norge, med til sammen rundt 115 avdelinger. Av dette er 26 avdelinger for akutt, 67 avdelinger for målgruppen omsorg og 17 avdelinger for målgruppen behandling. De statlige barnevernsinstitusjonene har til sammen rundt 474 kvalitetssikrede plasser.

Barnevernsinstitusjoner utgjør den største delen av Bufetats leieportefølje målt i areal, 65 prosent av totalt 153 660 kvadratmeter. Leieporteføljen spenner fra nye institusjonsbygg, til eldre lokaler som var tilpasset formålet i sin tid. Lokalene Bufetat leier av Statsbygg er i all hovedsak bygg med høy grad av spesialtilpasning, som ulike typer barnevernsinstitusjoner. Bufetat leier også noen lokaler til barnevernsinstitusjoner av andre.

Gjennomsnittlig leiekostnad per kvadratmeter er lavere for barnevernsinstitusjoner enn for andre typer lokaler. I snitt er kostnaden 2000 kroner per kvadratmeter for barnevernsinstitusjoner. De ulike kontortypene og foreldre- og barn senter ligger mellom 2400 og 2500 kroner per kvadratmeter. Det er ulike ting som driver kostnadsforskjellene, men lokalisering kan trekkes frem en av de viktigste.

Brann i institusjoner

I 2021 har det vært flere branntilløp og branner som følge av ildspåsettelse ved ulike barnevernsinstitusjoner. I november og desember var det flere alvorlige branner i statlige og private barnevernsinstitusjoner. Tidlig i desember brant det ved en barnevernsinstitusjon drevet av en privat leverandør i Region øst. Stjørdal ungdomssenter, en avdeling knyttet til Trøndelag behandlingssenter for ungdom, ble totalskadet i brann. Brannene skjedde med noen få dagers mellomrom. I november ble det også meldt om flere alvorlige branner og branntilløp, som følge av ildspåsettelse. Alle registrerte hendelser med ildspåsettelse i barnevernsinstitusjoner ble analysert. Analysen har bidratt til økt kunnskap om brannsikkerhet i barnevernsinstitusjoner, og resultert i konkrete forslag til tiltak som er eller blir iverksatt på kort, mellomlang og lang sikt. Ved i overkant av 70 prosent av sakene har branntilløp eller brann oppstått på beboerrom, eller i tilknytning til beboerrom.

I årsskiftet ble det iverksatt tre kortsiktige tiltak. Alle barnevernsinstitusjoner skulle daglig risikovurdere ildspåsettelse, retningslinjer for brannsikkerhet og retningslinje for opplæring og informasjon ble publisert i styringsbiblioteket og direktoratet sendte presisering av rutine for registrering i Netpower for å sikre en korrekt praksis i avviksregistreringen til regionene. Sluttrapport om brannsikkerhet i barnevernsinstitusjoner er nå ferdigstilt og offentlig, og det er i denne rapporten foreslått flere tiltak.

Trygge, oversiktlige og hensiktsmessige bygg, funksjonelle løsninger og tydelige rutiner som ivaretar institusjonsformålet og sikrer forsvarlige tjenester og sikkerheten til både barn, ansatte og materielle verdier på en god måte er et viktig mål for bedre kvalitet i institusjon, men sikrer ikke i seg selv trygge institusjoner. Voksne som ivaretar barn i institusjon på en varm, ivaretakende og trygg måte, forebygger alvorlige hendelser.

Trygghet og sikkerhet

Standardiserte forløp bidrar til at barn i institusjon blir ivaretatt på en forutsigbar og forsvarlig måte. Spisskompetansemiljøet for trygghet og sikkerhet i Bufetat region øst gir

omfattende opplæring i trygghet og sikkerhet, barns rettigheter og i forebygging av og bruk av tvang. Opplæringen ivaretar kunnskap om forebygging av konflikter og håndtering av risikosituasjoner. Det gjennomføres systematisk ferdighetstrening, slik at konflikter og farlige situasjoner forebygges og håndteres på best mulig måte dersom de oppstår. De ansatte blir tryggere, noe som gjør at de forebygger og håndterer risikosituasjoner bedre. Det er like fullt behov for bedre fysiske rammer i mange institusjoner, som er tryggere og mer oversiktlige og samtidig bidrar til at barn og ansatte føler seg tryggere. Samlet sett vil de ulike tiltakene bidra til å forebygge alvorlige hendelser i institusjonene.

Digitalisering

En stor utfordring i institusjonene er aktiviteter som reduserer ansattes tid sammen med barna. Eksempler er møter og opplæringsaktiviteter med tilhørende reisetid. En annen utfordring har vært å sikre opplæring til alle i turnus, spesielt for ansatte som jobber natt, deltid eller i ulike vikar og tilkallingsløsninger. Pandemien har tvunget frem digitale løsninger og i større grad synliggjort potensialet i digitale løsninger som et viktig supplement til opplæring, møtevirksomhet og behandling. Den store fordelen med digitale løsninger er at de kan brukes når og hvor som helst. Den totale ressursbruken for slike løsninger er også relativt lav når de først er utviklet. For at institusjonene skal kunne ta i bruk digitale verktøy, er det essensielt at de har tilgang til teknisk utstyr og har tilstrekkelig kompetanse. Spisskompetansemiljøene har beskrevet utfordringer med tilgjengelighet

av delingsplattformer, utstyr og tjenester knyttet til sine opplæringsaktiviteter under pandemien.

I rapport fra UNN om Barnas videobehandling⁷⁹, hvor hensikten var å prøve ut videokonferanse som ledd i å gi ungdommene psykisk helsehjelp, ble det avdekket at ingen av institusjonene som var tenkt med i piloten hadde god nok infrastruktur for å kunne benytte skjermstakk til kliniske samtaler mellom behandler i BUP og ungdommene. En annen utfordring var at hver og en av enhetslederene ved Bufetats institusjoner var ansvarlig for sitt datanettverk og hardware og at dette ble en belastning for den enkelte i tillegg til primæroppgaver. I og med at institusjonene selv finansierte nettverk og infrastruktur var det også et økonomisk spørsmål ved oppdatering og vedlikehold, som var med på å skape ulikheter og kvalitetsbrister i piloten.

⁷⁹ <https://www.bufdir.no/contentassets/aecef8530d114216bd7fbb9aa998dd04/rita-kristin-og-eirin.pdf>

Styring av institusjonene

Direktoratet følger opp regionene tett gjennom månedlig og tertialvis rapportering. Her følges regionene opp på ulike indikatorer knyttet til drift, kapasitetsstyring og økonomi, HR og ledelse og faglig og systematisk arbeid. Disse følges opp på både institusjons- og avdelingsnivå, og innbefatter en vurdering av om det er utfordringer ved driften, budsjettet, belegg, sykefravær, stedlig ledelse, bruk av fagutdannede, midlertidighet, gjennomføring av standardisert forløp, skoletilbud til barna og de ansattes trening i trygghet og sikkerhet.

Når regionene skal vurdere om en avdeling har driftsutfordringer, legges følgende føringer til grunn:

- > driftsindikatorerne tilsier utfordringer eller risiko
- > det er utfordringer eller risiko knyttet til trygghet og sikkerhet ved avdelingen, herunder brannsikkerhet
- > det er utfordringer eller risiko knyttet til om barna får et forsvarlig tilbud
- > det er forhold som gjør at institusjonen per dato ikke kan ta imot fullt belegg
- > det må settes inn ekstra ressurser for at avdelingen skal kunne ta imot fullt belegg

Rapporteringen gir direktoratet et godt bilde av driftssituasjonen ved den enkelte avdeling, i kombinasjonen med månedlige møter med regionene. Regiondirektøren leverer også en egenvurdering som gir en kvalitativ beskrivelse av indikatorrapporteringen.

Det har gjennom 2021 vært rapportert om en stabil og god drift ved de statlige barnevernsinstitusjonene. Regionene rapporterer også om høy måloppnåelse på registrering av oppgaver gjennomført innen frist i standardisert forløp. Det er noe variasjon i den enkelte region.

I året som har gått har vi sett svak måloppnåelse på indikatoren som viser hvor godt de trener på trygghet og sikkerhet i institusjonsavdelingene.

Det er en del variasjon mellom regionene og innad i den enkelte region. Direktoratet er bekymret for manglende måloppnåelse på dette området og vil følge dette videre opp i 2022.

De private leverandørene rapporterer på tilsvarende indikatorer hvert tertial, sammen med en egenvurdering, som de statlige institusjonene. Dette følges opp med regionene i de månedlige møtene, og gjennom ordinær kontraktsoppfølging ved behov. Utover dette gjennomfører direktoratet overordnet kontraktsoppfølging på eiernivå. Avvik følges opp og det gjennomføres kontroller i kontraktsoppfølgingssporet. Leverandørenes leveranser på plasseringsnivå følges opp av Bufetats regioner etter egne rutiner.

Regionene følges også opp styringsparametere og oppdrag gjennom tertial- og årsrapporten. Dette følges videre opp i virksomhetsstyringssamtalene, som er formelle styringssamtaler mellom direktoratet og den enkelte region to ganger i året.

Tilsyn med institusjoner

Bufetats regioner rapporterer tertialvis om antall tilsynssaker der statsforvalterne har konkludert med lov- og forskriftsbrudd. Rapporteringen inneholder også en kort omtale av hva bruddene dreier seg om, og informasjon om tiltak for retting for å hindre at brudd skjer igjen er igangsatt eller om tilsynssak er avsluttet. I de tilfellene der en institusjon ikke viser evne eller vilje til å rette opp lovbrudd, eller lovbruddet vurderes som særlig alvorlig, kan statsforvalter pålegge retting. Vedtak om pålegg rapporteres særskilt.

I 2021 rapporteres det totalt om fire pålegg. Påleggene er rettet mot tre private institusjoner og er kategorisert til å gjelde brudd på forsvarlig omsorg og behandling. Tre pålegg gjelder inntaksstopp og ett gjelder strakstiltak og varsel om stenging. Tre regioner rapporterer om til sammen 12 brudd på bistandsplikten. Bruddene gjelder både tidsbruk og innholdet i tiltaket som tilbys kommunen.

Alle regioner rapporterer om saker med lov- og forskriftsbrudd, til sammen 134. Bruddene retter seg mot ca. 50 statlige og 60 private institusjoner. Blant annet konkluderes det med:

- > plasseringer utenfor målgruppe
- > mangelfull kompetanse, utilstrekkelig personale og fagkompetanse på hver vakt
- > manglende rutiner for utarbeidelse av planer
- > mangelfull dokumentasjon blant annet knyttet til målsettinger og medvirkning
- > manglende helsehjelp
- > uforsvarlig omsorg, manglende trygghet og sikkerhet
- > ulovlig begrensning av rettigheter, tvangsbruk uten grunnlag, for omfattende tvangsbruk, manglende protokollføring av tvang, mangelfull opplæring i rettighetsforskriften
- > tilstrekkelig styring og kontroll over rusmiddeltesting

Lov- og forskriftsbrudd følges opp tertialvis i de regionale virksomhetsstyringssamtalene. Regionene rapporterer om tilsynssaken er

avsluttet eller om det er satt i gang tiltak for retting for å hindre at brudd skjer igjen er igangsatt. Ut fra rapporteringen, og sett hen til at det i 2021 kun er fattet fire vedtak om pålegg, legges det til grunn at lovbrudd gjennomgående rettes opp innen frister statsforvalterne setter.

Innholdet i institusjonstilbudet

Tilsyn og institusjonsgjennomganger i statlig, ideelt, kommersielt og kommunalt barnevern har vist behov for å sikre en sterkere felles kunnskapsbasert forståelse og praksisutøvelse. Det er behov for bedre kunnskap om virksomme og nødvendige elementer i all institusjonsdrift. Alle ansatte på institusjon må sikres nødvendig, tilstrekkelig og felles forståelse for hva institusjonen skal oppnå og hvordan. Det er videre behov for å tydeliggjøre roller, ansvar og nødvendige oppgaver knyttet til barns opphold eller plassering i institusjonsbarnevernet som helhet. Under presenteres flere prosesser som reflekterer Bufdirs søkelys på likeverdige tjenester og kompetanseutvikling innenfor institusjonsområdet.

Tjenestekatalog

Bufetat har over lang tid jobbet målrettet med en profesjonalisering og standardisering av tjenestetilbudet og innholdet i tjenestene. Hensikten er å sikre at majoriteten av barn mottar et godt og likeverdig institusjonstilbud, uavhengig av hvor de bor i landet.

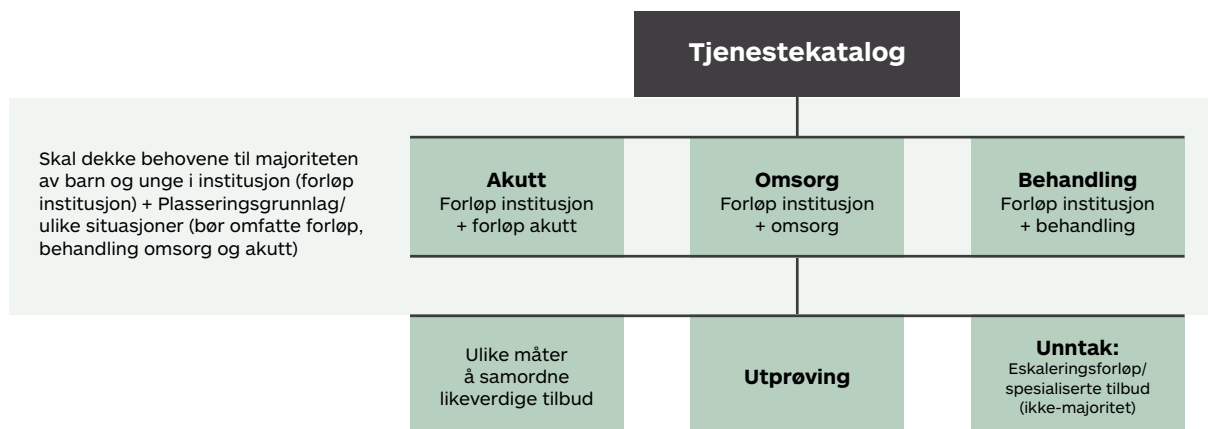
Tjenestetilbudet er beskrevet i «Tjenestekatalog institusjon»⁸⁰ som er gjeldende fra 1. januar 2021. Katalogen operasjonaliserer bistandsplikten og beskriver tilbudet som er tilgjengelig, samt ansvar og oppgaver. Majoriteten av barn skal få et tilpasset tilbud i institusjonene i tråd med sine behov innenfor barnevernets mandat og formål. Tjenestekatalogen bidrar også til å definere et fremtidsbilde for tjenesten (langtidsplaner), og til å gi et bedre grunnlag for andre viktige arbeidsprosesser som for eksempel arbeid med kapasitet, kompetanse, bemanning og bygg.

Formålet med tjenestekatalogene er å gi forutsigbarhet til Bufetat, kommune, brukere og samarbeidsparter om hvilke likeverdige tjenester som forentes levert i hele landet, og ansvarsforholdet mellom aktørene. Institusjonene som inngår i tjenestetilbudet skal, uavhengig av hvordan tilbudet organiseres, dekke nødvendige

innsatsområder for majoriteten av barn innenfor barnevernets mandat og formål, og tilpasse disse til det enkelte barns behov.

Se eksempel i figuren under.

Alle institusjoner skal dekke og følge opp barns grunnleggende behov⁸¹ og sikre at de jobber målrettet og med virksomme elementer slik de er beskrevet i de standardiserte forløpene. Utover dette har vi i dag ikke kunnskap som tilsier at en faglig modell eller organisering av tilbudet gir bedre resultater for barn. Alle akutt-, omsorgs- og behandlingsinstitusjoner skal kunne gi tilbud til de fleste barn som plasseres. Det sentrale er å ha tilstrekkelige rammer, kunnskap og fleksibilitet til at institusjonene og tilgrensende tjenester kan møte barn med store utfordringer på mange områder i livene sine og tilpasse seg deres behov når det endrer seg underveis i oppholdet. Vi arbeider systematisk med å finne faglige modeller og måter å organisere arbeidet på som gir bedre resultater. Derfor gjennomfører vi utprøving av eksempelvis omsorgs- og endringsmodellen i alle regioner, barnevern helseinstitusjoner i Bufetat region sør og nord og støttespillerne i Bufetat region øst.

⁸⁰ <https://bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005342>

⁸¹ Department of Health (2000) Assessing Children in Need and their Families. The Stationery Office, London. Tilgjengelig fra: https://dera.ioe.ac.uk/15599/1/assessing_children_in_need_and_their_families_practice_guidance_2000.pdf

Langtidsplanen er et strategisk virkemiddel i styring og utvikling som brukes for å angi og forankre hovedlinjene i ønsket utvikling, mål, oppgaver og ambisjonsnivå for institusjonene. Den skal gi oversikt over økonomiske og strukturelle rammer som direktoratet og etaten må kjenne til for å sikre god samlet måloppnåelse og riktige oppdrag i et treårs perspektiv.

Institusjonssteamet sikrer koordinering og samarbeid på tvers av direktoratets avdelinger, og deltagelse fra Bufetats spisskompetansemiljøer og BFE bidrar til bedre praksisforståelse og oversikt over status på oppdrag gitt i innværende år.

Direktoratet vil i løpet av 2022 vurdere å revidere tjenestekatalogene i samsvar med pågående endringer og videreutvikle kompetansetiltak i samsvar med prinsippene i grunnmodell kompetanse institusjon.

Felles faglig praksisforståelse og utøvelse

På bakgrunn av avdekkede mangler i både individuell og felles kompetanse i barnevernsinstitusjoner i to rapporter fra 2019,⁸² ble det satt i gang et arbeid for å sikre nødvendig, felles kunnskap og kompetanse på institusjonene. Det er utarbeidet en grunnmodell for kompetanse på institusjon som skal sikre retning, nødvendig innhold, prioritering og sammenheng i arbeidet med kompetanse og kunnskapsløft i institusjonsbarnevernet. Arbeidet skal også bidra til å forsterke gevinsten av pågående arbeid.

I 2021 arbeidet Bufdir med trinn én i modellen. Dette omhandler alle tiltak som skal sikre rett kompetanse ved ansettelse, herunder anbefalinger om kompetanse og utdanning i barnevernsinstitusjoner.⁸³ Anbefalingene vil bidra

til å gi veiledning og retning for arbeidet med å strategisk og gradvis bygge opp kompetansen på institusjonsområdet kommende år.

I 2021 har vi også prioritert å ferdigstille standardiserte forløp med tilhørende arbeidsprosesser i fagsystemet BiRK til statlige institusjoner, og å ferdigstille og publisere Veileder for forløp barnevernsinstitusjoner. Denne omhandler både trinn to, som omhandler alle institusjoner, og trinn tre, som omhandler det spesialiserte knyttet til akutt, omsorg og behandling.

Spisskompetansemiljøene sikrer opplæring og oppfølging av nivå tre. Tiden til rådighet på institusjon for opplæring, veiledning og trening gjør også at opplæring på nivå to må vurderes helhetlig og sees i sammenheng. Derfor vil et viktig arbeid videre være å sikre at kompetansehevingstiltak knyttet til trinn to og tre dekker behovene, henger godt sammen og understøtter hverandre.

Bufdir har utviklet en rekke tiltak som har til hensikt å øke kompetansen til ansatte i institusjon og samarbeidspartnere i andre sektorer. Under beskrives noen pågående opplæringsaktiviteter tilknyttet trinn to i grunnmodellen kompetanse institusjon. Disse kompetansehevingstiltakene er således rettet mot alle institusjoner uavhengig av målgruppe, og de fleste er på ulike måter tilgjengelig for både statlige, ideelle, kommersielle og kommunale aktører. Flere av programmene ser ut til å ha hatt god effekt på arbeidet i institusjonene. Programmene kombinerer ofte digital opplæring i kombinasjon med regelmessige boostere og praktisk ferdighetstrening i barnevernsinstitusjonene.

⁸² Internrapport fra 2019 «På vei mot felles faglig praksis; Rapport fra 2019 «Utredning av kompetansehevingstiltak i barnevernet» <https://www.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005020>

⁸³ Anbefalingene er tilgjengelig fra: <https://www.bufdir.no/contentassets/ed7a489b2fbf4c808e4637c037e51450/anbefalinger-om-kompetanse-og-utdanning-for-barnevernsinstitusjoner2253.pdf>

Opplæring i trygghet og sikkerhet

Alle statlige barnevernsinstitusjoner har gjennomført trygghet- og sikkerhetsopplæring og trener jevnlig på institusjonen. Nyansatte får trygghet- og sikkerhetsopplæring innen tre måneder etter oppstart. I 2021 har

spisskompetansemiljøet for trygghet og sikkerhet gitt bistand og veiledning til flere private aktører og Oslo kommune med å gjennomføre trygghet- og sikkerhetsopplæring i deres organisasjon.

Barns rettigheter og bruk av tvang

Bufdir har i samarbeid med spisskompetansemiljøet trygghet og sikkerhet i 2021 ferdigstilt opplæringsprogrammet i barns rettigheter og bruk av tvang. Opplæringsprogrammet er tredelt og består av introduksjonsopplæring (e-læring), grunnopplæring med fordypning (digitalt) og ferdighetstrening på institusjonene. 5500 ansatte i statlige og private barnevernsinstitusjoner og omsorgssentre har fullført introduksjonsopplæringen. Institusjonene gjennomfører nå grunnopplæring månedlig kombinert med trening. Tilbakemeldingene er at opplæringsprogrammet knytter teori og praksis sammen på en god måte. Statsforvalterne har fått tilgang til opplæringsprogrammet, og det jobbes med å gjøre det tilgjengelig også for kommunale barneverntjenester. I 2022 skal innholdet revideres i samsvar med ny barnevernlov.

Implementering av reviderte maler for tvangsvedtak og protokoller

Etter at maler for tvangsvedtak og protokoller ble revidert av Bufdir i 2020, har spisskompetansemiljøet for trygghet og sikkerhet i 2021 hatt opplæring i bruk av malene i alle barnevernsinstitusjonene og omsorgssentre. Tilbakemelding fra institusjonene er at malene oppleves for omstendelig å bruke i praksis. Bufdir skal i 2022 forbedre og revidere malene i samsvar med ny barnevernlov.

HandleKraft

Generelt er traumebevisst omsorg godt kjent og tatt i bruk i de fleste av landets barnevernsinstitusjoner. Tilbakemeldingene fra regionene er at opplæringen og vedlikehold av kompetansehevingsprogrammet HandleKraft har vært varierende i 2021. Etterspørselen fra private aktører har også vært varierende. Foruten minimale muligheter til fysiske møter på grunn av koronapandemien og begrensede muligheter for digital opplæring i programmet, har det også vært utfordringer med å finne løsninger for å lage avtale med RVTS sør i samsvar med anskaffelsesreglementet. HandleKraft-programmet har også blitt nedprioritert som følge av at andre program er blitt prioritert høyere. Enkelte regioner har likevel opprettholdt tilbudet.

Opplæringsprogrammet «Se meg»

«Se meg» er et digitalt opplæringsprogram som tar for seg oppfølging av skole, barns psykiske helse, og trygghet og sikkerhet på institusjon. Kursene er rettet mot ansatte i barnevernsinstitusjon, skole, barnevernstjenesten, fosterhjemstjenesten og fosterforeldre. Formålet med kurset er å gi en felles kompetanse gjennom erfaringsdeling og refleksjon på arbeidsplassen. Tilbakemeldingen fra institusjonene er at programmet i ulik grad benyttes som introduksjonsopplæring til nyansatte.

Selv om det er utviklet flere gode tiltak med formål å øke kompetansen til ansatte i institusjon, er de i for stor grad utviklet og implementert uavhengig av hverandre. Det aller meste av nødvendig opplæring av ansatte er fortsatt overlatt til den enkelte institusjon.

I 2022 vil vi tydelig operasjonalisere hva som er nødvendig innhold i grunnopplæring for alle institusjonsansatte (grunnmodell trinn to). Dette vil omfatte eksisterende innsats, men vi vil også se på hvilke områder som ikke blir godt nok ivaretatt i dag. Herunder digital kompetanse, dataspill og sosiale medier. Målet er en beskrivelse av helheten slik at denne kan hensyntas bedre i vårt videre arbeid.

Vi vil i 2022 også starte planlegging av hvordan vi kan samordne eksisterende tiltak. Samtidig vil vi supplere med temaer som ikke er godt nok ivaretatt, sikre riktig prioritering mellom konkurrerende innsats og bedre gevinstrealisering av det som allerede er iverksatt. Det er viktig at nødvendig kompetanseheving er tilgjengelig, henger godt sammen, at satsinger understøtter hverandre og ikke bidrar til uønsket variasjon i opplæringen av ansatte. Samtidig er det nødvendig å prioritere og effektivisere da det ikke er ressurser til og rom for alle kompetansehevingstiltakene innenfor dagens institusjonshverdag.

Standardiserte forløp

Forløpene er utviklet for å sikre bedre kvalitet i institusjonene. Gjennom operasjonalisering av arbeidsoppgaver, aktiviteter og samarbeid med eksterne aktører legges det til rette for felles forståelse og utøvelse av identifiserte elementer som vi vet er viktige og virkningsfulle under barnets opphold på institusjon. Dette skaper mer likeverdige tjenester uavhengig av geografi. Det innebærer også at tiltakene gir mer trygghet og at mål og tiltak blir mer virkningsfulle.

Det legger også til rette for strukturert evaluering, medvirkning og god dokumentasjon gjennom hele barnets forløp. Forløpene gjør at tilbudet til det enkelte barn blir mer transparent og etterprøvbart, og reduserer uønsket variasjon i tjenestetilbudet.

Det har gjennom 2021 vært arbeidet systematisk med å videre- og ferdigutvikle forløpene i statlige institusjoner med tilhørende arbeidsprosesser i fagsystemet BiRK. Dette omfattende arbeidet har vært gjennomført i tett samarbeid med spisskompetansemiljøene og relevante avdelinger i Bufdir.

Bufdir har i 2021 revidert og utvidet Veileder for forløp i barnevernsinstitusjoner⁸⁴ med forløp tilpasset omsorgs- og behandlingstilbud. Spisskompetansemiljøene for endringsarbeid i omsorgsinstitusjoner og behandling av ungdom i Bufetat region midt og nord har levert et utkast, og Bufdir har utført et omfattende arbeid for å tilpasse veilederen til bruk i kommunale, ideelle og kommersielle aktører. Veilederen er teknologi- og eierneutryl. I 2021 er det også utarbeidet en plan for implementering og oppfølging av veilederen. Spisskompetansemiljøene har utviklet et opplæringstilbud for kommunale, ideelle og kommersielle aktører og tilbyr månedlig implementeringsstøtte og erfaringsdeling i tolv måneder etter opplæring. I tillegg er det iverksatt opplæring for Bufetats inntaks og godkjenningssfunksjoner.

Opplæring ble igangsatt allerede i 2021 og fortsetter i 2022. Bufdir skal i samarbeid med Bufetat region sør vurdere muligheten for å utvide med akutt i 2022. Foreløpige tilbakemeldinger fra både kommunale, ideelle og kommersielle aktører tyder på at de er godt fornøyde både med innhold i forløpene og tilbudet fra spisskompetansemiljøene.

⁸⁴ <https://www.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005407>

Veilederen for forløp i barnevernsinstitusjoner er faglig normerende for alle institusjoner. Den gjelder fra 1. januar 2022 og erstatter veileder fra 1. januar 2021. Veilederen er delt i tre. Del 1 gir nasjonale faglige anbefalinger for alle barnevernsinstitusjoner i Norge uavhengig av målgruppe og eier. Del 2a gir nasjonale faglige anbefalinger for alle omsorgsinstitusjoner i Norge. Del 2b gir nasjonale faglige anbefalinger for alle behandlingsinstitusjoner i Norge. Støttedokumenter til de spesifikke forløpene (2a- omsorg og 2b-behandling) er forslag til verktøy som kan benyttes for å utføre oppgaver og ivareta viktige elementer i forløpet på en faglig god måte. Direktoratet arbeider videre med støttedokumenter og oppdaterer både veileder og støttedokumenter i takt med ny kunnskap og utviklingen av tjenestene.

Standardiserte forløp innebærer tydelige mål for barn og unges opphold, som evalueres og tilpasses underveis sammen med den det gjelder. Det skal sikre individuell tilpasning, medvirkning, dokumentasjon, riktige vurderinger til rett tid og sikre oppfølging av blant annet familie og nettverk, skole og helsesituasjonen. Det standardiserte forløpet er et rammeverk som skal sikre at institusjonen operasjonaliserer og leverer gode og forsvarlige tiltak basert på den beste kunnskapen vi har, og i tråd med lov og regelverk. I tillegg skal forløpet sikre at det foreligge planer for hva som skal skje etter utflytting.

For Bufetat er det iverksatt digital støtte for de standardiserte forløpene omsorg, behandling og akutt. Gjennom fagsystemet BiRK får Bufetats ansatte veiledning og påminnelser om aktiviteter som skal gjennomføres gjennom de ulike trinnene i det aktuelle forløpet. Den digitale støtten er tilpasset den rollen hver ansatt har. En slik bruk av fagsystemet har vist seg å være en effektiv metode for god etterlevelse av forløpet i institusjonene. Løsningen gir økt trygghet for hver ansatt, og sikrer bedre dokumentasjon om

barnet gjennom hele forløpet. Tilbakemelding fra regionene er at arbeidsstrømmene i BiRK forenkler arbeidet og er en viktig støtte for institusjonene i hverdagen.

I BiRK ble også ny løsning etablert for behandling av tvangsvedtak og protokoller, samt at vi har utviklet en ny registreringsløsning for skolenærvær. Samlet bidrar dette til en enklere etterlevelse av forløp på institusjon, bedre registreringer og oppfølgingsmuligheter av tvangsbruk og skolenærvær for hvert enkelte barn. I tillegg bidrar denne utviklingen til bedre kvalitet på data som også brukes til styring, analyse og forskning.

Erfaringer med forløpene

Efaringene så langt kan tyde på at den systematiske tilnærmingen forløpene gir, øker ansattes forståelse av arbeidet og bedrer utførelsen av det miljøterapeutiske arbeidet i institusjonen. Ansatte melder om at forløpet gir god mening og at arbeidet blir mer systematisk og synlig. Inndelingen i faser, oppgaver og aktiviteter skjerper bruken av tid og deler oppholdet inn i overkommelige biter. Ansatte i statlige institusjoner melder også om bedre BiRK-kompetanse. Det meldes også om at handlingsplanene blir bedre og at selvilliten og tryggheten i utførelsen øker. Leders oppgaver som blant annet innebærer jevnlig vurdering av tiltak, øker forståelsen av hvor i forløpet ansatte er og at nødvendige endringsbehov kommer frem.

Opplevde gevinster med forløp fra praksisfeltet: «bedre i møte med samarbeidspartnere, snakker samme språk, tydeligere på hva vi faktisk gjør ovenfor andre, men også oss selv»

Kartlegging og måling av progresjon under oppholdet

Kartlegging og måling av progresjon av barnets utvikling er en viktig del av forløpet i en institusjon. Kartleggingen må være basert på anerkjente verktøy. Den foretas ved inntak, underveis og før barnet flytter ut for å måle progresjon, og synliggjøre eventuelle behov for andre tiltak etter utflytting.

I statlige omsorgs- og behandlingstilbud brukes Achenbach System of Empirically Based Assessment (ASEBA) og kortversjonen ASEBA Brief som kartleggingsverktøy i klinisk arbeid med barn og ungdom. Kartleggingen brukes ikke med formål om å diagnostisere. Dersom score på ASEBA kan indikere et psykisk behandlingsbehov (om scoren er innenfor klinisk område), skal vurderingen og terapeutiske tiltak gjøres i samarbeid med helsesektorens relevante tilbud innenfor barne- og ungdomspsykiatrien. Spisskompetansemiljøene har ansvar for opplæring.

Andre kartlegginger gjøres etter vurderinger og behov. Checkware er et digitalt støttesystem til innhenting og aggregering av kartlegging med ASEBA og erfaringsinnhenting fra barn og foresatte. Det har gjennom 2021 vært arbeidet med opplæring, det har imidlertid blitt forsinket av hensyn til andre opplæringsprogram som er utsatt på grunn av pandemien. Arbeidet fortsetter i 2022.

Arbeidsprosess for enhet for inntak

Det har i 2021 blitt jobbet med enhet for inntaks arbeidsprosess. Vi har jobbet med å revidere rutine for henvisning til institusjon og spesialiserte fosterhjem. I denne revideringen har det blitt samarbeidet med de ulike spisskompetansemiljøene slik at rutinene samstemmer med standardisert forløp i institusjonene. Det samme arbeidet er blitt gjort ved henvisninger til sentre for foreldre og barn. I tillegg er det utarbeidet nye henvisningsskjemaer for de nye tjenestetilbudene som er spesialiserte fosterhjem og utredning ved senter for foreldre og barn. Det skal videre

revideres på de siste tjenesteområdene og evaluere det som er igangsatt.

Standardisert forløp akutt

Det standardiserte forløpet for akuttinstitusjoner har i 2021 blitt revidert. Det er utarbeidet en ny arbeidsflyt i BiRK. Spisskompetansemiljøet akutt i Bufetat region sør har utarbeidet en plan for pilotering og implementering, og i denne forbindelse er det opprettet ressursmiljøer i alle regioner. BFE har deltatt i pilotering av forløpet og spisskompetansemiljøet er i gang med implementeringen i alle akuttinstitusjoner med støtte fra de regionale spisskompetansemiljøene.

Det standardiserte forløpet utgjør en del av akuttveilederen. Det foreligger et revidert utkast og pågående arbeid med standardisert forløp beredskapshjem. Totalt sett vil dette arbeidet erstatte den gamle akuttveilederen og både forløp og sammenheng mellom forløp på akuttområdet.

Standardisert forløp omsorg

I Bufetat er omsorgsforløpet implementert i alle omsorgsinstitusjoner. Spisskompetansemiljøet for endringsarbeid i omsorgsinstitusjonene gir jevnlig implementeringsstøtte til regionale ressursmiljøer, og den enkelte omsorgsinstitusjon får implementeringsstøtte fra sine regionale veiledere. Gjennom BiRK får de ansatte digital støtte til å følge forløpet. I Bufetat løses 72 prosent av oppgavene i forløpet innen frist, som er en økning fra 2020. Det er utarbeidet et tilpasset forløp for barn under 13 år som er under implementering i Bufetat.

Spisskompetansemiljøet for endringsarbeid i omsorgsinstitusjoner startet i 2021 med implementering av forløp omsorg for private, ideelle og kommunale tilbydere i henhold til besluttet implementeringsplan. I forbindelse med dette arbeidet har det også blitt utviklet en introduksjonsopplæring for Godkjenning og Kvalitet og Enhet for inntak som godkjenner og følger opp private institusjoner. Implementeringen vil følges videre opp i 2022.

Omsorgs- og endringsmodellen

Region nord prøver ut omsorgs- og endringsmodellen (OEM) ved omsorgsinstitusjoner. Dette er en fagmodell som tar utgangspunkt i behandlingsmetoden dialektisk atferdsterapi (DBT). I OEM vil målene i arbeidet med hver ungdom gjennom oppholdet være todelt. På den ene siden er målet å redusere destruktiv atferd som hindrer ungdommer i å få et liv som er verdt å leve. På den andre siden er målet å lære ungdommen nye ferdigheter som er hensiktsmessige. For å oppnå disse målene, deltar ungdommen i ferdighetstrening i gruppe, i individuelle samtaler og i institusjonsmiljøet. Fagmodellen er prøvd ut i region nord siden 2015 ved alle omsorgsinstitusjoner.

Fra 2018 ble to avdelinger per region innlemmet i utprøvingen. Ved utgangen av 2021 er det 26 avdelinger i drift, og det er planlagt opplæring ved flere avdelinger i 2022 og 2023. Tilbakemeldingene fra opplæringene og oppfølgingen fra Spisskompetansemiljøet for endringsarbeid i omsorgsinstitusjoner er positive, og det er stor

interesse for fagmodellen. Utprøvingen i Region nord har blitt fulgt og evaluert av Regionsenter for barn og unges psykiske helse, Øst og Sør (RBUP), og resultatene vil publiseres i løpet av 2022.

Standardisert forløp behandling

Forløpet er implementert i alle statlige institusjoner. Spisskompetansemiljøet for behandling for ungdom følger opp implementeringen i de statlige institusjonene ukentlig i samarbeid med regionale ressursmiljøer. Det er utarbeidet en justert arbeidsflyt for forløpet i BiRK. Opplæring og implementering av forløp i private og kommunale institusjoner gjennomføres i henhold til implementeringsplan og vil følges opp i 2022.

Veileder for forløp for barnevernsinstitusjoner henvender seg til alle som jobber i behandlingsinstitusjoner uavhengig av eierskap. Veilederen skal bidra til å sikre god teoretisk og praktisk forståelse for hvordan forløpet skal gjennomføres på en god måte fra barnet flytter inn på behandlingsinstitusjonen, under oppholdet og til det flytter ut.

Rusbehandling i institusjon

Ved rusinstitusjonene er hovedfokus å behandle ungdommens rusmiddelproblemer. I 2021 var det om lag 140 barn i behandlingsinstitusjon innenfor målgruppen rus. Av disse var om lag 70 prosent plassert i private institusjoner og 30 prosent i statlige. Blant de statlige institusjonene er det to ulike fagmodeller som benyttes, kollektiv-modellen og LBR-institusjonene. Kollektiv-modellen vektlegger fellesskapet som arena for kontakt, relasjoner, inkludering, ny læring og trening. Gjennom samhandling og relasjonsbygging skal de som bor i kollektivene bli påvirket til positiv vekst og utvikling. LBR-institusjonene bygger på operant atferdsteori og innebærer en systematisk utnyttelse av grunnleggende læringsprinsipper i den hensikt å

redusere inntak av rusmidler og øke alternative aktiviteter for ungdom med rusmiddelmisbruk.

Bufdir vil i 2022 gjøre en gjennomgang av behandlingsmodeller og se på utviklingsbehov for rusbehandling for ungdom. Regionene og SKM behandling for ungdom skal bistå Bufdir i å samle erfaringer og kunnskap om ulike rusbehandlingsmodeller. Bufdir er også i gang med forskningsoppdraget «Enetiltak og rustiltak i barnevernet», hvor formålet blant annet er å gå grundig gjennom de institusjonene/kollektivene som gir et tilbud til unge med alvorlig rusproblemer. I tillegg ønsker man utdypende kunnskap om barn og ungdom i tiltakene, der livsløpshistorier og forløp blir et viktig stikkord. Dette blir et sentralt grunnlag for utvikling av institusjonstilbudet. Sluttrapport kommer ultimo 2023.

Samarbeid med Oslo kommune

Bufdir har et samarbeid med Oslo kommune om utprøving av ulike modeller og tiltak for barn med utfordrende atferd, herunder følge med på utviklingen av institusjonstiltaket Adamstuen ungdomstiltak. Adamstuen ungdomstiltak og kompetansesenter i Oslo kommune er en behandlingsinstitusjon for barn og unge i alderen 12 til og med 15 år med utfordrende atferd. Adamstuen er godkjent etter barnevernloven § 4-24 og § 4-25,2 jfr. § 4-24. Institusjonen har god kapasitetsutnyttelse og arbeider kontinuerlig med å forbedre sentrale prosesser knyttet til inntak, kartlegging, behandling, medvirkning, handlingsplanarbeid, møtevirksomhet og evalueringer med videre og er i god utvikling. Det arbeides mer systematisk med blant annet rekruttering og forsterking av psykologressurser. Samtidig har ansattgruppen fått opplæring og kursing i trygghet og sikkerhet i regi av Bufetat. Dette har resultert i en mer samlet og samkjørt personalgruppe ved institusjonen.

Forløp i fagsystemet BiRK

Fagsystemet er vårt digitale arbeidsverktøy for standardiserte forløp, og bidrar til effektivisering og økt kvalitet. For ansatte i institusjon gir fagsystemet viktig hjelp for å sikre god kontinuitet

og enklere arbeidsdeling i gjennomføring av forløpet. Oppgavene i forløpene sikrer blant annet medvirkning, dokumentasjon og oppgaver knyttet til målsetninger, vurdering, justering og samarbeid. Det er summen av disse oppgavene som gir gode og helhetlige tilbud til barn. I 2021 ble betydelige ressurser satt av til å digitalisere og justere BiRK for å understøtte alle inisitusjonsforløpene

Mye av informasjonen som registreres i fagsystemet BiRK kan ikke aggregeres i dag. I 2021 ble det gjennomført et stort arbeid for å planlegge bedre helseinformasjon, dette arbeidet fortsetter i 2022. Ny funksjonalitet «BiRK editor» har også gitt bedre oversikt over ulike maler som ligger i fagsystemet, og derfor hvilken potensiell informasjon som kan videreutvikles til aggregerbare data.

Bruk av tvang

For barn i barnevernsinstitusjoner reguleres rettigheter og adgangen til å begrense barns rettigheter og benytte tvang og andre inngrep i særskilte situasjoner av barnevernloven § 5-9 og rettighetsforskriften. Inngrep som undersøkelse av barnets rom og eiendeler, kroppsvisitasjon og rusmiddeltesting forutsetter at nærmere bestemte vilkår er oppfylt.

Andel av alle barn i statlige institusjoner med registrert tvangsprotokoll (§ 14)	2019	2020	2021
Akutt	13,7 %	15,4 %	19,8 %
Behandling høy	34,8 %	36,6 %	27,5 %
Behandling lav	29,7 %	40,5 %	33,3 %
Omsorg	18,1 %	18,8 %	17,3 %
Rus	30,0 %	35,1 %	25,7 %

(Kilde: BiRK)

Det samme gjelder innskrenkinger i retten til bevegelsesfrihet, besøk og til å bruke elektroniske kommunikasjonsmidler når barn har opphold i en behandlingstilstand. Ved fare for skade på barnet eller andre personers liv eller helse eller ved vesentlig skade på eiendom, kan institusjonene, dersom det er strengt nødvendig, benytte fysisk tvang for å avverge skade. Bruk av fysisk tvang for å overvinne barnets motstand i akutte faresituasjoner, er et alvorlig inngrep i barnets integritet.

Fra 2020 til 2021 har det vært en nedgang i bruk av tvang i akutte faresituasjoner i de statlige omsorgs- og behandlingstilstandene. Vi har ikke gode nok tall fra private barnevernstitusjoner da de ikke anvender BiRK. Private barnevernstitusjoner sender kopi av tvangsvedtak og protokoll til Enhet for inntak som registrerer manuelt i BiRK. Det er potensielle feilkilder med denne registreringsmåten, som for eksempel manglende innsending, feil- og etterregistrering.

Det er rimelig å anta at det ikke er ett tiltak alene som fører til denne reduksjonen. Det er den systematiske satsningen på kompetansehevede tiltak over tid, og hvor særlig opplæring i trygghet og sikkerhet og opplæring i barns rettigheter og bruk av tvang bør trekkes frem som en antatt årsak til reduksjonen. Ansatte i statlige barnevernstitusjoner er tryggere og har mer kunnskap om hva som forebygger tvang, hvilke vilkår som må vurderes og hvordan tvangen kan utføres på en så trygg og skånsom måte som mulig. Det er imidlertid en økning på bruk av tvang i akutte faresituasjoner i akuttinstitusjonene på 4,4 prosentpoeng. En mulig forklaring på dette er at følger av pandemien generelt har ført til en mer krevende og mer belastende situasjon for barn og unge. Vi ser at andre tjenester har vært mindre tilgjengelig enn før pandemien, og dette kan ha ført til større press på akuttinstitusjonene. Økningen vil bli fulgt opp i virksomhetssamtaler med regionene og ellers tematiseres i overordnede møte med samarbeidspartnere.

Samarbeid med politi

Buudir har i 2021 hatt flere møter med Politidirektoratet. Buudir vil initiere og videreføre flere tiltak som berører bruk av politi i barnevernet. I samarbeid med Politidirektoratet er det bestemt at retningslinje om oppgave- og ansvarsfordeling mellom barnevernstitusjon, kommunal barneverntjeneste og politi ved rømming skal revideres i 2022. Arbeidet vil blant annet ses i sammenheng med ny barnevernslov.

Buudir vil i arbeidet med revisjon av saksbehandlingsrundskrivnet presisere vilkårene for bruk av politibistand i forbindelse med gjennomføring av undersøkelser og iverksetting av vedtak. Det vil blant annet omfatte vilkår for bruk og gjennomføring av politibistand, samarbeid med politiet, og dokumentasjonskrav ved bruk av politibistand.

I 2021 har Buudir påbegynt planlegging av arbeidet med å utvikle en faglig retningslinje for barneverntjenestens akuttarbeid. Retningslinjen vil også omfatte samhandling med politi ved bistandsoppdrag. Bruk av politi er også tema i opplæringen i trygghet og sikkerhet og opplæringen i barns rettigheter og bruk av tvang i barnevernstitusjon. Ved ny revisjon av maler for tvangsvedtak og protokoll vil særlig maler for bruk av tvang i akutte faresituasjoner, beslag, og tilbakeføring til institusjonen mot barnets vilje ved rømming gjennomgås når det gjelder bruk av politi. Tiltak for å hente ut bedre statistikk fra BiRK ved bruk av politi i slike situasjoner, vil også bli vurdert.

Bufetats avviks- og forbedringssystem «Netpower» benyttes av alle ansatte som avdekker avvik eller uønskede hendelser. Ved alvorlige hendelser i institusjoner registreres det nå om politiet har bistått i håndteringen av hendelsen.

Det krever tid og planlegging å finne løsninger på hvordan vi skal kunne innhente informasjon om bruk av politibistand i barnevernssaker. Et ønske om å motta dette regelmessig gjennom faste innrapporteringer fra barnevernstjenestene på linje med KOSTRA og halvårsrapporteringen, krever tid til undersøkelse av muligheter, operasjonalisering og gjennomføring. I tillegg vil det kreve tid å bygge opp kvalitetssikrede data som vi kan være trygge på at forteller oss det vi trenger å vite. Det vil også være utfordrende å tilrettelegge for dette før etter 2023, da det er usikkert hva det kan innebære for utviklingen av nye fagsystemer og løsninger både innenfor og utenfor DigiBarnevern.

Helsehjelp til barn i institusjon

I forskningsrapport fra NTNU/RKBU-Midt fra 2015 ble det observert at så mange som 76 prosent av ungdom på institusjon i Norge kvalifiserte til minst en psykisk lidelse, og bare litt over en tredjedel av disse mottok hjelp fra spesialisthelsetjenesten⁸⁵. Ungdommene hadde i tillegg en høy grad av komorbiditet mellom angst, depresjon og alvorlige atferdsforstyrrelser. Det er også høy forekomst av somatiske helseutfordringer i denne gruppen, som overvekt, dårlig tannhelse og manglende vaksinerings⁸⁶.

For å sikre at barn og unge med opphold i institusjon får den helsehjelpen de trenger er det, i samarbeid mellom Helsedirektoratet og Bufdir, iverksatt en rekke ulike tiltak og prosesser.

Felles institusjoner for barnevern og helse

Som en del av satsningen på å styrke samarbeidet mellom barnevern og psykiske helsetjenester, ble det vedtatt at det skulle etableres to nye omsorgs- og behandlingstilbud i løpet av 2018. Institusjonene skal være rettet mot barn og unge med behov for langvarig omsorg utenfor hjemmet og samtidig stort behov for psykisk helsehjelp. Målgruppen skal være de mest alvorlige syke barna i barnevernet. Fellesinstitusjonstilbud innenfor helse og barnevern som piloteres ved Bodø behandlingssenter og Lunde behandlingssenter, viser til gode resultater. De to institusjonene melder om at samarbeidet med helse fungerer bra. Barn med alvorlig psykisk sykdom ser ut til å få god behandling og oppfølging i begge tiltakene. Pilotene følges tett opp av en styringsgruppe som ledes av Bufdir i samarbeid med Helsedirektoratet og består av representanter fra Bufetats regioner og helseforetakene. Det er opprettet en arbeidsgruppe som forbereder innspill til styringsgruppen. Denne består av ledere av tiltakene samt en felles representant fra helseforetakene.

Tilbakemeldingene er generelt gode. Det er helsehjelpen som gis direkte i tiltakene som trekkes frem som et særlig positivt bidrag. Det er knyttet en oppfølgingsstudie til pilotene. Målet med studien er å få mer kunnskap om virkningen av organiseringen og det faglige innholdet i tilbudet. Det vil innhentes relevante opplysninger og erfaringer fra både barnevernfaglige ansatte og helseansatte, samt ungdommer. Forskningsresultatene vil danne et viktig grunnlag for å vurdere videre drift og utvikling. Oppfølgingsstudien vil, om opsjon ikke utløses, være ferdig i løpet 2023.

⁸⁵ Kayed, N. S., Jozefiak, T., Rimehaug, T., Tjelflaa, T., Brubakk, A. & Wichstrøm, L. (2015) Psykisk helse hos barn og unge i barnevernsinstitusjoner. Trondheim: NTNU. Tilgjengelig fra: https://www.ntnu.no/documents/10293/1263899358/Barnevernrapport_RKBU.pdf/fb0b753b-bdab-4224-b607-5bfe2f1ee32e

⁸⁶ Kling, S., Vinnerljung, B., & Hjern, A. (2016). Somatic assessments of 120 Swedish children taken into care reveal large unmet health dental care needs. Acta Paediatrica, 105(4). Tilgjengelig fra: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/26684221/>

Pakkeforløp rus og psykisk helse

Pakkeforløpet har som mål å bidra til at barn og unge i barnevernet blir kartlagt og utredet tidlig for eventuelle psykiske vansker og rusmiddelproblemer. Dette skal bidra til at barnet får nødvendig helsehjelp når det har behov for det, i kombinasjon med riktig tiltak fra barnevernet. Pakkeforløpet kan settes i gang dersom barnet ønsker hjelp for psykiske vansker eller rusmiddelproblemer, eller hvis foreldrene ønsker at barnet skal få hjelp for psykiske vansker eller rusmiddelproblemer. Det kan også settes i gang når det forekommer akutte symptomer på psykiske vansker eller lidelser, og barnevernstjenesten vurderer at det er behov for at helsetjenesten kartlegger barnets behov for psykisk helsehjelp eller rusmiddelproblemer.

Bufdir har i 2021 gjennomført en spørreundersøkelse⁸⁷ om kommunenes kjennskap til pakkeforløp psykisk helse og rus. Undersøkelsen ble sendt til alle landets kommunale barneverntjenester. Svarprosenten var på

over 90 prosent. Undersøkelsen viser at 11 prosent har tatt i bruk pakkeforløpet. Over to tredjedeler av barnevernlederne oppgir at manglende kunnskap og informasjon er en barriere for å ta i bruk pakkeforløpet. Mange nevner barnevernsreformen og er redd for at pakkeforløpet skal forsvinne i dette reformarbeidet. Flere trekker også frem samarbeid og kapasitet hos BUP som en konkret utfordring.

Tverrfaglig helsekartlegging

Tverrfaglig helsekartlegging skal bidra til å identifisere hjelpe- og helsebehov hos barn som flyttes ut av hjemmet. Det at barnet er godt kartlagt, er en forutsetning for å gi den best mulige og individuelt tilrettelagte hjelpen til barnet. Målet med den tverrfaglige helsekartleggingen er at god og riktig hjelp skal bidra til mer stabile plasseringer, som reduserer risikoen for utilsiktede flyttinger og brudd i plasseringen for barnet. Utprøving av tverrfaglig helsekartlegging startet opp høsten 2021.

⁸⁷ Sentio Research 2021 på oppdrag fra Bufdir

Bufdir og Hdir har fått i felles oppdrag å utvikle nasjonale anbefalinger om tverrfaglig helsekartlegging, og utvikle retningslinje for Bufetats vurderinger av om kartlegging skal tilbys i det konkrete tilfellet eller ikke. Anbefalingene skal gis innenfor rammene av Prop. 222 L og skal bygge på forskning, evidensbasert kunnskap og utprøvningsprosjektet. Bufdir og Hdir vil benytte metodikk knyttet til normerende produkter som arbeidsprosess. Utkast vil leveres felles fra direktoratene til HOD og BFD innen utgangen av 2022.

Samarbeidsavtaler

Regionene har i all hovedsak samarbeidsavtaler både på regionalt- så vel som på institusjonsnivå med helse. Det meldes om at regioner og institusjoner generelt har et godt samarbeid. Når barn i barnevernsinstitusjoner med behov for helsehjelp ikke alltid mottar dette, kan dette skyldes flere forhold. Den vanligste begrunnelsen er at barn ikke samtykker eller ønsker å motta tilbud ved BUP. Det kan også skyldes manglende avklaring om hvem som skal tilby helsehjelpen, BUP eller DPS. Noen ganger er også BUP-ene avholdne med å gå inn i saker der barnevernet allerede er inne med hjelpetiltak. Enkelte unge velger også å avslutte avtalene med BUP fordi avtalene legges i barnets skoletid.

Helseopplysninger i fagsystemet BiRK

Bufdir har igangsatt et arbeid for å bedre rapporteringen av helseinformasjonen knyttet til det enkelte barn. BiRK mangler per i dag muligheter for å registrere på en tellbar måte barnas helsebehov i forkant av tiltak, underveis i tiltak og ved avslutning av tiltak. Når helseinformasjon ikke registreres på en tellbar måte, er det heller ikke mulig å trekke ut relevant og valid statistikk om helsebehov og tiltak for å avhjelpe helsebehov. I samarbeid med regionene er det utarbeidet en behovsbeskrivelse for endringer i helsefanen

i BiRK. Denne viste at det også er behov for å revidere hvilken helseinformasjon som skal utløse bestemte oppgaver i BiRK. Arbeidet med revidering startet opp i 2021.

Stillasbyggerne

Stillasbyggerne er en tjeneste som ble startet opp i 2015 og som har som formål å styrke samarbeidet mellom barnevernet og psykisk helsevern.⁸⁸ Denne tjenesten hjelper barneverntjenesten med å gi et mer samordnet og helhetlig helse- og omsorgstilbud til barn og unge fra 0-23 år som bor i fosterhjem eller på institusjon. I en nylig rapport om tjenestetilbudet kommer det frem at Stillasbyggerne dekker et behov for barn og ungdom som ikke dekkes av andre tjenester.⁸⁹ Samarbeidspartnere og ungdommene som har brukt Stillasbyggerne er godt fornøyd med tilbudet. Bufdir har støttet Stillasbyggerne med økonomiske midler i 2017 og i 2021, og følger opp Stillasbyggerne gjennom møteaktivitet.

Motivasjon til helsehjelp for barn i institusjon

Institusjonene rapporterer om barn med behov for helsehjelp som ikke er motivert for eller ønsker slik hjelp. Ofte er motivasjon til helsehjelp ustabil og den kan variere over tid. Manglende erfaring med og tilgang på helsepersonell i hverdagen, de formelle rammene rundt helsetilbudet, reisevei og dagsform er eksempler på barrierer for barn i barnevernet. Selv om helsetjenestene ønsker å tilrettelegge, kan rammene og ressursene begrense muligheten for slik tilrettelegging.

Bufdir har laget en film som retter seg mot barn og ungdom i institusjon hvor målet er å motivere til å ta imot psykisk helsehjelp når de har behov for det. Bufdir vil vurdere den mest hensiktsmessige bruken av filmen, herunder hvordan spisskompetansemiljøene på institusjonsområdet kan bruke den.

⁸⁸ Tjenestebeskrivelse Stillasbyggerne. Tilgjengelig fra: https://static1.squarespace.com/static/5bb9b7c87046804e5afe7836/t/618d087c0d4dff2d-0433beb4/1636632708233/Stillasbyggerne_Tjenestebeskrivelse.pdf

⁸⁹ Mellblom, A. V., Engell, T., Bergseth, J., Baardstu, S. & Helland, S. S. (2021). Ungdommens stillas: En kartlegging og beskrivelse av tjenesten Stillasbyggerne samt ungdommers og samarbeidspartneres erfaringer. Oslo: Regionsenter for barn og unges psykiske helse, Øst og Sør.

Ambulante BUP-team

Bufdir har innhentet informasjon om regionenes bruk av ambulante BUP-team som ledd i å svare ut oppdrag i TB 2021 fra BFD til Bufdir. Regionene rapporterer om stor variasjon innad i regionene og mellom regionene i bruk av ambulante BUP-team. Det er behov for å sikre mer tilgjengelige og likeverdige psykiske helsetjenester for barn i barnevernsinstitusjon, uavhengig av bosted.

Skole og arbeidstrening til barn i institusjon

Barn som får, eller har fått hjelp fra barnevernet, gjør det dårligere på skolen, har lavere gjennomføringsfrekvens og færre tar høyere utdanning. Dårligst går det for ungdom som bor på institusjon, som gruppe har de betydelig høyere risiko for svake skolekarakterer og frafall i skolen⁹⁰. Bufdir ønsker derfor i større grad å innrette arbeidet mot denne gruppen, og har i 2021 igangsatt en rekke prosjekter som sammen skal bidra til bedre kunnskap om så vel utfordringsbildet om skoleoppfølging på institusjon og hvordan skoleansvarsfunksjonen fungerer i praksis, som hvilke skolerettede tiltak og innsatser som har positive resultater for denne gruppen. Basert på funn og resultater fra gjennomførte prosjekter er det et pågående arbeid i direktoratet med å planlegge videre innsats på området fra 2022.

En gjennomgående utfordring ved skolerapporteringen har vært varierende, og tidvis mangelfull, kvalitet på rapporteringstallene. Det er derfor utviklet en ny løsning for nærværsregistrering i BiRK, som vil styrke datakvaliteten gjennom å sikre lik registrering av skolefravær og gi mulighet for å hente ut mer detaljert informasjon om blant annet årsaker til fravær, skoletilbud og regionenes registreringspraksis. I forbindelse med overgang til ny løsning fra november 2021, foreligger det ikke sammenliknbare rapporteringstall for 3. tertial. Det vil derfor ikke være mulig å gjøre en samlet vurdering av skolerapporteringen for 2021. Basert på tidligere rapportering som har vist lave tall over tid, særlig hva gjelder oppmøteprosent, er det likevel rimelig å anta at regionenes rapportering til 3. tertial ville vist samme trend som tidligere. Av regionenes kvalitative vurderinger fremgår det lite som tyder på at det har vært en endring i løpet av perioden.

Dimensjonering og kapasitet (forsyningsstrategi)

Et riktig dimensjonert tjenestetilbud er en forutsetning for å kunne tilby tiltak i tråd med barnas behov. Bufetat drifter egne institusjonsplasser og kjøper plasser fra private leverandører. I henhold til Bufdirs forsyningsstrategi skal det planlegges for en gradvis omstilling av tjenestetilbudene slik at Bufetat i større grad kan ivareta de mest sårbare barna i eget tiltaksapparat. Innretningen av tilbudet må skje med grunnlag i det som vurderes å skape de beste utviklingsbetingelsene for barn og ungdom. Forholdsvis få plasser, mange aktører og en finmasket målgruppedifferensiering gjør arbeidet med dimensjonering og kapasitetsutnyttelse utfordrende. Med utgangspunkt i blant annet dette utfordringsbildet, har rett dimensjonering og kapasitet vært et prioritert området i 2021.

⁹⁰ Drange, N. & Hernæs, Ø. M. (2020). Kvantitativ beskrivelse av institusjonspopulasjonen (Rapport 3/2020). Frischsenteret.

Sammen med realiseringen av målsettingen i Stortingets anmodningsvedtak 762 om en økt andel leveranser fra ideelle aktører, er dette intensjonen med forsyningsstrategien. Institusjonstilbudet skal være rigget for å ivareta barna fra de starter i institusjonsoppholdet til det er ferdig med oppholdet, og flytting skal så langt det er mulig unngås. Dette tilsier et individuelt tilrettelagt tilbud for det enkelte barn i fleksible og robuste institusjoner av en viss størrelse. Gjennom 2021 har direktoratet og etaten arbeidet med å vurdere behovet

for tjenester, og for dimensjonering av de ulike tjenestene fordelt på statlige, ideelle og kommersielle institusjoner. Arbeidet med å forberede inngåelsen av ny avtaleportefølje har vært en hovedaktivitet i andre halvdel av 2021, og fra sommeren ble de første formelle og forpliktende initiativene tatt ut mot leverandørene. Arbeidet med å planlegge for en omstilling av Bufetats institusjonstilbud og etablering av en ny avtaleportefølje med private leverandører er et viktig arbeid som vil fortsette gjennom 2022.

3.3.5

Enslige mindreårige asylsøkere

I alt tok vi imot 79 barn som kom alene til Norge i 2021. Av disse kom 28 barn gjennom Norges evakuering fra Afghanistan i august. Det er en betraktelig økning i forhold til 2020, da det ankom totalt 15 enslige mindreårige asylsøkere.

I løpet av 2021 har 11 av de 79 barna flyttet til mottak for EMA (UDI) grunnet alder. De fleste av disse har hatt en kort oppholdstid i omsorgssentrene da flytting til mottak for EMA (UDI) som regel skjer etter endelig registrering av barnas søknad om asyl. Antall barn som ved endelig registrering av søknad er vurdert av Politiets utlendingsenhet til å være i Bufetats målgruppe er derfor 68.

Belegget i omsorgssentrene var, ved utgangen

av tredje tertial, på 36 barn. Av disse bodde 13 barn i private omsorgssentre med rammeavtale, og 23 barn i statlige omsorgssentre.

Nasjonale prognoser for bosetting av enslige mindreårige under 15 år var i 2021 på 26 barn. Ved utgangen av året var det bosatt 32 barn nasjonalt. Det var samtidig 15 barn som var bosettingsklare og to barn utsøkt til kommuner. Gjennomsnittlig ventetid fra vedtak om opphold til bosetting var 2 måneder. Dette innebærer at måloppnåelsen om bosetting innen 3 måneder er oppfylt, som er et nasjonalt og politisk uttalt mål. Den regionale fordelingen av bosatte barn er 14 i Region øst, 9 i Region sør, 4 i Region vest og 5 i Region midt. Det har ikke vært noen bosettinger i Region nord i løpet av 2021.

3.3.6

Internasjonalt samarbeid

Menneskehandel

Bufdir har som mål å bidra til at mindreårige ofre for menneskehandel blir identifisert og får nødvendig hjelp og oppfølging i tjenesteapparatet. Bufdirs nasjonale veiledningsfunksjon for saker om mindreårige ofre for menneskehandel skal bidra til å øke kunnskapen om menneskehandel i tjenestene, og dermed styrke oppfølgingen av barn som kan være utnyttet i menneskehandel. Den skal videre bidra til bedre samarbeid mellom ulike instanser, og ha en veiledende funksjon for barnevernstjenestene og andre relevante instanser.

I 2021 har direktoratet jobbet med kompetanseheving gjennom digital opplæring av ansatte på barnevernsinstitusjoner, seminar og webinarer for barneverntjenester og andre interesserte. Vi har også bidratt inn i kompetanseheving av en rekke ulike aktører på området barn og menneskehandel.

I likhet med i 2020 har koronapandemien ført til svært lave ankomster av migranter, som igjen har påvirket menneskehandelfeltet. Regionene i Bufetat har rapportert om kun én plassering i barnevernsinstitusjon etter barnevernloven § 4-29 som følge av mistanke om mindreårige utnyttet i menneskehandel.

Direktoratet har igangsatt et arbeid med å revidere rundskriv 01/2016 Barnevernets håndtering av saker der mindreårige kan være utsatt for menneskehandel⁹¹. Etter planen skal en oppdatert versjon av rundskrivet foreligge i løpet av 2022.

Bufdir har i 2021 deltatt i en arbeidsgruppe ledet av Politidirektoratet, som har fått i oppdrag å utarbeide forslag til ny organisering av arbeidet på menneskehandelfeltet i Norge. Forslagene innebærer blant annet endringer som

kan få konsekvenser for organisering av arbeidet for mindreårige ofre for menneskehandel. Bufdir vil fortsette å bidra til kompetanseheving av ansatte i tjenesteapparatet gjennom 2022.

Haagkonvensjonen 1996 og barnevernssaker utenfor konvensjonssamarbeid

Bufdir er sentralmyndighet for Haagkonvensjonen 1996 om beskyttelse av barn. Sentralmyndigheten har en viktig rolle når det gjelder å samarbeide med andre sentralmyndigheter i enkeltsaker, samt formidle informasjon til andre staters sentralmyndigheter om det norske regelverket, og hvilke tjenester og beskyttelsestiltak som foreligger for barn i Norge. Sentralmyndigheten arbeider også kontinuerlig med å opplyse norske myndigheter, advokater og privatpersoner om hvilke muligheter og forpliktelser som ligger i konvensjonssamarbeidet. Direktoratet er også sentralt kontaktpunkt for barneverntjenester i barnevernssaker utenfor konvensjonssamarbeidet. Bufdir har som målsetning å styrke norske aktørers kunnskap om regelverket, og bidra til en god håndtering av saker om beskyttelse av barn der barnet har tilknytning til flere land. Bufdir bidrar med juridisk veiledning og bistand i konkrete saker. Vi erfarer at bistandsbehovet er stort og at sakene det søkes bistand til er juridisk komplekse.

Bufdir har et godt samarbeid med våre nordiske kolleger, og har årlige møter hvor ulike problemstillinger diskuteres og hvor det utveksles erfaringer og kunnskap.

I 2021 mottok Bufdir 138 nye saker, som kommer i tillegg til øvrige pågående saker fra tidligere år. Dette er en nedgang fra året før. Veiledning utgjør en betydelig del av den totale arbeidsmengden, men rene veiledningssaker registreres ikke i statistikken.

Vi bidrar med kompetanseheving på feltet, blant annet gjennom videreutdanningen

⁹¹ 01/2016 Barnevernets håndtering av saker der mindreårige kan være utsatt for menneskehandel. Hentet fra: https://www.bufdir.no/bibliotek/Bufdirs_publicasjoner/Dokumentside/?docId=BUF00003563

Antall enkeltsaker mottatt hos sentralmyndigheten	2021
Konvensjonssaker fra Norge til utlandet	93
Konvensjonssaker fra utlandet til Norge	31
Totalt antall konvensjonssaker:	124
Ikke-konvensjonssaker fra Norge til utlandet	13
Ikke-konvensjonssaker fra utlandet til Norge	1
Totalt antall ikke-konvensjonssaker:	14
Totalt antall enkeltsaker 2021	138

«Juss i barnevernsfaglig arbeid» ved OsloMet og Universitet i Stavanger. Vi har i 2021 avholdt seminar og webinarer for barneverntjenester blant annet om Haagkonvensjonen 1996, bidratt med informasjon om konvensjonen på samling for alle fylkesnemndsledere og har, i dialog med Domstolsadministrasjonen (DA), bidratt med innspill på internasjonale aspekter ved barnevernssaker til DAs veileder om behandling av barnevernssaker for domstolene.

Internasjonal barne bortføring

Bufdir ble 1. mars 2020 norsk sentralmyndighet for Haagkonvensjonen 1980 om de sivile sider ved internasjonal barne bortføring, og for Europarådskonvensjonen 1980 om anerkjennelse og fullbyrding av avgjørelser om foreldreansvar og

om gjenopprettelse av foreldreansvar. Oppgaven ble delegert fra Justis- og beredskapsdepartementet. I saker hvor det foreligger bortføring til stater som ikke er tilsluttet konvensjonen er det UD som bistår. Bufdir bistår imidlertid med veiledning dersom barneverntjenesten eller privatpersoner tar kontakt. I saker utenfor konvensjonssamarbeidet har Bufdir bistått i en sak fra utlandet til Norge når det gjelder anmodning om samvær.

Bufdir har i 2021 mottatt totalt 45 nye saker etter Haagkonvensjonen 1980. Dette kommer i tillegg til allerede pågående saker fra tidligere år. 36 saker gjaldt internasjonal barne bortføring, der barn er bortført enten fra utlandet til Norge eller fra Norge til utlandet. I tillegg har Bufdir mottatt 9 anmodninger om bistand i samværsaker.

Antall enkeltsaker mottatt hos sentralmyndigheten	2021
Konvensjonssaker fra Norge til utlandet	24
Konvensjonssaker fra utlandet til Norge	20
Totalt antall konvensjonssaker:	44
Ikke-konvensjonssaker fra utlandet til Norge	1
Totalt antall ikke-konvensjonssaker:	1
Totalt antall enkeltsaker 2021	45

Det har vært en nedgang i nye saker sammenliknet med 2020. Om koronasituasjonen og vanskeligheter med å både reise inn og ut av Norge har hatt betydning, er vanskelig å si.

Som sentralmyndighet har vi også i oppgave å veilede i regelverk. Veiledning utgjør en betydelig del av den totale arbeidsmengden, men rene veiledningssaker registreres ikke i statistikken.

I likhet med Haagkonvensjonen 1996 har Bufdir et godt samarbeid med våre nordiske kolleger, og har årlige møter hvor ulike problemstillinger knyttet til barnebortføringskonvensjonen diskuteres.

Representasjon i internasjonale fora

Bufdir representerer Norge i Østersjørådets (Council of the Baltic sea States, CBSS) ekspertgruppe Children At Risk (CAR). Ekspertgruppen består av representanter fra Danmark, Estland, Finland, Tyskland, Island, Latvia, Litauen, Polen, Russland, Sverige og Norge.

Norge overtok formannskapet i CBSS 1. juli 2021 med ett års varighet. I formannskapsperioden har Norge prioritert å engasjere i dialog og samarbeid om å fremme de nasjonale barnevernssystemene og god praksis i regionen. Bufdir leder et prosjekt der barnevernssystemene i et utvalg av medlemslandene kartlegges. Prosjektet inkluderer også erfaringer og tiltak under covid-19-pandemien. Resultatet av kartleggingen skal presenteres på en konferanse i juni 2022. På bakgrunn av resultatene vil CAR opprette et nettbasert register med eksempler på god praksis.

Bufdir representerer Norge i Barentssamarbeidets (Barents Euro-Arctic Council, BEAC) arbeidsgruppe Children and Youth at Risk (CYAR). Barents samarbeidet består av nordregionene i Sverige, Finland, Russland

og Norge. CYAR-programmet vektlegger en bærekraftig og helhetlig tilnærming til barn, unge og familier i risiko med et overordnet mål om å fremme gode livsvilkår for disse gruppene i regionen. I 2021 har Sverige, som leder CYAR, arbeidet med å få på plass en operativ arbeidsgruppe og en Terms of Reference (TOR). Arbeidsgruppen vil igangsette aktiviteter i henhold til TOR i 2022.

Videre er vi på barnerettsfeltet representert i Europarådets ekspertkomité om barns rettigheter: Committee of experts on the rights and the best interests of the child in parental separation and in care proceedings. Representanter fra 10 stater er valgt ut, og Bufdir og Norge er eneste nordiske medlem av ekspertkomiteen. Bufdir representerer også Norge i Europarådets ungdomskomite og i NORBUK, Nordisk Ministerråds barne og ungdomskomite, og i ulike internasjonale fora på det ungdomspolitiske feltet. I tillegg har vi nasjonal rapportør for Youth-Wiki – en nettside med oversikt over barne- og ungdomspolitik i EU.

Internasjonalt omdømme og tillit

Bufdir har siden 2016 jobbet med internasjonalt barnevern gjennom dialog og samarbeid med andre lands barnevernsmyndigheter og målrettet informasjonsarbeid inn mot utenriksstasjonene i Norge. Formålet er å bli kjent med andre lands barnevernsystemer, etablere et åpent og konstruktivt samarbeidsklima og gi faktabasert, nyansert informasjon om norsk barnevern.

Bufdir har i samarbeid med Utenriksdepartementet (UD) og Barne- og familiedepartementet (BFD) arrangert årlige seminarer for ambassadene og konsulatene i Norge. Vinteren 2021 arrangerte Bufdir, UD og BFD et webinar om norsk barnevern for utenriksstasjonene.

På grunn av pandemien har det vært begrensninger knyttet til å arrangere bilaterale møter om barnevern med andre lands myndigheter, men høsten 2021 tok Bufdir imot to utenlandske delegasjoner fra henholdsvis Slovakia og Estland, hvor vi delte kunnskap og utfordringer på barnevernsområdet.

Bufdir erfarer at disse aktivitetene er særlig viktig nå i den omdømmesituasjon sakene mot Norge i Menneskerettsdomstolen i Strasbourg har skapt. Vi erfarer at åpen dialog og målrettet informasjonsarbeid bidrar til å styrke samarbeidet over landegrenser og omdømmet til norsk barnevern.

Våren 2021 har Kommunenes Sentralforbund (KS) og Bufdir utarbeidet en handlingsplan. Målet med handlingsplanen er å styrke tilliten til barnevernet, og sett i et internasjonalt perspektiv står økt kunnskap i barneverntjenestene om håndtering av barnevernssaker på tvers av landegrenser sentralt.

Veiledning til barnevernstjenester om barn av fremmedkrigere

Bufdir fikk i 2019 oppdrag fra Barne- og familiedepartementet å bistå berørte barneverntjenester med veiledning om håndtering av saker som gjelder barn som kommer til Norge fra Syria og andre krigsområder. Bufdir har tidligere utarbeidet informasjonsskriv med sjekkliste til landets barneverntjenester som et ledd i dette. Til nå har det kommet åtte barn til Norge, det siste barnet kom høsten 2021. Bufdir har bistått i koordinering forut for ankomst samt gitt råd og veiledning til de aktuelle barneverntjenestene.

Evakuering av barn fra Afghanistan

Bufdir har i 2021 også bistått i arbeidet knyttet til evakuering av barn fra Afghanistan, med avklaringer og koordinering i forkant av ankomst. Bufetat har gitt god bistand og omsorg til barn som kom alene til Norge.

Mål for likestilling og ikke-diskriminering

fra tildelingsbrevet

- › Et mindre kjønnsdelt arbeidsmarked
- › Færre barrierer mot deltakelse for personer med funksjonsnedsettelse
- › Fremme universell utforming på de områdene hvor utfordringene er størst
- › Ivareta lhbtqi-personers rettigheter, bidra til åpenhet og waktivt motarbeide diskriminering
- › Bekjempe rasisme, hat og diskriminering på grunn av etnisitet og religion
- › Fremme likestilling og ikke-diskriminering internasjonalt gjennom multilateralt samarbeid (FN, OECD, EU/EØS, Europarådet, Nordisk samarbeid)

3.4

Likestilling og ikke-diskriminering

Alle mennesker i Norge skal ha samme rettigheter og muligheter uansett kjønn, etnisitet, religion, funksjonsnedsettelse eller seksuell orientering og kjønnsidentitet. Likestilling betyr at alle mennesker har lik verdi, like muligheter og like rettigheter. Diskriminering er et brudd på menneskerettighetene, og som har konsekvenser for både enkeltpersoner og samfunnet.

Buudir har et sektorovergripende ansvar for likestilling. Det vil si at vi bistår, samarbeider og er pådriver overfor andre sektorer med kunnskap om likestilling. Vi analyserer utviklingen og vi gjennomfører og samordner handlingsplaner og satsinger. Vi bidrar også til at likestillingsfeltet er godt koordinert i vårt samarbeid med andre myndigheter. En del av vårt samfunnsoppdrag er å jobbe for et mindre kjønnsdelt arbeidsmarked, bygge ned barrierer og fremme likestilling for personer med funksjonsnedsettelse, fremme universell utforming der det er størst behov, og å ivareta lesbiske, homofile, bifile, trans, interkjønn eller queer (lhbtqi)-personers rettigheter. Vi skal også jobbe for å motarbeide rasisme og hatefulle ytringer. Vi etterstreber et interseksjonelt perspektiv i vårt arbeid. Det vil si at vi er bevisst på at flere diskrimineringsgrunnlag kan virke sammen og skape en kvalitativt annen form for diskriminering.

Likestillings- og diskrimineringsloven skal bidra til reell likestilling i samfunnet vårt. I mange tilfeller er manglende deltakelse og likestilling knyttet til overordnede strukturer og innretninger som virker diskriminerende overfor personer eller befolkningsgrupper. I tillegg til å forby

diskriminering, pålegger lovverket at vi jobber aktivt for likestilling. Arbeidsgivere og offentlige myndigheter har en viktig rolle i dette arbeidet. Aktivitets- og redegjørelsespliktene (ARP) ble styrket fra 1. januar 2020. Målet er å fremme likestilling og hindre diskriminering. Bufdirs veiledning til arbeidsgiveres og offentlige myndigheters aktivitets- og redegjørelsesplikter, fikk i 2021 et nytt digitalt uttrykk. Buudir har aktivt løftet frem offentlige myndigheters ARP i dialog med andre direktorater.

Digitaliseringen av samfunnet har åpnet for å jobbe for likestilling på nye måter, men også medført risiko for diskriminering og digitalt utenforskap. I 2021 har Buudir igangsatt to forskningsprosjekter som skal se på risiko for diskriminering som følge av digitalisering og bruk av kunstig intelligens i offentlig sektor. Direktoratet har gitt flere innspill til regjeringens arbeid med likestillt og etisk bruk av kunstig intelligens. I tillegg deltar direktoratet i ulike faglige nettverk om digitalisering og etikk.

Budirs likestillingsstrategi (2019 -2021) gikk ut i 2021. Målet med strategien var å utvikle Budirs rolle og arbeid på likestillingsområdet og derigjennom øke legitimiteten. Vi vurderer at måloppnåelsen har vært god. Buudir har blitt mer synlig som likestillingsdirektorat, vi har blitt kjent for flere og kompetansen vår er mer etterspurt. Som en del av strategien etablerte vi i fjor Budirs likestillingsråd. Rådet har en viktig funksjon for Buudir og det gir gode og konstruktive innspill til vårt helhetlige arbeid med likestilling.

Bufdirs likestillingsstrategi ble utarbeidet på en tid hvor direktoratet hadde behov for å systematisere en retning og utvikle rolleforståelse. Dette er langt på vei oppnådd i strategiperioden. Vi har på denne bakgrunn besluttet at vi ikke skal utarbeide en ny strategi, samtidig som vi vurderer at direktoratet fortsatt bør ha et retningsgivende dokument som kan bidra til et helhetlig, langsiktig, koordinert og systematisk arbeid på hele likestillingsområdet. Det er blant annet behov for å oppdatere utfordringsbildet, videreutvikle vår sektorovergripende rolle og synliggjøre dette og våre prioriteringer på våre nettsider. Dette arbeidet er i gang, og det vil fortsette i 2022.

Bufdirs likestillingsstrategi (2019-2021)

I 2019 utarbeidet Bufdir en treårig strategi med formål om å synliggjøre, videreutvikle og styrke direktoratets rolle som sektorovergripende fagdirektorat for likestilling og ikke-diskriminering. Bufdir vurderer måloppnåelsen som generelt sett god. Arbeidet med å synliggjøre Bufdir som likestillingsdirektorat har vært vellykket, og vi får tilbakemeldinger om at direktoratet fremstår som kunnskapsrikt og tydelig.

Konsekvenser av koronapandemien

Bufdir har fått i oppdrag å følge med på, og kartlegge likestillingskonsekvenser av koronapandemien. I 2021 publiserte Bufdir fire rapporter om likestillingskonsekvenser av pandemien. Den siste rapporten Bufdir

har publisert, fra august 2021, oppsummerer tilgjengelig kunnskap om likestillingskonsekvenser av pandemien på grunn av forhold som kjønn, etnisitet, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, alder osv.

Bufdir har videre finansiert og samarbeidet om flere undersøkelser om pandemiens konsekvenser for likestilling. En samlet oversikt over Bufdirs rapporter og prosjekter finnes tilgjengelig på Bufdirs nettsider⁹².

Bufdirs kartleggingsarbeid viser at likestillingsperspektivet og sårbarhetsfaktorer som eksisterte i forkant av pandemien er relevant for å forstå de fulle ringvirkningene og konsekvensene av pandemien og smittevern-tiltakene. Selv om vi ikke med sikkerhet kan slå fast de fulle og langsiktige konsekvensene pandemien har fått for likestillingen, tyder tilgjengelig kunnskap på at pandemien har rammet bredt, men skjevt langs de ulike likestillingsdimensjonene.

Offentlige myndigheter bør fortsette å følge med på hvordan pandemien og de tilhørende tiltakene påvirker ulike grupper i samfunnet. Bufdir mener videre at lærdom fra pandemien bør brukes for å tilpasse og eventuelt målrette ulike tjenester og tiltak. Dette er viktig for å beskytte og hindre negative konsekvenser av pandemien for enkeltgrupper på kort og lengre sikt, og for å fremme likestilling, likeverdige tjenester og tilgjengelig informasjon – i og utenom krisesituasjoner.

Bufdir har i 2021 sett behov for en mer helhetlig tilnærming til arbeidet med å fremskaffe kunnskap om konsekvenser av pandemien på direktoratets fagområder. For å sikre økt forskningsbasert kunnskap om likestillingskonsekvenser av pandemien, lyste Bufdir i 2021 ut et større forskningsoppdrag.

92 <http://www.bufdir.no/likestillingkorona>

OsloMet v/NOVA i samarbeid med flere andre forskningsinstitusjoner fikk oppdraget Langsiktige konsekvenser av covid-19-pandemien for oppvekst og likestilling⁹³. Et viktig formål med prosjektet er å bidra med ny kunnskap som kan danne grunnlag for anbefalinger til tiltak som kan dempe eller snu negative virkninger av pandemien.

3.4.1

Deltagelse i utdanning og arbeidsliv

Bufdir jobber aktivt for å fremme deltakelse og likestilling i utdanning og arbeidsliv. Dette gjør vi gjennom innsatser på noen prioriterte områder. Formålet er å utarbeide og iverksette treffende tiltak som i første omgang gjør en forskjell for enkeltmennesker og som på sikt vil kunne påvirke etablerte strukturer som er til hinder for deltakelse og likestilling.

Bufdir har siden 2018 bygget opp kunnskap og kompetanse knyttet til arbeid med å motvirke kjønnsdelte utdanningsvalg. Utdanningsvalg er hovedårsaken til kjønnsdelingen i det norske arbeidsmarkedet. I 2021 har vi fortsatt arbeidet med å kartlegge og dele informasjon om gode tiltak. Vi har utviklet en nettressurs med eksempler på tiltak og informasjon som skal inspirere ungdomsskoler og samarbeidspartnere i arbeidet med å forberede elevene for videre utdanningsvalg. Nettsiden er delt i kanaler som når karriereveiledere og lærere som arbeider med utdanningsvalg. Nettressursen skal i 2022 utvides til også å gjelde videregående opplæring.

Helse- og omsorgssektoren er svært kjønnsdelt. I 2021 har vi utredet rollemodelltiltak som skal bidra til å rekruttere flere menn til sektoren. I 2022 skal vi følge opp anbefalingene i

Tilskudd

I underkant av 400 millioner kroner ble i år tildelt gjennom våre tilskuddsordninger for å øke muligheten for bedre levekår for personer med funksjonsnedsettelse, og styrke deres sjanser til å delta og påvirke på lik linje med andre i samfunnet gjennom sine interesseorganisasjoner og tilpassede fritidstiltak. Ulike minoritetsgrupper får møte andre i samme situasjon, kjempe for sin sak, arbeide for holdningsendringer og øke kompetansen og forståelsen for likestilling i samfunnet.

For mer detaljer, se kapittel 3.5 og vedlegg 6.

Mål

Et mindre kjønnsdelt arbeidsmarked

- > Kunnskap om tiltak for å motvirke kjønnsstradisjonelle utdannings- og yrkesvalg

utredningen. Vi skal også spre informasjon om gode tiltak og annen relevant kunnskap til aktører som er relevante for unges utdanningsvalg. Vi ønsker å utvikle mer systematiske samarbeid og bidra til erfaringsdeling.

⁹³ <https://www.oslomet.no/forskning/forskningsprosjekter/langtidskonsekvenser-korona-oppvekst-likestilling>

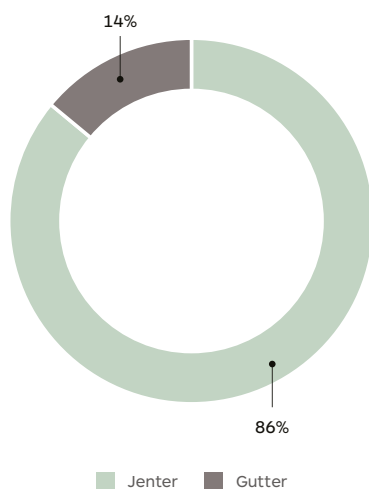
Det er fremdeles en utfordring at tiltak for å fremme kjønnsutradisjonelle valg er fragmentert og stort sett består av små, spredte prosjekter. Tiltakene er i liten grad evaluert, og det finnes få etablerte fora for å dele erfaringer og kunnskap eller incentiver for å etablere eller videreutvikle godt arbeid i skole og utdanning. Bufdir mener det er behov for en omfattende og koordinert nasjonal innsats, særlig knyttet til de mest kjønnsdelte sektorene og utdanningene. Det er videre behov for mer systematisk arbeid regionalt. Pilotprosjektet «Større mangfold – mer frihet», som gjennomføres av Likestillingssenteret i Agder, i samarbeid med Likestillingssenteret på Hamar, KUN i Steigen, samt Reform – ressurscenter for menn, fikk midler i 2021. Piloten har som formål å utvikle regionale tiltaksplaner, øke kompetansen og utvikle en overførbar metodikk som sikrer kjønnsperspektiv i karriere- og utdanningsveiledningen.

Visste du at...

uttaket av foreldrepermisjon er langt fra likedelt i dag? Lengden på fedrekvoten har stor betydning for permisjonsuttaket for fedre. For arbeidstakere innenfor akademiske yrker virker fedre å være mer tilbøyelige for å ta en større andel av foreldrepermisjonen enn innen andre yrker, men det er fremdeles ikke likedelt. Foreldrenes tilknytning til arbeidsmarkedet har også stor innvirkning på om foreldrepenger tas ut i det hele tatt. Dette fant SSB i en analyse⁹⁴ gjort på oppdrag fra Bufdir.

Figur 24

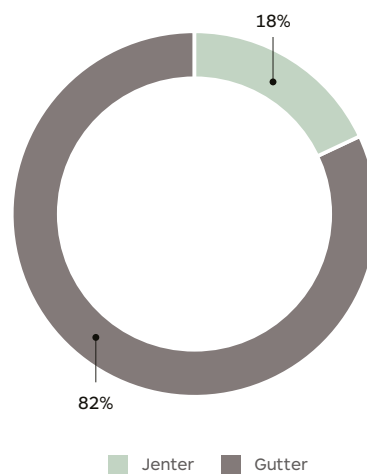
86 % av elevene som valgte helse- og oppvekstfag på videregående skole i 2021 var jenter.

(Kilde: SSB, tabell 13160)

Figur 25

82 % av elevene som valgte teknologi- og industrifag på videregående skole i 2021 var gutter.

(Kilde: SSB, tabell 13160)

⁹⁴ <https://www.ssb.no/befolkning/likestilling/artikler/lengst-pappaperm-blant-laerere-men-langt-fra-en-likedeling>

3.4.2

Likestilling av personer med funksjonsnedsettelse

Personer med funksjonsnedsettelse er ikke fullt ut likestilte i det norske samfunnet.

Enkeltindivider opplever fortsatt diskriminering og trakassering. Mange møter barrierer i form av negative holdninger og fysiske, strukturelle og organisatoriske forhold som hindrer likestilt deltakelse i samfunnet. Mange får ikke den individuelle støtten og tilretteleggingen som er nødvendig for å sikre en likestilt tilgang til grunnleggende rettigheter, som trygghet, utdanning, helse og arbeid.

FN-konvensjonen CRPD pålegger statene å sikre en likestilt tilgang til menneskerettighetene for personer med funksjonsnedsettelse.

Likestilling skal oppnås både ved å beskytte enkeltindivider mot diskriminering, bygge ned strukturelle former for diskriminering samt sikre tilrettelegging og støtte. Tradisjonelt har det vært et ensidig fokus på den enkeltes diagnoser og hjelpebehov. Konvensjonen vektlegger betydningen av å bygge opp et samfunn som tar hensyn til, og er tilgjengelig for hele mangfoldet i befolkningen. Dette innebærer både fysisk tilrettelegging, og at den enkelte får tilgang på tjenester som gjør hen likestilt og gir mulighet til å delta og bidra i samfunnet.

Et godt og relevant kunnskapsgrunnlag er avgjørende for arbeidet med økt likestilling av personer med funksjonsnedsettelse. I 2021 startet Bufdir arbeidet med å styrke kunnskapsgrunnlaget om likestilling av personer med funksjonsnedsettelse. Arbeidet skal bidra til synliggjøring av likestillings-, diskriminerings- og menneskerettsutfordringer blant personer med funksjonsnedsettelse på tvers av sektorer, og kunnskapsbehov på området. I 2021 kom to rapporter som NOVA har utarbeidet på

Mål

Færre barrierer mot deltakelse for personer med funksjonsnedsettelse

- > Andel personer med funksjonsnedsettelse som deltar på ulike samfunnsområder
- > Spredning av Bufdirs nettressurser om likestilling av personer med funksjonsnedsettelse

Visste du at...

- > for å bli innkalt til intervju, må rullestolbrukere sende nesten dobbelt så mange jobbsøknader som søkere uten funksjonsnedsettelse, selv med identiske kvalifikasjoner?
- > jobbsøkere som signaliserer psykiske helseutfordringer må søke på 1,4 ganger så mange jobber som likt kvalifiserte søkere uten psykiske helseutfordringer?

oppdrag fra Bufdir: «Velferdstjenester til familier med barn med funksjonsnedsettelse under koronapandemien»,⁹⁵ og «Ivaretagelse av rettighetene til barn med funksjonsnedsettelse».⁹⁶

Bufdir følger opp kunnskapsbehov knyttet til covid-19 som framkommer i rapportene, i et større forskningsoppdrag om langtidskonsekvenser av koronapandemien for oppvekst og likestilling.

⁹⁵ <https://bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005312>

⁹⁶ <https://bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005358>

Bufdir samarbeider med SSB om statistikk og kunnskap som dokumenterer status for likestilling av personer med funksjonsnedsettelse. Bufdir er videre i dialog med sektordirektoratene for å utvikle og dokumentere status for likestilling.

Vi vil fortsette arbeidet med å sikre et godt kunnskapsgrunnlag fremover, blant annet med sikte på Norges rapportering til CRPD-komiteen i 2023.

Bufdir har tett dialog med direktorater og interesseorganisasjoner i oppfølgingen av Solberg-regjeringens handlingsplan for likestilling av personer med funksjonsnedsettelse. Bufdir og andre direktorater har jobbet med å forankre innsatsen i CRPD, og sett på hvordan konvensjonen kan bidra til økt koordinering og innsats på tvers av sektorene.

CRPD-prosjektets mål er å gi statsforvaltere og kommuner opplæring i CRPD med sikte på bedre lokal gjennomføring av konvensjonen. Bufdir har utviklet opplæringsmateriell om konvensjonens artikkel 24 om utdanning og artikkel 19 om rett til å delta i samfunnet. Per nå er fire statsforvaltere og 25 kommuner med i prosjektet, som fra 2023 skal utvides til hele landet. Kommunene gir

Visste du at...

stiftelsen HELT MED arbeider for at mennesker med utviklingshemming skal få samme muligheter som andre til å velge blant jobber de er interesserte i. Gjennom HELT MED har 160 utviklingshemmede fått fast jobb i det ordinære arbeidslivet. HELT MED får tilskudd fra Bufdir.

Visste du at...

Bufdir delte ut nærmere 25 millioner kroner i 2021 for å bedre levekårene og livskvaliteten for personer med funksjonsnedsettelse? Et av prosjektene som fikk tilskudd var Hørselshemmedes landsforbunda podcast-serie «Hør på meg», der personer med nedsatt hørsel forteller om sine opplevelser i arbeidslivet.

tilbakemelding om at de har blitt mer bevisste på CRPD og er motiverte for å jobbe med å fremme menneskerettighetene. En utfordring er imidlertid at det er uklart hvor langt forpliktelsene strekker seg. I tillegg meldes det om utfordringer knyttet til manglende kompetanse, ressurser, holdninger og kultur osv. Regjeringen har i Hurdalsplattformen sagt at de vil inkorporere CRPD i norsk lov. Dette vil være viktig for å skape økt legitimitet for arbeidet i kommunene.

Bufdir ser at det er behov for å arbeide enda mer målrettet for bevisstgjøring og holdningsendring. Selv om personer med funksjonsnedsettelse er en svært mangfoldig og sammensatt gruppe, som omfatter både fysiske, sensoriske, psykiske, kognitive og intellektuelle funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom, er samfunnet preget av stereotype oppfatninger om personer med funksjonsnedsettelse. Dette preger omtale og bildebruk i kommunikasjon om funksjonsnedsettelse.

Bufdir jobber med å videreutvikle nettressursene om likestilling med tanke på økt kvalitet og tilgjengelighet for brukerne. Antall unike sidehenvisninger på levekårsstatus har gått opp med om lag 5 prosent siden i fjor.

3.4.3

Aktivitets- og redegjørelsesplikten

Bufdir har i løpet av 2021 jobbet med å utvikle og forbedre veiledningen til arbeidsgivere og offentlige myndigheter om deres aktivitets- og redegjørelsesplikter (ARP) i likestillingsarbeidet. Sentrale samarbeidspartnere har vært arbeidslivets parter, Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO), DFØ og SSB. Vi vil også trekke fram det gode samarbeidet med de regionale likestillingssentrene i arbeidet med veiledning i forbindelse med aktivitets- og redegjørelsespliktene, som vi vil fortsette i perioden framover.

Høsten 2021 inngikk Bufdir avtale med Institutt for samfunnsforskning som skal forske på ARP frem til 2026. Kunnskapen som kommer fram i oppdraget skal gi økt kompetanse om ARP og verdien av aktivt likestillingsarbeid hos offentlige myndigheter, arbeidsgivere, arbeidslivets parter og andre interessenter. Bufdir ser fortsatt behov for økt innsats for å gjøre pliktene og Bufdirs veiledere mer kjent.

Særlig om arbeidsgiveres aktivitets- og redegjørelsesplikter

I 2021 har Bufdir videreutviklet veilederen til arbeidsgivers aktivitets- og redegjørelsesplikter i ny digital mal. Både form og innhold er oppdatert etter innsikt fra brukertesting.

Et viktig hensyn i Bufdirs arbeid er at produktene vi utvikler skal kunne gjenbrukes og være enkelt tilgjengelige for arbeidsgivere, tillitsvalgte og ansatte som jobber med HR- og personalspørsmål. Vinteren 2021/2022 har Bufdir laget og planlagt webinarer om arbeidsgiveres aktivitets- og redegjørelsesplikter. Disse blir omarbeidet til kortere opplæringsvideoer tilgjengelig på nett.

Bufdir opplever stor interesse og etterspørsel etter pliktene og veiledning blant arbeidsgivere

og tillitsvalgte. I året som kommer vil vi fortsette å jobbe for å gjøre pliktene og Bufdirs veileder enda mer kjent og synlige.

Særlig om offentlige myndigheters aktivitets- og redegjørelsesplikter

I 2021 ble det publisert en egen veileder for offentlige myndigheters arbeid med pliktene, i ny digital drakt. I denne veilederen har Bufdir utviklet forslag til indikatorer offentlige myndigheter kan bruke i deres kartlegging av status for likestilling på sitt område. Det ble laget egne indikatorer for sektorene helse, kultur og idrett, og landbruk, i tillegg til et generelt indikatorsett for samtlige sektorer.

Bufdir har i 2021 satt aktivitets- og redegjørelsespliktene på dagsorden i eksisterende samarbeidsforum med andre offentlige myndigheter, og har også invitert relevante direktorater til et eget informasjonsmøte om pliktene i forbindelse med likestillingskonsekvenser av koronapandemien. Bufdir ser fortsatt behov for økt kunnskap om pliktene, Bufdirs veileder og gevinster ved planmessig og aktivt likestillingsarbeid blant myndigheter nasjonalt, regionalt og lokalt, og vil prioritere dette i året som kommer.

Hva er ARP?

Aktivitets- og redegjørelsespliktene i likestillings- og diskrimineringsloven gir alle arbeidsgivere og offentlige myndigheter plikt til å jobbe forebyggende, aktivt, målrettet og planmessig for å fremme likestilling og hindre diskriminering. Arbeidet skal dokumenteres og redegjøres for. ARP handler om arbeidsgivere og offentlige myndigheters forebyggende arbeid.

3.4.4

Universell utforming

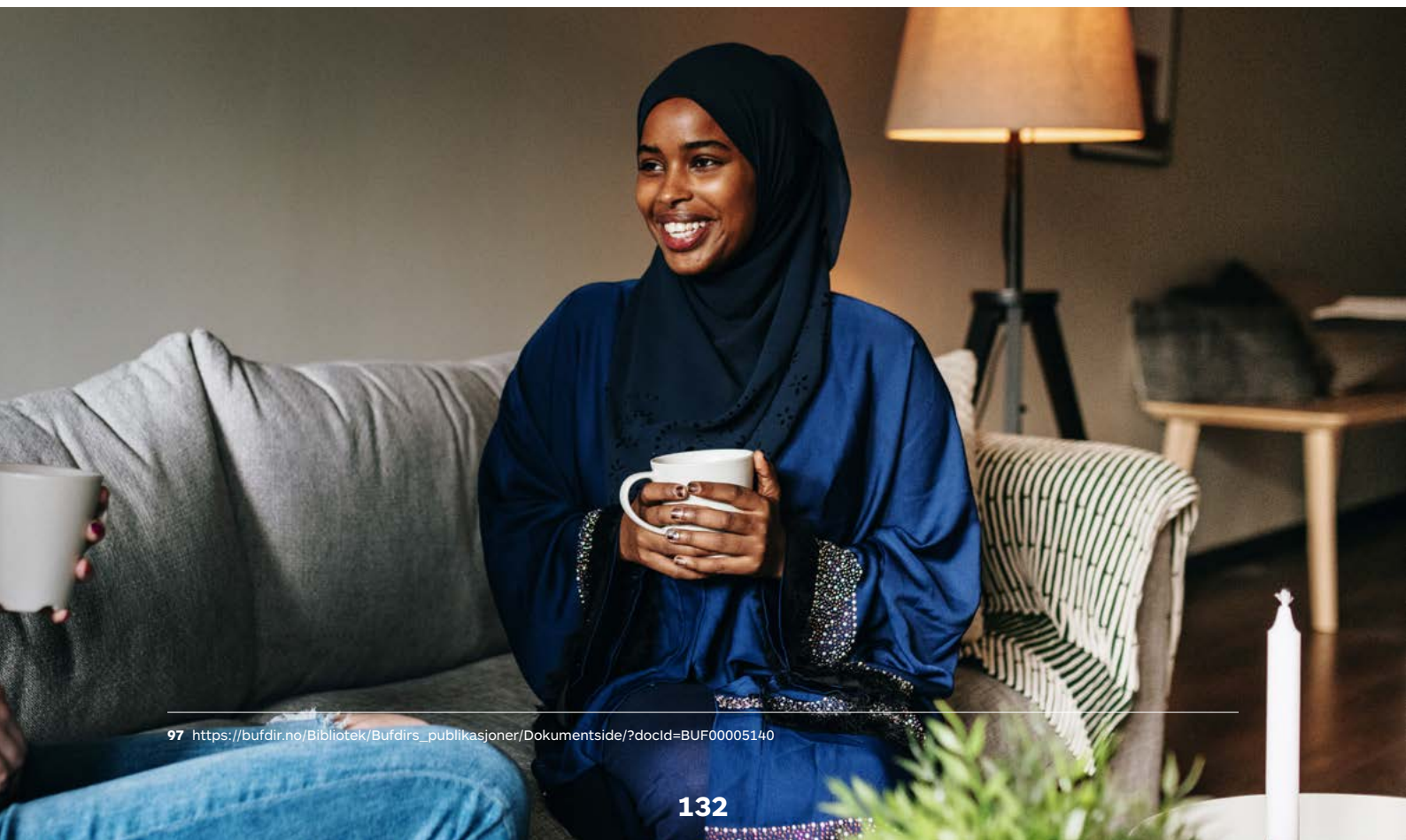
Universell utforming handler om å utforme samfunnet slik at så mange som mulig, uavhengig av livsfase eller funksjonsnedsettelse, kan delta aktivt i samfunnet på like vilkår. Bufdir jobber bredt og sektorovergrepene for å fremme universell utforming på de områdene der utfordringene er størst.

Bufdirs tilstandsanalyse fra 2020⁹⁷ viser at det fortsatt er manglende kunnskap om status for universell utforming på flere områder. Selv om samfunnet stadig blir mer universelt utformet, er det for eksempel en stor utfordring at eksisterende publikumsbygg, som skolebygg, ikke er universelt utformet. Analysen viser også til at kommuner har behov for økt kompetanse og kunnskap om hvordan hensyn til universell utforming kan ivaretas å en god måte i planleggingsfasen.

Mål

Fremme universell utforming på de områdene hvor utfordringene er størst

- > Universell utforming av eksisterende omgivelser
- > Samordning av innsats fra offentlig sektor
- > Tydelig forståelse av at universell utforming er en samfunns kvalitet med verdi for hele befolkningen
- > Kunnskap om kostnader knyttet til universell utforming
- > Implementering av universell utforming på nye og eksisterende fag- og samfunnsområder
- > Kunnskapsstatus for universell utforming i Norge

⁹⁷ https://bufdir.no/Bibliotek/Bufdirs_publicasjoner/Dokumentside/?docId=BUF00005140

For å bidra med informasjon til hvordan kommunene kan kartlegge graden av universell utforming i sine skolebygg har Bufdir i 2021 jobbet med å utvikle informasjonsmateriale i form av en nettside og film. Bufdir har også gitt støtte til Norske Arkitekters Landsforbund, til et pilotprosjekt for å utvikle eksempler på gode måter å planlegge oppgradering av eksisterende skoleanlegg, ut fra prinsippene om universell utforming og sambruk.

Manglende universell utforming er også en utfordring i arbeidslivet. Blant annet er digitale barrierer en utfordring. I 2021 gjennomførte advokatfirmaet Kluge, på oppdrag fra Bufdir, en juridisk utredning for å se på hvilke områder innen IKT på arbeidsplassen som ennå ikke er regulert gjennom gjeldende rett. Utredningen viser at mange sentrale løsninger ikke er regulert, noe som vanskeliggjør yrkesdeltakelse for flere med behov for universell utforming av IKT-løsninger. Bufdir vurderer at det er behov for videre undersøkelser av konsekvensene av å innføre ytterligere plikter til universell utforming av IKT på arbeidsplassen.

Bufdir har flere nettverk for universell utforming. Bufdir har gjennom nettverksarbeid innen områdene transport, bygg og IKT videreført samarbeid og felles innsats for å fremme universell utforming. Det byggefaglige nettverket har deltakere på direktoratsnivå, mens de to andre nettverkene har deltakere både fra sivil samfunn og næringsliv, i tillegg til offentlig sektor. En samarbeidsgruppe med Helsedirektoratet, Utdanningsdirektoratet og Bufdir samarbeider

Fakta

I 2021 fikk 13 kommuner tilskudd fra Bufdir til å kartlegge graden av universell utforming ved sine grunnskoler.

Visste du at...

Stortinget har vedtatt oppdaterte krav til universell utforming av nettsted og apper som følge av EUs webdirektiv (WAD)? Regelverket trer i kraft 1. februar 2022 og ble vedtatt 28. mai 2021. Det blir innføringstid på 1 år, og nye krav gjelder fra og med 1. februar 2023

om å fremme universell utforming i barnehage og skoleanlegg. Bufdir har også bidratt inn i KS-nettverket. Bufdir vurderer nettverk som et viktig og nyttig virkemiddel for å få til erfaringsutveksling, samarbeid og fremdrift på området universell utforming.

Bufdir er i dialog med Nordens velferdssenter for å få oversikt over relevante samfunnsøkonomiske analyser fra de nordiske landene samt se på mulige områder hvor det kan være nyttig for et eller flere nordiske land å samarbeide om å utføre en samfunnsøkonomisk analyse. Vi tar sikte på å få en rapport om dette i 2022.

Visste du at...

algoritmer kan være diskriminerende? Kunstig intelligens spiller en stadig større rolle i samfunnet, og kan bidra til å fremme inkludering, mangfold og likebehandling. Samtidig kan det innebære en risiko for diskriminering. I 2021 la Europakommisjonen fram et forslag til en europeisk regulering av kunstig intelligens ut ifra en risikobasert tilnærming⁹⁸.

⁹⁸ <https://www.stortinget.no/no/Hva-skjer-pa-Stortinget/EU-EOS-informasjon/EU-EOS-nytt/2021/eueos-nytt-23.-april-2021/historisk-eu-regulering-av-kunstig-intelligens-ai/>

3.4.5

Hatefulle ytringer

Vi har mer kunnskap om fenomenet hatefulle ytringer og hvordan det arter seg i dag enn hva tilfellet var i 2016 da Solberg-regjeringen la fram Strategi mot hatefulle ytringer (2016-2020).⁹⁹ Innsatsen de siste årene har gitt økt bevissthet om hva hatefulle ytringer er, noe som blant annet økningen av antall anmeldelser av hatkriminalitet kan ses som et uttrykk for.

Arbeidet mot hatefulle ytringer omfatter også flere grupper i dag enn for noen år siden. De siste årene har for eksempel mange politisk aktive opplevd trusler, hatytringer og andre plagsomme henvendelser og dette er blitt løftet som et demokratisk problem. Høsten 2021 kom en egen veileder om forebygging og håndtering av hatefulle ytringer, hets og trusler mot politikere.

Figuren under viser at det i 2020 var en liten nedgang i antall anmeldelser av hatmotivert kriminalitet. 2020 var et spesielt år med pandemien og iverksatte smitteverntiltak. Dette har påvirket omfang av arrangementer,

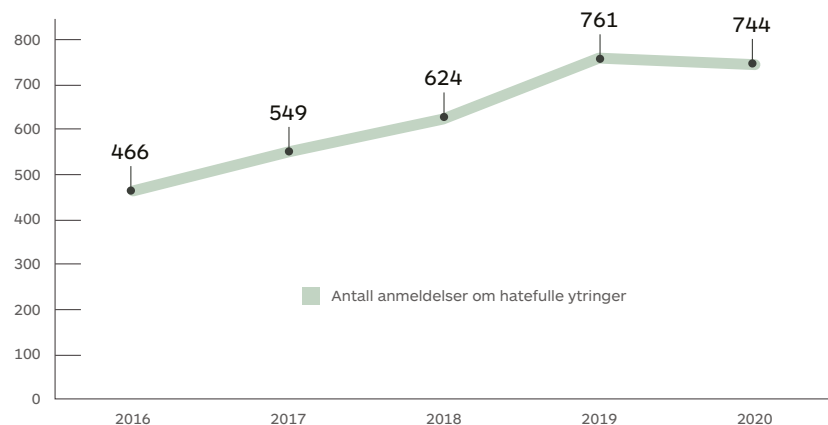
Fakta

Kristiansand kommune inkluderte i 2021 arbeidet med hatytringer og hatkriminalitet i sin strategi for å forebygge kriminalitet.¹⁰⁰ Strategien forplikter kommunen til å forebygge, avdekke og håndtere ulike situasjoner der hatytringer og hatkriminalitet skjer. Målet med strategien er at «Kristiansand er en trygg og inkluderende by hvor ingen er utsatt for hatytringer eller hatkriminalitet». Planen inkluderer og har hele befolkningen som målgruppe, men er særlig rettet mot utsatte grupper som er vernet av diskrimineringsloven.

aktiviteter og uteliv, noe som politiet også mener kan være en mulig forklaring på nedgangen. Samtidig viser de til at det er naturlig med en nedgang eller en stabilisering etter en periode med sterk økning¹⁰¹.

Figur 26

Anmeldelser om hatefulle ytringer. Per år 2016-2021 i antall.

(Kilde: Politiets STRASAK rapport 2020)

⁹⁹ https://www.regjeringen.no/contentassets/72293ca5195642249029bf6905ff08be/hatefulleytringer_uu.pdf

¹⁰⁰ <https://www.kristiansand.kommune.no/contentassets/d1190c7642624c2385c267b82e20657f/kristiansand-kommune---kriminalitetsforebyggende-plan-skisse-08.06.21.pdf>

¹⁰¹ <https://www.politiet.no/globalassets/04-aktuelt-tall-og-fakta/strasak/2020/strasak-2020---anmeldt-kriminalitet-og-straffesaksbehandling.pdf>

Buudir opplever at mange aktører ønsker å bidra til å forebygge og bekjempe hatefulle ytringer både gjennom å legge til rette for dialog, utvikle tiltak eller å knytte det til innsats som allerede finnes på tilgrensede områder, for eksempel arbeidet mot trakassering, mobbing og radikaliserings. Innsatsen mot hatefulle ytringer er også rettet mot flere grupper nå enn tidligere. Direktoratet opplevde stor pågang til søknader til tilskuddsordningen mot rasisme, diskriminering og hatefulle ytringer som ble lansert i 2021. Flere av prosjektene omhandler tiltak mot hatefulle ytringer. Både denne og andre innsatser har bidratt til et bredt engasjement i arbeidet for at alle, uavhengig av identitet og bakgrunn, skal kunne delta i samfunnsdebatten.

Utvikling av forskningsbasert kunnskap og statistikk om hatefulle ytringer har vært og vil fortsatt være Buudirs sterkeste virkemiddel for å bistå med politikktutvikling på dette området.

Buudir har i 2021 innhentet innspill om utfordringsbildet og behov for videre innsats for å forebygge og bekjempe hatefulle ytringer.

Fakta

En medieanalyse, utført av Retriever på oppdrag fra Buudir, har undersøkt hvordan koronapandemien påvirker debattkulturen i kommentarfelt knyttet til redaksjonelle mediers Facebook-sider¹⁰². Et hovedfunn var at kommentarer med negativ og nøytral tone økte under pandemien, på bekostning av positive, humoristiske og sarkastiske ytringer.

Dette arbeidet er en oppfølging av en av anbefalingene fra evalueringen av regjeringens strategi mot hatefulle ytringer.¹⁰³ Innspillene ble innhentet gjennom en nasjonal konferanse om hatefulle ytringer, tre digitale innspillmøter samt en nettbasert undersøkelse til aktører på feltet. Buudir vurderer at det er viktig å følge med på utviklingen av hatefulle ytringer i samfunnet. Videre anbefaler direktoratet at barn og unge særlig bør prioriteres i den videre innsatsen. Buudir har samlet innspillene og tilbakemeldingene i et notat til Kultur- og likestillingsdepartementet.

Fakta

ISF har, på oppdrag fra Buudir, undersøkt hvem som deltar i opphetede og aggressive nettdebatter, hvorfor de deltar, og hvordan de selv forstår og begrunner uttrykksformene sine.¹⁰⁴ Resultater fra spørreundersøkelsen viser bl.a. at om lag 5 prosent jevnlig deltar i debatter med en hard tone, mens rundt 1–2 prosent skriver netthets i form av hetsende, rasistiske eller hatefulle ytringer. Videre er det en tydelig sammenheng mellom det å delta i harde nettdebatter, det å ytre seg hetsende og det å selv være utsatt for hatytringer. Intervjuer med debattdeltagere viser at folk har ulike motivasjoner for å delta i opphetede og aggressive nettdebatter. Kunnskapen som vi har fått fra prosjektet vil bli tatt inn i det videre arbeidet med å forebygge og forhindre hatefulle ytringer.

¹⁰² <https://buudir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005322>

¹⁰³ Lid, S., Liudden, T.M., Leirvik, M.S. 2020. Evaluering av regjeringens strategi mot hatefulle ytringer. Oslo: NIBR.

¹⁰⁴ Nadim, M. Thorbjørnsrud, K., Fladmoe, A. 2021. Gråsoner og grenseoverskridelser på nettet. En studie av deltagere i opphetede og aggressive nettdebatter. Oslo: Institutt for samfunnsforskning.

3.4.6

LHBTIQ-personers levekår

Bufdir har som mål å ivareta lhbtqi-personers rettigheter, bidra til åpenhet og aktivt motarbeide diskriminering. Holdningene til lhbtqi-personer har blitt mer positive det siste tiåret. Likevel har én av fire lhbtqi-personer opplevd hatytringer, og 36 prosent har blitt utsatt for nedsettende kommentarer det siste året. «Homo» er fortsatt et av de vanligste skjellsordene i skolen.

Det er bekymringsfullt at tidligere opparbeidede lhbtqi-rettigheter er på vei tilbake i enkelte europeiske land. I ILGA-Europe sin årlige rangering av status på lhbtqi-feltet i Europa er Norge i dag på femte plass. Norge kom på fjerde plass i 2020, sjette plass i 2019, tredje plass i 2018 og andre plass i 2017.

I 2021 lanserte Bufdir levekårsundersøkelsen blant lesbiske, homofile, bifile og transpersoner «Seksuell orientering, kjønns mangfold og levekår»¹⁰⁵. Dette er den første norske undersøkelsen som gir tilnærmet representativ informasjon om hvordan transpersoner selv oppgir egen levekårssituasjon. Undersøkelsen viser at det var signifikant flere transpersoner enn cispersoner¹⁰⁶ som hadde opplevd fysisk eller psykisk skade, og som hadde redusert arbeidsevne på grunn av psykiske helseproblemer de siste 12 månedene. Det var også flere blant transpersoner enn cispersoner som hadde vært sykmeldt mer enn 1 måned sammenhengende siste 12 måneder. Høyere andeler blant transpersoner oppga at de hadde hatt selvmordstanker og selvmordsforsøk noen gang i løpet av livet. Det var signifikant høyere andeler blant transpersoner som hadde

Mål

Ivareta lhbtqi-personers rettigheter, bidra til åpenhet og aktivt motarbeide diskriminering

> Kunnskap om lhbtqi-personers levekår og livskvalitet

indikasjon på symptomer på depresjon og angst som tilsier at man vil ha behov for profesjonell oppfølging, enn blant cispersoner. For 2022 vil særlig utredningen om innføring av et tredje juridisk kjønn være et prioritert og viktig arbeid for Bufdir.

Bufdir har også bidratt til å gjøre kunnskapen fra levekårsundersøkelsen kjent, gjennom lansering under Oslo Pride, deltakelse på Skeive Sørlandsdager, Arctic Pride, og presentasjon for arbeidslivet gjennom nettverket «LHBT i arbeidslivet». Bufdirs kunnskapsportal på lhbtqi-området er oppdatert med nye tall og fakta fra undersøkelsen.

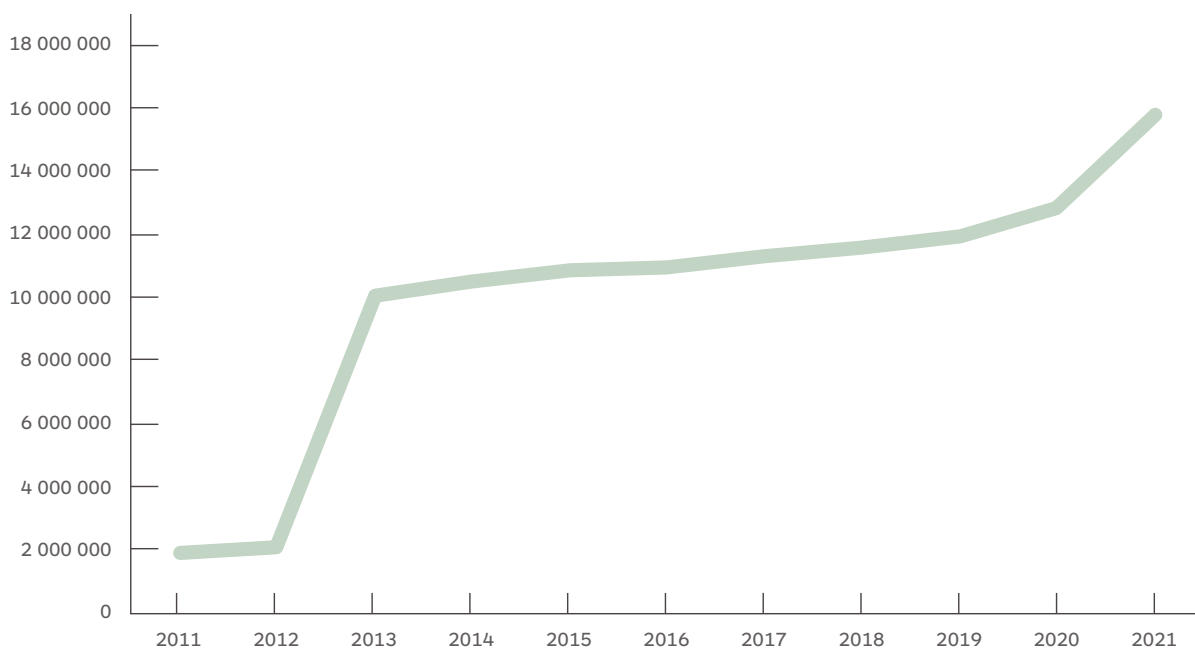
I tillegg til å formidle kunnskapen fra levekårsundersøkelsen, følger Bufdir opp funnene med blant annet ny relevant forskning. Vi inngikk i 2021 kontrakter om to forskningsprosjekter. Det ene skal se på hvorvidt helsetilbudet til personer med kjønnsinkongruens er likeverdig, og det andre skal se nærmere på fenomenet konverteringsterapi i Norge. Begge disse prosjektene vil kunne bidra med funn som vil kunne heve levekårene til skeive.

¹⁰⁵ Anderssen, N., Eggebø, H., Stubberud, E., Holmelid, Ø. 2021. «Seksuell orientering, kjønns mangfold og levekår. Resultater fra spørreundersøkelsen 2020». Bergen: Universitetet i Bergen.

¹⁰⁶ Å være cisperson, ciskjønn eller cis innebærer å identifisere seg med kjønn man fikk tildelt ved fødsel. Begrepet er tatt i bruk som en motsats til trans-begrepene og tydeliggjør at alle har en kjønnsidentitet.

Figur 27

Tildelte tilskudd til drift og aktiviteter for å styrke kjønns- og seksualitetsmangfold. 2011-2021 i kroner.

Som del av den årlige likestillingskoordinatoravtalen mellom Bufdir og SSB, ble det våren 2021 publisert en analyse av skeives livskvalitet¹⁰⁷, med tall fra Livskvalitetsundersøkelsen 2020. Analysen fant at seksuell orientering har betydning for personers livskvalitet. Skeive oppga i større grad at de var mindre tilfredse med livet sammenliknet med befolkningen generelt, særlig når det gjaldt egen økonomi og psykiske helse.

I 2021 er det ti år siden Norge, gjennom lhbt-senteret og senere likestillingsavdelingen i Bufdir,

startet utviklingen av lhbt(iq) som et eget fagfelt i forvaltningen. En av de viktigste oppgavene har vært å bygge opp et godt kunnskapsgrunnlag på området. Bufdirs vurdering er at det i de ti siste årene har blitt langt større bevissthet, bedre holdninger og kunnskap om skeives levekår i Norge, på ulike arenaer og i ulike sektorer. Et godt kunnskapsgrunnlag har bidratt til mer likeverdige tjenester for gruppen. Vi samarbeider godt med siviltt samfunn, og som sammen med andre sentrale aktører vært en sentral premissleverandør på feltet.

107 <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/1-av-3-skeive-lite-tilfreds-med-egen-psykisk-helse>

3.4.7

Rasisme, hat og diskriminering på grunn av etnisitet og religion

Rasisme og diskriminering på grunn av etnisitet, religion og livssyn rammer mange mennesker i Norge. Utfordringene etniske og religiøse minoriteter møter i Norge er ulike, og kan ta ulike former avhengig av hvilken arena man befinner seg på¹⁰⁸. I 2021 trådte en tilskuddsordning mot rasisme, diskriminering og hatefulle ytringer i kraft. Tilskuddsordningen, som forvaltes av Bufdir, har som mål å støtte initiativer og aktiviteter som har til hensikt å motvirke rasisme, diskriminering og hatefulle ytringer på grunn av etnisitet, religion og livssyn. Frivillige organisasjoner, tros- og livssynssamfunn og kommuner kan søke støtte fra denne ordningen. I 2021 fikk 29 prosjekter støtte.

Bufdir har i 2021 satt lokalt arbeid mot rasisme og diskriminering på dagsorden gjennom å legge til rette for lokale og regionale dialogmøter. Arbeid skjer i samarbeid med Likestillingssenteret i Hamar, Likestillingssenteret KUN og Senter for likestilling i Agder. Formålet med dialogmøtene er å skape lokalt engasjement og eierskap. Temaer som muslimfiendtlighet, antisemittisme, unge muslimske stemmer og forebygging av rasisme på skoler har vært tatt opp på møtene. Bufdir vurderer at slike møteplasser er et viktig virkemiddel for å fremme lokal innsats mot rasisme og diskriminering.

Arbeidet mot rasisme og diskriminering må være kunnskapsbasert. Etnisitetsfeltet er bredt i betydning av at det omfatter mange mennesker og rasisme og diskriminering på grunn av etnisitet er en utfordring på flere samfunnsområder. Det er fortsatt behov for mer kunnskap om hvordan rasisme og diskriminering arter seg, hvilke konsekvenser det får og

Mål

Bekjempe rasisme, hat og diskriminering på grunn av etnisitet og religion

- > Kunnskap om rasisme og diskriminering på grunn av etnisitet og religion
- > Bevissthet om rasisme og diskriminering blant relevante aktører i samfunnet

hvordan det kan forebygges. På Bufdirs kunnskapsportal om likestilling og levekår blant samer, nasjonale minoriteter og personer med innvandrerbakgrunn kan ulike aktører på feltet finne relevant statistikk og forskning. Relevante tall og fakta fra kunnskapsportalen ble delt i sosiale medier i forbindelse med markeringen av FNs internasjonale dag mot rasisme (21. mars). Videre har Bufdir satt i gang et forskningsprosjekt om likeverdige digitale tjenester og kartlegging av kommuners arbeid med rasisme og diskriminering. På oppdrag fra Bufdir har Minotenk laget en videoutstilling som løfter fram mangfoldet i den muslimske befolkningen. Utstillingen skal bidra til å forebygge hat mot og diskriminering av muslimer.

På oppdrag fra Bufdir har NIBR OsloMet undersøkt utenlandsadoptertes erfaringer med rasisme og diskriminering.¹⁰⁹ Rapporten viser at rundt halvparten av respondentene i spørreundersøkelsen har opplevd forskjellsbehandling. Erfaringenes karakter varierer fra å være subtile hint til grove verbale og fysiske angrep. Det er et gjennomgående

¹⁰⁸ Diskriminering av samer, nasjonale minoriteter og personer med innvandrerbakgrunn (bufdir.no)

¹⁰⁹ Stærkebye, M.L., Hernes, V., Tronstad, K.R. og T.M. Liodden (2021): Rasisme, diskriminering og tilhørighet blant utenlandsadopterte i Norge. OsloMet, NIBR-Rapport 2021:15.

tema at hudfarge ofte tillegges vekt i de utenlandsadoptertes hverdagslige samhandling med majoritetsbefolkningen. Studien, som har fått bred medieomtale, har også vært et viktig kunnskapsgrunnlag for direktoratets utredning om hvordan adopterte og familiene deres skal følges opp etter adopsjon. På bakgrunn av funnene fra rapporten vurderer Bufdir at det er behov for å innhente mer kunnskap om sammenhenger mellom hudfarge, eller andre ytre kjennetegn, og rasisme og diskriminering.

Digitalisering av offentlige tjenester er et tema som har vært på dagsorden i Forum om etnisk diskriminering. Forumet koordineres av Bufdir og består av seks direktorater i tillegg til Likestillings- og diskrimineringsombudet og Kommunal- og distriktsdepartementet. På bakgrunn av diskusjoner i forumet har det blitt satt i gang et forskningsprosjekt om hvordan offentlige myndigheter jobber for å sikre likeverdig utvikling av, utførelse og tilgang til digitale offentlige tjenester for brukere uavhengig av etnisitet. Bufdir og IMDi finansierer

forskningsprosjektet og Sintef Digital skal gjennomføre studien, som blir ferdig i 2022.

Fiendtlighet, fordommer og negative holdninger til muslimer er utbredt og det kan komme til uttrykk på ulike arenaer. I Senter for studier av holocaust og livssynsminoriteter (HL-senteret) befolkningsundersøkelse om holdninger til jøder og muslimer fra 2017, kommer det fram at 30 prosent respondentene mener at «muslimer ønsker å ta over Europa» og 40 prosent støtter påstanden om at «muslimer utgjør en trussel mot norsk kultur»¹¹⁰.

I 2021 utredet Bufdir tiltak for å forebygge hat og diskriminering av muslimer, med ungdom som målgruppe. Direktoratet anbefalte å styrke eksisterende ordninger som DEMBRA (demokratisk beredskap mot rasisme og antisemittisme). Gjennom denne ordningen tilbys skoler og lærerutdanninger veiledning og kurs med formål å forebygge fordommer, fremmedfrykt, rasisme, antisemittisme og ekstremisme.

Rapport om rasisme, diskriminering og tilhørighet blant utenlandsadopterte

- > Rundt 40 prosent av respondentene har opplevd forskjellsbehandling på én eller flere arenaer de siste to årene.
- > Andelen av de utenlandsadopterte som svarer at de har opplevd forskjellsbehandling på ulike arenaer er nokså lik som blant personer med innvandrerbakgrunn, selv om det varierer noe på ulike arenaer. For eksempel rapporterer de i mindre

grad om forskjellsbehandling i ansettelsesprosesser. Denne forskjellen kan nok skyldes at utenlandsadopterte oftere har mer tradisjonelle norske navn.

- > Noen utenlandsadopterte opplever en sterk grad av tilhørighet til Norge og/eller fødelandet, mens andre føler at de ikke hører hjemme noe sted.
- > Studien viser at halvparten av respondentene har opplevd forskjellsbehandling i barne- og ungdomskolen. 38 prosent av respondentene svarer at de ikke hadde noen å snakke med om erfaringer med forskjellsbehandling i oppveksten.

110 (Moe et al. 2017)

3.4.8

Likestilling i hele landet

De regionale likestillingssentrene og Reform – ressurscenter for menn

Buudir gir årlig driftstilskudd til likestillingssentrene (likestillingssenteret i Agder, Likestillingssenteret på Hamar, Likestillingssenteret KUN i Steigen) samt Reform – ressurscenter for menn. Dette er kunnskaps- og kompetansesentre som skal drive langsiktig pådriver- og utviklingsarbeid for likestilling på alle diskrimineringsgrunnlag. Sentrene skal bygge sin virksomhet på beste tilgjengelige kunnskap og formidle og bidra til at nasjonale faglige råd blir tatt i bruk. Sentrene har også et ansvar for å frembringe et erfaringsbasert kunnskapsgrunnlag og forvalte kompetanse om praktisk likestillingsarbeid. Videre skal sentrene være oppdaterte på, utvikle og formidle kunnskap om alle diskrimineringsgrunnlag. Sentrene er viktige aktører i arbeidet med å nå ut med informasjon og kunnskap til kommuner, fylkeskommuner og statsforvaltere, samt

organisasjoner og næringslivet i distriktene. De gir veiledning, tilbyr kurs, kompetanse- og utviklingsarbeid, leder utviklingsprosjekt, og er synlige aktører for likestilling regionalt og nasjonalt.

I 2021 har sentrene fortsatt samarbeidet tett med Buudir om blant annet oppfølging av handlingsplan mot rasisme og videreutvikling av veiledning og maler til aktivitets- og redegjørelsespliktene (ARP). Sentrene har videre bidratt aktivt i arbeidet med å spre informasjon om ARP og veiledningsmateriellet gjennom seminarer og foredrag.

I tillegg til driftstilskudd har sentrene også mottatt prosjektilskudd fra Buudir i 2021. Et eksempel er prosjektet «Friere valg» som er et samarbeidsprosjekt mellom de fire sentrene. Formålet med dette prosjektet er å fremme et mindre kjønnsdelt arbeidsmarked gjennom at ungdom tar mer bevisste og kunnskapsbaserte utdanningsvalg.

Likestillingssettene melder i sine årsrapporter om flere områder hvor det er stort behov for innsats, men som de må prioritere bort grunnet ressursmangel. De har heller ikke hatt tilstrekkelig ressurser til å bistå myndighetene i like stor grad som nødvendig og ønsket i arbeidet med regional og lokal implementering av nasjonal likestillingspolitikk. Settene, slik de er lokalisert i dag, når heller ikke ut til hele landet.

På bakgrunn av tilbakemeldinger fra likestillingssettene, og med styrking av ARP, flere likestillingspolitiske initiativ fra nasjonale myndigheter og økt kunnskap om betydningen av lokal forankring som suksesskriterium for vellykket likestillingsarbeid, fremkommer det et tydelig behov for styrking av det regionale likestillingsarbeidet. Det er derfor veldig bra at Regjeringen har besluttet å øke tilskuddet til settene fra 2022.

3.4.9

Internasjonalt arbeid

Buudir deltar i Europarådets Gender Equality Commission (GEC). GEC gir råd, veiledning og støtte til andre organer i Europarådet og til medlemsland og støtter gjennomføringen av Europarådets likestillingsstrategi knyttet til kjønn. Det siste året har særlig arbeidet med utkast til en ny anbefaling om rettigheter til kvinner og jenter på flukt, i migrasjon og asylprosesser stått på dagsorden. Det kommende året vil særlig arbeid med kunstig intelligens, likestilling og ikke-diskriminering være i fokus, samt å bedre inkludere menn i likestillingsarbeidet. Videre deltar Buudir i Europarådets European Governmental LGBTI Focal Points Network (EFPN). Nettverket jobber aktivt med å fremme og styrke rettighetene til LHBTIQ-personer i Europarådets medlemsland.

Når det gjelder arbeidsgrupper i EU så deltar Buudir i en undergruppe for implementering av EUs handlingsplan for antirasisme 2020-2025. Vårt bidrag i gruppen har så langt vært å gi innspill til en veileder for utarbeidelse av nasjonale handlingsplaner mot rasisme og diskriminering. Målgruppen for veilederen er EU-land. Videre deltar Buudir i en undergruppe for likestillingsdata i EU. I 2021 har Buudir presentert vår digitale kunnskapsportal om likestilling og levekår blant samer, nasjonale minoriteter og

Mål

Fremme likestilling og ikke-diskriminering internasjonalt gjennom multilateralt samarbeid (FN, OECD, EU/EØS, Europarådet, Nordisk samarbeid)

personer med innvandrerbakgrunn. Vi har også gitt innspill til en veileder om hvordan innhente og bruke likestillingsdata.

Buudir deltar i EUs LHBTIQ Equality Subgroup, hvor mandatet er å styrke iverksettingen og implementeringen av EUs LHBTIQ Equality Strategy.

Buudir er også medlem i Nordisk funksjonshinderåd. Rådet er underlagt Nordisk ministerråd og har en rådgivende funksjon for alle sektorer i ministerrådet. En viktig oppgave er å følge opp en egen nordisk handlingsplan for samarbeid om «funksjonshinder». Erfaringsutveksling på tvers av de nordiske landene er svært fruktbart og nyttig. For eksempel har samarbeidet bidratt til å sette implementering av CRPD på dagsorden i de nordiske landene.

Likestilling for utvikling

Bufdir koordinerer gjennomføringen av det internasjonale bistandsprogrammet Likestilling for utvikling (LIKE). Samarbeidsinstitusjoner i Norge er Statistisk Sentralbyrå, Kultur- og likestillingsdepartementet, Norad og Utenriksdepartementet.

I landprogrammene, i Etiopia og Nepal, har koronapandemien og internkonflikt påvirket aktivitetsnivået. Samtidig har samarbeidet fortsatt digitalt. I Etiopia har LIKE-programmet over tid bygget opp en produktiv arbeidsrelasjon med etiopiske byråkrater i likestillingsdepartementet og ved det nasjonale statistikkbyrået.

Samarbeidet bidrar til kapasitetsbygging både i form av konkrete ferdigheter som statistikk-, likestilling- og forvaltningsfaglig kompetanse. I forlengelsen av dette samarbeidet er koordineringen mellom bruker og produsent av statistikk styrket. Den styrkede dialogen fører til at departementet blir bevisst hvilken likestillingsstatistikk som finnes, og at statistikkbyrået blir mer bevisst likestillingsspørsmål og departementets prioriteringer. Statistikk som tidligere var relativt skjult, tar likestillingsdepartementet nå også eierskap til, som de dermed kan bruke for å argumentere for og å styrke likestillingspolitikk og -tiltak.

I kursprogrammet LIKE lett har landene Ghana, Sudan og Tanzania meldt sin interesse, og Bufdir har jobbet med å utarbeide et digitalt læringsprogram inkludert videoer om likestilling i arbeidslivet og vold i nære relasjoner.

Hva er LIKE?

Bistandsprogrammet Likestilling for utvikling (LIKE) ble etablert som en følge av et tiltak i regjeringens handlingsplan for kvinners rettigheter og likestilling i utviklingssamarbeidet 2016–2020, Frihet, makt og muligheter. Programmet er et samarbeid mellom byråkrater i Norge og i bistandsland, hvor målet er å bidra til å styrke statlige likestillingsinstitusjoner i samarbeidslandene.

3.5

Ressursbruk

I dette kapitlet belyses de mest relevante sammenhengene mellom ressursbruk og resultater i direktoratet og regionene, med utgangspunkt i utvalgte nøkkeltall.

3.5.1

Antall ansatte

Bufetat har totalt 6 345 ansatte ved utgangen av 2021. Av disse er 2 095 midlertidige tilsetningsforhold. Antall ansatte har vært relativt stabilt de siste årene, og vi er nå tilbake på nivået

før pandemien. Antall ansatte i Bufdir økte i 2021. I tillegg ble BSA innlemmet i Bufdir fra 1. januar 2022.

De fleste midlertidig ansatte jobber i etatens barnevernsinstitusjoner. Turnus og arbeidstidsordninger, sykefravær og permisjoner krever fleksibilitet i bemanningen, og uforutsette og akutte situasjoner gjør at midlertidige og timelønnede er en nødvendig del av bemanningen. I 2020 så vi en betydelig nedgang i andelen ansatte i midlertidige stillinger som timelønnet.

Nøkkeltall	2019	2020	2021
Antall ansatte	6 221	5 918	6 345
Antall avtalte årsverk	3 903	4 092	4 074
Antall utførte årsverk	3 725	3 920	3 961
Samlet tildeling post 01-99	9 853 339 000	10 230 796 000	10 833 229 000
Utnyttelsesgrad post 01-29	96 %	95 %	93 %
Driftsutgifter	7 829 585 594	7 938 878 197	8 085 172 140
Lønnsandel av driftsutgifter	51 %	52 %	51%
Lønnsutgifter per årsverk	1 076 503	1 050 966	1 051 004
Utbetalt beløp til tilskuddsordninger	1 132 264 921	1 250 728 326	1 385 592 743

Antall ansatte	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Bufdir	244	275	283	283	318	316	333
BSA	241	235	222	195	190	167	164
Regionene	5 829	5 853	5 897	5 719	5 713	5 435	5 848
Totalt antall ansatte	6 314	6 361	6 402	6 197	6 221	5 918	6 345

Denne nedgangen har snudd i 2021 og andelen midlertidige var ved årsslutt 3,2 prosentpoeng høyere enn på samme tid i 2020. Det har vært et stort behov for midlertidig ansatte i institusjonsdriften det siste året, da fraværet til tider har vært høyt på grunn av karantener og koronarelatert fravær. Tiltak for å redusere midlertidighet prioriteres høyt også i 2022. I forlengelsen av arbeid med langtidsplan er regionene særlig oppmerksomme på viktigheten av turnuser som hovedsakelig inneholder faste 100 prosentstillinger.

I tråd med fremtidige krav til fagutdanning for ansatte i barnevernet har vi stor oppmerksomhet på andel fagutdannede i institusjon, ikke kun i andel ansatte, men i faktiske utførte årsverk. Utviklingen viser at andelen årsverk som utføres av fagutdannede økte i 2021. Andelen fagutdannede årsverk i institusjonene lå i 2021 på 74,6 prosent og er 2 prosentpoeng høyere enn for ett år siden. Endringen er i tråd med kompetansestrategien og er vesentlig for videre arbeid med langtidsplanen på institusjonsområdet.

3.5.2

Antall avtalte årsverk

Denne indikatoren er lite retningsgivende for oss fordi vi har et stort antall midlertidige og deltidsstillinger. Denne gruppen ansatte er i stor grad beredskap for ikke planlagt fravær. Vi planlegger derfor med at de kan jobbe, men de har ikke en avtalt stillingsprosent. Vi skulle gjerne sett at avtalte årsverk lå nærmere opp til faktiske årsverk, men vi er fornøyde med at utviklingen har holdt seg stabil de siste årene.

3.5.3

Antall utførte årsverk

Samlet er det utført vel 3 961 årsverk i Bufetat i 2021. Dette er en økning på vel 40 årsverk siden i fjor. Økningen finner vi hovedsakelig på institusjonsområdet, med 42 årsverk mer i 2021, og i fosterhjemstjenesten, med nesten 11 årsverk mer. Adopsjonsområdet hadde også en økning i årsverk i 2021, på totalt 6 årsverk. Inntak økte med 5 årsverk siden 2020. Direktoratet økte omfanget årsverk med nesten 7 i 2021. Øvrige tjenesteområder reduserte antall årsverk gjennom 2021 og aller størst var reduksjonen i BSA med en nedgang på 13, 5 årsverk.

Antall utførte årsverk*	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Utførte årsverk	4364	4201	4034	3837	3668	3687					
Utførte årsverk NY						3846	3838	3801	3761	3920	3961

* Tabellen viser brudd i tidsserien for årsverk pga. ny rapport i SAP.

3.5.4

Samlet tildeling post 01-99

Bufetat hadde en samlet tildeling på 10,8 mrd. kroner i 2021. I kakediagrammet vises en fordeling på områdene innenfor Bufetat hvor den største andelen av tildelingen utgjør 68 prosent til statlig forvaltning av barnevernet. 19 prosent av tildelingen er samlet under øvrige kapitler hvor det bl.a. inngår større tilskudd til Familie- og oppveksttiltak, Funksjonshemmedes organisasjoner, og tiltak mot vold og overgrep. For en fullstendig oversikt over samlet tildeling henvises til note A i årsregnskapet.

Utover dette utgjorde 6 prosent tildeling til Familievernet, 6 prosent til drift av Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og fellesfunksjoner i Barne-, ungdoms- og

familieetaten (Bufdir og BSA) og 1 prosent til Barnevernets omsorgssenter for enslige, mindreårige asylsøkere. En gjennomgang av bruk av tildelingen i 2021 for disse områdene følger i kapittel 3.5.9.

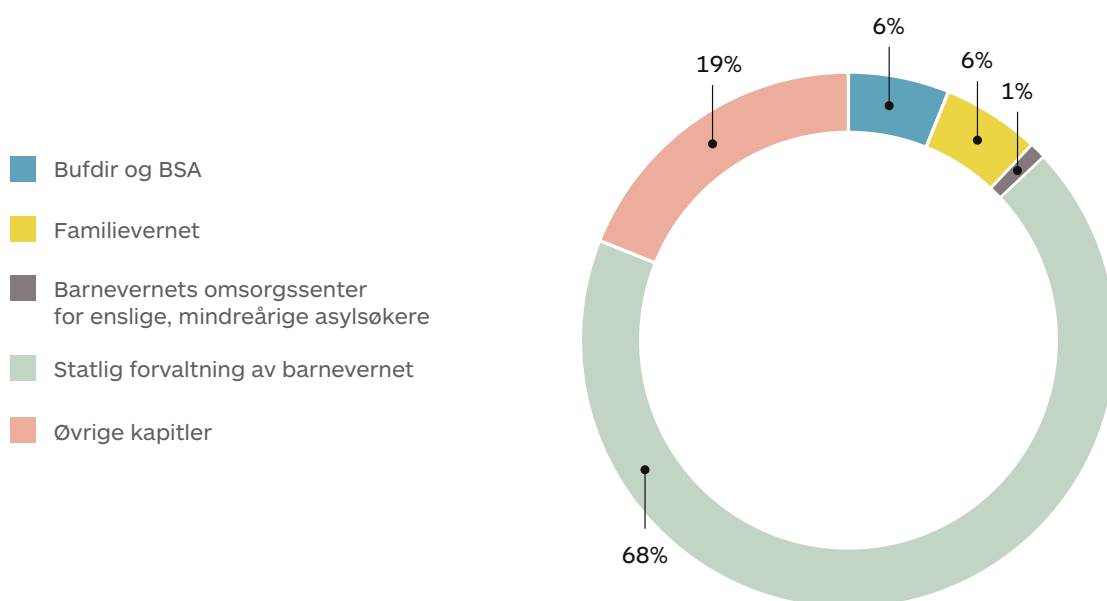
3.5.5

Utnyttelsesgrad post 01-29

Utnyttelsesgraden på driftspostene er redusert fra 96 prosent i 2019 til 93 prosent i 2021. Årsaken til at vi ikke ligger på 100 prosent er i hovedsak lavere aktivitet i institusjon og fosterhjem, samt at pandemien resulterte i utsatte prosjekter, lavere reise- og kursaktiviteter og avlyste seminarer og samlinger. For en fullstendig oversikt over resultatet i 2021 på kapitler og poster henvises det til bevilgningsrapporteringen i årsregnskapet.

Figur 28

Fordeling av tildeling på post 01-99. 2021 i prosent.

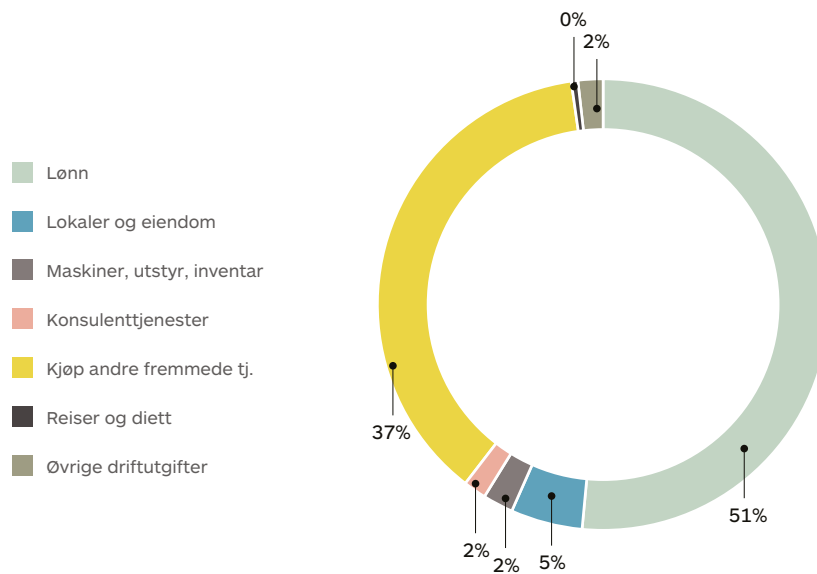

3.5.6 Driftsutgifter

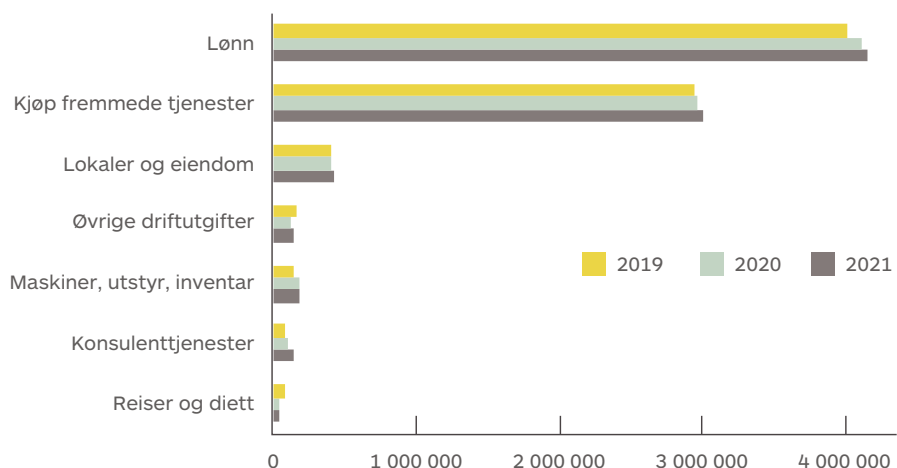
I 2021 var driftsutgiftene på om lag 8 mrd. kroner. Diagrammet under viser fordelingen av driftsutgiftene i 2021, basert på artskontooppstillingen i kapittel 6. Oversikten viser alle utgifter ført på våre egne kapitler i Statsregnskapet, samt utgifter over andre kapitler hvor vi har mottatt fullmakter.

Totalt 88,8 prosent av driftsutgiftene i 2021 gikk til lønn og kjøp av andre fremmede tjenester, som i hovedsak består av egen drift av barnevernet og kjøp av plasser i barnevernsinstitusjoner og fosterhjem.

Figur 29
Fordeling av tildeling på post 01-29. 2021 i prosent.

Figur 30
Tildeling på post 01-29. 2019-2021. Beløp i 1000 kroner.

Utviklingen av driftsutgiftene har vært relativt stabil de siste årene.

3.5.7 Lønnsandel av driftsutgifter

Lønnsandelen av driftsutgiftene har ligget stabilt på rundt 51 prosent de siste tre årene.

3.5.8 Lønnsutgifter per årsverk

Lønnsutgifter per årsverk var i 2021 1 051 004 kroner. Det er en marginal økning fra 2020. Nøkkeltallet viser alle utbetalinger til lønn, delt på antall utførte årsverk.

3.5.9 Økonomiutviklingen innenfor de største områdene av tildelingen

3.5.9.1 Familievernet

Utgifter til familievernet omfatter driftsutgifter til offentlig eide familievernkontor, og tilskudd til finansiering av kirkens familievern. Inntektene er diverse kursinntekter mv.

Familievernet har hatt en reell utgiftsøkning på 4,5 prosent i 2021. Det skyldes i hovedsak utgifter til etableringen av Nasjonalt samisk kompetansesenter, og en styrking av familievernet i RNB.

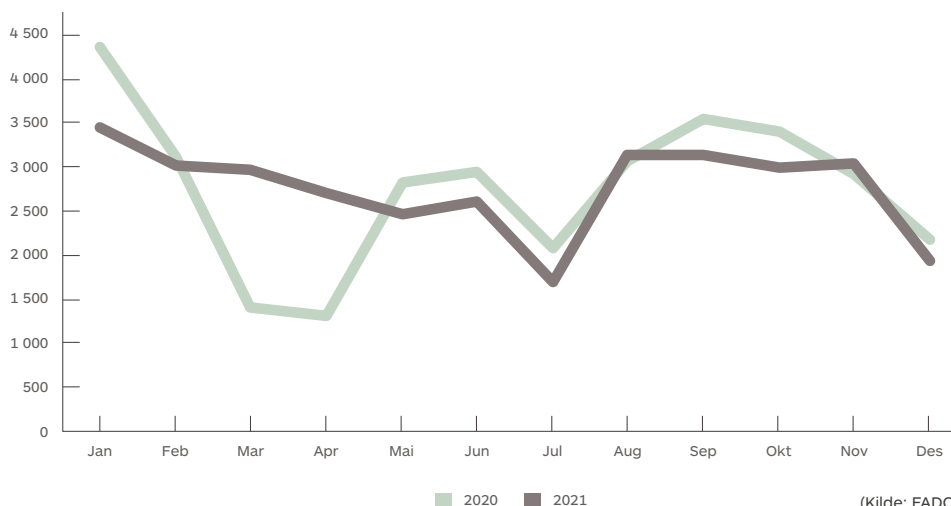
Familieverntjenesten hadde en betydelig økning i antall henvendelser og problembelastning senhøsten 2020 og våren i 2021, som medførte at bevilgningen ble styrket med 15,5 mill. kroner til å øke bemanningen.

Kapittel 842/3842	2019	2020	2021	Endring		Endring i prosent	
				19-20	20-21	19-20	20-21
Post							
01 Driftsutgifter	378 132	357 607	373 794	-20 525	16 187	-5,4	4,5
70 Tilskudd til kirkens familievern	231 208	229 985	222 621	-1 223	-7 364	-0,5	-3,2
Sum utgifter	609 340	587 591	596 415	-21 748	8 823	-6,0	1,3
01 Diverse inntekter	531	775	767	244	-8	46,0	-1,1
Sum inntekter	531	775	767	244	-8	46,0	-1,1

Beløp i 1000 kroner. 2021-kroner

Figur 31

Kliniske saker i familievernet. 2020 og 2021 i antall.

Det var en økning i kliniske saker fra februar til og med april sammenlignet med 2020. Det skyldes blant annet at familievernkontorene var stengt fra 13. - 26. mars i 2020, men også fordi tjenesten hadde større pågang. Den høye aktiviteten i februar til mars avtok utover året, som medførte at antall kliniske saker ble omtrent likt som i 2020.

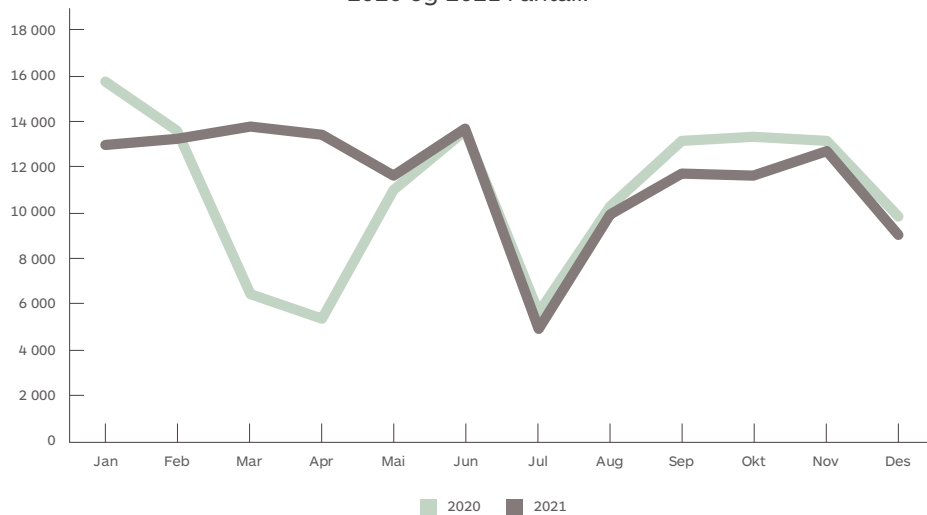
Familievernkontorene rapporterer at problembelastningen i familiene er større enn

tidligere, noe også tall fra FADO kan tyde på. Som figurene nedenfor viser var det færre antall kliniske saker i perioden mai – juni i 2021, men antall timer til kliniske saker var likt.

Det har vært en nedgang i antall meklinger på om lag 5 prosent, sammenlignet med 2020. Også i meklingsaker rapporterer familievernkontorene at det er større problembelastning enn tidligere.

Figur 32

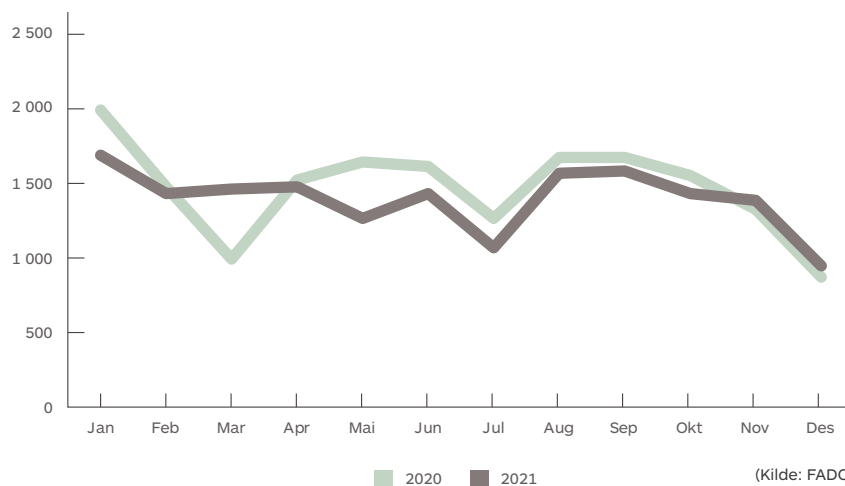
Timer brukt på samtale i kliniske saker i familievernet. 2020 og 2021 i antall.

(Kilde: FADO)

Figur 33

Meklingsaker i familievernet. 2020 og 2021 i antall.

(Kilde: FADO)

3.5.9.2

Statlig forvaltning av barnevernet

Nær 85 prosent av utgiftene i forbindelse med den statlige forvaltningen av barnevernet går til egen drift og kjøp av plasser i barnevernsinstitusjoner og fosterhjem. Totalt ble utgiftene 27 mill. kroner lavere i 2021 enn året før. Også inntektene ble lavere, grunnet nedgang i antall oppholdsdøgn i barnevernsinstitusjoner og fosterhjem.

Barnevernsinstitusjoner

Det var i gjennomsnitt 849 barn med opphold i barnevernsinstitusjoner i 2021. Dette tilsvarer

en nedgang på 25 barn sammenlignet med 2020 og 48 barn sammenlignet med 2019. Sammenlignet med tidligere år har det ikke vært en økning i barn i institusjon mot slutten av året, og nedgangen fortsatte gjennom høsten. I starten av 2021 bodde det om lag 850 barn på institusjon mens det ved utgangen var redusert til 770.

Det har vært særlig stor nedgang i barn som bor i omsorgsinstitusjoner i 2021, men det har også vært nedgang i antall barn i rus – og behandling høy institusjoner. Antall barn som bor i akuttinstitusjoner svinger i løpet av året, men det var særlig mange barn akuttplassert inn mot sommeren 2021.

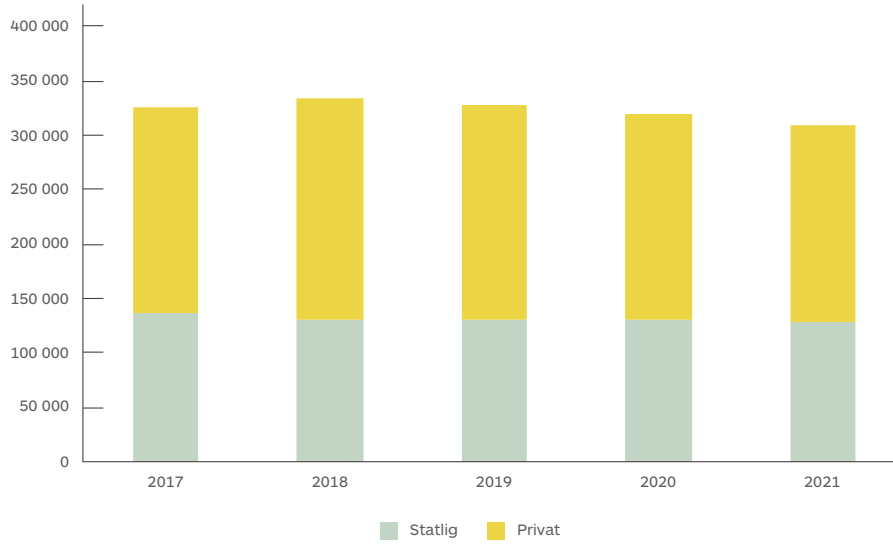
Kapittel 855/3855	2019	2020	2021	Endring		Endring i prosent	
				19-20	20-21	19-20	20-21
Post				19-20	20-21	19-20	20-21
01 Driftsutgifter	4 291 718	3 957 689	3 999 289	-334 028	41 599	-7,8	1,1
22 Kjøp av barnevernstjenester	3 082 823	2 906 567	2 836 362	-176 256	-70 205	-5,7	-2,4
60 Tilskudd til kommunene	401 228	382 933	384 487	-18 295	1 554	-4,6	-0,4
Sum utgifter	7 775 768	7 247 189	7 220 137	-528 578	-27 052	-6,8	-0,4
01 Diverse inntekter	8 952	12 672	9 751	3 720	-2 921	41,6	-23,0
02 Barnetrygd	2 690	2 682	2 634	-8	-48	-0,3	-1,8
60 Kommunale egenandeler	1 615 095	1 486 101	1 418 035	-128 994	-68 065	-8,0	-4,6
Sum inntekter	1 626 737	1 501 455	1 430 421	-125 282	-71 034	-7,7	-4,7

Beløp i 1000 kroner. 2021-kroner

* I 2020 ble ikke aktivitetsstyrte utgifter i Bufdir og BSA samlet på kap. 858 med flytting av midler fra kap. 855.

Figur 34

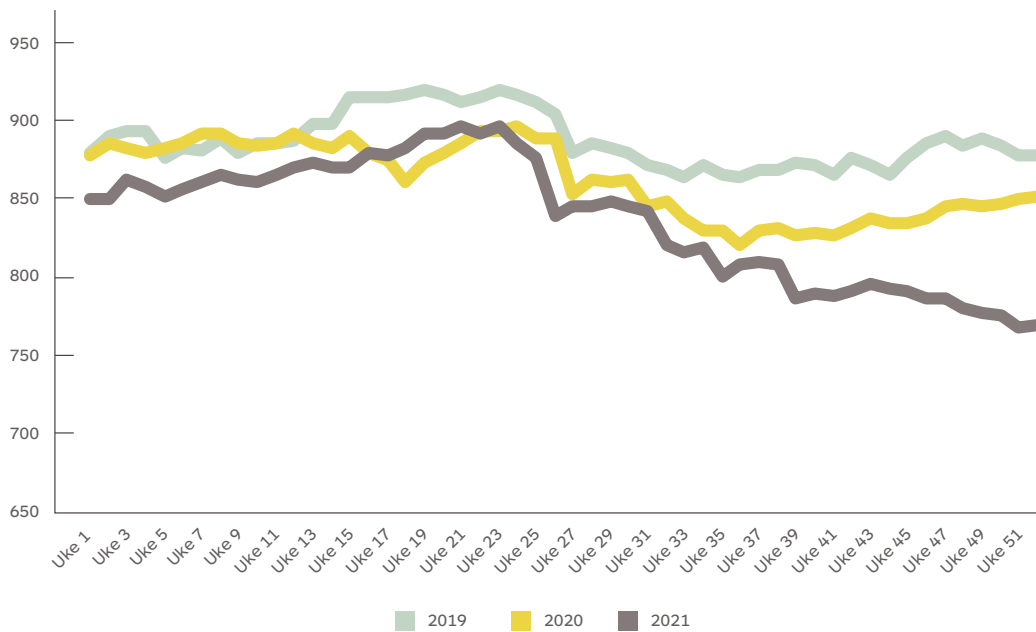
Oppholdsdager i barneverninstitusjoner. 2017-2021 i antall.

(Kilde: BiRK)

Figur 35

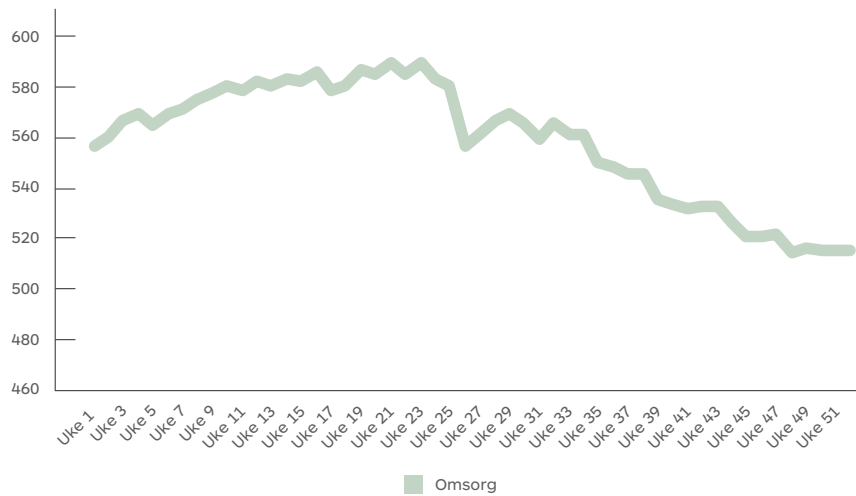
Barn i barnevernsinstitusjon. Per uke 2019-2021 i antall.

(Kilde: BiRK)

Figur 36

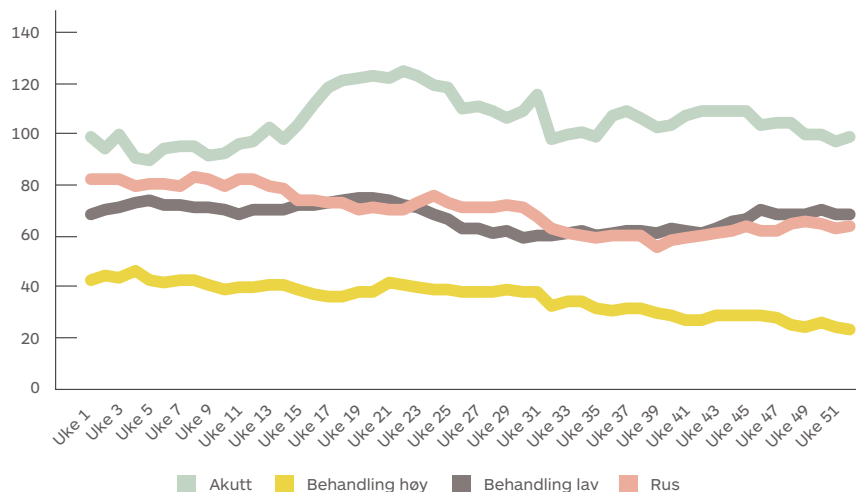
Utvikling i antall barn for målgruppe omsorg. Per uke 2021 i antall.

(Kilde: BiRK)

Figur 37

Utvikling i antall barn i institusjon for øvrige målgrupper. Per uke 2021.

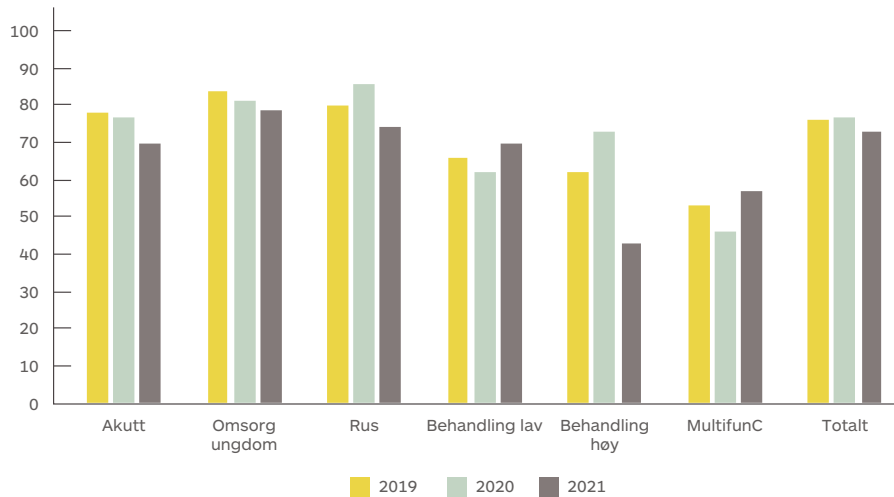
(Kilde: BiRK)

Samlet var kapasitetsutnyttelsen i statlige institusjoner 73 prosent i 2021 mot 77 prosent i 2020. Det har vært krevende å øke kapasitetsutnyttelsen i statlige institusjoner. At kapasiteten ikke blir utnyttet som planlagt har flere årsaker. Det har blant annet vært gjort omstillinger i det statlige tjenestetilbudet ved å omgjøre institusjoner fra en målgruppe til en annen. Det er også opprettet nye institusjoner i løpet av året, mens andre er blitt lagt ned. Dette gjør at institusjonene i perioder ikke

har fullt belegg. Det er også i perioder ikke forsvarlig å la et barn bo sammen med de øvrige beboerne på institusjoner dersom barnet f.eks. har store atferdsproblemer. For å skjerme og ivareta sikkerheten til både barnet og personalet blir inntaket i en periode redusert, og plasseringen legger beslag på flere plasser. Kapasitetsutnyttelsen har vært særlig lav i behandling høy - og MultiFunc institusjoner i 2021. Totalt ble utgiftene til drift av statlige barnevernsinstitusjoner noe høyere enn i 2020.

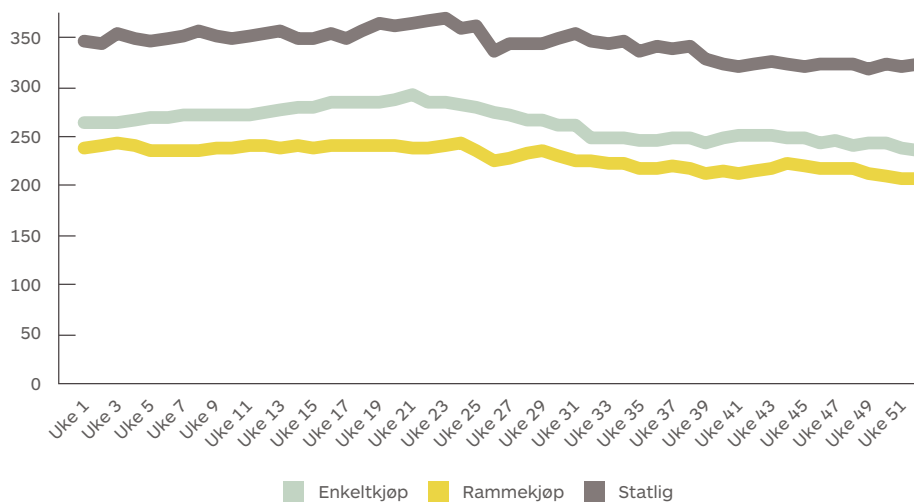
Figur 38

Kapasitetsutnyttelse i statlige institusjoner. 2019-2021 i prosent.

Figur 39

Utvikling i antall barn per uke statlig, rammeavtale og enkeltkjøp i 2021.

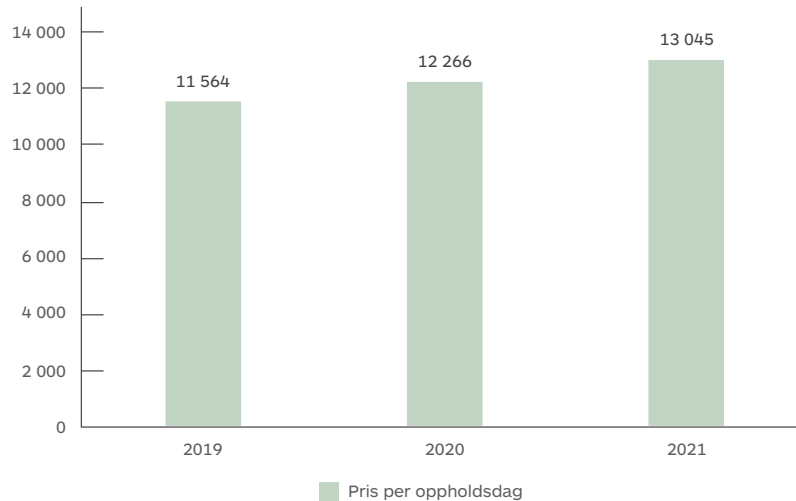

I 2021 har antall oppholdsdøgn i private institusjoner blitt redusert med om lag 7 000 døgn sammenlignet med 2020. Det har over tid vist seg krevende å vri plasseringene fra enkeltkjøp til rammeavtaler, og mange barn ble plassert på enkeltkjøp også i 2021. Regionene inngår enkeltkjøpsavtaler når behovet ikke kan dekkes gjennom inngåtte rammeavtaler. Dette kan være tilfelle når det ikke foreligger rammeavtale for aktuell målgruppe, avtalene

er fullt utnyttet eller barnets behov går utover det som lagt til grunn i rammeavtalene. I mange tilfeller tilsier barnets komplekse og sammensatte behov en tettere bemanning enn det som ligger til grunn i rammeavtalene. Over tid har bemanning per barn på enkeltkjøp økt, og ligger i gjennomsnitt høyere enn på rammeavtaler. Enkeltkjøpene vil derfor i mange tilfeller ikke kunne erstattes av plassering på dagens rammeavtaler. Utgift per oppholdsdag

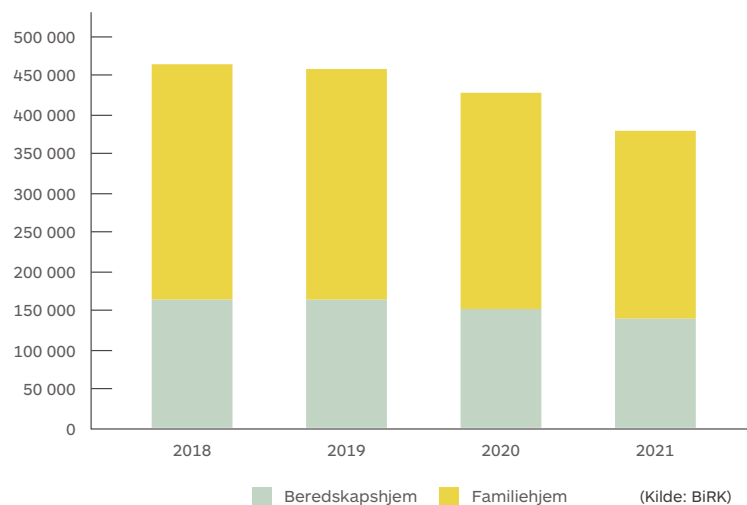
Figur 40

Utgift per oppholdsdag i private institusjoner 2019-2021.
2021-kroner (ikke prisjustert).

Figur 41

Oppholdsdager i fosterhjem. 2018-2021 i antall.

for private kjøp ble noe høyere i 2021 enn i 2020 og 2019. Med fortsatt mange plasseringer på enkeltkjøp ble utgifter til private kjøp av barnevernsplasser høye også i 2021. Totalt har færre oppholdsdøgn i private institusjoner imidlertid bidratt til en reell nedgang i utgiftene

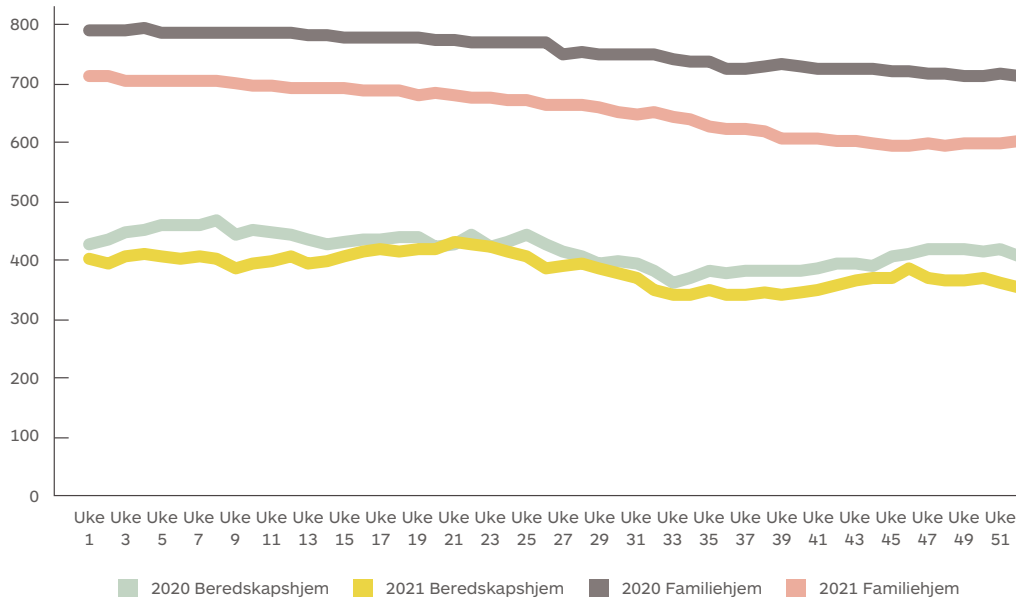
Fosterhjem

I 2021 var det 48 000 færre døgn i statlige og private fosterhjem enn i 2020, som tilsvarer en

nedgang på gjennomsnittlig 132 barn. I starten av 2021 bodde det om lag 710 barn i statlige og private familiehjem, men antallet barn har blitt redusert gjennom året til i overkant av 600. Det har også vært en liten nedgang i antall barn som bor i beredskapshjem gjennom året. Antall oppholdsdøgn i statlige og private fosterhjem viste nedgang på 12 000 døgn i beredskapshjem og 36 000 døgn i familiehjem. Færre døgn bidro til lavere utgifter til fosterhjem sammenlignet med 2020.

Figur 42

Barn i fosterhjem. Per uke 2020 og 2021 i antall.

(Kilde: BiRK)

Senter for foreldre og barn

Som følge av pandemien var det en nedgang i antall barn i sentrene i 2020, og utviklingen fortsatte i 2021. Kapasitetsutnyttelsen i de statlige sentrene for foreldre og barn var i gjennomsnitt 64 prosent i 2021 mot 78 prosent i 2020. Det har vært krevende å utnytte sentrene fullt ut, men det er variasjoner på tvers av regionene når det gjelder etterspørselen etter tiltaket fra kommunene. Totalt var det 1 240 færre oppholds-døgn i de statlige sentrene og 1 250 færre oppholds-døgn i de private sentrene enn i 2020. Færre døgn gir økt utgift per oppholdsdag sammenlignet med 2021. I de private sentrene er det garantert for 40 plasser, og utgiftene er dermed uavhengig av hvor mange familier som er i sentrene.

Hjelpetiltak i hjemmet

Det var i 2021 nedgang i antall oppholds-døgn sammenlignet med 2020, som har bidratt til noe lavere utgifter enn i 2020.

Ikke-aktivitetsbaserte utgifter

Både i 2020 og 2021 har utgiftene blitt påvirket av at reiser, konferanser og stedlige samlinger mv ikke ble gjennomført grunnet koronapandemien. Det er kun en liten økning i utgiftene i 2021 sammenlignet med ett år tilbake. Tas det høyde for prisjustering er økningen på 5 mill. kroner. I 2021 er utgifter til etablering og drift av tverrfaglig helsekartleggingsteam inkludert i de ikke-aktivitetsbaserte utgiftene.

Utgifter fordelt etter formål Bufetat (ikke prisjustert)	Oppholdsdager		Utgift per oppholdsdag		Utgifter (mill. kroner)	
	2020	2021	2020	2021	2020	2021
Sentre for foreldre og barn	21 549	18 913	9 745	11 262	210	213
Statlige og private fosterhjem	430 147	381 178	3 476	3 610	1 495	1 376
Forsterkede fosterhjem	862 183	845 631	430	454	371	384
Barnevernsinstitusjon	319 272	310 053	12 898	13 740	4 118	4 260
Hjelpetiltak i hjemmet	142 074	135 023	1 246	1 355	177	183
Ikke-aktivitetsbaserte utgifter Bufetat					721	733

Beløp i 1000 kroner. 2021-kroner

* I 2020 ble ikke aktivitetsstyrte utgifter i Bufdir og BSA samlet på kap. 858 med flytting av midler fra kap. 855.

Diverse inntekter

Størstedelen av inntektene på post 01 er et resultat av at kommunen skal dekke ekstra utgifter som gjelder barn plassert i statlige tiltak, når utgiftene ikke er knyttet til tiltak som er en del av institusjonstilbudet. I tillegg blir tilfeldige inntekter regnskapsført på posten. Det ble gjort endringer i praksisen for kommunal betaling av klientutgiftene i 2021, i tillegg til endringer som gjør at flere av de tilfeldige inntektene falt bort sammenlignet med tidligere år. Totalt var det inntekter på 9 mill. kroner på posten i 2021, hvor salg av anleggsmidler utgjorde størstedelen av inntektene.

Kommunale egenandeler

Inntekter som følger av kommunale egenandeler avhenger av den samlede aktiviteten. Selv om tidligere aktivitetsutvikling gir en indikasjon på hvor mange oppholdsdager som kan forventes ett år frem i tid, er det vanskelig å forutse nøyaktig hvor mange barn som vil ha behov for institusjons- eller fosterhjems plass. Kommunene betaler det samme for institusjons- og fosterhjems plasser uavhengig om det er statlige

eller private plasser, og sammensetningen av statlige og private tiltak har ikke betydning for inntektene. Færre antall oppholdsdager i institusjon og fosterhjem i 2021 enn i 2020 bidro til en inntektsnedgang på 68 mill. kroner.

3.5.9.3

Barnevernets omsorgssenter for enslige, mindreårige asylsøkere

Utgifter til barnevernets omsorgssenter for enslige, mindreårige asylsøkere omfatter utgifter til drift av statlige omsorgssentre og til kjøp av plasser i private tiltak. I tillegg inngår forvaltningsoppgaver knyttet til omsorgssentrene i utgiftene. Sistnevnte omfatter arbeid med godkjenning og etterfølgende kontroll av de private sentrene, kvalitetssikring av de statlige omsorgssentrene, opplæring og oppfølging, arbeid med anskaffelser, administrasjon og arbeidet med bosetting av enslige mindreårige asylsøkere under 15 år.

Kapittel 856/3856	2019	2020	2021	Endring		Endring i prosent	
				19-20	20-21	19-20	20-21
01 Driftsutgifter	125 210	90 697	92 219	-34 513	1 522	-27,6	1,7
Sum utgifter	125 210	90 697	92 219	-34 513	1 522	-27,6	1,7
01 Diverse inntekter	151	104	3	-47	-101	-31,0	-97,1
Sum inntekter	151	104	3	-47	-101	-31,0	-97,1

Beløp i 1000 kroner. 2021-kroner

I løpet av 2021 var det 79 ankomster av enslige mindreårige asylsøkere. 28 av disse ankom som følge av evakueringen fra Kabul i august. Antall ankomster var betydelig høyere enn i 2020 da det totalt kom 15 barn.

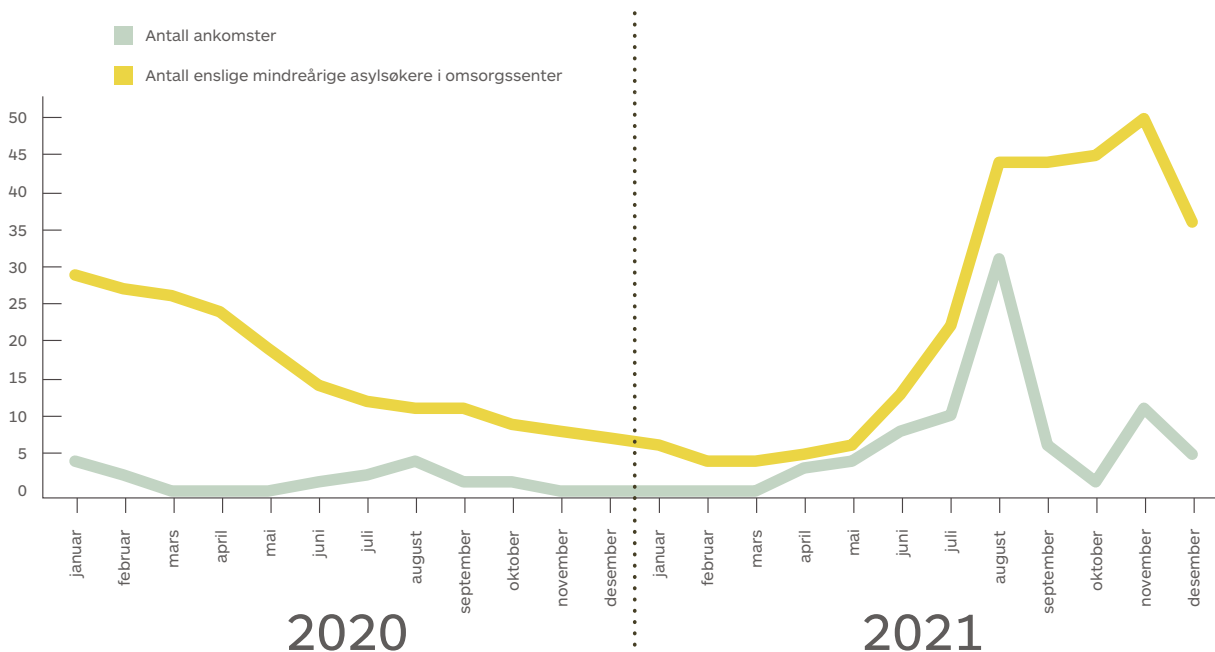
Ved utgangen av året bodde det 36 barn i

omsorgssentrene, hvor av 13 barn i private omsorgssentre med rammeavtale og 23 barn i statlige omsorgssentre.

I 2021 var utgiftene 92,2 millioner kroner. Dette var en økning på 1,5 mill. kroner sammenlignet med 2020 (målt i 2021-kroner).

Figur 43

Utvikling i ankomster og enslige, mindreårige asylsøkere i omsorgssentre 2020 og 2021 i antall.

(Kilde: BiRK)

3.5.9.4

Bufdir og BSA

Driften av Bufdir og BSA har i 2021 vært preget av pandemien med forsinkelser i prosjekter og lavere reise-, møte-, konferanse- og kursvirksomhet. Videre har enkelte større anskaffelser bl.a. at nytt datasenter og nytt

arkivsystem blitt forsinket, med faseforskyvning til 2022. I tillegg har det vært vakans og lønnsrefusjoner. Dette har resultert i et mindreforbruk på 68,7 mill. kroner.

Regnskapsmessig endring mot 2020 og 2019 ses i tabellen nedenfor, hvor det er post 21 som har den største prosentvise endringen.

Kapittel 858/3858				
Konto	Bevilgning 2021	Regnskap 2021	Avgitte belastningsfullmakter	Avvik budsjett og regnskap
Post 01 Driftsutgifter	633 676	572 055	1 640	59 980
Post 21 Spesielle driftsutgifter	25 963	20 912	1 964	3 087
Sum utgifter, kap. 858	659 639	592 968	3 604	63 067
Post 01 Diverse inntekter	-515	-6 157	0	5 642
Netto resultat, kap. 858	659 124	586 811	3 604	68 709

Beløp i 1 000 kroner (tall pr. 31.12)

Kapittel 858/3858	2019	2020*	2021	Endring		Endring i prosent	
Post				19-20	20-21	19-20	20-21
01 Driftsutgifter	306 154	574 630	572 055	268 475	-2 574	87,7	-0,4
21 Spesielle driftsutgifter	13 663	12 546	22 876	-1 118	10 330	-8,2	82,3
Sum utgifter	319 817	587 175	594 931	267 358	7 756	79,5	81,9
01 Diverse inntekter	5 974	6 849	6 157	875	-692	14,6	-10,1
Sum inntekter	5 974	6 849	6 157	875	-692	14,6	-10,1

Beløp i 1000 kroner. 2021-kroner.

* I 2020 ble ikke aktivitetsstyrte utgifter i Bufdir og BSA samlet på kap. 858 med flytting av midler fra kap. 842, 855 og 856.

Post 01 dekker lønnsutgifter og øvrige driftsutgifter i Bufdir og BSA. Det har vært en reduksjon i utgifter på 0,4 prosent i 2021, sammenlignet med 2020, da det har vært noe reduserte lønnsutgifter. Pandemien har som i 2020 resultert i lavere aktivitet enn planlagt i 2021 og regnskapet viser en mindreutgift på 60 mill. kroner i forhold til bevilgningen.

Post 21 dekker utgifter til forskning og utviklingstiltak, videreutvikling av IKT og digitalisering i Bufdir, og utbetalinger av godtgjørelse til medlemmene av Fordelingsutvalget. Det har vært en økning i utgifter på 82,3 prosent i 2021, sammenlignet med 2020. Økningen skyldes at bevilgning til DigiBarnevern på 4,8 mill. kroner for prosjektstillinger med utviklingsoppgaver ble flyttet til denne posten i 2021 fra kap. 854 post 45. Videre økte forvaltningsutgifter knyttet til DigiBarnevern i 2021 da det har blitt brukt mer penger til forvaltning av det som er ferdig i prosjektet. I tillegg har det vært en økning i utgifter til utvikling av bufetat/bufdir.no i 2021 i forbindelse med re-design av design og informasjonsarkitektur til nettsidene. Posten har hatt en mindreutgift på 3 mill. kroner mot bevilgningen som i hovedsak skyldes lavere aktivitet knyttet til utviklingsarbeid innenfor universell utforming, ARP, statistikk på bufdir.no og datavarehus.

Inntektene knytter seg til ulike prosjekter, som egenandeler i forbindelse med deltakelse i «Hva med oss?», refusjon fra NORAD for LIKE programmet, og noen mindre tilfeldige inntekter. Inntektene er redusert med 10,1 prosent i 2021 sammenliknet med 2020. Reduksjonen skyldes lønnsrefusjon for hospitering fra KUD i 2020 som ikke har vært aktuelt i 2021. Samtidig har

det vært noe økning i refusjoner fra NORAD samt en økning knyttet til nytt tilskudd for arbeidet med Bærekraftige barnevernsystemer i landene rundt Østersjøen, som gjør at samlet sett er endringen i inntekter fra 2020 til 2021 ikke tilsvarende reduksjonen i lønnsrefusjon fra KUD. Posten har en merinntekt på ca. 5,5 mill. kroner mot bevilgningen da det er gitt fullmakt for å overskride tildelingen på kap. 858 post 01. Refusjonene fra NORAD til LIKE og tilskudd til Bærekraftige barnevernsystemer i landene rundt Østersjøen fremkommer dermed som merinntekt på posten.

3.5.10

Utbetalt beløp til tilskuddsordninger

Bufdir tildelte i 2021 over 1,3 milliarder kroner i drift- og prosjektmidler, og det er derfor et sentralt virkemiddel for å nå våre mål.

Tilskuddsordninger (ikke enkelttilskudd)	Antall innvilgede søknader	Innvilget beløp totalt
Barn og ungdoms deltakelse og innflytelse i samfunnet		
Nasjonal grunnstøtte til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner**	90	150 460 001
Internasjonal grunnstøtte til frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner**	32	4 510 003
Erasmus+ Aktiv ungdom	39	28 015 000
Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn*	92	54 789 270
Nasjonal tilskuddsordning for å inkludere barn i lavinnteksfamilier	749	436 597 001
Oppfølgings- og losfunksjoner for ungdom*	111	55 049 049
Inkludering og tiltak for å fremme likestilling og hindre diskriminering		
Kjønns- og seksualitetsmangfold*	29	15 780 000
Funksjonshemmedes organisasjoner (inkl.særtilskudd)**	140	234 000 840
Fritidstiltak for personer med funksjonsnedsettelse	83	15 349 160
Bedre levekår for personer med funksjonsnedsettelse*	26	24 894 433
Universell utforming (inkludert UnIKT)	36	14 500 000
Universell utforming KS-nettverket	19	2 950 000
Mot rasisme, diskriminering og hatprat	29	8 000 000
Aktivitetstilskudd (ettårig ordning i pandemien)	61	13 906 230
Familie- og likestillingspolitiske organisasjoner	26	6 984 300
Familie og omsorg – Samliv og oppdragerrollen		
Samlivstiltak	116	12 854 392
Samlivskurs for førstegangsførelde	54	8 997 580
Organisasjoner i barnevernet*	8	19 900 000
Utviklings- og samhandlingsprosjekter i barnevernet*	26	20 000 000
Foreldrestøttende tiltak i kommunene*	151	50 400 000
Videreutdanning barnevernfaglig veiledning	306	26 421 730
Systematisk identifikasjon og oppfølging av utsatte barn	39	23 862 000
Arbeid mot vold og overgrep i nære relasjoner		
Sentre mot incest og seksuelle overgrep***	21	103 801 525
Bo- og støttetilbud for utsatte for tvangsekteskap og kjønnslemlestelse	5	18 731 225
Tiltak mot vold og overgrep (kun ordningen)	49	34 839 000
Totalt ****	2 337	1 385 592 739

* Direktoratet tildeler midler for tre-fire år på enkelte ordninger, med forbehold om Stortingets bevilgning.

«Antall innvilgede» gjelder alle for tilskuddsåret 2021, uavhengig av om vedtak ble fattet i 2018, 2019, 2020 eller 2021.

** Søkes ikke om beløp, men på bakgrunn av beregningsvariabler.

*** Overslagsbevilgning

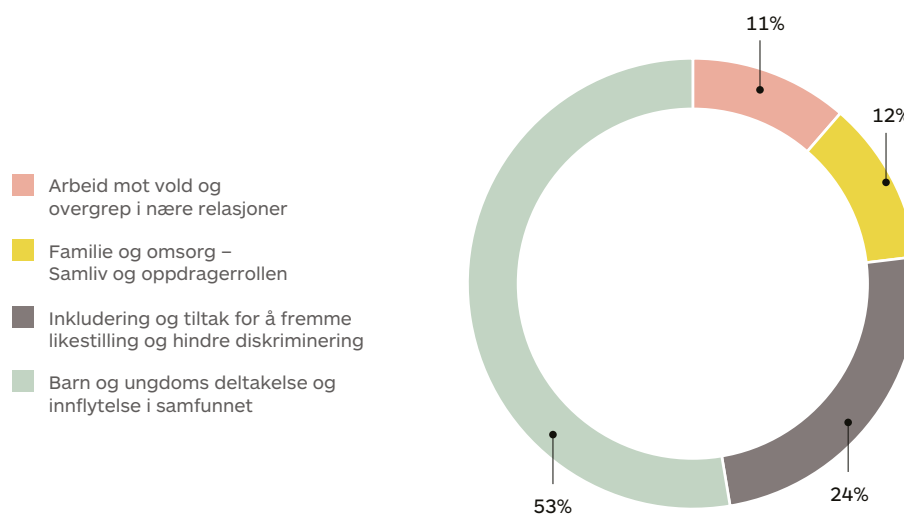
**** Direktoratet og etaten forvalter også midler til adopsjonsstøtte, familievern, og øremerkede tilskudd.

Over halvparten av midlene ble i år tildelt for å styrke barn og ungdoms deltakelse og innflytelse i samfunnet. Å støtte opp under demokratilæring,

inkludering i skole, arbeidstilknytning og deltagelse i samfunnet, både nasjonalt og internasjonalt, er viktig for Bufdirs samfunnsoppdrag på bred front.

Figur 44

Tildelte midler gjennom direktoratets tilskuddsordninger 2021* i prosent.

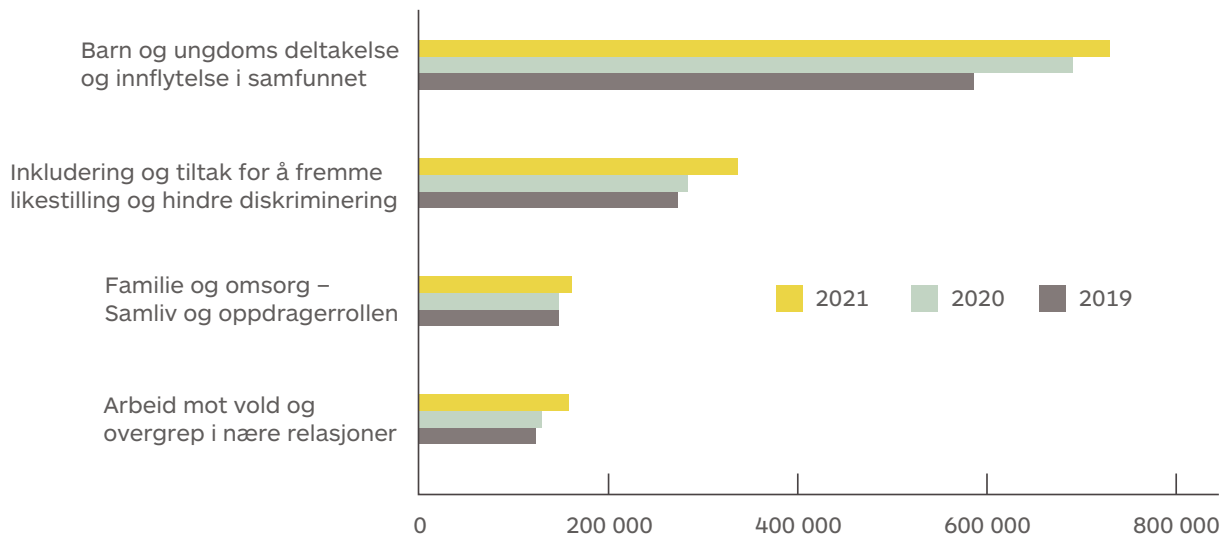
* Direktoratet og etaten forvalter også midler til adopsjonsstøtte, familievern og øremerkede tilskudd. Det er ikke inkludert her.

	2019	2020*	2021	Endring		Endring i prosent	
				19-20	20-21	19-20	20-21
Barn og ungdoms deltakelse og innflytelse i samfunnet	587 781	693 578	729 420	105 797	35 842	18,0	5,2
Inkludering og tiltak for å fremme likestilling og hindre diskriminering	274 636	286 501	336 365	11 865	49 864	4,3	17,4
Familie og omsorg – Samliv og oppdragerrollen	148 048	140 713	162 436	-7 335	21 723	-5,0	15,4
Arbeid mot vold og overgrep i nære relasjoner	121 800	129 937	157 371	8 136	27 435	6,7	21,1
Totalt	1 132 265	1 257 029	1 385 592	124 764	128 563	9,9	9,3

Beløp i 1000 kroner.

Figur 45

Tildelte midler per område 2019-2021. Beløp i 1000 kroner.

De samlede tildelingene gjennom tilskuddsordningene våre har økt med rett i underkant av 10 prosent siden 2019. Også antall innvilgede søknader har økt, fra 2 229 i 2019 til 2 337 i 2021. Deler av økningen er midlertidig gjennom ekstratildelinger i forbindelse med pandemien.

Tildelingene har som diagrammet viser økt på alle de fire områdene fra 2019 til i dag. Størst økning har det vært på arbeid mot vold og overgrep i nære relasjoner, hvor tildelte midler har økt med 29 prosent fra 2019 til 2021. Det er likevel viktig å minne om at deler av økningene er midlertidige og har vært knyttet til ekstratildelinger i forbindelse med pandemien.

Del 4

Styring og kontroll

4.1

God styring og kontroll i virksomheten

Bufdir forvalter betydelige ressurser på vegne av det offentlige. Vi har ansvar for tjenester som har stor innvirkning på barn, ungdom, familier og samfunnet som helhet. Et velfungerende system for styring og kontroll er nødvendig for å sikre at tjenestene holder god kvalitet, og at offentlige midler utnyttes best mulig.

Bufdir vurderer at virksomhetens system for styring og kontroll gir rimelig sikkerhet for effektive tjenester, etterlevelse av lov- og regelverk, samt korrekt rapportering. I den neste delen gis en orientering om hovedelementene i vurderingen.

Virksomhetens opplegg for styring og kontroll

Bufdir styrer Bufetat i henhold til krav fastsatt i økonomiregelverket og BFDs instruks til Bufdir. Regionenes oppgaver og ansvar er dokumentert i instruks til Bufetat. Mål, styringsparametere, oppdrag og økonomiske tildelinger formaliseres i årlige disponeringsbrev. Regionene følges opp gjennom en formell styringsdialog med månedlig og tertialvis rapportering, samt halvårlige virksomhetsstyringssamtaler. I tillegg har direktoratet møter med regiondirektørene annenhver uke.

Den interne styringen er strukturert gjennom en definert styringsmodell som beskriver ansvar og oppgaver knyttet til å planlegge, gjennomføre, evaluere og korrigere virksomheten vår. Grunnlaget for styring og internkontroll i tjenestene er operasjonalisert

i virksomhetsmodellen, der krav til kvaliteten i Bufetats tjenester styres gjennom standardiserte tjenesteforløp. I tillegg operasjonaliseres krav til tjenestene gjennom faglig normerende produkter og styrende dokumenter.

En viktig del av styringsmodellen for Bufdir og Bufetat er det løpende samarbeidet med tjenestemannsorganisasjonene. Dette samarbeidet er gjennomgående i hele organisasjonen, fra de enkelte barnevernsinstitusjoner og familievernkontor i Bufetats regioner, til samarbeidet i Bufdir og på virksomhetsnivå.

Det er i 2021 etablert en ny nasjonal enhet med ansvar for godkjenning og kontroll av alle private og kommunale institusjoner i landet. Enheten er plassert i region øst.

Måloppnåelse

Bufdir når i all hovedsak målene og gjennomfører oppdragene i tildelingsbrevet. Vi ser også at Bufetat i hovedsak leverer tjenester med forventet kvalitet. Vi ser likevel at det er en utfordring at kvaliteten i tjenestene ikke alltid er god nok. Det gjelder både virkningsfulle tilbud, og å kunne gi et likeverdig tilbud til våre brukere i hele landet.

Vi jobber kontinuerlig med å utvikle tjenestetilbudet vårt, styrke dialogen med samarbeidspartnere og dimensjonere og tilpasse tilbudet til etterspørselen av tjenestene.

Konkret beskrivelse av resultater og gjennomførte forbedringsaktiviteter er omtalt i kapittel 3.

Effektive tjenester

Buudir jobber systematisk med å effektivisere ressursbruken. Sentrale tiltak er å fortsette arbeidet med digitalisering, standardisering og å styrke etatens kapasitetsstyring. Vi ser at indikatorene relatert til kvaliteten i tjenestene er på et stabilt høyt nivå i 2021, samtidig som vi leverer de samme tjenestene med færre ressurser. Dette har gjort det mulig for oss å omprioritere ressurser for å nedbetale teknisk gjeld, kombinert med høy utviklingstakt og økt fokus på IKT-sikkerhet.

De største utfordringene i økonomistyringen knytter seg til den statlige forvaltningen av barnevernet. Bufetat har bistandsplikt for alle vedtak om plassering i fosterhjem og institusjoner, mens kommunene har utskrivingsmyndighet. Bufetat har derfor ikke direkte kontroll over aktivitetsnivået og de økonomiske konsekvensene. Målet om budsjettbalanse i barnevernet er krevende.

I tillegg har koronapandemien også i år medført sammensatte økonomiske konsekvenser, med økt tildeling for å ivareta sårbare barn, økte utgifter til smitteverntiltak og mindreforbruk som følge av mindre reiseaktivitet og utsatte prosjekter. Etter direktoratets vurdering viste regnskapsresultatet allikevel kun mindre avvik i forhold til tildelingen.

For nærmere detaljer om ressursbruk, se kapittel 3.5.

Etterlevelse av lov- og regelverk

Buudir vurderer at tjenestene i Bufetat i all hovedsak utføres i henhold til lov- og regelverk, og at resultat- og regnskapsinformasjonen er pålitelig.

Forsvarlighetskravet er grunnleggende i barnevernet. Bufetats bistandsplikt fører til at forsvarlighetskravet kan bli utfordret i enkeltsaker fordi etaten ikke har god nok tilgang til nødvendige virkemidler. Tre regioner rapporterer om til sammen 12 brudd på bistandsplikten i 2021. Bruddene gjelder både tidsbruk og innholdet i tiltaket som tilbys kommunen. Årsakene kan dels ligge i at virkemidlene ligger i andre sektorer, og dels i at utfordringene er av en karakter som hverken regelverk, kompetanse eller annen infrastruktur gir forutsetninger for å kunne håndtere på en god måte.

Det er registrert 134 lov- og forskriftsbrudd i statlige og private institusjoner. Disse bruddene følges opp i de regionale virksomhetsstyringssamtalene.

Vesentlige feil og avvik avdekkes og håndteres

Buudir og Bufetat følger opp avvik og uønskede hendelser som registreres i virksomhetenes avviks- og forbedringssystem. I tillegg følger regionene opp avvik som avdekkes av tilsynsmyndighetene. Avvik og manglende måloppnåelse følges opp i styringsdialogen mellom Buudir og regionene.

Flere alvorlige branttilløp og branner ved ulike barnevernsinstitusjoner ble avdekket i 2021. Buudir har analysert bakenforliggende årsaker til hendelsene. Arbeidet har resultert i tiltak for å redusere risiko for branttilløp og branner, som vi vil følge opp i 2022.

Bufdir jobber med å tilrettelegge for en mer standardisert rapportering og styrke forbedringsperspektivet i avvikshåndteringen. Som følge av koronahåndteringer har vi imidlertid ikke kommet så langt som ønsket i 2021.

Risikostyring

Direktoratet og regionene gjennomfører periodiske risikovurderinger som en del av den årlige planleggingen. I tillegg risikovurderes prosjekter og større utviklingsoppgaver. Risiko- og utfordringsbildet legges til grunn for direktoratets prioriteringer av tiltak i langtidsplan, virksomhetsplan og disponeringsbrev til regionene.

På et overordnet nivå har direktoratet oversikt over de mest sentrale risikoene i tjenestene. En internrevisjonsrapport om styringen av familievernet peker imidlertid på svakheter i direktoratets opplegg for å fange opp risiko på enhetsnivå. Direktoratet har i 2021 startet med å standardisere risikorapporteringen fra regionene. Arbeidet vil fortsette i 2022 og vil også omfatte risikostyringen i familievernet.

I 2021 er Bufdirs risiko og sårbarhetsanalyse (ROS-analyse) oppdatert. Den konkluderer med at det overordnede risikobildet er innenfor akseptabelt risikoområde, men peker på et behov for å vurdere ytterligere risikoreducerende tiltak.

4.2

Tilskudd

Bufdir forvalter 24 tilskuddsordninger og over 30 øremerkede tilskudd til et bredt spekter av tilskuddsmottakere på alle direktoratets fagområder. I 2021 delte vi ut i underkant av 1,4 milliarder kroner i drift- og prosjektmidler fordelt på 2 328 søkere. Både antall innvilgede søknader og utbetalte midler har økt jevnt og trutt de siste årene.

Bufdir mener å ha solid erfaringsgrunnlag og tilstrekkelig kunnskap til å konkludere med at tilskuddsordningene vi forvalter har god måloppnåelse. Samlede tilbakemeldinger, rapporteringer fra tilskuddsmottakere og evalueringer av flere tilskuddsordninger peker i samme retning. Direktoratet har likevel stor oppmerksomhet på å finne bedre indikatorer og data for å underbygge dette.

Kontinuerlig forbedrings- og utviklingsarbeid på tilskuddsområdet omfatter blant annet:

- > en treffsikker og mindre arbeidsintensiv rapportering fra tilskuddsmottakere
- > enklere og mer effektive søknadsprosedyrer
- > profesjonell innkreving av utestående tilskuddsbeløp
- > høyere kunnskap og kompetanse på økonomisk rapportering (budsjett, regnskap og revisjon) i Bufdirs tilskuddsavdeling
- > retningslinjer for tilskuddsforvaltning med høy kvalitet og presisjon

- > standardisering av regelverkene for tilskuddsordningene og prosess for øremerkede tilskudd
- > økt brukervennlighet og bedre funksjonalitet på søknads- og saksbehandlingssystemet (tilskuddsportalen)

En generell gjennomgang og vurdering av statlige tilskuddsordninger, foretatt av DFØ og lovavdelingen i Justis- og beredskapsdepartementet, viste at et stort antall regelverk burde utformes i forskrift. Bufdir vurderte at dette omfattet 13 av direktoratets tilskuddsordninger. Fire tilskuddsforskrifter er utarbeidet, sendt på høring og godkjent. Resterende regelverk er i prosess og målet er ferdigstilling i 2022. Forskriftsfesting av regelverket vil blant annet gi større kontinuitet og mer forutsigbarhet for brukerne.

Mer informasjon om tilskuddsordningene, hvordan man søker, og hvem som har fått tilskudd, finner man på direktoratets nettsider. Hele tilskuddsprosessen foregår i direktoratets tilskuddsportal.

I vedlegg 6 til årsrapporten oppsummeres tilskuddsforvaltningen i 2021. De ulike tilskuddsordningene er omtalt under relevant fagområde i kapittel 3.

4.3

Anskaffelser

Utgifter til kjøp av varer og tjenester var i 2021 på ca. 3,9 milliarder kroner. Dette utgjør om lag 38 prosent av våre totale utgifter. Kjøp av barnevernstjenester er den desidert største innkjøpskategorien til Bufetat. I Bufdir utgjør kjøp av konsulenttjenester og IKT-tjenester de største innkjøpskategoriene.

Kjøp av barnevernstjenester

Bufdir har gjennom 2021 arbeidet med å utvikle en forsyningsstrategi for institusjonsområdet. Strategien viser utviklingsretningen som er nødvendig for å oppnå målsetningen i Stortingets anmodningsvedtak 762 om økning av andelen leveranser fra ideelle leverandører. Den slår fast et prinsipp om at Bufetat på sikt skal ivareta de mest sårbare barna i eget tiltaksapparat.

Forsyningsstrategien er et helhetlig strategisk retningsvalg med bakgrunn i det samlede utfordringsbildet for tjenestene. Det er en målsetning at etaten skal kunne planlegge kapasiteten bedre, øke fleksibiliteten og sikre riktig kvalitet i tjenestene. Det er behov for mer robuste institusjoner hos private leverandører, med en sterkere tilpasningsdyktighet knyttet til barns behov, og det er behov for en bedre tilpasset bygningsmasse og riktigere bemanning.

Majoriteten av etatens avtaleportefølje med private leverandører av institusjonstjenester løper ut våren 2022. Arbeidet med å forberede inngåelsen av ny avtaleportefølje har vært en hovedaktivitet i andre halvdel av 2021. Fra sommeren ble de første formelle og forpliktende initiativene tatt mot leverandørene. Etter respons fra den ideelle delen av sektoren, har det vært gjennomført en kvalifisering knyttet til blant annet status som ideell virksomhet med bakgrunn i innhentet dokumentasjon. Den formelle bestillings- og

forhandlingsdialogen med ideelle leverandører med allerede etablert og godkjent kapasitet for leveranser, ble innledet høsten 2021 i nært samarbeid med Bufetats regioner. Arbeidet med å etablere ny avtaleportefølje for institusjonsområdet er omfattende og vil trolig pågå til utpå høsten 2022.

Eiendomsforvaltning

I januar 2021 ble det innledet et samarbeid med Statsbygg med formål om å forberede utarbeidelse av plan for utvikling av eiendomsporteføljen. Eiendomsporteføljen, som består av tradisjonelle kontorer, tjenestekontorer og institusjonsbygg (formålbygg), skal utvikles slik at den støtter opp under Bufetats virksomhet, strategier og målsettinger. Hensikten med forprosjektet var å etablere felles kunnskap om Bufdirs og Bufetats praksis og erfaringer med eiendomsforvaltning, og deres betydning for lokalisering, forvaltning, utvikling og fremtidig drift av bygningsmassen.

Institusjonsbyggene utgjør 65 prosent av den totale leieporteføljen målt i areal. Det finnes lite forskning som spesifikt vurderer hvordan fysiske omgivelser kan understøtte omsorg, behandling og andre tjenester som gis i barnevernsinstitusjoner¹¹¹. I FOU-planen for 2021, ble det derfor vedtatt et oppdrag om institusjonsbygg. Formålet er å få mer kunnskap om betydningen og ivaretagelsen av fysiske omgivelser ved utforming av institusjonsbygg på barnevernsområdet. Kunnskapen vil kunne tas i bruk steg for steg, etter hvert som ny kunnskap er tilgjengeliggjort og vurdert for hensiktsmessig anvendelse, med utgangspunkt i definerte rammebetingelser. Dette er i tråd med en av anbefalingene i rapporten fra forprosjektet med Statsbygg om videreutvikling av kunnskap og kompetanse innenfor eiendom og lokalskaffelser, og utvidet bruk av medvirkning i utviklingsarbeidet.

¹¹¹ Kunnskapssammenstillingen gjennomført av Deloitte i 2020 på oppdrag fra Bufdir

4.4

Informasjonssikkerhet og personvern

Informasjonssikkerhet

I 2021 ble arbeidet med reetablering av nytt styringssystem for informasjonssikkerhet ferdigstilt med utgangspunkt i Nasjonal sikkerhetsmyndighets (NSMs) grunnprinsipper for IKT-sikkerhet.

Vi anser informasjonssikkerhetskompetanse som en del av utfordringsbildet. Dette kommer blant annet til uttrykk ved rekruttering av spesialister på området. Det ble igangsatt opplæring av IKT-brukerne i hele virksomheten med sikte på å bevisstgjøre brukernes påvirkning på IKT-sikkerheten. Opplæringspakken var utviklet av Norsis, og ble tilgjengeliggjort digitalt. Opplæringen ivaretok en del av utfordringsbildet som har vært gjeldende i forbindelse med koronapandemien med utstrakt bruk av hjemmekontor.

Situasjonsbildet 2021 endret seg ganske markant fra tertial 1 til tertial 3. Sektoren utsettes i stadig større grad for både målrettet og ikke-målrettet aktivitet. Dette avdekkes gjennom den overvåkingen vi har av våre tjenester og infrastruktur, og vil kunne innebære sårbarheter og mulige angrep som kan prege oss. Penetrasjonstest gjennomført av HelseCERT på slutten av 2021 viser utfordringsbildet, som innebærer at det igangsettes stadig flere og mer omfattende risikoreduserende tiltak.

I tillegg til et mer overordnet risikobilde, har virksomheten i 2021 startet arbeidet med risikobildene til virksomhetens systemportefølje. Arbeidet innebærer at det jobbes i tråd med prinsippet Zero trust security. I praksis betyr dette at sikkerheten bygges omkring hvert enkelt system. Dette er spesielt viktig for en virksomhet som behandler særlige kategorier av personopplysninger i et betydelig omfang.

Personvern

I 2021 har direktoratet fokusert på kvalitetssikring av etatens bruk av digitale tjenester der personopplysninger behandles. Personvernkonsekvensvurderinger/DPIA-er, kvalitetssikring av etatens databehandleravtaler og overføringer av personopplysninger både innenlands og utenlands, har vært sentralt i det overordnede arbeidet på personvernområdet. Digital protokoll med oversikt over etatens behandling av personopplysninger og tilhørende behandlingsgrunnlag, er tatt i bruk som en del av etatens internkontrollsystem.

Flere opplæringsmoduler som skal øke kompetansen innenfor personvern i etaten er ferdigstilt. I løpet av 2022 vil opplæringen bli "rullet ut" i direktoratets fagavdelinger og i regionene. Direktoratets og regionenes kompetanse innen personvernområdet er et hovedfokus i det overordnede arbeidet i 2022.

Schrems II-dommen, avsagt i EU-domstolen i 2020, krever at oppmerksomheten fortsatt rettes mot etatens overføringer av personopplysninger ut av EU/EØS. Etatens bruk av programvarene til store utenlandske selskaper og bruken av Facebook og Google i etatens virksomhet, er konkrete eksempler på viktige strategiske vurderinger som skal gjøres i 2022.

Som en del av arbeidet med styringssystemet innenfor personvernområdet, vil direktoratet i 2022 videreutvikle kategorien personvern i avviks- og forbedringssystemet.

4.5

Tilsyn fra Riksrevisjonen

Høsten 2021 igangsatte Riksrevisjonen en etterlevelser revisjon av tilskudd til organisasjoner. Formålet med revisjonen er å undersøke om formålet med tilskuddene blir ivaretatt på en hensiktsmessig måte. Revisjonen er avgrenset til tilskudd mot sårbare grupper. Riksrevisjonen er i gang med dokumentanalyse og har innhentet informasjon fra Bufdir knyttet til utvalgte tilskuddsordninger.

Riksrevisjonen startet høsten 2021 opp en revisjon av undersøkelse av forvaltningspraksis i barnevernet. Målet er å vurdere om Barne- og familiedepartementet har tilrettelagt for å forbedre forvaltningspraksis i barnevernet. Intervju med Bufdir er planlagt i 2022.

Riksrevisjonen gjennomførte finansiell revisjon av regnskapsåret 2021. Bufdir vil innen 1. mai 2022 publisere revisjonsberetningen på nettsidene.

4.6

Personellmessige forhold

Bufdir har i 2021 videreført en tett oppfølging av HR-indikatorer i institusjonsdriften i det statlige barnevernet. I institusjonsdriften er indikatorene på personalområdet viktige bidrag i en tiltakskjede som understøtter kvalitet i tjenestene og det videre forbedringsarbeidet som følger av etatens langtidsplan og Bufetats hovedprioriteringer. Det er etablert tilsvarende oppfølging av HR-området for det private institusjonsapparatet.

En større systematikk i arbeidet med HR-analyser, har gitt både Bufdir og regionene et felles utgangspunkt for å iverksette tiltak på bemannings- og driftssiden i institusjonene. Tiltakene understøtter aktiviteter i langtidsplanarbeidet, som turnusendringer, økning av andel ansatte med heltidsstilling og relevant fagutdanning. I 2020 ble det utarbeidet et nåsituasjonsbilde for barnevernsinstitusjonene når det gjelder bemanning og arbeidstidsordninger. Nåsituasjonen ble analysert i lys av eksisterende og fremtidig kjente rammebetingelser og ut fra behov for endringer som ligger foran oss på disse områdene. Tiltak er identifisert og ligger til grunn for handlingsplaner og aktiviteter på alle nivåer i virksomheten for perioden 2021-2023. Regionene i Bufetat har også styrket sitt arbeid med oppfølging av underliggende enheter.

Gjennom 2021 har regionene i økende grad sett på forhold rundt bemanning i institusjonene. Behov for styrket bemanning dreier seg om kompleksitet rundt barn og unge, oppgaver, ansvar, roller og samarbeid. I tillegg dreier det seg om å ha riktig og tilstrekkelig kompetanse og ressurser til ulik tid av døgnet. Mange av institusjonene har i 2021 arbeidet med analyser av ressursstyring, kompetanse og

arbeidstidsordninger opp mot behov, målgruppe og kapasitet. Vi går inn i 2022 med langt mer kunnskap om hva økte krav til kvalitet krever av bemanning i institusjon. Vel 4000 av våre ansatte jobber i institusjonene.

Helse, miljø og sikkerhet (HMS)

Året 2021 har også vært et år preget av pandemien. Dette har også påvirket HMS-området. Som i 2020 har det vært et høyt fokus på smittevern. Selve håndteringen har i stor grad blitt håndtert regionalt og i linjen. Bufdir har vært pådriver i arbeidet med blant annet smittevernveiledere, tilgang på hurtigtester og smittevernutstyr, samt arbeid med å få vaksineprioritet for ansatte i institusjonsdriften. Det har også vært lagt ned arbeid med tiltak for ansatte på hjemmekontor, både sentralt og regionalt. Til tross for pandemien, har regionene og BSA fulgt opp rapporteringskravene og handlingsplanene sine for arbeidsmiljøarbeidet.

Arbeidet med å redusere sykefraværet

Det samlede sykefraværet for Bufetat var 8,6 prosent i 2021. Det er langt høyere enn målet på 7,5 prosent. Vi vil fortsette det målrettede arbeidet for å øke nærværet i 2022. Vi opplevde en nedgang i sykefraværet i 2020, men i 2021 er vi igjen på samme nivå som i 2019. Sykefraværet har økt gradvis siden 2. kvartal 2020. Det er spesielt de to siste kvartalene av året vi har hatt en markant økning i fraværet. Fraværet er på linje med det øvrige arbeidslivet. Siste halvdel av 2021 har vært preget av økt sykefravær, spesielt grunnet økt forekomst av sesongrelaterte sykdommer, herunder også korona. Enkelte avdelinger i institusjonsdriften har hatt spesielt høyt sykefravær, men vi ser også en økning i øvrige deler av virksomheten. Korttidsfraværet har vært markant høyere i 3. og 4. kvartal i 2021.

I 2021 har Bufdir videreutviklet arbeidet med å analysere sammenhengen mellom sykefravær og andre HR-indikatorer. Enheter med høyt sykefravær, i kombinasjon med for eksempel høy midlertidighet og lav andel fagutdannede årsverk, er fulgt opp særskilt. Bufdir vil følge opp det nasjonalt fastsatte målet i IA-avtalen om å redusere sykefraværet med 10 prosent innen 2022.

Forebygging av vold og trusler mot ansatte

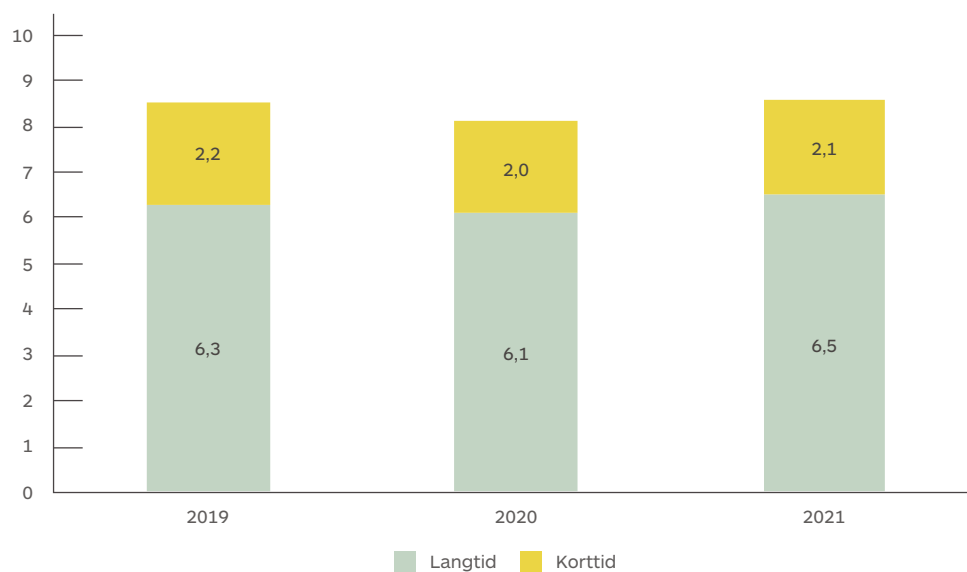
Forebygging av vold og trusler mot ansatte, samt skader og avvik har hatt høy oppmerksomhet gjennom mange år. Etter innføring av nytt system for melding av skader og avvik, har det i 2021 vært arbeidet med tilpasning av systemet samtidig med fortsatt systematisk oppfølging av hendelser og iverksetting tiltak for å hindre at hendelsene gjentar seg. Det har vært en økning i

antall registrerte skader hos ansatte siden 2015. (Se figur neste side.) Vi tror noe av årsaken til økningen er en mer brukervennlig løsning for å registrere skademeldinger, bedre opplæring og langsiktig kulturarbeid for å registrere avvik. Vi hadde reduksjon i antall registrerte skader i 2020, men for 2021 er antallet på nivå med 2019.

Praksis for registrering av skader og avvik har vært et eget tema i sikkerhetsopplæringen på enhetene siden 2019. Bufetats regioner har et eget spisskompetansemiljø for trygghet og sikkerhet som systematisk holder kurs for medarbeidere på institusjoner. Gjennomføring av månedlig opplæring av medarbeidere følges også opp i den månedlige styringsdialogen med regionene. Under koronapandemien har det vært vanskelig med opplæring og trening i trygghet og sikkerhet. Enkelte regioner har tatt i bruk digitale verktøy for deler av opplæringen.

Figur 46

Sykefravær i Bufetat 2019-2021 i prosent.

Likevel ser vi at omfanget av trening ligger under det nivået vi har som mål å gjennomføre på. Bufdir vil fortsette å prioritere dette området i 2022. Det er bekymringsfullt at det fortsatt meldes et betydelig antall skader blant våre ansatte, til tross for omfattende opplæring og trening i forebygging av skader. Bufdir jobber kontinuerlig med forbedringer knyttet til meldekultur, forebygging og oppfølging av skade- og avviksmeldinger.

I 2021 har det vært flere debatter som viser kompleksiteten i barnevernsinstitusjonenes arbeid, og om tilfeller av vold og trusler mot ansatte i barnevernsinstitusjoner. Disse debattene, og spørsmålene de medfører, viser noen av utfordringene med institusjonsansattes arbeid.

Bufetat har som arbeidsgiver et stort ansvar for at både barn og ansatte er trygge og sikre i barnevernsinstitusjonene. Bufdirs faglige anbefalinger, Bufetats omfattende opplæringsprogram (som nå over 3000 medarbeidere har gjennomgått) og jevnlig trening og oppfølging av både medarbeidere

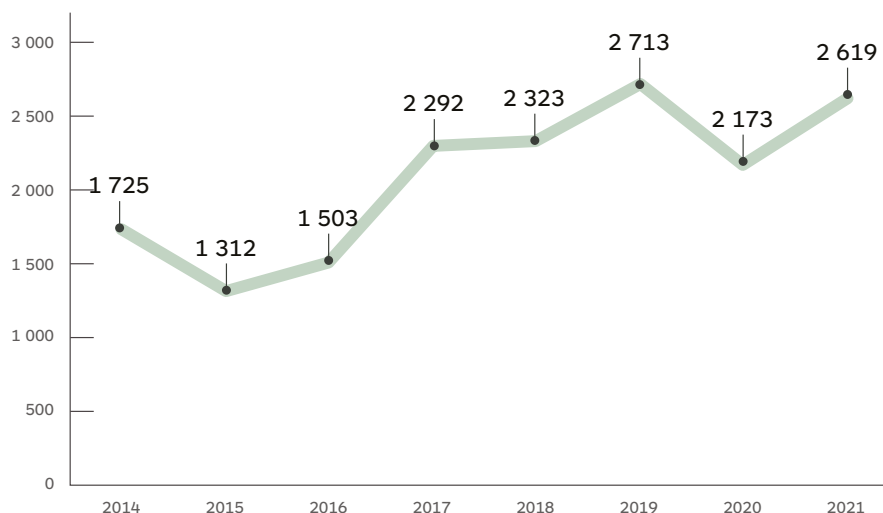
og ungdommer etter situasjoner som oppstår, er de viktigste verktøyene vi har i dette arbeidet. I tillegg er rekruttering av nye medarbeidere med god kompetanse vesentlig. Bufetats ansvar strekker seg langt. Etaten skal gjøre alt den kan for at medarbeiderne har kompetanse og ferdigheter for å møte situasjoner som oppleves truende, og forebygge og håndtere utagerende situasjoner i institusjonene.

Vi har fått et godt internkontrollsystem. Det gjør det enkelt for alle ansatte å melde fra om vold og trusler, og gir ledere muligheten for å følge systematisk opp. Hva som oppfattes som vold og trusler er ulikt. Likevel skal hver medarbeider få oppfølging ut fra sin opplevelse. Det jobbes hele tiden med å bli bedre på både forebygging, håndtering og oppfølging av vold og trusler.

Bufdir har i 2021 tatt initiativ til samarbeid med tjenestemannsorganisasjonene. Det er nedsatt en partssammensatt arbeidsgruppe som skal jobbe videre med vold og trusler mot ansatte. Denne arbeidsgruppen ble startet opp i slutten av 2021 og vil fortsette sitt arbeid i 2022.

Figur 47

Registrerte skademeldinger per år 2014-2021 i antall.

4.7

Aktivitets- og redegjørelsesplikten

4.7.1

Redegjørelsesplikten for arbeidsgiver i offentlig virksomhet

- Etter likestillings- og diskrimineringsloven § 26 a.

Del 1:

Tilstand for kjønnslikestilling

Kjønnsfordeling blant ansatte

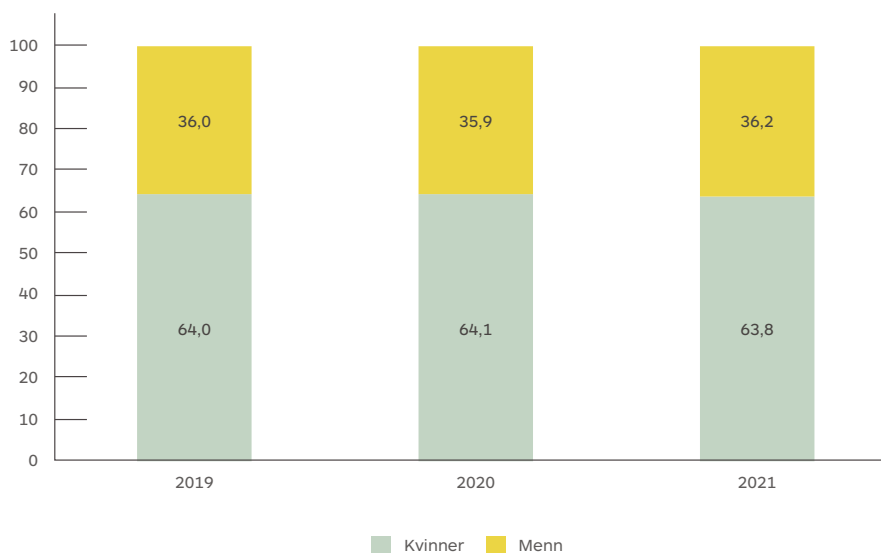
I Bufetat har vi en skjev kjønns sammensetning i alle deler av virksomheten. I 2021 var det ansatt totalt 4 046 kvinner og 2 299 menn, noe som gir en kjønnsbalanse på 64 prosent kvinner og 36 prosent menn. Fordelingen er uendret fra tidligere år. Deler av institusjonsområdet har tilnærmet balansert kjønns sammensetning:

Barnevernsinstitusjonene og omsorgssentrene for enslige mindreårige asylsøkere har en fordeling på rundt 55 prosent kvinner og 45 prosent menn. Størst skjevfordeling finner vi i sentre for foreldre og barn. Her er nesten 90 prosent av de ansatte er kvinner. På adopsjonsfeltet er kun 5 prosent av de ansatte menn. Innen områdene hjemmebaserte tjenester og i familievernet er andelen kvinner rett i overkant av 70 prosent, mens det i inntak og fosterhjemstjenestene er mer enn 80 prosent kvinner. På regionskontorene og i direktoratet er andelen kvinner nesten 70 prosent.

Fordelingen av kjønn på stillingsnivåer og grupper viser at det blant topplederne er like mange kvinner som menn og en jevn kjønnsbalanse. I mellomledersjiktet finner vi imidlertid en fordeling som ser tilnærmet lik ut som i etaten samlet sett. Det er likevel noe høyere andel menn

Figur 48

Kjønnsbalanse blant alle ansatte 2019-2021 i prosent.

blant enhetsledere enn blant avdelingsledere, med rundt 32 prosent blant enhetslederne og 24 prosent blant avdelingslederne. For ansatte i fagrettede stillinger med bachelor har vi nesten 40 prosent menn, mens det blant dem med mastergrad er 24 prosent menn. Det er blant institusjonsansatte uten fagutdanning at vi finner størst andel menn, på vel 60 prosent. For ansatte i saksbehandlerstillinger, er kjønnsfordelingen blant dem med høyest utdanning 73 prosent kvinner og 27 prosent menn. Blant dem med lavere utdanning er 85 prosent kvinner og 15 prosent menn.

Skjev kjønnsfordeling kan være en utfordring for Bufetat. Både etaten, regionene og likestillingsutvalget jobber aktivt med tiltak. Utvidet aktivitets- og redegjørelsesplikt har gitt økt oppmerksomhet på området. Redegjørelsen under danner grunnlaget for videre kunnskapsinnhenting og analyser hos oss.

Gjennom året er det rekruttert 681 kvinner og 468 menn. Det vil si at kvinner utgjør 59 prosent av de nyansatte, menn utgjør 41 prosent. Fordelingen tilsier at det blant nyansatte er en noe høyere andel menn enn i etaten for øvrig. Dette kan indikere at menn har høyere turnover enn kvinner, eller at det har vært en større interesse for å søke jobb i Bufetat blant menn det siste året.

Lønnsforskjeller mellom kvinner og menn

DFØ har på forespørsel fra likestillingsavdelingen i Bufdir påbegynt et arbeid med å tilrettelegge en likestillingsrapport i DFØ innsikt. Rapporten er under utvikling og vil hente

data fra lønns- og personalsystemet SAP. Når rapporten er ferdigstilt, vil uttrekk av alle lønnsarter sammenstilles i en rapport til bruk i lønnskartleggingen. Uten rapporten er dette arbeidet særlig ressurskrevende. Det er krav om en utvidet analyse hvert andre år og for 2021 er dette arbeidet ikke gjort. Bufdir deltar i samarbeidsmøter om innsiktløsningen med DF. Vi håper løsningen kan bedre kartleggingen og framstillingen fremover.

I 2021 har region vest samarbeidet med tillitsvalgte om inndeling av stillingskoder til lønnskartleggingen. Direktoratet ser imidlertid behov for en inndeling som er lik for hele etaten og har valgt å gjøre tilsvarende arbeid på virksomhetsnivå. Dette arbeidet startet høsten 2021 og vil fortsette inn i 2022. For 2021 presenteres tallene i kartleggingen med lik inndeling av stillingskoder som i 2020. Denne er ikke veldig ulik det som vil bli en felles inndeling i stillingsgrupper og -nivåer for lønnskartleggingen.

På neste side følger en oversikt over hvor likestilte kvinner og menn er i Bufetat på bakgrunn av grunnlønnnivå. Tabellen illustrerer lønnsforskjeller i henhold til redegjørelsesplikten del 1. stillingsnivåer/-grupper er definert på grunnlag av stillingskode og ansvarsnivå. Totalen omfatter alle ansatte unntatt timelønnede, lærlinger, ansatte på pensjonsvilkår. At totalen omfatter ansatte i alle deler av virksomheten, innebærer at vi ikke har analyser på eventuelle regionale forskjeller. Grunnlønn omfatter fast lønn omgjort til og beregnet i heltidsekvivalenter. Utregningen baserer seg på et gjennomsnitt for kvinner og menn i gruppen.

Gruppe/stillingsnivå	Kjønnfordeling (antall)		Lønnsforskjell (prosent)
	Kvinner	Menn	Kvinnerns andel av menns avtalt lønn/ fastlønn
Total	3 132	1 481	103,8 %
Gruppe 1: Toppledelse			
Direktører/region-direktører/ avd.direktører/fagdirektører	33	30	99,0 %
Gruppe 2: Mellomledelse 1			
Enhetsledere/seksjonssjefer	94	45	99,6 %
Gruppe 3: Mellomledelse 2			
Informasjonssjef,avdelingsleder institusjon	159	51	101,1 %
Gruppe 4: Fagstillinger 1			
Fagutdannede med master el. profesjon, psykologer mm.	742	238	96,0 %
Gruppe 5: Fagstillinger 2			
Fagutdannede med høyskole/3-årig bachelor, miljøterapeuter mm.	770	540	99,5 %
Gruppe 6: Saksbehandlere 1			
Prosjektleder, spesialrådgiver, seniorrådgiver	517	188	94,3 %
Gruppe 7: Saksbehandlere 2			
Rådgiver, første- og senior-konsulent	573	103	97,8 %
Gruppe 8: Fagstillinger 3			
Miljøarbeidere	173	268	101,5 %
Gruppe 9: Saksbehandlere 3			
Saksbehandlere lavere nivå, merkantile, drift, annet	71	18	105,2 %

Avtalt lønn / fastlønn

Lønnsforskjeller mellom kvinner og menn basert på avtalt lønn eller fastlønn, er i 2021 ikke forskjellig fra tidligere år. Totalt i etaten tjener kvinner i gjennomsnitt 104 prosent av menns lønn. Dette baserer seg på et uvektet gjennomsnitt. Blant topplederne og mellomlederne har vi tilnærmet lønnsmessig likhet.

Blant ansatte i gruppene fagstillinger 1 og saksbehandlere 1, som er ansatte med høyest nivå utdanning, ser vi imidlertid en tendens til noe lavere lønn for kvinner. Kvinnelige fagutdannede med master- eller profesjonsutdanning, som spesialutdannede og psykologer, tjener 96 prosent av menns lønn. Kvinnelige prosjektledere, spesialrådgivere og seniorrådgivere tjener 94 prosent av menns lønn. Gitt at vi vet at det å skifte jobb er lønnsdrivende, kan det være interessant å undersøke nyrekruttering i de ulike gruppene fordelt på kjønn. For disse gruppene er lønn uavhengig av ansiennitet, og den forhandles for de fleste individuelt. En annen hypotese kan være at arbeidsgiver er villig til å betale mer for å rekruttere og beholde menn på en kvinnedominert arbeidsplass. Det kan også være at menn lykkes bedre i å forhandle egen lønn enn kvinner. Dette krever ytterligere undersøkelser og grundige analyser.

For gruppen fagstillinger 2, ansatte med 3-årig bachelor, som blant annet miljøterapeuter, barnevernspedagoger og sosionomer, finner vi likelønn mellom kvinner og menn. Denne gruppen får i hovedsak fastsatt lønn etter lokal lønnspolitikk og ansiennitet. Deres lønn blir i større grad kollektivt og sentralt regulert enn ansatte i gruppen fagstillinger 1 og saksbehandlere 1. Også blant miljøarbeidere, i gruppen fagstillinger 3, finner vi lønnsmessig balanse. Lønn til ansatte i denne gruppen er også sentralt regulert.

I gruppene saksbehandler 2 og 3, som omfatter rådgivere, tre konsulentnivåer, samt driftsstillinger, er sammensettingen kompleks.

Gruppene inneholder både ansatte uten formell utdanning og nyutdannede og rommer ansatte med kort og lang ansiennitet. Deler av gruppen har ansiennitetsregulert lønn. For en hensiktsmessig sammenlikning av kvinner og menn i disse gruppene, må vi analysere tallene og se på andre forhold som blant annet ansiennitet, funksjon og organisatorisk tilknytning.

Overtid og uregelmessig tillegg

Generelt er det viktig å bemerke at spesifiserte ytelser, som uregelmessige tillegg og overtid, utbetales i prosent av grunnlønnen. Valg om å jobbe turnus og ubekvem arbeidstid, samt valg om hvordan overtid ønskes godtgjort, enten som avspasering eller til utbetaling, kan imidlertid basere seg på ulike preferanser hos kvinner og menn.

Ytelsene mottas kun av deler av en gruppe og uten at det nødvendigvis impliserer en kjønnsmessig skjevhet. Imidlertid vil det si noe om tallenes validitet og reliabilitet. Det er ikke gjennomført en lønnskartlegging som omfatter alle lønnsarter i 2021. Det ble utført for 2020 og vil gjennomføres for 2022. I tillegg til en analyse av grunnlønn i de ulike kategoriene har vi sett på omfang overtid fordelt på kjønn.

Fordeler vi antallet timer som er arbeidet som overtid, på kvinner og menn, får vi et snitt på vel 21 timer overtid for kvinner og vel 27 timer for menn. Det er mellomledere, fagstillinger 2 og fagstillinger 3 som arbeider størst omfang overtid. Blant saksbehandler 1 er det høyest overtid blant kvinner. I øvrige kategorier arbeider menn noe mer overtid enn kvinner. Blant kvinnelige seniorrådgivere, prosjektledere og spesialrådgivere, arbeider menn i gjennomsnitt mer overtid enn kvinner. På bakgrunn av analysen i fjor, som inkluderte lønn for overtid, vet vi at kvinner i større grad enn menn velger avspasering som godtgjøring av overtid. Gitt nevnte forhold, innebærer det at kvinner får lavere utbetaling av overtid og at kvinner derav ikke vil få samme opptjeningsgrunnlag for pensjon.

Naturallytelser

Det er begrenset bruk av skattepliktige naturallytelser i etaten. Tjenestetelefon følger stilling og oppgaver uavhengig av kjønn. Det er valgfritt om man ønsker skattefri kontortelefon eller skattepliktig tjenestetelefon. Bonus og fri bil er ikke en naturallytelse som benyttes i etaten.

Kjønn og midlertidighet

Det er generelt mye midlertidighet i Bufetat. Når det gjelder fordelingen av kvinner og menn i midlertidige tilsetningsforhold, finner vi at nesten 55 prosent av alle midlertidig ansatte er kvinner, og at 28 prosent av alle kvinnelige ansatte er midlertidig ansatt. Vel 45 prosent av alle midlertidig ansatte er menn, og nesten 42 prosent av alle mannlige ansatte er midlertidig ansatt.

Kjønn og deltid

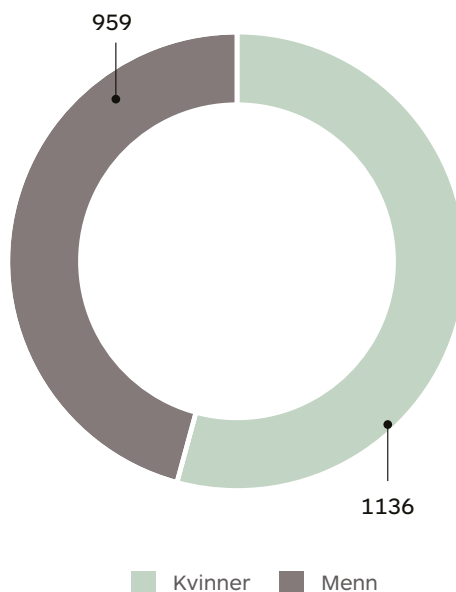
Omfanget av deltid i Bufetat er redusert de senere årene. Det er likevel stor forskjell i omfanget av deltid innenfor

ulike tjenesteområder. Det er i forbindelse med døgnkontinuerlig drift og turnus på barnevernsinstitusjonene at deltidsstillinger er nødvendig. Gjennom arbeid med langtidsplan for Bufetat jobbes det med å redusere omfanget av små stillingsbrøker. Vi oppfatter at det er etablert en felles holdning om at kvaliteten øker med flere heltidsstillinger og med sterkere tilknytning til arbeidsplassen. Det er videre en omforent holdning til at heltidsansatte, i større grad enn deltidsansatte, er oppdatert på fagkompetanse og felles praksis i institusjonsdriften.

Regionene har iverksatt ulike tiltak i forlengelsen av dette arbeidet og som del av ARP-krav til kartlegging av ufrivillig deltid. Kartleggingen, som i hovedsak ble gjennomført som frivillige spørreundersøkelser, avdekket at mellom 20 og 30 prosent - av de som hadde svart - ønsket utvidet stillingsprosent. Funnene har økt oppmerksomheten på arbeidsgivers tilbud om, og tilrettelegging for, økning av stillingsprosent for ansatte som ønsker dette. Målet om å

Figur 49

Midlertidig ansatte per 31.12.2021 i antall.

redusere omfanget ufrivillig deltid kan, i de tilfellene der ansatte ikke har treårig høyere utdanning, utfordre kravene til høyere utdanning og kompetanse. Resultatene av kartleggingen er behandlet i regionale ledergrupper og IDF. Tema vil også være aktuelt å ta opp i medarbeidersamtaler.

Ved utgangen av 2021 hadde vel 43 prosent av alle ansatte en deltidsstilling. Dette tallet inkluderer timelønnede. Ser vi bort fra timelønnede, var andelen ansatte i deltidsstillinger 22,5 prosent. 37 prosent av kvinnene jobbet deltid. Dette tallet inkluderer timelønnede. Uten timelønnede utgjorde kvinnelige ansatte i deltidsstillinger 19 prosent av alle kvinnelige ansatte. Av alle ansatte menn, inkludert timelønnede, jobbet 54 prosent deltid. Ser vi bort fra de timelønnede, utgjorde andelen menn i deltidsstillinger vel 29 prosent av alle menn. Vi finner altså at kvinner i mindre grad enn menn jobber deltid. Likevel ser vi at omfanget deltid øker gjennom det siste året og endringen

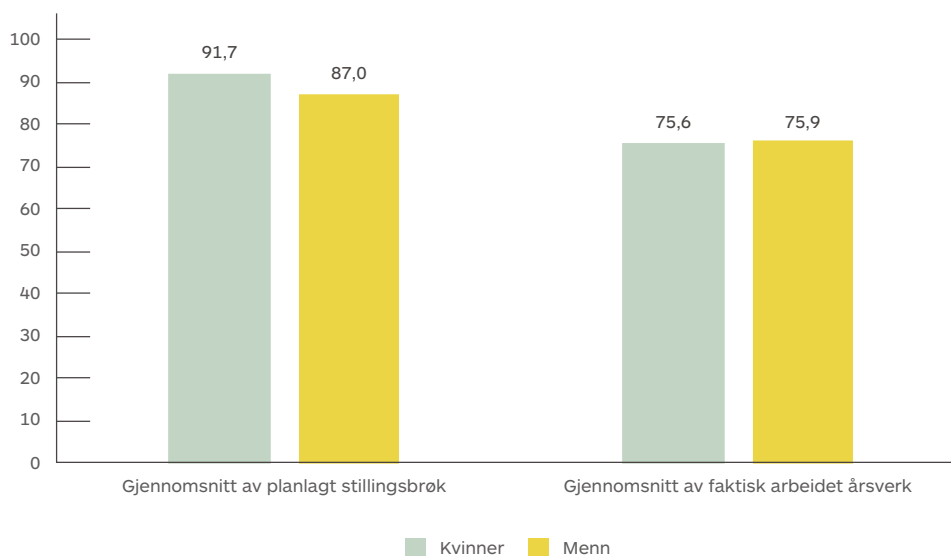
kan i hovedsak tilskrives behovet for vikarer i institusjonsapparatet under koronaen.

Ansatte i deltid jobber gjerne langt mer enn den faste stillingsbrøken. De tar på seg ledige vakter som timelønnet tilkallingsvikar. Dette er viktig og nødvendig arbeidskraft ved plutselige fravær og ekstra ressursbehov. Går man ut fra at det er mulig å jobbe inntil full stilling, vil kvinner ha mindre rom for å ta på seg ekstravakter enn menn siden de i større grad har høyere stillingsprosent. Vi så også at kvinner i noe mindre grad jobber overtid.

Denne antagelsen bekreftes ved å se på gjennomsnittlig planlagt stillingsbrøk. Det illustreres her uten timelønnede, som ikke har noen fastsatt stillingsprosent. Vi ser at kvinner har en større planlagt stillingsstørrelse enn menn, men at kvinner og menn i snitt faktisk arbeider like mye. Ulike former for fravær kan forklare denne differansen.

Figur 50

Planlagt og faktisk stillingsbrøk i prosent.

Kjønn og fravær

Sykefravær er tidligere omtalt, og tallene i tidligere omtale er her hentet fra SAP-kjernesystem. I dette tilfellet er tallene hentet fra DFØ sin innsiktsløsning, og tallene er derfor ikke direkte sammenliknbare. Fra tidligere år vet vi at kvinner har hatt ca. 0,9 – 1,3 prosent høyere sykefravær enn menn. I 2020 så vi at sykefraværet blant kvinner var 7,1 prosent, mens det blant menn var på 7 prosent. Sykefraværet var altså jevnere mellom kvinner og menn. I 2021 var sykefraværet for kvinner 7,8 prosent, mens det for menn var 7,5 prosent. Tendensen fra 2020 til mindre forskjell på omfang sykefravær mellom kvinner og menn ser ut til å fortsette i 2021.

Fravær på grunn av sykt barn fordeler seg noe ulikt mellom kvinner og menn. I 2019 utgjorde fraværestypen 0,4 prosent av kvinners fravær og 0,3 prosent av menns fravær. I 2020 ser vi at av kvinners fravær på grunn av sykt barn utgjør 0,5 prosent, mens det utgjør 0,3 prosent av menns fravær. I 2021 var kvinners andel av fravær på grunn av sykt barn 0,5, mens det for menn var 0,4 prosent. Vi ser at kvinner tar noe mer av fraværet for syke barn enn menn. At det samlet sett er større omfang fravær på grunn av sykt barn, kan naturlig forklares med situasjonen rundt covid-19, stengte barnehager og skoler, samt karantene.

Uttak av foreldrepermisjon utgjør for kvinner 2,1 prosent av fraværet deres. For menn utgjør uttak av foreldrepermisjon 1,1 prosent av fraværet. Omfanget fravær grunnet foreldrepermisjon var totalt 1,7 prosent i 2021. Blant kvinner var gjennomsnittlig antall uker foreldrepermisjon 18 uker, mens det for menn var 10 uker.

Vi publiserer lønnskartlegging og kartlegging av ufrivillig deltid i tråd med lovkravene for 2021 våren 2022. Rapporten vil publiseres her.

Del 2:

Vårt arbeid for likestilling og mot diskriminering

Prinsipper, prosedyrer og standarder for likestilling og mot diskriminering

I Bufdirs likestillingsstrategi 2019-2021 har ett av hovedmålene vært å utvikle eget arbeid med inkludering og likestilling som arbeidsgiver. Bufdir skal gå foran som en inkluderende, mangfoldig og likestilt arbeidsplass. Våre erfaringer fra arbeid med likestilling, ikke-diskriminering og universell utforming i egen organisasjon og innenfor våre ansvarsområder, skal kunne brukes som eksempler på godt likestillingsarbeid. I løpet av strategiperioden har vi opprettet et partssammensatt likestilling-, inkludering- og mangfoldsutvalg (LIM-utvalget) med representanter fra alle regioner.

Opprettelsen av LIM-utvalget og det øvrige arbeidet som blir gjort i direktoratet i forbindelse med ARP, har i stor grad bidratt til å utvikle Bufdir som arbeidsgiver. LIM-utvalget og ARP-arbeidet vil være viktige brikker i Bufdirs videre arbeid med likestilling og ikke-diskriminering internt. I direktoratet er det i tillegg nedsatt en partssammensatt arbeidsgruppe med tillitsvalgte, verneombud og HR-avdelingen for å sette ekstra trykk på arbeidet med inkludering og mangfold for Bufdir som arbeidsgiver. Den partssammensatte arbeidsgruppen skal i fellesskap utarbeide en plan der fokusområder vil være rekruttering og likelønn. Planen skal bestå av tydelige mål og konkrete forslag til tiltak.

Bufetat har retningslinjer for oppfølging og saksbehandling av saker om trakassering, seksuell trakassering, mobbing og utilbøelig opptreden, varslingsrutiner om slike saker, samt et notat som klargjør regelverket rundt seksuell trakassering.

I lokal lønnspolitikk er det nedfelt at «lønnspolitikken skal medvirke til at Bufetat oppleves som en attraktiv arbeidsgiver med gode lønns-, karriere- og utviklingsmuligheter for alle uansett bakgrunn. Vi skal ha særlig fokus på hensynet til likestilling og ikke-diskriminering ved rekruttering og lønnsforhandlinger». Likelønn er også et kriterium som generelt skal legges til grunn i lønnsvurderinger.

Bufetats arbeid for å sikre likestilling og ikke-diskriminering i praksis

Likestillings- og ikke-diskrimineringsperspektivet er fulgt opp i lønns-, personal- og rekrutteringsarbeidet i Bufetat og direktoratet. I tillegg til Bufetats eget LIM-utvalg, deltar direktoratet også i det statlige mangfoldsutvalget, der ARP har vært hovedprioritering i 2021.

Et hovedtema for likestillingsarbeidet i 2021 har vært å følge opp resultatene fra den større kartleggingen av risikoer for diskriminering og hindre for likestilling i Bufetat som ble foretatt i 2020. Kartleggingen omfattet alle grunnlag som omtales i likestillings- og diskrimineringsloven, og de ulike personalområdene som er nevnt i loven, og som utvalget mente hadde relevans for likestilling og diskriminering knyttet til de ulike grunnlagene vi jobber med. Analysen bidro også til kompetanseheving om likestilling og diskriminering, og den styrket kunnskapen om aktivitets- og redegjørelsespliktene og oppmerksomheten rundt likestilling og ikke-diskriminering i hele virksomheten.

Tilstandsanalysen viste et særlig forbedringsområde innenfor området inkluderende rekruttering. Det er satt i verk ulike tiltak for å profesjonalisere

rekrutteringsprosessen, eksempel på dette er konkrete tiltak for mangfoldsrekruttering.

I 2021 har Bufdir gjennomgått utlysningstekster, og forbedret og optimalisert markedsføring av stillingsannonse. Det er også iverksatt ulike opplæringstiltak for å øke rekrutteringskompetansen hos ledere. Dette har bidratt til å heve kvaliteten på området inkluderende rekruttering. I regionene er det særlig kjønnsbalansen i de ulike tjenestene som har økt oppmerksomhet. Det er for eksempel viktig å jobbe for økt kjønnsbalanse i familievernet og i sentre for foreldre og barn.

I 2022 vil rekrutteringsprosessene bli gjennomgått for å sikre bedre mangfoldsrekruttering for etaten. Regionene har gjennom sine analyser synliggjort ulike områder som det vil bli jobbet med i 2022. Dette er blant annet positiv særbehandling, stillingsanalyse med fokus på kjønn samt inkludering og mangfoldsrekruttering.

I 2021 oppga totalt 0,8 prosent av alle nye ansatte i Bufetat og 2,3 prosent av alle nyansatte i Bufdir at de hadde funksjonsnedsettelse eller hull i CV. Til sammenligning var tilsvarende andel i 2020 0,6 prosent i Bufetat og 2,5 prosent i Bufdir. Dette beskrives nærmere i kapittelet om inkluderingsdugnaden. Bufdir og Bufetat vektlegger arbeid med holdninger og inkluderende arbeidsmiljø. I 2021 har regionene arbeidet videre med analysen og de forbedringsområdene som ble avdekket i 2020. Det har vært fokus på tiltak for å hindre trakassering samt skape et bedre arbeidsmiljø. I tillegg har den enkelte region jobbet videre med tiltak for egne områder som ble identifisert.

4.7.2

Redegjørelsesplikt for Bufdirs likestillingsarbeid som offentlig myndighet

Alt Bufdirs arbeid retter seg mot en mangfoldig befolkning. En mer systematisk innsats for likestilling og mot utilsiktet diskriminering i Bufdirs arbeid som offentlig myndighet bidrar til et mer likestilt samfunn, bedre tjenester, mer treffsikre anbefalinger og et godt omdømme.

Hensynet til likestilling er stadfestet i Bufdir og Bufetats overordnede strategier og på de enkelte fagområdene i virksomheten. Blant Bufdir og Bufetats innsatsområder er prinsippet at brukernes behov skal settes først. Det gjøres blant annet ved å sikre at likestilling og ikke-diskriminering ivaretas i alle deler av tjenesteapparatet gjennom likeverdige tjenester for hele mangfoldet av befolkningen. Bufdirs arbeid for å fremme likestilling og hindre diskriminering i myndighetsutøvelsen vår er også styrt av nasjonale handlingsplaner og strategier på de fagfeltene Bufdir har ansvar for. Videre jobber vi for at alle digitale tjenester og all grafikk skal være universelt utformet, og at språk og bilder skal speile en mangfoldig befolkning og ikke spille på stereotyper.

Bufdir startet i 2021 arbeidet med å utarbeide en overordnet policy for likestillingsarbeidet som offentlig myndighet. Dokumentet skal fastsette overordnede mål og prinsipper for arbeidet, samt roller, ansvar og overordnet plan for oppfølging. Videre har ledermøtet besluttet at den enkelte avdeling/stab skal gjøre en vurdering av status og sentrale utfordringer på sine områder, og innarbeide og minne om krav til likestilling i eksisterende arbeidsbeskrivelser, prosesser og tjenestekataloger. Nedenfor følger en oversikt over sentrale tiltak på direktoratets områder, og planer for arbeidet videre.

Kunnskap, analyse og utredninger

Bufdir jobber med å framskaffe kunnskap om likestilling og ikke-diskriminering på våre fagområder gjennom samarbeid med SSB, FoU-oppdrag, undersøkelser blant organisasjoner, kommuner og brukere av våre tjenester, samt brukermedvirkning. Bufdir jobber også med å koordinere data og kunnskap om likestilling med relevante direktorater.

Utredningsinstruksen pålegger statlige virksomheter å utrede konsekvenser for likestilling når nye tiltak skal foreslås. Gjennom en egen arbeidsprosess for utredninger skal Bufdir sikre at vi gjør en grundig nok vurdering av likestillingshensyn.

Synliggjøre vold som en likestillingsutfordring og bidra til tilgjengelige krisesentre

Gjennom kartleggingsarbeidet i forbindelse med koronapandemien har Bufdir vært opptatt av å synliggjøre vold som en likestillingsutfordring, og risikofaktorer knyttet til de ulike diskrimineringsgrunnlagene.

De siste årene har krisesentrene tilgjengelighet blitt analysert. Det har blitt avdekket manglende universell utforming og tilpasning til personer med funksjonsnedsettelse ved en del krisesentre. Bufdir har tilskudd til utviklingsprosjekter som kommunene kan søke på, og alle som pusser opp eller bygger nye sentre, skal sørge for at senteret utformes slik at det er tilgjengelig for alle.

Kompetanse og kvalitet i barnevernet

I 2021 har Bufdir gjort en gjennomgang av og oppdatert nettressurser i barnevernsfaglig kvalitetssystem, med fokus på å synliggjøre likestilling og risikofaktorer knyttet til de ulike diskrimineringsgrunnlagene. Bufdir vurderer videre at det er behov for økt kompetanse om foreldre, barn og unge med funksjonsnedsettelse i barnevernet, og vil vurdere hvordan dette kan styrkes i 2022.

Fosterhjem for en mangfoldig befolkning

Et viktig arbeid for Bufdir og Bufetat er å rekruttere fosterforeldre som er egnet som fosterhjem.

Vi ser behov for en styrket innsats for å rekruttere fosterhjem som i større grad speiler mangfoldet i befolkningen. Derfor har vi i 2021 fortsatt å jobbe med ambassadøravtaler mellom Bufetat og tros- og livssynssamfunn som er tilknyttet Samarbeidsrådet for tros- og livssynsorganisasjoner (STL). Avtalene kan innebære informasjonsdeling og bistand fra Bufetat, og at organisasjonene skaper engasjement og synliggjør behovet for fosterhjem i sine nettverk.

Familievernet

Bufdir gjør beregninger av kjønnsfordeling blant dem som henvender seg til familievernet. Analysen har vist at det er en overvekt av kvinner som henvender seg til familievernet. Informasjonen brukes til styring og utvikling av familievernet. Analysene har gitt informasjon om mulige implikasjoner for kjønnslikestilling i tjenesten og ført til økt bevissthet i familievernet om kjønnsdimensjonen, det vil si hvem som henvender seg.

Planer for likestillingsarbeidet i 2022

En av Budirs hovedprioriteringer for 2022 er arbeidet for å bli et foregangsdirektorat når det kommer til aktivt likestillingsarbeid – i alle deler av virksomheten. Som et ledd i dette arbeidet vil vi i 2022 ferdigstille Bufdirs likestillingspolicy, og videre innarbeide hensyn til likestilling i eksisterende arbeid og prosesser. Vi vil fortsette å ta opp likestilling som tema i direktoratets avdelinger og staber.

4.8

Regjeringens fellesføringer

Inkluderingsdugnad

Også i 2021 har vi arbeidet for å innfri målet i inkluderingsdugnaden om at minimum fem prosent av nyansettelser i staten skal være personer med funksjonsnedsettelse eller hull i CV-en. Resultatet for året er lavere enn vi skulle ønske.

Det kan være flere årsaker til at vi ikke når målet. Antall søkere fra målgruppen er lavt, og det tar tid før endringer i arbeidet vårt gir reell effekt. Vi har tidligere fokusert på tiltak for å profesjonalisere rekrutteringsprosessen, og det har ikke gitt en effekt på antall ansatte innenfor målgruppen. Vi har i 2021 revurdert strategien og vil i 2022 gjennomføre tiltak på Employee Branding.

Vi jobber kontinuerlig med stillingsannonsene våre. Vi har igjen oppdatert mangfolds-erklæringen og har gjort den til vår egen for å knytte den tettere til oppgavene våre og understreke hvordan den er et viktig styringsdokument for Bufdir og Bufetat.

Vi ønsker å profesjonalisere rekrutteringsprosessen ytterligere og ser stadig etter standardisert metodikk for å sikre at rekrutteringsprosessen blir så valid og rettferdig som mulig.

Tallene vi henter ut fra vårt rekrutteringssystem er basert på kandidatenes egne registreringer. Vi opplever at kandidater som ikke fyller kravene for målgruppen allikevel registrerer seg med funksjonsnedsettelse eller hull i CV. Vi har per i dag ingen mulighet til å kvalitetssikre tallene.

Nyansettelser i 2021	Bufdir	Bufetat
Antall utlyste stillinger	51	1 020
Antall søkere totalt	2 160	11 831
Antall søkere med funksjonsnedsettelse eller hull i CV	95	363
Antall nyansatte totalt	57	589
Antall nyansatte med funksjonsnedsettelse eller hull i CV	3	4
Andel nyansatte med funksjonsnedsettelse eller hull i CV	5,3 %	0,6 %

FNs bærekraftsmål

I 2015 ble 2030-agendaen med bærekraftsmålene vedtatt av alle FNs medlemsland. En bærekraftig utvikling er knyttet til tre dimensjoner: klima og miljø, økonomi og sosiale forhold. Et sentralt prinsipp i 2030-agendaen er at ingen skal utelates. De mest sårbare og marginaliserte menneskene og gruppene i verden skal inkluderes i utviklingen.

Oppfølging av bærekraftsmålene er integrert i regjeringens ordinære politiske arbeid og ulike departementer har ansvaret for ulike mål. Barne- og familiedepartementet (BFD) og Kulturdepartementet (KUD) har ikke koordineringsansvar for mål, men arbeidet i Bufdir bidrar til flere av målene.

Bærekraftsmål 1 innebærer å «utrydde alle former for fattigdom» og arbeidet mot barnefattigdom er knyttet til delmål 1.2 «før 2030 og i samsvar med nasjonale definisjoner minst halvere prosentdelen kvinner, menn og barn i alle aldre som lever i fattigdom». I 2015 kom strategien «Barn som lever i fattigdom». Selv om denne gikk ut ved årsskiftet 2017/2018 følges flere av tiltakene i strategien opp. Målet med strategien er å redusere ulikskap som påvirker barn og unges mulighet til å delta og utvikle seg, og å forebygge at levekårsulempene går i arv. Som en følge av strategien har kommunene, frivillige organisasjoner og staten gått sammen om en felles innsats: Fritidsyklæringen. Målet er at alle barn skal kunne delta i organisert fritidsaktivitet uavhengig av den økonomiske og sosiale situasjonen til foreldrene. Bufdir har stått sentralt i utviklingen av fritidskortet som ville muliggjort nettopp dette i større grad.

Bufdir jobber også med bærekraftsmål nr. 5 som er å «oppnå likestilling og styrke stillingen til jenter og kvinner». Bufdir er fagdirektoratet for likestilling og ikke-diskriminering. Vi arbeider med å hindre diskriminering og bidra til likestilling på områdene kjønn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnskarakteristika og kjønnsuttrykk samt etnisitet, religion og livssyn. Vi arbeider også for å nå regjeringens målsetting om et universelt utformet samfunn¹¹².

Bærekraftsmål 16.1 omhandler å «oppnå ein monaleg reduksjon i alle former for vald og valdsrelaterte dødsfall». Tall fra Statistisk sentralbyrå (SSB) over meldte lovbrudd viser at det er stadig flere meldte tilfeller av vold, mishandling og seksuallovbrudd mot barn. Spisskompetansemiljøet vold og høykonflikt i Bufetat er i front og bidrar til å utvikle og synliggjøre gode modeller for arbeidet med vold og høykonflikt i familievernet. Arbeidet omfatter ny fagutvikling, erfaringsbygging, og å synliggjøre familieverntjenestens eksisterende praksis. Til sammen gjør dette at tjenesten utvikles etter beste kunnskap og til beste nytte for familiene vi møter.

Internt i Bufdir bidrar våre fellesavtaler for reisebyråttjenester til økt klimafokus og bærekraft. Dette innebærer blant annet at det tydelig informeres om og gis gode muligheter for å ta mer klimavennlige valg når det gjelder reiser, herunder bestille tog istedenfor fly.

¹¹² Se likestillingsredegjørelsen over.

Buudir jobber videre med viktige innsatser og større pågående arbeider som forventes å bidra til en høyere oppnåelse av bærekraftsmålene innen 2030:

- > Følge opp barnevernreformen og kompetanseløft i kommunene.
- > Sikre at barn, kvinner og menn, etniske minoriteter, personer med funksjonsnedsettelse og lhbtqi-personer etc. blir hørt i gjennomføringen av bærekraftsmålene, og at effekten av alle tiltak og økonomiske bevilgninger som iverksettes vurderes ut fra (positive og negative) effekter de har for disse gruppene – på kort og lengre sikt.
- > Å øke innsatsen mot diskriminering i arbeidslivet ved å sikre effektiv gjennomføring av arbeidsgivers plikt til å jobbe aktivt for likestilling i arbeidslivet, jf. likestillings- og diskrimineringsloven § 26, samt kartlegge og bygge ned diskriminerende barrierer i arbeidslivet.
- > Å styrke innsatsen for en inkluderende og likestilt skole gjennom å sikre universell utforming av skolebygg og IKT som brukes i skolen.

Bemanning i virksomhetene

I Granavoldplattformen var et av målene at antall ansatte i sentralforvaltningen skal være lavere i 2021 enn i 2017. Det kan gjøres unntak

for særskilt begrunnede økninger i forbindelse med covid-19 eller nye tiltak med tilhørende bevilgningsøkninger i statsbudsjettet for 2021.

I Buudir har det vært en økning i antall ansatte fra 2017 til 2021 på 50 ansatte. Ifølge den vedlagte oversikten, økte Buudirs bemanning fra 2018 til 2019 med 35 ansatte. Hovedårsaken til økningen er at oppgaver på IKT-området ble flyttet fra BSA til direktoratet i forbindelse med at direktoratet ble omorganisert i 2018. Utover denne overføringen har direktoratet også hatt behov for å styrke sin bemanning knyttet til strategisk IKT og analyse. Samtidig har direktoratet økt sin bemanning på likestillings- og oppvekstområdet som følge av nye oppgaver.

Fra 2019 til 2021 har det vært en økning på 15 ansatte. Denne økningen knytter seg til nye oppgaver fra våre overordnede departementer i løpet av 2020 og 2021 med tilhørende ressurser i tildelingsbrevet. Her er det gitt rom for tilsetting både fast og midlertidig for å løse oppgavene. Direktoratet jobber fortsatt med å effektivisere virksomheten. Sentrale tiltak er å fortsette arbeidet med digitalisering, styrke etatens kapasitetsstyring og fortsette standardisering. I forlengelsen av den nye statsansattloven i 2017 har Buudir streng kontroll med godkjenning av nye stillinger, herunder særlig kravene til midlertidighet.

Antall ansatte	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Buudir	244	275	283	283	318	316	333
BSA	241	235	222	195	190	167	164
Regionene	5 829	5 853	5 897	5 719	5 713	5 435	5 848
Totalt antall ansatte	6 314	6 361	6 402	6 197	6 221	5 918	6 345

Del 5

Vurdering av fremtids- utsikter

Rammebetingelsene for tjenestene utvikles kontinuerlig. Både den forskningsbaserte- og erfaringsbaserte kunnskapen påvirker samfunnets forventninger. Evne til endring er derfor stadig viktigere for mange av våre tjenester. Endringsevnen avhenger av mange faktorer, men spesielt god kompetanse hos de ansatte kan trekkes frem som vesentlig. I institusjonsbarnevernet er fleksible bygg som kan tilpasses ulike behandlingsmodeller og målgrupper også vesentlig, blant annet for etatens evne til å forebygge utilsiktede flyttinger og u hensiktsmessig bruk av enetiltak.

Bufdirs faste omdømmeundersøkelser fortsetter å vise at befolkningens tillit til barnevernet styrker seg. Mer åpenhet og debatt kan ha gitt økt forståelse for kompleksiteten i sakene. Å sikre høy tillit til Bufdir og Bufetats tjenestetilbud er en kontinuerlig prosess. Arbeid med tillit og omdømme til kommunalt barnevern, barnevernsinstitusjoner og Bufdir vil fortsette å være en prioritert oppgave i 2022.

Endring i oppvekstvilkår blant barn og unge

For de fleste barn og unge er Norge et godt land å vokse opp i. Likevel vokser stadig flere barn opp i familier med lavinntekt. Sosioøkonomiske forskjeller kan både ha negative konsekvenser under oppveksten, men også videre i voksen alder. Samfunnet stiller økende krav for å lykkes i livet, og det er et stort press på barn og unge om å lykkes på mange arenaer. Samtidig opplever unge med lav sosioøkonomisk status lav fremtidstro.

Stadig flere unge i Norge opplever også psykiske plager. Mange barn og unge opplever å bli

avvist av BUP-tjenestene etter henvisning av kommunene. Digitale hjelpetjenester som ung.no, alarmtelefonen og ulike chat-tjenester mottar et stadig økende omfang henvendelser knyttet til psykisk helseproblematikk. Tendensen har vært særlig økende under koronapandemien.¹¹³

Undersøkelsen Ungdata 2021¹¹⁴ viser at det store flertallet av ungdom ser ut til å ha taklet pandemien bra. Men om lag 30 prosent av ungdommene i Ungdata-undersøkelsen rapporterer om mer ensomhet, tristhet og depresjon i koronatiden enn ellers. Tilbakemeldinger fra tjenester og brukerorganisasjoner tyder på at barn og unge med ulike belastninger eller med sammensatte behov har blitt hardest rammet av pandemien. Bufdirs rapport om samfunnsøkonomiske konsekvenser av pandemien¹¹⁵ peker på at pandemien kan ha konsekvenser som redusert arbeidsdeltagelse, livskvalitet, mer vold i nære relasjoner og redusert fysisk aktivitet.

Bufdir følger nøye med på utviklingen av sosiale forskjeller blant barn og unge. Kommunemonitoren for barnefattigdom¹¹⁶ viser relevant statistikk for enkeltkommuner, eller for flere kommuner dersom man ønsker å sammenligne.

Bufdir vil fortsette å jobbe med helsesektoren for å sikre god psykisk helsehjelp til barn som har behov for hjelp fra barnevernet, også utenfor de vanlige rammene for helsetjenester. Gjennom DigiUng-programmet jobbes det med å videreutvikle digitale hjelpetjenester til ungdom over 13 år, på tvers av sektorer. Det vil også være et behov for å særlig ivareta og videreutvikle digitale hjelpetjenester for de yngre barna under 13 år.

¹¹³ Bufdir (2022). Utredning av Alarmtelefonen for barn og unge -116 111. Ikke tilgjengelig. Utredningen vil publiseres på nett ila 2022;

Proba samfunnsanalyse (2021) Kunnskapsinnhenting om hjelpetjenester – Alarmtelefonen for barn og unge (Proba-rapport nr. 2021-11).

¹¹⁴ <https://oda.oslomet.no/oda-xmliui/handle/11250/2767874>

¹¹⁵ <https://bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005410>

¹¹⁶ https://bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Barnefattigdom/#/

Barns digitale hverdag

Barn og unge samhandler i økende grad digitalt med både jevnaldrende og andre gjennom sosiale medier og spill. De siste årene har i større grad også tvunget barns skolearbeid og undervisning over på digitale flater. Unge kan også oppleve negative hendelser i det digitale rommet, som mobbing, trakassering og i verste fall seksuelle overgrep. De kan utsettes for innhold som de ikke er modne for å håndtere eller ikke ønsker å se.

Den digitale revolusjonen har endret samfunnet vårt kraftig i løpet av de siste tre tiårene. Det er stadig et behov for kunnskap om hvordan digitaliseringen påvirker barn og unge, slik at vi kan gi gode faglige råd og utvikle vårt eget tjenestetilbud tilpasset den tiden vi lever i.

Sikkerhetssituasjonen

Internasjonalt er det i flere regioner ufred og usikkerhet, og mange mennesker er på flukt mot tryggere omgivelser. Vi kan oppleve å få en økning av flyktninger til Norge, med særskilte behov for tjenester i barne- og familievernet. Det blir viktig å følge med på flyktningssituasjonen, og vi må også være forberedt på at barn og ungdom kan komme alene til Norge, uten følge av omsorgspersoner. Dette kan føre til en økning i aktivitet og kapasitet på omsorgssentre og arbeid med bosetting i kommunene.

PST har i nasjonal trusselvurdering for 2021 omtalt barnevernet som et tjenesteområde som kan være spesielt utsatt for trusler. Det blir viktig å følge med på dette og ivareta sikkerheten både for barna og for de ansatte i barnevernet. Aktuelle tiltak kan være tilpasning av bygg for institusjoner, og økt innsats på digital sikkerhet og HMS-området.

Institusjonsområdet

Arbeidet med å innrette og dimensjonere institusjonstilbudet i barnevernet er avhengig av utvikling og grep på flere områder. Vi skal omstille, slik at tjenestene med høyest risiko og størst behov for offentlig styring og kontroll ivaretas gjennom statlig drift. Dette stiller nye krav til riktig bemanning og til utbedring av bygningsmassen.

Vårt samarbeid med Statsbygg viser at bygningsmassen ved mange av dagens institusjoner ikke er hensiktsmessig, og at Bufetat har større og hyppigere endringer i kravene til sine institusjonsbygg enn det man kjenner til fra andre statlige virksomheter. Et kvalitetsløft på institusjonsbyggene vil ivareta trygghet og sikkerhet for beboere og ansatte (herunder også brannsikkerhet), og gi større fleksibilitet og robusthet for å ivareta barnas behov for trygge rammer.

I tillegg til en nødvendig utbedring av bygningsmassen vil det være nødvendig å styrke bemanningen i institusjonene. Det er også behov for å styrke fleksibiliteten og robustheten ved de private tilbudene, og rammevilkårene for dette må sees i sammenheng.

Skjerpede krav til rettssikkerhet

Både kommunalt og statlig barnevern kan foreta alvorlige inngrep ovenfor barn og deres familier, og kravene til vurderinger og dokumentasjon er gjennom mange år skjerpet. Det er omfattende ekstern kontroll og tilsyn fra aktører som domstoler, Statsforvalter, Sivilombudsmann og Riksrevisjon. I 2020 stilte Høyesterett i lys av flere dommer fra den europeiske menneskerettighetsdomstolen også skjerpede krav til kommunens saksbehandling både når det gjelder vurdering og begrunnelse, samt dokumentasjon av disse.

God saksbehandling bidrar til økt kvalitet i barneverntjenesten og styrker rettssikkerheten til både barn og familier. Det er en tydelig forventning om at kravene til saksbehandlingen overholdes. For å oppfylle kravene må det blant annet legges til rette for økt forvaltningskompetanse og riktig bemanning i norsk barnevern i fremtiden. Bufdir vil ved standardisering, kompetansehevende tiltak og digitale initiativ legge til rette for at tjenestene skal kunne oppfylle kravene som vil bli stilt i årene som kommer.

Likestilling og ikke-diskriminering: vedvarende og nye utfordringer

Til tross for at vi på mange områder ser en utvikling mot et mer åpent, inkluderende og likestilt samfunn, er det samtidig områder hvor utviklingen går for sakte. Vold i nære relasjoner er fortsatt et stort samfunnsproblem og et hinder for likestilling. Stereotypier og tradisjonelle kjønnsroller virker fortsatt begrensende for unges valg av utdanning, noe som igjen gjenspeiler seg i et kjønnsdelt arbeidsmarked. Likestillingsarbeidet skal inkludere alle, og likestillingsutfordringer som omhandler gutter og menns muligheter og livskvalitet har fått økt oppmerksomhet.

Vi er bekymret over at personer med funksjonsnedsettelse fortsatt blir diskriminert på flere samfunnsområder, og deltar i langt mindre grad enn andre i samfunnet. Det er stort behov for økt kunnskap om status, økt bevissthet om hvordan myndighetene skal respektere og sikre grunnleggende rettigheter og det må jobbes målrettet for å endre negative holdninger i samfunnet.

Samfunnsutviklingen fører med seg nye utfordringer som krever nye løsninger. Ny teknologi og digitalisering kan på mange måter fremme likestilling og inkludering, men gir samtidig rom for nye former for diskriminering og utenforskap. Digital overvåking og økt bruk av kunstig intelligens hos private og offentlige aktører kan føre til nye, vidtrekkende og automatiserte former for diskriminering. Sosiale medier og digitale plattformer har gitt mange mulighet til å delta på nye måter i utdanning, arbeid og i det offentlige ordskifte. Dette er positivt for den demokratiske deltakelsen. Samtidig er Bufdir bekymret over en utvikling der debatten på sosiale medier stadig blir mer polarisert og virker ekskluderende for mange.

Aktivt likestillingsarbeid er lovfestet for myndigheter og arbeidsgivere. Hvordan dette arbeidet prioriteres, utvikles og struktureres varierer rundt i landet, både i tjenesteyting og hos arbeidsgivere. Det er fremdeles for lite kunnskap om hvordan arbeid med likestilling kan operasjonaliseres, lite kjennskap til lovgivningen og fremdeles store likestillingsutfordringer i tjenester og arbeidsliv. Dette viser viktigheten av å fortsette arbeidet med å spre kunnskap om ARP¹¹⁸⁷, og annen kunnskap og gode eksempler om aktivt likestillingsarbeid.

Kompetanse og samhandling

Utfordringer med tilgang til god, riktig og nok kompetanse preger hele arbeidsmarkedet i Norge. Bufdir er en kunnskapsvirksomhet, og har i økende grad utfordringer med både rekruttering og utvikling av en kompetanseprofil som er tilpasset framtidens krav. Virksomheten er kompleks og har en egenart som gjør at vi i liten grad kan kjøpe kompetanse i konsulentmarkedet. Det vil derfor være viktig å ha gode strukturer for en kontinuerlig utvikling av egen kompetanse.

Også kompetansesatsingen i barnevernet konkurrerer om de arbeidstakere og studenter som er attraktive for andre virksomheter og i andre roller. Arbeidet med satsingen har bidratt til økt oppmerksomhet på og kompetanse om barnevernet i universitets- og høyskolesektoren og hos andre kompetansemiljøer. Likevel gjenstår det noen utfordringer - for eksempel knyttet til knapphet på kompetanse i barnevernsrett ved universitetene og høyskolene. Forhåpentlig vil kompetansekravene som innføres med ny lov bidra til at barnevernsområdet blir enda mer attraktivt for flere faggrupper, inkludert jurister.

I økende grad skal det offentlige løse sine oppgaver i samarbeid på tvers av sektorer. Formålet med endringene i lovverket i Prop 100L er å styrke oppfølgingen av utsatte barn og unge og deres familier gjennom økt samarbeid mellom velferdstjenestene. Dette krever også tilgang på ny kompetanse, for eksempel innen entreprenørskap, innovasjon og digitalisering. Det blir viktig å gjøre hyppige evalueringer og ta lærdom av resultatene man kan oppnå i slike samarbeid, som et godt grunnlag for videreutvikling og nye satsinger. Dette vil gi grunnlag for å lykkes med barnevernsinstitusjoner med helsetilbud, samordning mellom ung.no og helsetjenester innenfor DigiUng-programmet og annet.

Bufdir arbeider systematisk for et konstruktivt samarbeid med alle relevante aktører til beste for våre brukere. Koronapandemien har stilt særskilte krav til tversektoriell samhandling og har gitt oss mer kunnskap om avhengighetene mellom sektorene, større forståelse for de ulike tjenestenes rolle og mandat og verdifulle erfaringer i den videre utviklingen av innovativt samarbeid.

Nye krav, nye løsninger

Digitalisering vil fortsette å prege tjenesteutviklingen, både i vår sektor og ellers i samfunnet. Å sette brukerens behov i sentrum står sentralt i vår strategi, og med digitale verktøy ser vi at brukermedvirkning kan bli en kontinuerlig prosess, der våre tjenestemottakere kan bruke verktøy og utstyr de er kjent med til å medvirke i egen sak. Digital foreldresamarbeidsavtale er en slik løsning, og vi forventer å arbeide videre med brukermedvirkning på digitale plater, også innenfor barnevernet.

Krav til ivaretagelse av personvern er et område vi er spesielt oppmerksomme på, og i lys av Schrems II-dommen¹¹⁸ forventes ytterligere utvikling og nye krav til implementering av personvern i digitale løsninger. Dette kan komme i konflikt med brukermedvirkning, siden offentlige virksomheter kan bli avskåret fra å bruke tjenester og plattformer med stor utbredelse blant barn og unge. Snapchat og TikTok er eksempler på dette. Bufdir vil følge denne utviklingen nøye framover, og vil tilstrebe å ha et digitalt tjenestetilbud som er relevant og lett tilgjengelig for våre målgrupper.

Gjennom prosjektet DigiBarnevern leverer vi i løpet av 2022 produktet Barnevernfaglig kvalitetssystem (BFK). Gjennom nyutviklede IKT-systemer gir BFK direkte tilgang til støtte i arbeidsprosessene, oppdaterte juridiske tekster og generell veiledning til kommunalt barnevern. Automatiske rapporteringsrutiner og oppbyggingen av et nytt barnevernregister hos SSB skal også gi et bedre grunnlag for forskning, samt oppdaterte analyser og styringsinformasjon tilbake til de kommunale barneverntjenestene.

¹¹⁸ <https://www.digdir.no/handlingsplanen/hva-er-schrems-ii-dommen/2581>

IKT-systemene som skal til for å realisere dette blir levert av systemleverandører i det åpne markedet. Det blir viktig for Bufdir å følge med på at løsningene tas i bruk, og at gevinstene hentes ut i form av mer tid til barn og familier og økt kvalitet i kommunalt barnevern. Bufdir har også planlagt med en aktiv forvaltning og videreutvikling av BFK, slik at kommunene får oppdatert og relevant informasjon direkte tilgjengelig i sine IKT-systemer.

Løsningene fra DigiBarnevern-prosjektet kan videreutvikles til også å omfatte de statlige barneverntjenestene, og det blir viktig å undersøke det videre potensialet for en god digital samhandling mellom stat og kommune.

Sammenhengende tjenester er en sentral del av regjeringens digitaliseringsstrategi, og Bufdir bør

ta et spesielt ansvar for å ivareta sårbare barn og unge. Når det ikke lenger er biologiske foreldre som har ansvaret for den daglige omsorgen for barn og ungdom, stilles det særskilte krav til informasjonssikkerhet og informasjonsformidling. Saksgang som kan være enkel å håndtere manuelt kan bli skadelidende i digitale og automatiserte løsninger. Vi ser eksempler på at sensitiv informasjon kommer på avveie, eller at det ikke kan gis tilgang til systemer som er en naturlig og viktig del av oppveksten. Gjennom pandemien har vi erfart at fosterforeldre ikke har kunnet gi fullmakt til vaksinasjon av sine fosterbarn. Og fra tidligere vet vi at det er tilsvarende utfordringer med å få bankkort og tilgang til Vipps for ungdommer i fosterhjem. Når løsninger og samfunnet digitaliseres har Bufdir en viktig rolle i å sørge for at det ikke skapes digitalt utenforskap.

Del 6

Årsregnskap

6.1

Ledelseskommentarer til årsregnskapet

Bufdir er et ordinært statlig forvaltningsorgan som fører regnskap i henhold til kontant-prinsippet, slik det framgår av prinsippnoten til årsregnskapet. Bevilgningsrapporteringen viser at Bufdir hadde en samlet tildeling på 10,8 mrd. kroner i 2021. Regnskapet for 2021 viste at Bufdir har utgiftsført 10,5 mrd. kroner. inkludert mottatte belastningsfullmakter. Netto rapportert til bevilgningsregnskapet, etter fratrekk av inntekter på 2 mrd. kroner, var på 8,5 mrd. kroner i 2021.

Bekreftelse

Årsregnskapet er avlagt i henhold til bestemmelser om økonomistyring i staten, rundskriv R-115 fra Finansdepartementet (FIN) og krav fra BFD i instruks om økonomistyring. Direktoratet mener regnskapet gir et dekkende bilde av direktoratets disponible bevilgninger, regnskapsførte utgifter, inntekter, eiendeler og gjeld.

Vurderinger av vesentlige forhold

Samlet disponerte direktoratet tildelinger på utgiftssiden på 10,8 mrd. kroner inkludert mottatte belastningsfullmakter. Det ble mottatt belastningsfullmakter på til sammen 13,2 mill. Belastningsfullmaktene er knyttet til flere samarbeidsprosjekter mellom Bufdir og andre departementer/direktorater innenfor direktoratets ansvarsområder. Bufdir har avgitt belastningsfullmakter på til sammen 76,5 mill. kroner. Fullmaktene er i hovedsak gitt til statsforvalterembetene knyttet til oppfølging av kompetansesatsingen. Forvaltning og utbetaling av tilskudd skjer i henhold til eget regelverk fastsatt av BFD.

Samlet utbetalte Bufdir 2,4 mrd. kroner i tilskudd i 2021. Dette er en økning på 0,3 mrd. kroner fra 2020. Økningen er i hovedsak knyttet til tilskudd til kommuner bl.a. for utvidelse av Fritidskortordningen og tilskudd til ideelle organisasjoner. Tilskudd til ideelle organisasjoner utgjør 50 prosent av utbetalingen av tilskudd. Tilskudd til kommunene utgjorde 36 prosent av tilskuddsutbetalingene, hvor det største tilskuddet var 384,4 mill. kroner til forsterkning av fosterhjem. Det ble utbetalt 171,9 mill. kroner som tilskudd til barne- og ungdomsorganisasjoner, 436,6 mill. kroner til bekjempelse av barnefattigdom og 233,7 mill. kroner til funksjonshemmede organisasjoner. For øvrige tilskudd vises det til bevilgningsrapporteringen.

Samlet regnskapsresultat, inklusive utgiftsført av andre, viste en mindreutgift på 296,1 mill. kroner i forhold til tildeling i 2021. Øvrige inntekter viste merinntekt på 6,8 mill. kroner. Et samlet resultat for etaten viste dermed en mindreutgift på 302,9 mill. kroner i 2021. Sammenlignet med 2020 har mindreutgiften økt med 133 mill. kroner.

Covid-19 pandemien har i 2021 som i 2020 medført sammensatte økonomiske konsekvenser, både gjennom økt tildeling for å ivareta sårbare barn, økte utgifter til smitteverntiltak og mindreforbruk som følge av mindre reiseaktivitet og utsatte prosjekter.

Etter direktoratets vurdering viste regnskapsresultatet mindre avvik i forhold til tildelingen. Kapittel 842 Familievernet viste en mindreutgift hensyntatt mindreinntekt, på 15,6 mill. kroner som utgjør 2,4 prosent av total bevilgning. Mindreutgiften skyldes i hovedsak vakanser og lønnsrefusjoner, samt at utgifter til reising, konferanser, kursvirksomhet mv. har blitt lavere som følge av pandemien. Kapittel 846 Familie- og oppveksttiltak viste samlet en mindreutgift på 23,2 mill. kroner, som utgjør 2,3 prosent av total bevilgning. Mindreutgiften skyldes forsinkelser i utvidelse av Familie for første gang og stans i utviklingen av teknisk løsning til Fritidskortet. Kapittelet ble ved RNB i 2021 styrket med 52,4 mill. kroner grunnet tiltak for utsatte og sårbare barn og familier berørt av covid-19-pandemien. Kapittelet har også fått økt tilskudd på 3,5 mill. kroner til adopsjonsorganisasjoner pga. inntektssvikt. I nysalderingen ble kapittelet redusert med 80 mill. kroner siden prøveprosjektet med nasjonal fritidskortordning skal avvikles i 2022 og fordi ikke alle barn og unge i utprøvningskommunene har benyttet seg av ordningen. Det var en mindreutgift hensyntatt merinntekt på kapittel 855 Det statlige barnevernet på 133,1 mill. kroner, som utgjør 1,5 prosent av total bevilgning. Mindreutgiften skyldes lavere aktivitet i institusjoner og fosterhjem, og mindre reising, kursvirksomhet og konferanser grunnet pandemien.

Inkludert avgitte belastningsfullmakter og merinntekt viser samlet regnskapsresultat for kapittel 858 Direktoratet en mindreutgift på 68,7 mill. kroner, som utgjør 10,4 prosent av total bevilgning. Mindreutgiften skyldes i hovedsak forsinkelser i anskaffelser, vakans og lønnsrefusjoner, og pandemien som har resultert i utsatte prosjekter, lavere reiseaktivitet og avlyste seminarer og samlinger.

Rapporterte utgifter til drift eksklusive utbetalinger av tilskudd var 8,1 mrd. kroner i 2021. Av dette utgjør utbetalinger til lønn og sosiale utgifter 4,2 mrd. kroner, som tilsvarer om lag 51 prosent av totale driftsutgifter. Andre større driftsutgifter er knyttet til kjøp av barnevernstjenester fra private og ideelle organisasjoner, noe som var 2,8 mrd. kroner i 2021.

Mellomværende med statskassen utgjorde 207,6 mill. kroner per 31.12.21. Det vises til oppstillingen av artskontorrapporteringen for nærmere redegjørelse av hvilke eiendeler, gjeld og mellomværende består av. Bufdir har per 31.12.21 en leverandørgjeld på 418,6 mill. kroner som ikke er betalt, og framkommer dermed ikke som en utgift i årsregnskapet, jf. opplysninger om avregning med statskassen i note 8.

Tilleggsopplysninger

Riksrevisjonen er ekstern revisor og bekrefter årsregnskapet for Bufdir. Årsregnskapet er ikke ferdig revidert per d.d., men revisjonsberetningen vil foreligge senest 1. mai og er da ikke unntatt offentlighet. Beretningen vil bli publisert på Bufdirs nettsider.

Oslo, 15. mars 2022

Mari Trommald

Direktør

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet

6.2

Prinsippnote årsregnskap

Årsregnskap for statlige virksomheter er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten (“bestemmelsene”). Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.1, nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115 av desember 2019 og eventuelle tilleggskrav fastsatt av overordnet departement.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorrapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet:

- a** Regnskapet følger kalenderåret.
- b** Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret.
- c** Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet.
- d** Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp.

Oppstillingene av bevilgnings- og artskontorrapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene samsvarer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til

hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen “Netto rapportert til bevilgningsregnskapet” er lik i begge oppstillingene.

Virksomheten er tilknyttet statens konsern-kontoordning i Norges Bank i henhold til krav i bestemmelsene pkt. 3.7.1. Bruttobudsjetterte virksomheter tilføres ikke likviditet gjennom året, men har en trekkrettighet på sin konsernkonto. Ved årets slutt nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto ved overgang til nytt år.

Bevilgningsrapporteringen

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen og en nedre del som viser beholdninger virksomheten står oppført med i kapitalregnskapet. Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall som virksomheten har rapportert til statsregnskapet. Det stilles opp etter de kapitler og poster i bevilgningsregnskapet virksomheten har fullmakt til å disponere. Kolonnen samlet tildeling viser hva virksomheten har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrev for hver statskonto (kapittel/post). Oppstillingen viser i tillegg alle finansielle eiendeler og forpliktelser virksomheten står oppført med i statens kapitalregnskap.

Mottatte fullmakter til å belaste en annen virksomhets kapittel/post (belastningsfullmakter) vises ikke i kolonnen for samlet tildeling, men er omtalt i note B til bevilgningsoppstillingen. Utgiftene knyttet til mottatte belastningsfullmakter er bokført og rapportert til statsregnskapet, og vises i kolonnen for regnskap.

Avgitte belastningsfullmakter er inkludert i kolonnen for samlet tildeling, men bokføres og rapporteres ikke til statsregnskapet fra virksomheten selv. Avgitte belastningsfullmakter bokføres og rapporteres av virksomheten som har mottatt belastningsfullmakten og vises derfor ikke i kolonnen for regnskap. De avgitte fullmaktene framkommer i note B til bevilgningsoppstillingen.

Artskontorapporteringen

Oppstillingen av artskontorapporteringen har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter og en nedre del som viser eiendeler og gjeld som inngår i mellomværende med statskassen. Artskontorapporteringen viser regnskapstall virksomheten har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. Virksomheten har en trekkrettighet på konsernkonto i Norges Bank. Tildelingene er ikke inntektsført og derfor ikke vist som inntekt i oppstillingen.

Regnskapstall i bevilgnings- og artskontorapportering med noter viser regnskapstall rapportert til statsregnskapet. I tillegg viser noten til artskontorapporteringen Sammenheng mellom avregning med

statskassen og mellomværende med statskassen bokførte tall fra virksomhetens kontospesifikasjon i kolonnen Spesifisering av bokført avregning med statskassen. Notene viser forskjellen mellom beløp virksomheten har bokført på eiendels- og gjeldskontoer i virksomhetens kontospesifikasjon (herunder saldo på kunde- og leverandørreskontro) og beløp virksomheten har rapportert som fordringer og gjeld til statsregnskapet og som inngår i mellomværendet med statskassen.

Virksomheten har innrettet bokføringen slik at den følger kravene i bestemmelser om økonomistyring i staten. Dette innebærer at alle opplysninger om transaksjoner og andre regnskapsmessige disposisjoner som er nødvendige for å utarbeide pliktig regnskapsrapportering, jf. bestemmelsene punkt 3.3.2, og spesifisering av pliktig regnskapsrapportering, jf. bestemmelsene punkt 4.4.3, er bokført. Bestemmelsene krever blant annet utarbeiding av kundespesifikasjon og leverandørspesifikasjon. Dette medfører at salgs- og kjøpstransaksjoner bokføres i kontospesifikasjonen på et tidligere tidspunkt enn de rapporteres til statsregnskapet, og innebærer kundefordringer og leverandørgjeld i kontospesifikasjonen.

Oppstilling av bevilgningsrapportering 31.12.2021

Utgifts-kapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling	Regnskap 2021	Merutgift (-) og mindre-utgift
0291	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere	62	Kommunale innvandrertiltak	A, B	19 600 000	18 731 225	868 775
0291	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere	73	Tilskudd	A, B	3 900 000	3 900 000	-
0351	Likestilling og ikke-diskriminering	21	Spesielle driftsutgifter	A, B	9 650 000	11 324 691	-1 674 691
0351	Likestilling og ikke-diskriminering	70	Likestilling mellom kjønn	A, B	24 340 000	22 234 300	2 105 700
0351	Likestilling og ikke-diskriminering	72	Lesbiske, homofile, bifile, transpersoner og interkjønn	A, B	15 780 000	15 780 000	-
0351	Likestilling og ikke-diskriminering	73	Likestillingsentre	A, B	18 110 000	18 110 000	-
0352	Nedsatt funksjonsevne	21	Spesielle driftsutgifter	A, B	18 100 000	12 136 212	5 963 788
0352	Nedsatt funksjonsevne	70	Funksjonshemmedes organisasjoner	A, B	249 350 000	249 350 004	-4
0352	Nedsatt funksjonsevne	71	Universell utforming og økt tilgjengelighet	A, B	13 200 000	17 450 000	-4 250 000
0352	Nedsatt funksjonsevne	72	Funksjonshemmedes levekår og livskvalitet	A, B	24 895 000	24 894 433	567
0352	Nedsatt funksjonsevne	73	Aktivitetstiltak for personer med funksjonsnedsettelse	A, B	14 500 000	13 981 230	518 770
0840	Tiltak mot vold og overgrep	21	Spesielle driftsutgifter	A, B	24 989 000	15 468 598	9 520 402
0840	Tiltak mot vold og overgrep	61	Tilskudd til incest- og voldtektssentre	A, B	104 917 000	103 801 525	1 115 475
0840	Tiltak mot vold og overgrep	70	Tilskudd til voldsforebyggende tiltak mv.	A, B	54 080 000	57 749 000	-3 669 000
0840	Tiltak mot vold og overgrep	73	Tilskudd til senter for voldsutsatte barn	A, B	34 947 000	34 947 000	-
0841	Samliv og konfliktløsning	21	Spesielle driftsutgifter, mæklings-godtgjørelse	A, B	13 095 000	11 618 510	1 476 490
0841	Samliv og konfliktløsning	22	Opplæring, forskning, utvikling mv.	A, B	8 200 000	4 736 400	3 463 600
0841	Samliv og konfliktløsning	70	Tilskudd til samlivstiltak	A, B	24 424 000	19 996 262	4 427 738
0842	Familievern	01	Driftsutgifter	A, B	385 362 000	373 793 857	11 568 143
0842	Familievern	21	Spesielle driftsutgifter	A, B	29 591 000	27 438 866	2 152 134
0842	Familievern	70	Tilskudd til kirkens familievern-tjeneste mv.	A, B	224 567 000	222 620 784	1 946 216
0843	Adopsjonsstøtte	70	Tilskudd til foreldre som adopterer barn fra utlandet	A, B	6 500 000	5 443 094	1 056 906
0846	Familie- og oppveksttiltak	21	Spesielle driftsutgifter	A, B	38 538 000	25 352 263	13 185 737
0846	Familie- og oppveksttiltak	60	Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn	A, B	54 790 000	54 789 270	730
0846	Familie- og oppveksttiltak	61	Nasjonal tilskuddsordning for å inkludere barn og unge	A, B	531 597 000	205 328 161	326 268 839
0846	Familie- og oppveksttiltak	62	Utvikling i kommunene	A, B	130 159 000	129 561 049	597 951
0846	Familie- og oppveksttiltak	70	Barne- og ungdomsorganisasjoner	A, B	163 530 000	163 530 001	-1
0846	Familie- og oppveksttiltak	71	Utviklings- og opplysningsarbeid mv.	A, B	62 150 000	378 383 685	-316 233 685
0846	Familie- og oppveksttiltak	79	Tilskudd til internasjonalt ungdomssamarbeid mv.	A, B	8 580 000	8 580 003	-3
0847	EUs ungdomsprogram	01	Driftsutgifter	A, B	16 076 000	11 306 639	4 769 361
0854	Tiltak i barne- og ungdomsvernet	21	Spesielle driftsutgifter	A, B	87 608 000	56 652 989	30 955 011
0854	Tiltak i barne- og ungdomsvernet	61	Utvikling i kommunene	A, B	70 822 000	39 063 800	31 758 200
0854	Tiltak i barne- og ungdomsvernet	62	Tilskudd til barnevernsfaglig videreutdanning	A, B	26 703 000	25 566 730	1 136 270
0854	Tiltak i barne- og ungdomsvernet	71	Utvikling og opplysningsarbeid mv.	A, B	40 211 000	40 151 904	59 096
0854	Tiltak i barne- og ungdomsvernet	72	Tilskudd til forskning og kompetanseutvikling i barnevernet	A, B	114 168 000	109 781 500	4 386 500
0855	Statlig forvaltning av barnevernet	01	Driftsutgifter	A, B	4 103 812 000	3 999 288 932	104 523 068
0855	Statlig forvaltning av barnevernet	21	Spesielle driftsutgifter	A, B	30 882 000	24 352 383	6 529 617
0855	Statlig forvaltning av barnevernet	22	Kjøp av private barnevernstjenester	A, B	2 856 135 000	2 836 362 026	19 772 974
0855	Statlig forvaltning av barnevernet	60	Refusjon av kommunale utgifter til barneverntiltak	A, B	385 036 000	384 486 895	549 105
0856	Barnevernets omsorgssenter for enslige, mindreårige asylsøkere	01	Driftsutgifter	A, B	106 820 000	92 218 981	14 601 019

Oppstilling av bevilgningsrapportering 31.12.2021 (forts.)

Utgifts-kapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling	Regnskap 2021	Merutgift (-) og mindre-utgift
0858	Barne-, ungdoms- og familie-direktoratet og fellesfunksjoner i Barne-, ungdoms- og familieetaten	21	Spesielle driftsutgifter	A, B	25 963 000	20 912 228	5 050 772
0291	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere	21	Spesielle driftsutgifter	B	1 250 000	1 250 000	
0400	Justis- og beredskapsdepartementet	01	Driftsutgifter	B	1 100 000	1 100 000	
0466	Særskilte straffesaksutgifter m.m.	01	Driftsutgifter	B	-	235 128	
0762	Primærhelsetjeneste	21	Spesielle driftsutgifter	B	11 100 000	11 048 999	
0765	Psykisk helse, rus og vold	21	Spesielle driftsutgifter	B	500 000	170 000	
0854	Tiltak i barne- og ungdomsvernet	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	A, B	22 876 000	1 610 943	21 265 057
1633	Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift	01	Driftsutgifter	B	-	20 949 022	
Sum utgifts-ført					10 846 179 000	10 499 595 017	

Oppstilling av bevilgningsrapportering 31.12.2021

Inntekts-kapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling	Regnskap 2021	Merinntekt (-) og mindre-inntekt
3842	Familievern	01	Diverse inntekter		784 000	766 694	-17 306
3847	EUs ungdomsprogram	01	Tilskudd fra Europa-kommisjonen		4 964 000	4 400 290	-563 710
3855	Statlig forvaltning av barnevernet	01	Diverse inntekter		6 063 000	9 751 311	3 688 311
3855	Statlig forvaltning av barnevernet	02	Barnetrygd		3 259 000	2 633 946	-625 054
3855	Statlig forvaltning av barnevernet	60	Kommunale egenandeler		1 419 381 000	1 418 035 349	-1 345 651
3856	Barnevernets omsorgssenter for enslige, mindreårige asylsøkere	01	Diverse inntekter		-	-3 162	-3 162
3858	Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og fellesfunksjoner i Barne-, ungdoms- og familieetaten	01	Diverse inntekter		515 000	6 157 015	5 642 015
5309	Tilfeldige inntekter	29	Ymse		-	46 959 317	
5700	Folketrygdens inntekter	72	Arbeidsgiveravgift		-	464 384 357	
Sum inntektsført					1 434 966 000	1 953 085 116	

Netto rapportert til bevilgningsregnskapet**8 546 509 901**

Kapital-kontoer

60086401	Norges Bank KK /innbetalinger					1 682 290 309	
60086402	Norges Bank KK/utbetalinger					-10 244 792 049	
708052	Endring i mellomværende med statskassen					15 991 839	
Sum rapportert						-	

Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (31.12)

					31.12.2021	31.12.2020	Endring
708052	Mellomværende med statskassen				-207 637 764	-223 629 603	15 991 839

Note A Forklaring av samlet tildeling utgifter

Kapittel og post	Overført fra i fjor	Årets tildelinger	Samlet tildeling
029121		1 000 000	1 000 000
029162		19 600 000	19 600 000
029173		3 900 000	3 900 000
035121		9 650 000	9 650 000
035170		24 340 000	24 340 000
035172		15 780 000	15 780 000
035173		18 110 000	18 110 000
035221		18 100 000	18 100 000
035270		249 350 000	249 350 000
035271		13 200 000	13 200 000
035272		24 895 000	24 895 000
035273		14 500 000	14 500 000
084021		24 989 000	24 989 000
084061		104 917 000	104 917 000
084070		54 080 000	54 080 000
084073		34 947 000	34 947 000
084121		13 095 000	13 095 000
084122		8 200 000	8 200 000
084170		24 424 000	24 424 000
084201	6 800 000	378 562 000	385 362 000
084221	1 565 000	28 026 000	29 591 000
084270		224 567 000	224 567 000
084370		6 500 000	6 500 000
084621	8 685 000	29 853 000	38 538 000
084660	570 000	54 220 000	54 790 000
084661		531 597 000	531 597 000
084662		130 159 000	130 159 000
084670		163 530 000	163 530 000
084671		62 150 000	62 150 000
084679		8 580 000	8 580 000
084701	1 165 000	14 911 000	16 076 000
085421	10 693 000	76 915 000	87 608 000
085445	12 847 000	10 029 000	22 876 000
085461		70 822 000	70 822 000
085462		26 703 000	26 703 000
085471		40 211 000	40 211 000
085472	2 000 000	112 168 000	114 168 000
085501	36 052 000	4 067 760 000	4 103 812 000
085521	5 474 000	25 408 000	30 882 000
085522		2 856 135 000	2 856 135 000
085560		385 036 000	385 036 000
085601		106 820 000	106 820 000
085801	29 791 000	603 885 000	633 676 000
085821	931 000	25 032 000	25 963 000

Note B Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år

Kapittel og post	Stikkord	Merutgift (-)/mindre utgift	Utgiftsført av andre iht. avgitte belastningsfullmakter(-)	Merutgift(-)/mindreutgift etter avgitte belastningsfullmakter	Merinntekter / mindreinntekter(-) iht. merinntektsfullmakt	Omdisponering fra post 01 til 45 eller til post 01/21 fra neste års bevilgning	Innsparinger(-)	Sum grunnlag for overføring	Maks. overførbart beløp *	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomheten
029121		-		-				-		
029162		868 775		868 775				868 775		
029173		-		-				-		
035121	"kan overføres, kan nyttes under post 70"	-1 674 690		-1 674 690				-1 674 690	20 875 000	-
035170	"kan nyttes under post 21"	2 105 700		2 105 700				2 105 700		
035172		-		0				-		
035173		-		0				-		
035221	"kan nyttes under post 71"	5 963 788	-1 512 816	4 450 972				4 450 972	905 000	200 972
035270		-4		-4				-4		
035271	"kan overføres, kan nyttes under post 21"	-4 250 000		-4 250 000				-4 250 000		
035272		567		567				567		
035273		518 770		518 770				518 770		
084021	"kan nyttes under post 70 og kap.846, post 62"	9 520 401	-2 400 332	7 120 069				7 120 069	1 249 450	1 249 450
084061	"overslagsbevilgning"	1 115 475		1 115 475				1 115 475		
084070	"kan nyttes under post 21 og kap. 858 post 01"	-3 669 000		-3 669 000				-3 669 000		
084073	"kan overføres"	-		-				-	55 597 000	-
084121	"overslagsbevilgning"	1 476 490		1 476 490				1 476 490		
084122		3 463 598		3 463 598				3 463 598	410 000	410 000
084170	"kan nyttes under kap. 842, post 01 og kap. 858, post 01"	4 427 738		4 427 738				4 427 738		
084201	"kan nyttes under post 70"	11 568 137		11 568 137	-17 306			11 550 831	18 928 100	13 497 046
084221		2 152 134		2 152 134				2 152 134	1 401 300	1 401 300
084270	"kan nyttes under post 01"	1 946 215		1 946 215				1 946 215		
084370	"overslagsbevilgning"	1 056 906		1 056 906				1 056 906		
084621	"kan overføres, kan nyttes under post 61, post 62 og post 71"	13 185 737	-609 101	12 576 635				12 576 635	57 853 000	12 576 635
084660	"kan overføres"	730		730				730	97 110 000	730
084661	"kan nyttes under post 71"	326 268 839		326 268 839				326 268 839		
084662		597 951		597 951				597 951		
084670		-1		-1				-1		
084671	"kan nyttes under post 21"	-316 233 685		-316 233 685				-316 233 685		
084679	"kan overføres"	-3		-3				-3	16 890 000	-

Note B Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år (forts.)

Kapittel og post	Stikkord	Merutgift (-)/mindre utgift	Utgiftsført av andre iht. avgitte belastningsfullmakter(-)	Merutgift(-)/mindreutgift etter avgitte belastningsfullmakter	Merinntekter / mindreinntekter(-) iht. merinntektsfullmakt	Omdisponering fra post 01 til 45 eller til post 01/21 fra neste års bevilgning	Innsparinger(-)	Sum grunnlag for overføring	Maks. overførbart beløp *	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomheten
085421	"kan nyttes under post 71"	30 955 010	-26 207 058	4 747 951				4 747 951	3 845 750	3 845 750
085445	"kan overføres"	21 265 057	-4 576 255	16 688 801				16 688 801	20 445 000	16 688 801
085461		31 758 200	-31 163 000	595 200				595 200		
085462	"kan nyttes under post 72"	1 136 270		1 136 270				1 136 270		
085471	"kan nyttes under post 21"	59 096		59 096				59 096		
085472	"kan overføres, kan nyttes under post 21"	4 386 500	-1 176 960	3 209 540				3 209 540	241 486 000	3 209 540
085501	"kan nyttes under post 22 og post 60"	104 523 014		104 523 014	1 717 605			106 240 619	203 388 000	126 562 686
085521	"kan overføres"	6 529 616		6 529 616				6 529 616	50 176 000	6 529 617
085522	"kan nyttes under post 01"	19 772 962		19 772 962				19 772 962		
085560	"kan nyttes under post 01"	549 105		549 105				549 105		
085601		14 601 017		14 601 017	-3 162			14 597 855	5 341 000	5 341 000
085801		61 620 483	-1 640 199	59 980 284	5 642 012			65 622 296	30 194 250	30 194 250
085821		5 050 772	-1 964 041	3 086 731				3 086 731	1 251 600	1 251 600
		367 387 031	-71 249 764	296 137 268	6 775 439	-	-	302 912 707	850 880 450	227 165 029

*Maksimalt beløp som kan overføres er 5% av årets bevilgning på driftspostene 01-29, unntatt post 24 eller sum av de siste to års bevilgning for poster med stikkordet "kan overføres". Se årlig rundskriv R-2 for mer detaljert informasjon om overføring av ubrukte bevilgninger.

Forklaring til bruk av budsjettfullmakter

Mottatte belastningsfullmakter (gjelder for både utgiftskapitler og inntektskapitler)

Buudir har i 2021 mottatt belastningsfullmakter på til sammen 13,18 mill. kroner. Buudir har mottatt en belastningsfullmakt på:

- > Helsedirektoratet har gitt belastningsfullmakt til Buudir på kap. 762 post 21 på 11,1 mill. kroner til finansiering av svarpanel for helsespørsmål på ung.no
- > Helsedirektoratet har gitt belastningsfullmakt til Buudir på kap. 765 post 21 på 0,5 mill. kroner til kartlegging av videokonsultasjon til barn i barnevernsinstitusjoner
- > Integrerings- og mangfoldsdirektoratet har gitt belastningsfullmakt til Buudir på kap. 291 post 21 på 0,25 mill. kroner i forbindelse med innlemmelse av tema innvandrerkvinnens møte med NAV som del av Buudir's rapport Kartlegging av likeverdige offentlige tjenester.
- > Justis- og beredskapsdepartement har gitt belastningsfullmakt til Buudir på kap. 400 post 01 på 1,1 mill. kroner.
- > Justis- og beredskapsdepartement har gitt belastningsfullmakt til Buudir på kap. 466 post 01 uten spesifikk sum for oversettelse av dokumenter i enkeltsaker etter Haag-konvensjonen 1980 og Europarådkonvensjon 1980. Det ble i 2021 belastet 0,23 mill. kroner for dette arbeidet.

Buudir har belastet til sammen 12,8 mill. kroner av mottatte belastningsfullmakter. Av dette gjelder 0,23 mill. kroner av belastningsfullmakt gitt uten sum på kap. 466 post 01.

11,05 mill. kroner er benyttet på kap. 762 post 21 og 0,17 mill. kroner på kap. 765 post 21. Det er benyttet 0,25 mill. kroner på kap. 291 post 21 og 1,1 mill. kroner på kap. 400 post 01 .

Buudir har videre benyttet seg av belastningsfullmakt fra Finansdepartementet på kap. 1633 post 01, gitt i rundskriv R-116 fra 12. mars 2015 som gjelder nettoføringsordningen for budsjettering og regnskapsføring av merverdiavgift i statsforvaltningen. Buudir har i 2021 belastet 20,9 mill. kroner på posten

Stikkordet «kan overføres»

Poster med stikkordet "kan overføres" gir hjemmel til å overføre bevilgningen til de to neste budsjettårene, dette gjelder samtlige poster med stikkordet i denne noten

Stikkordet «kan benyttes under»

Poster med stikkordet "kan nyttes under" gir hjemmel til å overskride bevilgningen på posten stikkordet viser til, med innsparing under den bevilgningen den henvises fra. Buudir har i 2021 benyttet denne fullmakten på flere kapitler og poster.

- > Kap. 351 har et merforbruk post 21 som dekkes av mindreforbruket på post 70.
- > Kap. 352 har et merforbruk post 71 som dekkes av mindreforbruket på post 21.
- > Kap. 840 har et merforbruk på post 70 som dekkes av mindreforbruket på post 21.
- > Kap. 846 har et merforbruk på post 71 som dekkes av mindreforbruket på post 61.

Stikkordet «overslagsbevilgning»

Poster med stikkord "overslagsbevilgning" gir hjemmel til å overskride bevilgningen mot etterfølgende framlegg for Stortinget. BFD har delegert denne fullmakten til Buudir på kap. 840 post 61, kap. 841 post 21 og kap. 843 post 70.

Avgitte belastningsfullmakter (utgiftsført av andre på utgiftskapitler og inntektsført av andre på inntektskapitler)

Bufdir har avgitt belastningsfullmakter til andre statlige virksomheter på til sammen 76,5 mill. kroner:

- > kap. 352 post 21 på til sammen 1,6 mill. kroner
- > kap. 840 post 21 på til sammen 3,15 mill. kroner
- > kap. 846 post 21 på til sammen 0,75 mill. kroner
- > kap. 854 post 21 på til sammen 24,27 mill. kroner
- > kap. 854 post 45 på til sammen 8,6 mill. kroner
- > kap. 854 post 61 på til sammen 30,9 mill. kroner
- > kap. 854 post 72 på til sammen 2,99 mill. kroner
- > kap. 858 post 01 på til sammen 1,8 mill. kroner
- > kap. 858 post 21 på til sammen 2,43 mill. kroner

Belastningsfullmaktene er gitt til HelseDirektoratet, Utlendingsdirektoratet, Politidirektoratet, Statistisksentralbyrå og Fylkesmennene. Totalt har andre statlige virksomheter belastet Bufdir med til sammen 71,24 mill. kroner, som gir et mindreforbruk på til sammen 5,2 mill. kroner. Det totale mindreforbruket fordeler seg som følger:

- > kap. 352 post 21 mindreforbruk på 0,08 mill. kroner
- > kap. 840 post 21 mindreforbruk på 0,75 mill. kroner
- > kap. 846 post 21 mindreforbruk på 0,14 mill. kroner
- > kap. 854 totalt har et mindreforbruk på 3,64 mill. kroner
- > kap. 858 totalt har et mindreforbruk på 0,62 mill. kroner

Fullmakt til å overskride driftsbevilgninger mot tilsvarende merinntekter

BFD har delegert fullmakt til å overskride bevilgningen på:

- > kap. 842 post 01 mot merinntekter på kap. 3842 post 01
- > kap. 847 post 01 mot merinntekter på kap. 3847 post 01
- > kap. 855 post 01 mot merinntekter på kap. 3855 post 01, 02 og 60
- > kap. 856 post 01 mot merinntekter på kap. 3856 post 01
- > kap. 858 post 01 mot merinntekter på post 3858 post 01.

I 2021 har mindreinntektene på kap. 3842 post 01 blitt dekket av mindreforbruk på kap. 842 post 01. Mindreinntektene på kap. 3847 post 01 er blitt dekket av mindreforbruket på kap. 847 post 01. Kap. 3855 har til sammen en merinntekt på 1,7 mill. kroner, som er lagt til mindreforbruket på kap. 855 post 01. Kap. 3856 post 01 har mindreinntekt på kr 3 162 som er en innkreving sak fra NAV. Kap. 3858 post 01 har en merinntekt som er lagt til mindreforbruket på kap. 858 post 01.

Romertallsvedtak

Ingen vedtak i 2021.

Mulig overførbart beløp

Bufdir har i 2021 et mindreforbruk på 302,9 mill. kroner inkludert merinntekter. Av dette er mulig overførbart beløp beregnet til 227,2 mill. kroner

Oppstilling av artskontorrapporteringen 31.12.2021

	Note	2021	2020
Driftsinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer	1	9 757 729	1 447 811 288
Salgs- og leieinnbetalinger	1	6 784 564	13 763 890
Andre innbetalinger	1	7 149 285	4 089 464
Sum innbetalinger fra drift		23 691 578	1 465 664 641
Driftsutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetalinger til lønn	2	4 163 024 896	4 119 787 827
Andre utbetalinger til drift	3	3 922 147 244	3 819 090 370
Sum utbetalinger til drift		8 085 172 140	7 938 878 197
Netto rapporterte driftsutgifter		8 061 480 562	6 473 213 556
Investerings- og finansinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetaling av finansinntekter	4	14 516	2 070
Sum investerings- og finansinntekter		14 516	2 070
Investerings- og finansutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetaling til investeringer	5	24 408 879	18 152 628
Utbetaling av finansutgifter	4	47 496	71 412
Sum investerings- og finansutgifter		24 456 375	18 224 040
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter		24 441 859	18 221 970
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m.m.	6	1 464 509 904	26 478 394
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten		1 464 509 904	26 478 394
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Utbetalinger av tilskudd og stønader	7	2 368 532 719	2 116 237 108
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten		2 368 532 719	2 116 237 108
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler			
Gruppelivsforsikring konto 2811 (ref. kap. 5309, inntekt)		0	0
Arbeidsgiveravgift konto 1986 (ref. kap. 5700, inntekt)		464 384 357	454 793 235
Nettoføringsordning for merverdiavgift konto 1987 (ref. kap. 1633, utgift)		20 949 022	15 281 478
Netto rapporterte utgifter på felleskapitler		-443 435 335	-439 511 757
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet		8 546 509 901	8 141 682 483

Oversikt over mellomværende med statskassen			
		2021	2020
Fordringer på ansatte		338 480	558 713
Andre kortsiktige fordringer		4 400 290	-
Kontanter		-	-
Bankkontoer med statlige midler utenfor Norges Bank		3 704 044	2 659 961
Skyldig skattetrekk og andre trekk		-143 618 081	-141 742 290
Skyldige offentlige avgifter		-777 208	-
Avsatt pensjonspremie til Statens pensjonskasse		-73 009 210	-86 527 683
Mottatte forskuddsbetalinger		-15 000	-
Lønn (negativ netto, for mye utbetalt lønn m.m)		1 420 237	1 457 873
Differanser på bank og uidentifiserte innbetalinger		-81 316	-36 176
Sum mellomværende med statskassen	8	-207 637 764	-223 629 603

Fra 2021 er avsetning medlemsavgift til pensjonspremie omklassifisert fra "Skyldig skattetrekk og andre trekk" til "Avsatt pensjonspremie til Statens pensjonskasse". Tallene for 2020 er derfor korrigert tilsvarende.

Note 1 Innbetalinger fra drift

	31.12.2021	31.12.2020
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer	1 797 010	1 221 500
Tilskudd fra andre statlige virksomheter	2 630 784	2 700 196
Barnetrygd	4 842 857	3 869 889
Tilskudd fra EU	-	1 392 257 795
Kommunale egenandeler, normert sats*	-	47 761 907
Kommunale egenandeler, utover normert sats*	487 078	-
Andre tilskudd og overføringer		
Sum innbetalinger fra tilskudd og overføringer	9 757 729	1 447 811 288
Salgs- og leieinnbetalinger		
Klienter, egenandeler	17 520	74 967
Refusjoner for klientutlegg**	15 737	4 070 249
Ansatte, betalinger for kost og andre ytelser	9 393	-
Kurs- og konferanseinntekter	167 340	401 765
Andre refusjoner, tilskudd og gaver	1 011 416	1 423 327
Refusjon fra forsikringsselskaper	99 347	-
Refusjon for veiledning	99 550	74 553
Refusjon fra andre instanser	5 342 061	6 457 479
Hus-/fremleieinntekter, egne/andre leide bygg**	22 200	1 261 549
Sum salgs- og leieinnbetalinger	6 784 564	13 763 890
Andre innbetalinger		
Salgssum anleggsmidler, avgiftsfri***	7 149 285	4 089 464
Sum andre innbetalinger	7 149 285	4 089 464
Sum innbetalinger fra drift	23 691 578	1 465 664 641

*Endringen skyldes at fra år 2021 er kommunale egenandeler klassifisert som innkrevningsvirksomhet. Før 2021 ble kommunale egenandeler klassifisert som innbetalinger fra drift.

**Endringene skyldes endring i rundskriv R-101 pr 01.01.2021 om at tilbakebetaling av utlegg og utgiftsdeling skal nettoføres mot utgift.

***Salg anleggsmidler gjelder for det meste salg av biler i forbindelse med endring av finansieringsform fra kjøp til leasing av biler.

Note 2 Utbetalinger til lønn

	31.12.2021	31.12.2020
Lønn	2 852 025 671	2 751 575 635
Arbeidsgiveravgift	464 384 357	454 793 235
Pensjonsutgifter*	376 173 920	394 114 454
Sykepenger og andre refusjoner (-)	-171 389 836	-161 225 552
Andre ytelser	641 830 783	680 530 055
Sum utbetalinger til lønn	4 163 024 896	4 119 787 827
Antall utførte årsverk:	3 961	3 920

* Nærmere om pensjonskostnader

Pensjoner kostnadsføres i resultatregnskapet basert på faktisk påløpt premie for regnskapsåret. Premiesats for 2021 er 12,3 prosent for ordinær pensjonsordning og 12,9 prosent for pensjonsordningen for oppdragstakerne. Premiesatsen for 2020 var 14,4 prosent for begge ordningene.

Note 3 Andre utbetalinger til drift

	31.12.2021	31.12.2020
Husleie	288 990 207	295 493 149
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler	19 859 938	19 237 461
Andre utgifter til drift av eiendom og lokaler	106 996 111	93 096 381
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	3 046 186	2 931 017
Mindre utstysanskaffelser	111 040 176	111 830 952
Leie av maskiner, inventar og lignende	62 387 671	56 994 869
Kjøp av konsulent tjenester	132 069 715	105 346 148
Kjøp av andre fremmede tjenester	3 014 977 922	2 964 494 693
Reiser og diett	37 964 937	39 520 336
Øvrige driftsutgifter	144 814 382	130 145 365
Sum andre utbetalinger til drift	3 922 147 244	3 819 090 370

Tilbakebetaling av utlegg og utgiftsdeling er nettoført mot driftsutgifter iht. endringer i rundskriv R-101 pr 01.01.2021.

Note 4 Finansinntekter og finansutgifter

	31.12.2021	31.12.2020
Innbetaling av finansinntekter		
Renteinntekter	14 516	2 016
Valutagevinst	-	54
Sum innbetaling av finansinntekter	14 516	2 070
Utbetaling av finansutgifter		
Renteutgifter	47 447	71 276
Valutatap	49	136
Sum utbetaling av finansutgifter	47 496	71 412

Note 5 Utbetaling til investeringer og kjøp av aksjer

	31.12.2021	31.12.2020
Utbetaling til investeringer		
Immaterielle eiendeler og lignende	-	227 803
Maskiner og transportmidler	18 000	479 781
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende*	24 390 879	17 445 044
Sum utbetaling til investeringer	24 408 879	18 152 628

*Økningen i utbetalinger til investeringer skyldes i hovedsak flytting og etablering av nye avdelinger og oppgradering av IKT-utstyr.

Note 6 Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten

	31.12.2021	31.12.2020
Kommunale egenandeler, normert sats*	1 418 035 349	-
Tilfeldige og andre inntekter (Statskonto 530929)**	46 474 556	26 478 394
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten	1 464 509 904	26 478 394

*Fra år 2021 er kommunale egenandeler klassifisert som innkrevningsvirksomhet. For 2021 ble kommunale egenandeler klassifisert som innbetalinger fra drift.

**Saldoen består i det vesentligste av tilbakebetalte ubenyttede tilskudd fra tidligere år.

Note 7 Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten

	31.12.2021	31.12.2020
Tilskudd til kommuner	845 089 721	718 346 097
Tilskudd til ikke-finansielle foretak	343 637 166	336 895 638
Tilskudd til utenlandsadopsjon	5 443 094	5 197 274
Tilskudd til ideelle organisasjoner	1 174 362 738	1 055 798 099
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten	2 368 532 719	2 116 237 108

Note 8 Sammenheng statskassen

Del A Forskjellen mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

	31.12.2021	31.12.2021	
	Spesifisering av bokført avregning med statskassen	Spesifisering av rapportert mellomværende med statskassen	Forskjell
Omløpsmidler			
Kundefordringer	13 240 515	-	13 240 515
Andre fordringer	4 738 770	4 738 770	-
Bankinnskudd, kontanter og lignende	3 704 044	3 704 044	-
Sum	21 683 330	8 442 814	13 240 515
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld*	-174 435 542	-	-174 435 542
Skyldig skattetrekk	-143 618 081	-155 232 892	11 614 811
Skyldige offentlige avgifter	-810 073	-777 208	-32 865
Annen kortsiktig gjeld	-243 750 162	-60 070 479	-183 679 683
Sum	-562 613 858	-216 080 579	-346 533 279
Sum	-540 930 528	-207 637 764	-333 292 764

*I tillegg til leverandørgjeld bokført på konto 240, er det bokført kr 244 125 072 på konto 299 som gjelder fakturaer med fakturadato i 2021, som er bokført i 2022.

Utover bokførte gjeldsforpliktelser er det utestående fordringer for tilbakebetaling fra tilskuddsmottakere på kr 5 062 440 pr 31.12.2021. Leverandørgjelden er redusert med kr 13 791 693 som skyldes retting av tidligere års feil knyttet til tilskuddsgjeld.

Del 7

Vedleggs- oversikt

- 1 Styringsparametere og resultatkrav
- 2 Oppdrag fra tildelingsbrevet
- 3 Kvantitativ rapportering
 - 3a EMA
 - 3b Adopsjon
- 4 Annen rapportering til BFD
- 5 Kommunalt barnevern - vurdering
 - 5a Kommunalt barnevern - Multirapport
 - 5b Kommunalt barnevern - Ansvar for tilsyn med barn i fosterhjem
 - 5c Kommunalt barnevern - Interkommunalt samarbeid
 - 5d Kommunalt barnevern - Kommuner med færre enn fem ansatte
 - 5e Kommunalt barnevern - Stillinger og folketall (0-23 år)
- 6 Tilskudd
- 7 DigiBarnevern
 - 8a Sentralmyndigheten for Haagkonvensjonen 1996
 - 8b Sentralmyndigheten for Haagkonvensjonen 1980
- 9 Internrevisjon
- 10 Forsøk med overføring av ansvar fra stat til kommune på barnevernsområdet

Bufdir

Postadresse:
Postboks 2233
3103 Tønsberg

Besøksadresse:
Fredrik Selmers vei 3
0663 Oslo

Sentralbord:
466 15 000

